

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

SIYASI

DERGİ

SAYI: 28

250.000 TL

TEMMUZ '98

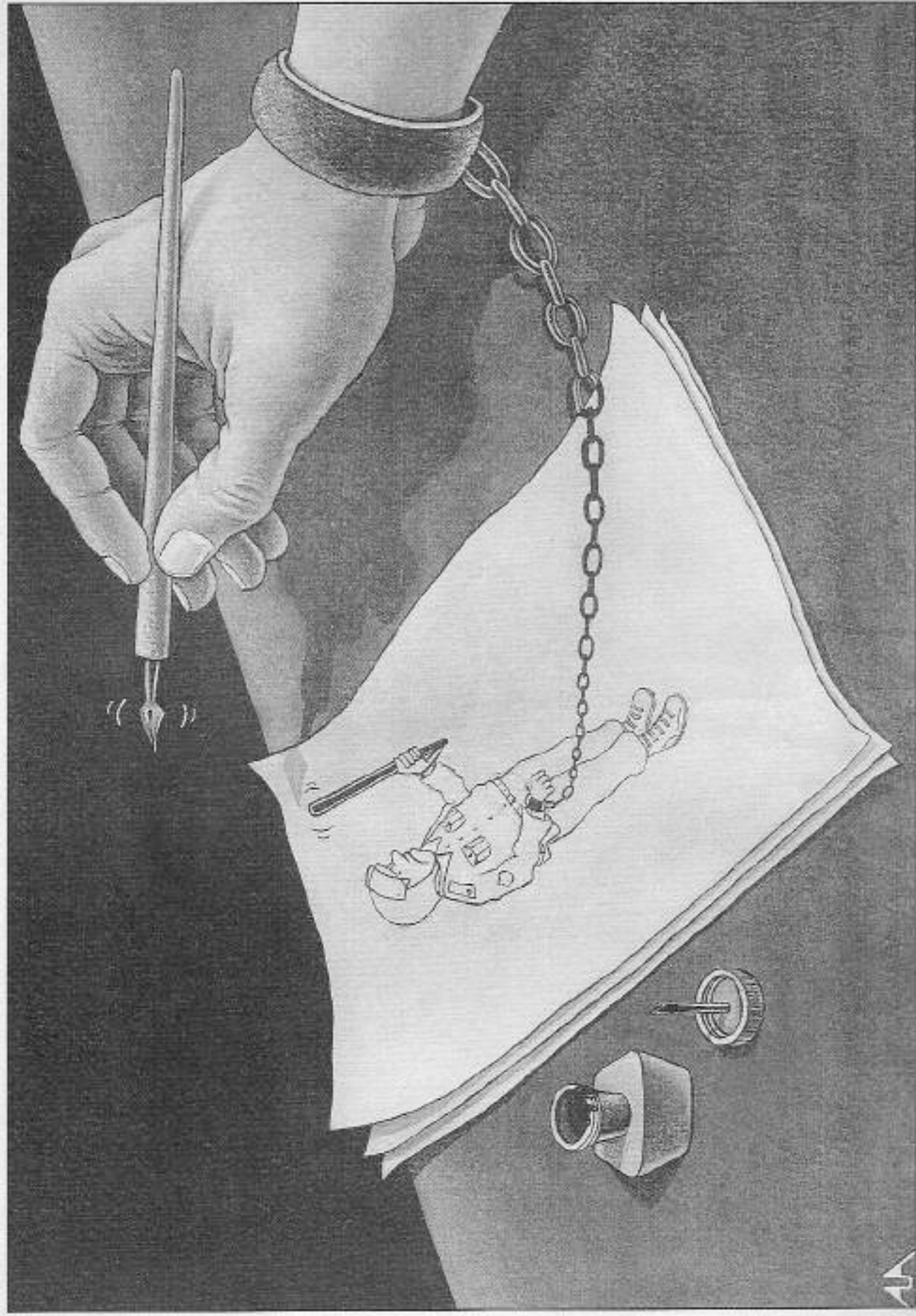
*SORGULANMAYAN
HAYAT, YAŞAMAYA
DEĞMEZ!*

ISSN: 1301-9163

9 771301 916284

Merhaba,

Kapak başlığımız Sokrates'in bir sözü. İnsanlık binlerce yıldır aynı gerçeğin peşinde... Daha anlamlı, daha özgür, daha derinlikli bir insani yaşam. Biz de bu gerçekliği kendi kulvarımıza akıttık. Sorgulamanın, soru sormanın devrimciler, sosyalistler açısından vazgeçilmez bir ihtiyaç, bir insanlaşma göstergesi olduğu göz önünde tutulursa; hele hele içinde bulunduğumuz dönemde daha da yakıcı bir ihtiyaç olan kendi gerçekliğini anlama ve bilince çıkarma süreci iyi anlaşılrsa bu noktayı üzerinde daha çok durmamız gerektiği de o kadar iyi kavranır. Tüm okurlarımızın bu noktada söyleyecek sözleri vardır muhakkak. Umuyoruz bu sözler bizlere kadar ulaşır ve paylaşılır.

26. sayımız sanıyoruz postada el koyulma durumuyla karşılaştı. Üzerinden iki ay geçmesine ve hakkında hiçbir toplantı vb. karar olmamasına rağmen postane, dağıtım merkezlerine yaptığımız tüm başvurular sonuçsuz kaldı, hiç bir yanıt alamadık. Yurtiçi ve yurtdışında posta ile yolladığımız tüm dergiler adresine ulaşmadı. Okurlarımızın önemli bir bölümünün bu durumdan kaynaklı dergilere ulaşamama karşısında bizleri arayıp sorması ve ilgilenmesi önemli bir olumlulukken azımsanmayacak bir okur kesiminden hiç bir soru ve

derginin ulaşmadığına dair açıklama alamamak bizi düşündürdü.

Ardından 27. sayımız çıktıktan bir gün sonra toplatıldı ve dağıtıldığı bayilerden polis tarafından el kuyuldu.

Birakalım sosyalist, devrimci dergileri; liberal, burjuva demokrat yazarların dahi görüşlerinden ötürü koğuşturmalara uğradığı, cezalandırıldığı bir ülkede yaşıyor oluşumuz bu uygulamaları garipsemenizden neden olmuyor. Fakat bu, baskıcı tutumlara boyun eğeceğimiz, alışacağımız anlamına da gelmiyor tabii ki. Her defasında karşı çıkacağız, her defasında yolumuza devam edeceğiz.

Bu sayımız; okurlarımızla, yazarlarımızla, dostlarımızla beraber olmanın, yüz yüze bir araya gelmenin, dayanışmaya derinleştirmenin küçük bir pratiği olan "Uzun Yürüyüş 3. Yılında" gezi etkinliği çalışması içinde sürdü. Biraz sıkıştığımız da oldu bu nedenle. Ama dergimizin yayın pratiğini etkilememesine özen gösterdik ve bu noktadaki hassasiyetimize sıkıca bağlı kaldık. Bu durum bir küçük adım daha attığımızın göstergesi oldu bizler için. Umuyoruz, gezi etkinliğimizin moral ve deneyim olarak daha da güçlendiğimiz bir basamak olacak.

Bir sonraki sayımızda daha etkin bir Uzun Yürüyüş'te buluşmak umuduyla...

Kapak resmi Cumhuriyet gazetesi, 13 Mayıs 1998 tarihli sayısından alınmıştır

UZUN YÜRÜYÜŞ

TEMMUZ 1998 SAYI: 28 (Ayda bir çıkar)

Fiyat: 250.000 TÜRK LİRESİ

İÇİNDEKİLER

SORGULANMAYAN HAYAT YAŞAMAYA DEĞMEZİ 2	
Temmuz'un altına yazılan ağırlar... / OZAN VELİ.....4	
Çürüme ve cinnet kareleri / TEMEL DEMİNER.....7	
Örgütlenmede siyasal... (2) / UMUT ŞENGÜL.....12	
Devletin kazdığı kuyular / MUSTAFA ÖZ.....17	
Bilgi / HÜSEYİN KARABULUT.....19	
'Doğru'da görelilik / MEHMET YEŞİLTEPE.....21	
Siyasi partiler ve bugünkü İslamın... / ALİ ŞAHİN.....23	
Şark (2) / AYTEKİN YILMAZ.....28	
Kurallar / M. ORUÇOĞLU.....32	
Kemalizm (1) / OTURAN ADAM.....34	
Cengiz Gündoğdu ile söyleşi / VELİ AYDIN.....38	
Yadigar / SERDAR ÇAKMAK.....43	
İlle de teori-pratik / HALİL GÜREL.....46	
Tartışma süreci m... (2) / HALİL GÜREL.....61	
'Devrimci Özgürleşme'... / S. EMİN ERGÜN.....53	
Türkiye romanında çocuk (1) / YILMAZ ELMAS.....55	
Direnç tohumları / SEMİH BALCI.....59	
Mektuplar / Melih Çetin, Sevgi Yılmaz.....61	
Geçen aydan kısa haberleri / CELAL TOKAÇ.....64	

TOHUM BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü CELAL TOKAÇ

Adres: İstiklal cad.

Turnacıbaşı Sok. Çeşme Han No:21/3

Beyoğlu / İSTANBUL

TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70

Dizgi: Tohum Basım-Yayın

Baskı: Yön Matbaacılık

Almanya İrtibat Adresi

Nuri Aslan, Floesladiër Str. 16

60385 Frankfurt am Main-ALMANYA

TEL: 0049 69 46999205

Avusturya İrtibat Adresi

Hüseyin Karabulut, Postfach 16

1061 Wien-AVUSTURYA

TEL: 0043 6764020104

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık

Yurtiçi: 3.000.000 TL

Yurtdışı: 100 DM

Altı aylık

Yurtiçi: 1.500.000 TL

Yurtdışı: 50 DM

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası

TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 736293

Pound(İngiltere) Hesabı/Beyoğlu Şub.: 3179663

Mark(Almanya) Hesabı/Beyoğlu Şub.: 3179670

VAKIFBANK/Şişli Hesabı/Beyoğlu Şub.(026)4025512

İNSANIN BEŞ BİN YILLIK ÖZGÜRLEŞME KAVGASINA KULAK VER

Sorgulanmayan hayat yaşamaya değmez!

Kendini yeniden ve yeniden üretmek ve bu üretimi sağlarken hayatın diliyle, hayatın dilini kavramış bir devrimci yönlendiriciliğin ustalıklı icrasını birleştirmek özgürleşmeci mücadelenin üzerinde gelişeceği temel zemini ifadelendirmektedir. Sorgulayıcılık ve yenilenme çabası hayatla buluştuğu anlamda bütünlüklü yönüyle işlevliken, bu çabanın tüm özgüllüklere uyarlanması ve bu uyarlanmaların kendi özgün tabiatından yeni radikal devrimci karşı duruşların boy vermesi istenilir olmaktadır.

Bunun için, nasıl ki 25 yıllık geleneğimiz teori/pratiğini ve bu teori/pratik şahsında aynı zamanda kendimizi masaya yatırma cesaretine soyunmuşsak, aynı şekilde esasta bir çok yönüyle aynı sorunlara sahip olduğumu düşündüğümüz devrimci hareketi de silkeleme ve sağlıklı bir rotaya çekme doğrulğunu şekillendirmeye çalışıyorsak; birey olarak kendimizi, hayatın içindeki duruşumuzu, yaratıcılığımızı, gerçekten alternatif ve burjuva sistemden kopan bir yaşam tarzını sağlama uğruna ne kadar hassasiyet ve itina gösterdiğimizizi sorgulamamız gerekiyor.

Biz, sisteme devrimci bir kitle-

sel karşı duruşun teorik-pratik ifadesini yaratmak, toparlamak istiyorsak, bunun perspektifini, kültürünü biçimlendirmeli, hayatın çeşitli alanlarındaki ihtiyaçların bu yönlendirimle, kendi tabiatına uygun biçim ve araçlarla boy vermesinin önünü açmalıyız.

Uzun Yürüyüş, bu uğurda başlattığı mücadeleyi kimi zaman ağır, kimi zaman yetmezlik içinde kalsada küçük adımlarla, mütevazî çabalarla devam ettiriyor.

Uzun Yürüyüş, aşılacak zorunlulukların yeni zorunlulukları getireceği bilinciyle, ilk etabın hayata dönme, teoriyi yaşamdan çıkarma evresine girmiştir. Bu bir eşiktir aynı zamanda. Birleştirici olabilme, yanlışlar yapmaktan korkmadan, özneciliğe düşmeden ilerleme perspektifidir de. İstenilen planlama ve ihtisaslaşma duruşundan uzak olduğu halde açıklık ve mütevazilik, içinde bulunulan gerilikten kopma çabası sağlamıştır bu adımı atabilmeyi. Bunun üzerine bina edilecek sağlıklı kurumlaşmalar, özverili çalışmalar yarına köprü kurmaktan geri kalmayacaktır.

Daha sonra, reel hayata rağmen, bir açıdan ondan koparak kendi iktidarlaşma adımlarını, bu-

nun araç ve kurumlarını çok yönlü yerleştirme evresidir gelecek olan. Belki de bir kaç on yılın hesabı olacaktır bu süreç; toplumsal ve siyasal iktidarlaşmaya bütünlüklü uzanma kadar.

Durmaktan istemek, yetinmek ama aynı zamanda ayağını yorganına göre uzatma soğukkanlılığına sahip olmayı beraber koşumlandırabilmek gerekiyor. Karşıtların birliğinin akışını simgeleyen hayat, bir çok zıtlığı beraber gözetmeyi anlatıyor bize. Karşıtların birliğine binaen, aynı olgu içindeki bir çok yön, "beni hasaba katarak yönlendirim şekillendir" diyor. Hayat; kendinle, akışla, dünyayla, olup bitenle uğraşmayı, yeniyi ve ileri olanı aramayı, mükemmel olana koşma romantikliğinin kuşanmamızı istiyor.

En kaba vahşetin hükmü sürdüğü, vitrinde gördüğü fıstıklı baklavalarından çaldığı için yıllarca hapis cezasına çarptırılan çocuklarla; memleketi, insan emeğini yağmalayanların ellerini kollarını sallaya sallaya dolaştığı insanlık adına utanç verici tabloyu gösteriyor bizlere hayat. İnsan olmaya, tüm yaşamımızın anlamını sorgulamaya çağırıyor. İnsanı ve eğer insansak kendimizi yüceltmenin mücadelesini

sinde nerede olduğumuzu soruyor, bize tek tek. Kendimizi anlamamın, kendimizi gerçekleştirmenin zeminini bugünden kurma uğraşına bizi çağırırken, gayri insani, baskıcı, sömürücü rejimleri kıldığımızda ancak bunu bütünlüklü olarak kazanabileceğimizi, yolun açılacağını anlatmaya çalışıyor. Hayat, insanın beş bin yıllık özgürleşme kavgasına kulak vermeye davet ediyor bizi.

Attığımız her adımda, yaptığımız her işte, insanlığın binlerce yıllık birikiminin, emeğinin taşındığını; adına dünya denilen ve galakside küçük bir gezegenler topluluğu içinde yer alan elips şeklindeki gezegenin ufak bir parçası üzerinde yaşadığımızı unutmadan, büyük düşünerek, ütopyalarla sarmalanarak yaşamalıyız. Özgür bir birey olarak ve toplumcu bir kimlik kuşanarak...

Aksi, kapitalizmin bugün yaşattığı; gülüşü, giymesi ve sevmesi bile belirlenmiş/empoze edilmiş, farkında dahi olmadan bir cendere yaşamına sokulmuş, bencil, kimliksizleşmiş ve robotvari bir yaşamdan başkası değildir. İnsanların gönüllü olarak köleleştirilmesinin üzerinde şekillenen günümüz kapitalist sistemi insanın bilincini esir almanın peşindedir. Bunda azımsanmayacak bir mesafe katettiği de ortadadır.

Uzun Yürüyüş, bu argümanları işlemeye devam ederek yürümeye devam edecek. Öyle görülmüyorki daha çok uğraşacağız bu noktalarda. Ama her zaman uğraştığımız sıkıntıları yenileyerek gerçekleştireceğiz bu başkalaşımı.

Bir sıkıntıyı aşarak yeni bir sıkıntıya yöneleceğiz; daha ilerde bir sıkıntıya kafa tutacağız. Başlangıç-

ta belki ağır, ama sindererek; kimi zaman daha hızlı ama sorgulamaya, öğrenmeye ara vermeden yapacağız bunu.

Bir bakımdan yürüyüşün uzun olması problemlerin fazla, dönemin zorlu, dezavantajlı, bizlerin ise çapının yetersiz olmasındandır. Ama bu taktik olarak böyledir. İnsanlığın kazanımlarını, kavgasını, hayatı güzelleştirme mücadelesini omuzlayanlar kazanacaktır, çünkü insana, insanın insan olma hakkı kavgasına dayanmaktadır. Güçlü bir felsefi, tarihsel arka plana sahiptirler.

Öğrenme, gelişme, zorlukları aşma yolu kısaltmayacaktır ama yürünen yolda yaratılanları çoğaltacak, renklendirecek, zenginleştirecektir;

zorlukları aşılmaz olmaktan çıkacaktır. Sonu olmayan uzun erimli serüvenlerin devrimcileri yürümeyi sürdürüyor, sürdürecektir.

Evet sorgulanmayan hiçbir şey değer etmez. Hayatı, yaşamımızı, bizi çevreleyen dünyayı sorgulamıyorsak, çarkın dişlisi olmuşuz demektir, insan olmanın en temel yönünü oluşturan bilinçli tercih yapma, kendin olma şuurunu kaybetmişiz demektir. Başkalarının bizi yaşadığı, başkalarının bizi yönlendirdiği bir hayatın ne kadar insana denk düştiğini, ne kadar anlamlı olduğunu varın sizler düşünün.

Soru soralım, düşünelim ve eyleme geçelim. Unutmayalım, sorgulanmayan hayat yaşamaya değmez!

Temmuz'un alnına yazılan ağrılar ve insan olma gereği

Ozan VELİ

"Düşenlerin ve direnenlerin olduğu yerde umut delişmen delisi ve apısı kudurmuş doğurgandır."

Göz bebeklerindeki gülümseyişi öperken koyu karanlıklar, doğrulup kalktı yatağından hüznünlü dağ çocuğu. Hangi bıçak, hangi zamanda kından çekilir bilinmez iken; vurdu, dorukları süsleyen bir şahane edasıyla yüreğini. Bir tadımlıkta olsa baş eğerek yaşanacaksa, ölüm allı-şallı bir gelin sıcaklığıdır artık.

Bir ülkede zindanlar işlevine uygun yapılmışsa, orada sükunetten ve suskunluktan bahsedilemez. Eylemin hangi biçimi, borutulu uykulara durmuş okyanusları kudurtacak, önceden tam olarak kestirilemezdi. Eylem, kendisini koşullayan kızgın ateşin sıcaklığında gürleyecekti.

Amed, Diyarbakır oldu olalı, zulüm tınıları gibi takıldı usumuza. Ve bir gece, katran karası karanlık bastığında aydınlığımızın al benzinini, bir akrep sürüsü gelip bulurdu düşlerimizi. Ve biz her keresinde, tarihi ayağa kaldıran kahramanların döşünde bulurduk sevinçlerimizi, gözü pek ve gülerken.

Munzur, puslu bir şafak alacasına dayamıştı zamanı. Kurt nağmeleri,

su çağlıları, ceylan sekileri karışık seyirler kuşanmıştı. Ovacık'ın kuzey ötesinde, Munzur'un hoyratlığını, bir kara kamçı acımasızlığıyla bölen kırk merdiven vadisiydi mekân. Güz, bütün hüznüleri toplamıştı diğer mevsimlerden. Tuhaf bir şey yoktu banda; ama insan garip alışkanlıkların konuguydu. Ayrılıklar güze dayardı menzilin. Aydınlık zirveleri yalayıp vadilere indiğinde, savaş alanlarının dost sıcaklığı buluşmuştu eteğinde Kırkmerdiven'in. Sıcak gülüşlü badem baharındaki kız, henüz on sekizinde ya vardı, ya yoktu.

"İyi ki geldiniz, sizi gördüğüme çok sevindim." dedi. Gözlerinin sıcaklığı, önlerinde yanan küçük ateşin ahengini kuşanmıştı.

"Doğru diyorsun heval, bu dağlarda iki kişiyle üç kişiyle gezilmez ki" dedi diğer gruptan biri. "Heval" kelimesini duyunca daha bir güzelleşti yüzü kızın. Bütün zirveler, dağ keçilerinin kuşanması altındaydı ki, büyük gürültülerle yuvarlanıyordu taşlar.

"İnsan yalnızken de, bir gurup, bir yığın, bir ırmak olabilir. Yeter ki yaşama dair bir istemin olsun heval" diyerek yanıtladı kız.

Tartışmalar, sohbetler gülüşmele-re karıştı. Söz dolandı elli fitne çeşidini, döndü intihar eylemlerine geldi.

"Önderliğiniz böyle bir açıklama yaptı, ne diyorsunuz, yapacak mısınız?" diye gelen soruya,

"Elbette yapacağız heval" diyerek anıldı sıcak gülüşlü kız. Hareketi kurşun yüklüydü. Açık, kesin ve te-reddütsüzdü. Birçoğu inanmadı belki bu çıkışa, ta ki Zilan güzellemele-rine ulaşana dek.

"Biz nasıl 80'lerde yoktysak Di-yarbakır'ın karanlığını, nasıl zehir-lediysek kendi küllerimizle ihaneti, nasıl yedirdiysek etimizi kendi elleri-mizle cellatlarımıza; aynı öyle pat-layacağız, ilk komutun sesiyle" diye ekledi kız, aynı kesinlikle.

Ve diyecek bir şey kalmamıştı geriye. İntihar eylemleri için yapılan yoklamada, iki yüz gönüllü savaşçı-nın ilkleri arasındaydı, bu sözlerin sahibi olan sıcak gülüşlü kız. Üç gün sonra bir pusuda vurulduğunda, elle-ri kan revan tükürmesini bilmişti su-ratına dipçik indiren hasmının.

Öyle ya, bir yerde gerçek kahra-manları varsa tarihin, bunun adı be-del ödemek olacaktır. Kanlı sayfalar düşecekti, gök mavisi cehennem-inde. Ve şafağın kana kesildiği her yerde, bir top yürek yangınıyla karşı konulacaktı.

Zulmün ve ihanetin can evine, kızgın bilinç devinimi gibi akışı böyleydi Mazlumlar'ın ve Dört-ler'in. Diz çökmeyi, baş eğmeyi yok etme koşullarında dayatan celladın, bu vakur endamlı duruşlar karşısın-da eriyeceği apaçıktı. Ve direniş kendi geleneğini her alana taşıdı. Amed zindanlarında tutuşturulan ka-

ranlık, dorukların kasırgalarıyla yalın ateş altına alınacaktı.

Ama bilinen odur ki, zindanların varlık zamanı iktidarın ömrüne eşti ve çatışma ehlileşmezdi.

Eylül karanlığı, bütün karşı ko-yuşlara rağmen devam ediyordu. Amed zindanlarındaki direniş ve yü-reklerin tutuşturduğu meşaleler bir öyküleme tarzı olarak çıkacaktı orta-ya. Etini, kemiğini, yüreğini ve rehin alınan bilincini köpeklerine yedir-meye çalışan beyaz komutanların, kendi zulüm sultalarında eriyeceği günler uzak değildi.

Zorbalığın hakim olduğu her tari-hi evrede, zindanlar her bir ülkenin kalp atışları olmuştur. En hassas ve en can alıcı vuruşlarla kanayan, ka-nadıkça da karanlıkların sükunetine ak bir muştı gibi akan, hünerli karşı duruşlarıdır tarihin. Dünya tarihini zindanlar tarihinden ayrı olarak ele alamayız. Toplumsal mücadelelerde tutulan manivelanın, zincire vurul-muş yoksul-ezilen insan elinin, ve ona kumanda eden bilincin korkutan ruhunu sınırlama amacıyla çıkmıştır gün yüzüne. İnsan'ın "insan"larca ezilmesi ve sömürülmesi tarihidir.

Talan ülkenin, sınırları yasak ül-kenin zindanları daha bir uçurum olacaktı. Eylül bastığında sokakları, dışarda kırılan direniş, zindanda eti-mizle ete, kemiğimizle kemiğe, ka-numuzla ışığa dönüşüyordu. İhanet ve onur kıyasıya bir ölümcül dövüş içindeydi. Ne kadar kabarsa da koyu günlerde ihanet, haklı olanın karşı-sında çok uzun hükümler giyemeye-cekti. Tarihe mal olacak olan, insan-lığa aydınlığı yakın etme uğraşının kendisi olacaktı.

Yakın tarihimizi ısıtan direniş ve savaş geleneği, Kaypakkayalar, De-nizler, Mahirler'le başlayıp, Maz-lumlar'ın, Hakiler'in Fatihler'in, Haydarlar'ın yalın ve derin, özlü ve engin mirasları ile Zilan'lara, 96 di-renişlerine ulaşmıştır. Bu tarih, zor-balığın karşısında ayakta kalabilme-nin, en zor koşullarda kazanmak için cüret edebilmenin, bedenini ateşle-me pahasına tarihe mal olabilmenin, karanlığa karabasana çevrildiği yer-

de umudu kendi etiyile besleyebilme-nin adı olmuştur. Bu tarih, yekiniş dağlara tutunan, zindanları dolduran on binlerin şafağa yayılan muştularıdır. Bu tarih, insanlığın kurtuluşuna adanmış kahramanların tarihidir. Ve gerçek kahramanlar, yüreğinin fiin-yesini kendi elleriyle ateşleme erde-mini kuşananlar olmuştur.

*Mayısın şafağı Haziran
ötesi Temmuz
fünyesi ateşlenmiş on ikilerin
ve biz kazanacağız
biz kazanacağız bir tanem"*

Elbette kazanmak, genelgeleri yakılmış zamanları koşullamak değil sadece. Kazanımlar, sınıflar müca-delesinin en belirgin ve en keskin olan biçimlerinin düşman insiyati-finde ve o'nun üstün bir güçle teslim almada topyekün bir saldırı furysı şeklinde gelişimi karşısında baş eğ-memek ve umudu diri tutmaktır. Ezilen insanlığa yapılabirliklerin mesajlarını iletmek, zayıf olanın "güçlü" karşısında kazanma yöntem-lerini tanıtmaktır. Düşüncede kötü-rümleşmiş insan bilincini, zıvanadan çıkaran kıskırtıcı güdülerle uyarmak, insanlığın varlık nedenlerini yeniden hatırlatmaktır. Dünyayı kasıp kavu-ran zorbalanın, sömürü saltanatlarına yönelen ereklere canlı tutmak, onla-rın büyüdüğü ateşte onların yakıla-bilirliğini tanıtmaktır. Çocukların ekmek koşuştururken işkenceden ge-çirilmelerine, ırzına geçilmesine, in-sanlığın sürülmesine, insanlığın ya-kılıp yıkılmasına, öğrencilerin kur-sunlanmasına, anaların cıplalanması-na, işçilerin-emekçilerin acılarına seyirci kalmamayı hatırlatmaktır.

İşte Temmuz'un ahına yazılan ağırlarımız, bütün bu çabaların canlı ve yakıcı bir adımdır. İnsancadır, insan olmanın gereğidir. Yani yaşa-mayı orun orun duyumsayanların, alaz alaz yangın yeri oluşturarak ar-şa durmasıdır.

"Bir kuşun, çakala yem olmama dirayetidir." Temmuz'un 2'sinde ya-kılanların protestosunda patlamadır. Gericiliğe karşı kurşun sıkımı, sus-kunluğu yalın aştına tutmadır.

Temmuz iki ana bileşkeni yan yana basmıştır, resminin renklerine. Bir yanda gericilik ve onun beslen-diği iktisadi-siyasi ereklere zulüm kusan, kan döken çehresi; bir yanda gidişata müdahale eden ve bu uğur-da bedenini ateşleyerek karşı duruşu örgütleyen insanlaşma eylemi. Bun-lar, toplumdaki iktisadi sınıflaşma-ların çelişmeleridir ve uzlaşmazdır. Örgütlenmiş, siyasal gücün "devlet" denilen iktidar aygıtlarının dayandı-ğı iktisadi boyut ile, toplumun mad-di değerlerinin tümünü yaratan emek cephesinin çatışmalarıdır.

2 Temmuz'da Madımak Otel'i ni ateşe veren ve insan çığlıklarını, ya-nık et kokularıyla yuduyarak zevke gelen gericilik, aynı biçimde, siyasi tutsakların insanca yaşamasını -esir statüsünde iken dahi- siyasi bir tesli-miyete terketmeye zorlayan gericilik aynı özden beslenmektedir.

Emperyalist tekelciliğin yerleşti-ği tüm geri ülkelerde, devlet iktidar-ları o bölgenin -ülkenin- yerli geri-ciliği ile kol kola sultalar kurur. Çün-kü her alanda finans-kapitalin kendi memurları gibi çalışacak şubelere ihtiyacı vardır. Ve bu, en iyi biçimde o geri ülkelerin öne çıkan iktisadi güçleridir. Yani finans-kapital grup-ları, İstanbul'da bilmem hangi fabri-kadaki işçiyle, ya da Anadolu'nun bir dağ köyündeki yoksul köylüyle diyaloga girmiyor. Kentin öne çıkan sermaye grupları ve kırsal nüfus sahi-bi zenginleri, toprak sahipleriyle kaynaşacaktır. Bu ittifak her iki kes-i-min de yarannadır. İşçilerin-köylüle-rin buradaki rolü sadece ucuz işgücü yaratma ve böyle olduğu sürece "efendilik" olacaktır.

İslamcı gericilik de, önemli oran-da finans kurumları yaratarak öne çı-kan bu çeşitli kliklerin uçları durum-undadır. Ve TC. devletinin yöneti-minde önemli bir bileşen durumun-dadır. Günümüzde kimi dönemler öne çıkarılan, İslamcılığın anti-em-peryalist olduğu şeklindeki teoriler uyduruk ve gerçeği ifade eder du-rumda değildir. Ve iktidarda etkin olan çeşitli kliklerin, etkinliklerinin yer değiştirmesi ne sistemin gerici

muhtevasını, ne de emperyalizme kalın göbek bağlarıyla bağlı olmasını yadsıyan bir durum değildir.

Bütün yangın yerleri bunun sonucudur. Yani sömürü ve zulüm sisteminin emek cephesi ile karşıtlığının sonucudur. Bu çatışma kah Madımak'ta, kah zindanlarda, kah Kürt köylerinde, kah metropol varoşlarında kah dağ başlarında ete kemiğe bürünmektedir. Olaya 12 onursal canın, 37 gülüşün gömütlenmesi derekesinde dar bakılmamalıdır. Bu insanlaşma ile hayvanlaşmanın mücadelesi, bu insanlığın kurtulma-kurtulmama kavgasıdır. Zaferler küçük, yenilgiler geçicidir. En büyük muharebe henüz verilmemiş olmandır ve kapımızdadır. Ve insanlık buna hazırlanmak ve daha çok yamallara karlanmak zorundadır.

Şimdi dönüp dolanıp esas sona geldik. Orta yerde duran bu gerçeklik, bir zorunluluk olarak insan olan herkesin önüne mücadeleyi çıkarıyor. Yani savaş biz istiyoruz diye değil, bize dayatıldığı için savaştayız. Başın uzak oluşu biz istemediğimiz için değil; mücadelesiz elde edilebilirliği inkansız olduğundan dolayıdır. Ağıt yakmak ve ağlamak; köleliği, karanlığı ve gericiği sürekileştirmek olacaktır. Bu saflaşmanın neresindeyiz? Ve neresinde olmamız gerek? sorularına karşı duyarlı olmak insanlaşmanın görevi, insan olmanın gereğidir. Ya da ne bol sükseli laflar ederek aydın olur ne de insanlık kurtulmadan rahat olur.

*Geldik Temmuz şafağına
Bindiğiniz al koşucu atlar.
Bir yaman geçitteyiz,
gök birazdan patlar.
Susun ey insanlar susun.
Bu zulüm sizi de yakar.*

Düşünce yoğunluğunu esas noktalara çekmeden önce, bir düşünce sistematığı oluşturmak gerek. Kapitalizmin göz alıcı cazibesi ve burjuvazinin gizemli, şatafatlı soyutlamaları düşünme evrimini dinamitlemiş durumda. İnsan, bir makine kolu, pedalı, dişi gibi işlev görmektedir kendi hareketi içinde. Ateş tenine

değene kadar, kimsenin bir tepki gösterdiği yok. "Bu halk için değmez" diyen anlayışların revaçta olması; yorgunluk, sefalet ve yalnızlıkla beslenmekte. Adam, Taksim'in göbeğinde sırtından kurşunlanmakta ve iki sokak ötedeki gülüp geçmekte bütün bunlara. Çocuklara karakollar da elektrikli verilir; bir annesi duyar, bir de körpe bedeni.

Ama yok! Ölenleri de var bu çocukların aydınlık dünyası için. Düşünenleri, yazanları; zindanlarda ölüme yatanları, Temmuz türkülerinde yananları da var. Sonra dağ başlarında çocuksu umutları yıldızlara ya-

*Bütün yangın yerleri
bunun sonucudur. Yani
sömürü ve zulüm sisteminin
emek cephesi ile
karşıtlığının sonucudur.
Bu çatışma kah
Madımak'ta, kah
zindanlarda, kah Kürt
köylerinde, kah metropol
varoşlarında kah dağ
başlarında ete kemiğe
bürünmektedir. Olaya 12
onursal canın, 37 gülüşün
gömütlenmesi derekesinde
dar bakılmamalıdır. Bu
insanlaşma ile
hayvanlaşmanın
mücadelesi, bu
insanlığın kurtulma-
kurtulmama kavgasıdır.*

zanları da. Öyle kolay olmayacak bizi yutmaları. Yani biz insanız, ve insanlıktır yutulmak istenen.

Oysa, Zilan neden vurmuştu yüreğini dinamit renginde öfkelere? Mazlum neden kirbiti çaktı etine? Nedendi dağın asi çocuklarının ölümüne yatışı? Kavga neden böyle alıcı kuş ömrüydü güncemizde?

İşte, şuracıkta 12'lerin halayında bir ahenk. Yeri göğü sarsan bir haykırış. Her gün yeriden, yeniden doğuş. "Bu bizim seçiminiz" diyorlar.

Gülen ağlayan insanlar bizim. En diri yanlarıyla taşıdığımız yaşam bizim. Bu topraklar, fabrikalar, makineler; bu gök mavisi sonsuzluk, dalga dalga akan deniz, gün batımında yakamoz, küreği tutan el, ekmek, özgürlük ve şu duvarlarını parmaklarımızla ördüğümüz ev, yürekteki sıcak tütsü, zindanı yaran muştı, kulaklarına kadar ulaşan türkü bizim. Kısacası bir tanem, biz her şeyde yaşam, biz her çabada emek, biz her buluşta yaratan, biz her gelişmede hareketin kendisiyiz. Ea zor geçitleri dolanarak geldik. Yangın siperlerinde Kalinka koşturduk. Dağ başlarında ince, narin sevdalar. Ömrümüz bir kuramın yaşama ayarlanmış simgesi. Ne bugün ne de dünle sınırlıydı tarihimiz. Pervanşan dirayetleri içindik çocukluğumuza. Erken büyüdü, erken öğrendik acılarla cebelleşirken. Öylesine sevgi yüklüydüki göğüslerimiz, koca bir halka aşkla tutunduk. Tatlı düşler arasında kaldı sevdiğimiz ilk badem öpüşleri. Sevişmelerimiz arsız ve çocukçaydı. Anlayacağın yaşamı da öyle sevdik. Sokakta bir çocuğun ekmek dilenmesine dayanamadık. Serçelerin yılanlarla yatışına, sevgilerin param parça edilmesine katlanamadık. Baş eğmelere, diz çökmelere, el öpmelelere; kulluğuna dayanamadık insan olanın; kadın kadın satılmasına etimizin. Ağıtlarında saçları tutuşan anaların çığlığına kapayamadık kulaklarımızı. Dayanamadık, gözü oyulmuş, kulağı kesilmiş, göğüsleri deşilmiş körpe kızları seyreden insanın çirkefine. Tank paletlerine taş savuran küçük generallerin öfkesine dayamadık ve çekemedik umarımızın kirbaçlanan al rengini ateşlerden. Ve işte patlıyoruz, yanıyoruz, eriyoruz, kara zulmün alın çatında ezeli ağular misali.

*İşte bu yüzden biz bir tanem,
biz insan olmayı seçtik
mutluyuz
çünkü tüm çocuk gülüşleri
tüm bahar çiçekleri
tüm Temmuz sevinçleri bizimle.
Biz kazanacağız
tarih böyle yazılacak.*

Çürüme ve cinnet kareleri!

Temel DEMİRER

Türk(İye) insanının bugünü, en iyi "çöl" kavramı, çöl olgusu betimleyebilir. Çürüme ve cinnetin hayatla iç içe girdiği Türkiye'de, çöldeki kum taneleri nasıl birbirine benziyorsa, insanlar da öylesine prototipleşiyor. Ortaya bireyci, yozlaşmış bir toplum çıkıyor. Kapitalizm, çeşitli araçlarını kullanarak, insanların değerini karartırken köleleştirilen insan(cık)lar da, gerçekte bağıntısı olmayan yarınsamalara kodlanıyor: "Hayat budur ve sen böyle yaşamalısın" mesajını zihinlere işleyerek robot bireyler yaratıyor. Kişinin bilinç kaybına ve imgenin soyutlaştırılmasına yol açan, köleleşerek sahip olma zaafına hitap ediyor. İsteddiği şeylere sahip olan robot birey, sahte bir tatmine ulaşıyor. Bu yapay tatminden sonra da duyarsızlık ve "Banane"cilik başlıyor. Böylelikle toplum yapaylaştırılarak yozlaştırılıyor.

Yapay toplumda hayat olabildiğince rutindir. Bu rutinité içerisinde, öğrenme isteği olan insan için, yaşam denen olgu rengarenk değildir. Somut hedefler, hayallerin uzağında ve "imkân dahilinde"dir; algı sınırlandırılmıştır.⁽¹⁾ Yaşanan onca olumsuzluğa rağmen, gerçekler görmezden geliniyor. Bireyler, toplum sağlaşıyor; anlama, algılamaya yeteneğini yitiriyor. İçin için çürüyüp, kokuşuyor. Toplumsal ve insani değerler paramparça ediliyor; alışılıyor her şeye. Artık değerlin sömürülüşüne, haksız ölümlere, "faili meçhul" cinayetlere, yargısız infazlara, kirliliğe, haksızlığa, zulme alışılıyor. İnsan eğitiminin büyük ustası acılar algılanmıyor; insanların taşıdığı "yürek"; ölü bir

et parçasına dönüşüyor. İnsana güven bitiyor. Oysa "İnsanı sevmekle başlar her şey" diyordu Sait Faik. Bu gerçek bile algılanmıyor. En çok ve sadece kendilerini seven insan(cık)lar, mutluluğun ortak yaratılabileceğini unutuyorlar.

Bunda şaşırtıcı bir şey yok. Çünkü insan, yaşadığı ortamla bütünleşir. Yaşadığı ortam nasıl olursa olsun, bunu yadırgamaz, ayak uydurilmaya çalışır. Yaşadığı ortam insanın hayatını belirler. Amazonlar'da gözünü açan bir insanın, timsah avlayarak geçimini sağlanması, o bölge halkı tarafından yadırganabilir mi? Ya da, bu uçsuz bucaksız çöl; çölden sürekli geçen bir kervancı üzerinde, çölün bir deve üzerinde uyandırdığı etkiden fazlasını uyandırır mı?

Türk(İye) insanı, kirliliğin ve ücretli kölelik ilişkilerinin çöllerleştirdiği coğrafyada Didi ve Gogo'nun açmazını yaşıyor. Bilmeyen yoktur; Samuel Beckett'in "Godot'yu Beklerken"inde, Didi ve Gogo anlamlı ya da anlamsızlığı bile belli olmayan bekleme konusunu işler. Hayalleri beklenildiği gibi olmayan, beklentilerinin sadece kendi varoluşunun anlamını bulmayı bekleyen Didi ve Gogo ile anlatılan; hayatlarına hem anlam hem anlamsızlık veren bekleme konusudur.

Gidecek yerleri bulunmayan, gelecekteki beklentileri diğer insanların beklentileri gibi toz pembe olmayan, yine de "beklentilerinde" belirsiz bir umudun hâkim olduğu Didi ve Gogo, belirli belirsiz umutla "Godot'yu Beklerken"; "anlamsız" varoluşlarını anlamlandırmaya çalışırlar. İki dostun umutlarını taze tutan, Godot'nun her

seferinde yarın geleceğini haber vermesidir. Beklerken intiharı, düşünmeyi, başkalarının yerinde olmayı da sorgulayan iki dost; zamanın nasıl geçirdikleri ya da anlamsız sayılabilecek bir bekleme, yani belirsizliğin umudunu da yargırlar.

JOSEF K.

Ancak beklemek; ne için olursa olsun; yetmez! Yetimciler ise, Josef K. oluştuktan kurtulamazlar kirliliğe ve ücretli kölelik coğrafyasında... Yaşadığımızın her karış toprağına acı ekilip, gözyaşı biçiliyor; hergün gözaltılarla geçiyor, insanlar evlerinden çıkar çıkmaz, aniden gelen bir ses onları alıp, bilmedikleri bir yere götürülebiliyor ve "götürülenler" insanlıktan çıkarılmak isteniyor. Ağzı bantlanıyor, gözleri bantlanıyor; ayak ve eller sandalyeye bağlanıyor. Tüm bunlar Kafka'nın Josef K.'sini diyor karşımıza!

Hikaye malum: Josef K., iş çıkışında ya eve gider ya da arkadaşlarıyla dolaşmaya çıkardı. Ama bir gün, ansızın hayatına yeni bir cümle eklenir. Dostları, "Josef K. yakalanmış" diye kendi aralarında konuşurlar. Nedir yakalanmak? Yakalanmak bir suç işlemektir, ama K'nin suçu yoktur. Bir Josef K.'ya iftira atıyor ve Josef K. hiçbir "suçu" olmadan, hiçbir "suça" karışmadan, bir sabah ansızın tutuklanıp götürülüyor. Oysa Josef K'nin de rahat uyumak, evlenmek, çocukluğa karışmak başka isteği yoktur. Kendisini doyuran, ona bakan ve koruyan insanlara bağımlı biridir O. Peki ama K'yı suçlayan kim?

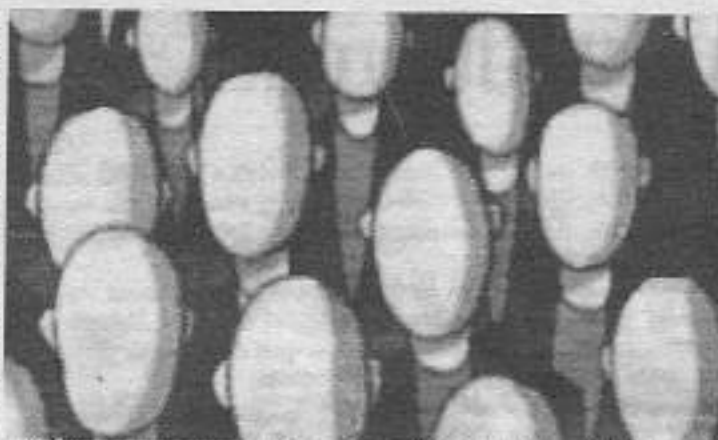
Kim, ne hakla başkasının hayatına

kasteder ve kim bu hakkı kendinde görür? Josef K "Konuşmak istiyorum" der; ama, kimse dinlemez, duvar gibi sessiz, ama aynı zamanda kamçı gibidir karşıdaki insanlar. Josef K niçin "dava" edildiğini, niçin gözaltına alındığını bilmez. Zaten bilinen ne var ki? Kim, ne için gözaltına alındığını biliyor? Mahkeme bahçesinde bir gardiyan bilmeden Josef K'nın neden gözaltına alındığını yanıtıyor. Gardiyan, Josef K'ya, "Kendini düşün" diyor. Josef K kendini düşünmediği için demek ki gözaltında; kendini düşünmediği için dava edilmiş. Josef K tutuklu olduğunu zanneder, oysa tutuklu değildir. Dahası onu sabah erken gözaltına alanlar, Josef K'nın çalıştığı bankaya gitmesini istemektedirler. Bu nasıl bir gözaltı, nasıl tutukluluk?

Aslında Josef K, tutuklanmasıyla birlikte "Ben ne yaptım?" diye sorar kendi kendine; hem de hiçbir şey yapmamasına rağmen "Ben ne yaptım?" sorusunu sorması; vicdanının, ruhuna gardiyan olmasından başka nedir? Josef K'nın çözümü otoriteye boyun eğmektir. Suçluluğunu ispatlamak istercesine çırpınır; ama suçlu değildir. Karşısında cellatlar devasa bıçaklarını bilerken, Josef K yirmi tane elle dünyaya sarılmak ister. "Dava başlasın da kurtulayım" der; "Yüzünü göremediğim yargıç nerde?" diye sorar. Ama akıl ve adaletin olmadığı yerde kim kim yargılayabilir? Bu bir tehlikeydir. Buna karşı koyamazsa Samsa gibi olacaktır, karşı koymak gerekir.

Gerçekten de Josef K'nın yüzünü göremediği yargıç ya da hiçbir zaman ulaşamadığı mahkeme neredeydi? Sonra herkesin gözaltında veya tutuklu olduğu bir yerde kimse özgür olabilir mi? Özgürlük, bunca tutsak arasında mümkün mü? Değildir! Josef K'dan istenen itaattir. Zorba egemenliğe itaat eden insan özgür olabilir mi? Hayır! O halde kirli savaşın, ücretli kölelik ilişkilerinin çöleştirdiği Türkiye'nin çürüme ve cinnet eşiğinde Godot'yu beklemek, Josef K'lıca talip ve taraf olmaktır.

Duygularını, konuşma ve görme yetisini yitirmiş Türk(İye) insanın;

"Çürüme ve cinnetin hayatla iç içe girdiği Türkiye'de, çöldeki kum taneleri nasıl birbirine benziyorsa, insanlar da öylesine prototipleşiyor."

Drakula'ların korku egemenliği karşısında (kayda değer bir) tavır olmadığı ve cinnetin sınırlarında dolaştığı "sır" değil. "Maymunlaştırılmış toplumun sessizliği" diye formüle edilebilecek durumda; "İnsan, insan kılan değerler nerede? sorusunun yanıtı: "uç maymunları" oynayanların sefaletinde somutlanmaktadır. "Neden" mi? Yanıt, yine "sır" değil: Türk(İye) toplumunu maymunlaştıran, sadece, zorbalardan baskısı değil; insanların ruhunu köleleştiren resmi ideoloji ve kirli savaştır!

KIRLI SAVAŞIN "FATURA"SI

Türkiye'de resmi ideolojinin maymunlaştırdığı insan(cık)ların sefaleti; eskinin tükenip, yeninin gelmediği geçiş sürecinin toplumsal çürüme ve cinnetinde somutlanırken; "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşanan şiddet ve çatışma ortamının bölge insanını psikolojik olarak olumsuz etkilediği belirtildi. Bölge Tabipler Odası'nın araştırmalarında giderek artan sağlık şikayetlerinin başında 'psikosomatik şikayetlerin' geldiği ortaya çıktı. Diyarbakır'da, bölgeye hizmet veren Devlet, SSK, Tıp Fakültesi, Göğüs ve Doğum hastanelerinde hergün artan biçimde yüzlerce hasta kontrolden geçerken bunların büyük bir bölümünün Güneydoğu'da yaşanan sorunlardan kaynaklanan şikayetler olduğu belirtildi." (Radikal, 18 Haziran 1997)

"Neden" mi? Kültür illerinde yıllardır süren kirli savaş ve psikoloji birbiriyle doğrudan bağlantılı. Çünkü savaşta psikolojik yön, yani manevi (irade, inanç, özveri, cesaret, sabır, moral de-

ğerler) unsurlar da kullanılır. Sömürgeciler, halk savaşçılarına değerlerine saldırıp ruhsal bunalımı körüklerken; saldırılarını en ince ayrıntıya kadar hesaplarlar. Örneğin, Jandarma Genel Komutanlığı'nın "gizli" damgalı belgesinin, "Tehdide Karşı Alınması Gereken Tebdir Ve Tertiplere Ait Temel Prensipler" bölümünde şunlar denilir: "Her bölgenin sosyal ve kültürel durumu, gelenek ve görenekleri, dini özellikleri iyi kullanıldığı takdirde, psikolojik savaşta olumlu sonuçlar alınabilir."

Amaç; halk üzerinde psikolojik etki yaratmak ve yitirilen hakimiyetin tekrar sağlanmasıdır. Ancak bu yapılırken hiçbir kural ve ahlaki ölçüye bağlı kalmayan sömürgeciler; "Bana yar olma-yamı, başkasına da yar etmem" ya da "yakar yıkarım" mantık(sızlığı)ndadırlar. Uygulamaların hayata geçirilmesi için tüm kurumları (okul, TV, radyo, cami, vb.) harekete geçirip, elde ettiği bilgileri bir merkezde toplayarak psikolojik savaşın politikasına tahvil eder. Çünkü "Muharebe, düşmanın askeri gücüne karşı koymak olduğu kadar, düşmanın beynini ele geçirmek demektir. Düşman ister bir hasım ülke, ister bir ayaklanmanın veya iç bünyesindeki bir direnişin elemanları olsun durum daima aynıdır. (...) Askeri yönden psikolojik harp; vurucu havan gücü, topçu ve havan gibi önemli neticeler doğuracak bir silahtır. Her alanda asıl hedefin insanların beyni olduğu kabul edilmekte ve beyinler etki altına alındıktan sonra mücadelenin kazanılması son derece kolay olduğuna inanılmaktadır." (Sabri Yirmibeşoğlu, *Modern Mücadele Yöntemi ve Özel Harp Uygulamaları*, s.46)

Özel savaş, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi veren ülkelerde sistemli şekilde derin yaralar (psikolojik rahatsızlıklar) açmıştır. Örneğin psikolojik savaş uygulamasının eskilere dayandığı Türkiye'de, 20. yüzyılda ki isyanlar ardından sömürgeci kurumlaşmayı sağlamlaştıran, beyinlere kazı-mak için asimilasyon, zorunlu göçerme, metropollere çekme, Avrupa kapılarını açma, asimilasyonu derinleştir-

mede somutlanan psikolojik savaş. 1984'den itibaren özel savaş ekseninde derinleştirilmiştir.

Psikolojik savaşta bir çok yöntem kimi zaman iç içe, kimi zaman da birbirinin peşi sıra uygulanır.¹² Yöntemler konusunda, "Silahlı Kavveiler tarafından yapılan psikolojik harp, hükümet ile ilgili devlet dairelerinin takip etmekte oldukları siyasetle mutabakat halinde bulunmalı ve devletin haricte ve dahildeki başlıca faaliyetleri ile en sıkı bir şekilde koordine edilmelidir. Hükümetin formüle ettiği siyasetin dahilinde tüm bir şekilde desteklenebilmesi ve haricte maksada uygun bir şekilde propaganda edilebilmesi için siyasi fonksiyonu icra eden eleman ve teşkilatla, psikolojik harbin başlıca silahtır olan propagandayı yürüten elemanların (Milli Savunma Bakanı, Genel Kurmay, Başbakan, İçişleri Bakanı, OHAL Valisi vb. gibi) tam bir ahenk içinde çalışabilmesi suretiyle hayatı menfaatlere zarar getirebilecek herhangi bir aksaklığa meydan vermemek için psikolojik harbin idaresi bu faaliyetlerin doğrudan sağlayacak bir teşkilata ihtiyaç vardır" (Psikolojik Harbin Önemi ve Yöntemi, s.41) diyen Kurmay Albay Münir Günen; "Özel Harp Dairesi'nin işlevini de tarif etmektedir.

1992'de dönemin İçişleri Bakanı A. Kadir Aksu'nun, "Vatanperver insanları terörle mücadelede görevlendirdiğini" açıklaması ve bir yıl sonra da yine dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in, "Bir gerilla savaşı var, tabii ki, oyunu kurallarına göre oynayacaksınız; yani onun anlattığı dülden konuşacaksınız" demesi devlet ile "Özel Harp Dairesi" arasındaki koordinasyonu ortaya koyuyordu. Sonra icraat devreye girdi. Koruculaşmayı kabul etmeyenlere yönelik kontroze silah faaliyetlerine hız verildi; ekinler yakıldı, tarlaya çalışmaya gidenler katledildi, hayvanları öldürüldü, yayla yasaklarıyla hayvancılık yapımları engellendi ve süre belirtilerek göç etmeleri istendi. Tüm bunlara rağmen göç etmek istemeyenlerin evleri yakılarak, göçertildiler.

Bu uygulamalarla sürgün edilenler, sıfırlanmış ekonomik kaynaklarla geldikleri metropollerde farklı bir kültür, sosyal çevre, dil, yaşam biçimi ve işsizlikle karşılaştılar. Ülkeye özlem, güven yitimi, düşüncü gücüne bağlı geçici uyum zorlukları, dışlanma, ve çaresizlikle karşı karşıya kalıp; göçertildik-

leri kentleri tuzak gören depresyonla tanıştılar. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Diyarbakır, Batman, Ağrı, Bingöl, Elazığ, Bitlis, Şırnak, Mardin, Malatya Van, Hakkari, Adıyaman, Muş, Siirt, Adana ve Dersim'den göçertilenlerden 897 kişilik ankete katılanların çoğunluğu; "Temel haklarının reddedilmesi, bölgenin geri kalmışlığı ve bölgede yaşanan çatışmalar nedeniyle İstanbul'da göç ettiklerini" belirtirken, ankete katılanlardan yüzde 46'sı çözümün "kültürel kimliğin tanınması" olduğunu ve "can ve mal güvenlikleri sağlanırsa" geri döneceklerini ifade ediyorlar.¹³

"Göç" olgusu bir sonuçtur; göçün temelinde Kürt illerini insansızlaştırma gibi sömürgeci politikalar yatıyor. Göçertilenlerin yüzde 80'i gecekondularda, çadırlarda veya 3-4 aile bir arada yaşamak zorunda kalmaktadır. Herşeylerini kaybederek geldikleri şehirlerde işsizliğin getirdiği sorunlar, açlık, yetersiz beslenme ve alt yapı yetersizliğinden dolayı fiziksel olarak; tüberküloz, hepatit, ishal, tifo, paratifo, Ameliyatsız (bağırsak enfeksiyonu), sıtma, kızamık, dizanteri vb. hastalığa yakalanabildiği gibi; metropollere göçertilenlerin çoğu psikolojik savaşın uygulamasıyla "kaçak" duruma sokulduğundan, "faili-meçhul"e, işkenceye maruz kalmamak için korku içinde yaşamaya mahkûm olurken, hiçbir demokratik talepte bulunamamaktadır.

Göçten en çok nasiplenilen illerin başında Diyarbakır geliyor. Yetersiz beslenme, açlık ailelerin birarada yaşama zorunluluğu ve alt yapı yetersizliğinden dolayı ilde sağlık sorunları artmış olmasına rağmen, sağlık ocakları, sağlık evlerinin bir çoğunun kapalı olması, önlenemez bir çok hastalığın ölümle sonuçlanmasını beraberinde getirmektedir.¹⁴ Savaşın kadın ve çocuklar üzerindeki etkilerine gelince: Savaşın faturasını kadın ve çocuklar öderken sağlıksız koşullarda yaşayan çocuklar önlenemez hastalıklardan ölmektedirler. Kürt illerinde çocuklar da büyükler gibi "faili meçhul" cinayetlere kurban gitmekte, işkencelerden geçirilip DGM'lerde yargılanmaktadır. İHD verilerine baktığımızda, işkence-den geçirilen çocuk sayısında her yıl artış olmaktadır "1990'da 7, 1991'de 15, 1992'de 11, 1993'te 29, 1994'te 24 iken 1995 yılında sadece İHD Ankara ve İstanbul şubelerine yapılan başvuru

sayısı 18 ve 1996 yılının ilk altı ayında İHD İstanbul şubesine yapılan başvurusu sayısı 16'dır. Ayrıca, başvuruda bulunan çocuklardan bir kısmının kendilerine "cinsel tacizde" bulunduğu da İHD verilerinde yer almaktadır. Uluslararası Af Örgütü de yayınladığı raporların "Türkiye'de Çocuk İstismarı" konulu bölümünde 19 çocuğun kendi ağzlarından anlatımlarına yer verilerek, bunların bir kısmının polisler tarafından cinsel tacize uğradıkları belirtilmektedir.

Yoğun baskı ve göç karşısında ülkesinden, topraklarından kopartılan Kürt kadınları göçertildikleri alanlarda büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Doğdukları andan itibaren feodal koşulları yanı sıra yaşadıkları savaş, köy yakmalar, yakınlarını kaybetmeler, cinsel taciz ve tecavüzler Kürt kadınlarını sarsıyor. Metropollere göç eden Kürt kadınlar bütün zorluklarına rağmen yaşam savaşı veriyorlar. Avrupa ülkelerine gitmek zorunda kalanlar ise, yabancı bir sosyal yaşamla karşılaşmaları için kültürel şok yaşıyorlar.

Son olarak Hakkari'de çöplükten yiyecek toplayan; Diyarbakır'da kamyon olayıyla ortaya çıkan dram tabloları basına da yansdı. Basına yansılması da oldukça bilinçlidir, ve hedef sapırmaktan başka bir şey değildir. Sorun bir kaç kamyon yiyecek dağıtma sonunu değildir. 3 binden fazla köyün boşaltıldığı ve milyonlarca insanın göçertildiği bir yerde sorun yardımlarla çözülmaz. Sorunun kaynağı süren savaştır. Savaş, "Trauma Sonrası Stres Bozukluğu"na (TSSB) yol açmaktadır. TSSB, bir bilgisayara ulaşan virus gibi insan beynini etkilemektedir. Psikolojik rahatsızlıklar sadece halkta gelişmiyor, aynı zamanda savaşın taraf güçlerinin safında da "Vietnam Sendromu"yla yoğun şekilde yaşanıyor.

TSSB nedir? Mehmet Z. Sungur, Ahmet Özçubukcuoğlu, Akın Sürmeli'nin hazırladığı, "Güneydoğu'da Görev Yapan Askeri Popülasyonda Görülen Trauma Sonrası Stres Bozukluğu Üzerine Bir Çalışma" başlıklı araştırmaya göre, "TSSB olağan insan deneyimlerinin çok dışında yaşanan ve bu deneyimden geçen, hemen hemen herkes için sıkıntı kaynağı olabilecek bir olay, deneyim, stresin ardından gelişen bir tablodur. Olağan dışı olaylardan kastedilen, bireyin yaşamını veya

fizik bütünlüğünü tehdit eden durum ve deneyimdir" diye tanımlanıyor.

1995 tarihli çalışma, savaşa katılan ve terhis olmuş 20 kişilik asker grubu üzerinde yapılmış. Askerlerin "16'sında travmanın çatışma sırasında, 4'ünde ise, tanıdıklarının cesetlerini görmele-riyle" birlikte başladığı belirtiliyor.⁽²⁾ Bilim adamları, TSSB'nin tedaviye, rağmen kronikleştığını, yıllar sonra bile etkisini gösterdiğini belirtmektedirler. Olağandışı koşullarda insanların ruh dünyası altüst oluyor, sakatlanıyor. Örneğin Ali Rıza Eker (Balıkesir) "Şehitler beni çağırıyor" diyerek intihar etmiş. Ali Aslan (Antakya) beyin deformasyonu geçirip, yakınlarını bile tanınamamaktadır. GATA Ruh Sağlığı ve Ana Bilim Dalı Başkanlığı'nın 1996 yılında hazırlanan raporun sonuç bölümünde: "Günümüzde ruh tedavisi için gönderilen askeri popülasyonda Trauma Sonrası Stres Bozukluğu (Vietnam Sendromu) görülme sıklığı son üç yıla oranla üç kat artmıştır" deniliyor. Ayrıca, "Bölgede görevli askerlerin yüzde 27.8'inde anti-sosyal kişilik (Vietnam Sendromu), yüzde 16.6'sında (Konversiyon Bozukluğu), yüzde 13.2'sinde (Ansiyete Bozukluğu), yüzde 10'unda (TSSB), yüzde 8.8'inde (Şizofreni), yüzde 5.9'unda (Uyum Bozukluğu)" saptandığı ifade ediliyor.

Kaygı, üzüntü, sıkıntı, korku, başırsızlık duygusu, acizlik, kişinin kendini destekten yoksun görmesi, üzüntü, sıkıntı, başkalarından kötülük bekleme, panikleme, çabuk sinirlenme vb'lerini körükleyen psikolojik savaş durumu, bedenin işleyişini etkiler; kaygı ya da stres gibi olumsuz duygular, bedensel bozukluklara, psikofizyolojik veya psikosomatik denilen hastalıkların ortaya çıkmasına yol açar. Psikosomatik hastalıklar; bedensel ve psikolojik bozukluklara yol açar. Psikosomatik hastalıkların başında, beyin kanaması veya koroner kalp yetmezliğine neden olan hipertansiyon (yüksek kan basıncı) gelir. Diğer hastalıklar ise, ülser (mide yarası), astım, bel ağrısı, kalp çarpıntısı, uykusuzluk, şiddetli baş ağrısı, gastrit, kasların sürekli gerginliğinden kaynaklanan ağrılar, hıçkık nöbetleri, kabızlık ve ishal, cinsel istegin azalması vb. hastalıklardır.

Kirli savaş, binlerce insanın yaşamına, 3000'den fazla köyün boşaltılmasına, ekonominin iflasına, devletin mafyalaşmasına vb'lerine yol açarken,

toplumsal çürümeye ve cinnete de kapı açtı. Burjuva basın sayfaları ve TV'ler izlendiğinde hemen her gün intihar girişimleri, cinnet geçirme, vb. haberlere rastlamaktayız. Toplumsal travmanın derinleştiği ve asosyal kişiliklerin; mafya elebaşları, özel tim, korucu, itirafçı tiplerle karşılaştığımız koşullarda toplum, büyük bir tehlike karşısındadır. Bunun çözümünde ilk adım kirli savaşın durdurulması; ikinci adım ise ücretli köleliğe son verecek özgürlükçü eşitliğin barış siyasetidir. Ama burada da soru(n) T.C'nin barışı sevmemesidir!

BARIŞI SEVMİYEN T.C

Militarizme boğulmuş, 'ordu millet' propagandalarıyla kendisini kemikleştirmiş T.C'nin "Barış"la ilgili en küçük bir girişime bile sıcak bakmadığı bilinir. T.C, beş harfli sözcüğü yani "Barış"ı hiç sevmeydi. T.C devleti, "Barış" sözcüğünü her duyduğunda, aklına ilk önce tutuklama ve zindan geldi. Ve her zaman, "Barış" sözcüğünün arkasında "yabancı parmağı" arandı. Bu, Türkiye tarihini biraz bilenleri hiç şaşırtmayan gerçektir!

Örneğin, Türk Barışseverler Cemiyeti'nin kuruluşunun T.C'nin NATO'ya üyelik başvurusundan hemen 10 gün sonrasına, 21 Mayıs 1950 tarihine rastlaması şüphesiz rastlantı değildi. Ufuktaki tehlikeyi gören bir avuç aydın, Felsefe Doçenti Adnan Cengil, Sosyoloji Doçenti Behice Boran, Mimar Nevzat Özmerci, Avukat Vahideddin Barut, Avukat Fuat Toprakoglu, Heykeltıraş Turgut Pura, Mimar Affan Kırımlı, Dekoratör Reşat Sevinçsoy ve Ev Kadını Muvakkar Güran, resmen başvuru yaparak derneği kuruyor, 14 Temmuz'da da dernek resmen faaliyete başlıyordu. İlk toplantısında kendisine başkan olarak Behice Boran'ı seçen derneğin kuruluş bildirgesinin de son derece ılımlı olduğu, üstelik derneğin bilinen faaliyetleri itibarıyla Stockholm Barış Kongresi'ne bağlı çalışan bütün diğer yerel dernekler içinde en zayıf olduğu, Ortadoğu'daki diğer derneklerde yüzbinlere varan imzalar toplanırken, Türkiye'deki girişimin pek ediz kaldığı da biliniyor. Ama yaptığı ilk ciddi etkinlik, Kore Savaşı'na karşı 24 bin bildiri hazırlayıp dağıtmak istemesi, her şey için yetiyor. Sonuç, Boran ve arkadaşlarının tutuklanması ve

askeri mahkemede hepsine 1 yıl 3'er ay ceza verilmeye başlıyor. Gerekçe ise tabii ki belli: "Moskova'nın emrinde memleketimizin düzenini..."

1950'deki macera orada bitmiyor. Mayasında güvercin düşmanlığı olan, okul şiihlerine bile "seni selamlamadan uçan kuşun yuvasını bozacağını" gibi dehşet dolu dizeler serpiştiren T.C'nin "Barış"la hesaplaşması da orada bitmiyor.

Çok sonra, topluma "barış ve huzur" getirmek için yapılan 12 Eylül darbesi sırasında da aynı hesaplaşma su yüzüne çıkıyor. 4 Nisan 1977'de, Dernekler Yasası'na göre kurulan Barış Derneği'ne önceleri kimse sesini çıkarmamıştı gerçi ama 12 Eylül yönetimi, bu "aksaklığı" düzeltmekte çok da fazla gecikmedi, 26 Şubat 1982'de, darbe lideri Kenan Evren, bir "komünist" ülkede, Bulgaristan'da gezideyken, derneğin bütün yöneticileri tutuklandı. Başkan emekli büyükelçi Mahmut Dikerdem, Orhan Apaydın, Ali Taygün, Reha İsvan, Atıf Behramoğlu, Orhan Taylan, Erdal Atabek, Hüseyin Baş, Ali Sirmen, Enis Coşkun gibi Türkiye'nin kalburüstü aydınlarının çoğu kelepçelenip Metris Cezaevi'ne konuldu. Gerekçe yine aynıydı: "Barış sözcüğünün mukaddes anlamını paravan yapıp SSCB yanlısı olarak... T.C'nin mevcut ve meşru anayasal düzenini yıkmak..."

Böylece, aralarında elçilerin, avukatların, ressamların ve şairlerin bulunduğu bir avuç "devlet yıkıcısı" sanık sandalyelerine oturtuldu ve tabii ki, 1950'de olduğu gibi yine cezalar yağdırıldı. Üç yılı aşkın tutukluluktan sonra tahliye edilen "sanık"lara cezalar verildiğinde, bu, onlardan biri için artık anlam ifade etmiyordu: Avukat Orhan Apaydın, dışarı çıktıktan bir süre sonra yaşamını yitirmişti çünkü.

1990'ların sonuna gelindiğinde ise, artık Barış ateşi, bu kez yepyeni bir içerikle Kürt halkının elindeydi. Yıllardır devam eden ve binlerce insanın ölümüne, köylerin yakılmasına, akıl almaz vahşetlere neden olan savaşın bitmesi için yüreklerini, seslerini birleştiren barış savunucuları, 1997'nin 1 Eylül'ünü anlamına yakışır hale getirmek istediklerinde, T.C'nin barış fobisi, yeniden canlandı. MHP'sinden İP'ine bütün düzen partileri korusu tek bir ses halinde Barış Treni'ne karşı birleşirken, diplomatik oyunlar devreye soku-

larak trenin hareketi engellendi.

Musa Anter Barış Treni karşısında, "Sevr Yılım" çılgınları atan ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye taş çıkartırcasına "istememiz" korosuna katılan *Aydınlık* Gazetesi'yle IP'in tavırları ise yakın tarihi hatırlayanları hiç şaşırtmadı.¹⁾ Sonuç olarak, T.C'nin 1950'lerden beri hiç tükenmeyen Barış korkusunun sürdürülmesinin Türk ve Kürt insanına nelere malolacağı ise, gündemdeki en acil-yasımsal soru(n)!

SON SÖZ YERINE BİR DUVAR YAZISI

Milattan 900 yıl önce insanlar bir tapınağa aşağıdaki yazıyı asarak okurlar ve bayramlarını kutlardı. İşte yazı: "Gürültü panirinin ortasında sükunetle dolaş, sessizliğinde kuzur bulduğunu unutma. Başka türlü davranmak açıkça gerekmedikçe herkesle dost olmaya çalış."

Sana bir kötülük yapıldığında verebileceğin en iyi karşılık unutmak olsun. Başla ve unut. Ama kimseye teslim olma.

İçten ol, telâşsız ve açık konuş. Başkalarına da kulak ver. Aptal ve cahil oldukları zaman bile dinle onları; çünkü dünya da herkesin bir öyküsü vardır.

Yanlış planlarını değil, başarılarının da tadını çıkar. Ne kadar küçük olurlarsa olsun.

İşinle ilgilen. Hayattaki dayanığın odur. Seveceğin bir iş seçersen yaşamında bir an bile çalışmaz ve yorulmuş olmazsın. İşin öyle seveceğin ki başarıların, bedenini ve yüreğini güçlendirirken, verdiklerine de yepyeni hayatlar başlatmış olacaksın.

Olduğun gibi görün ve görüldüğün gibi ol. Sevmeyişin zaman sever gibi yapma, çevrene önerilerde bulun, ama hükmetme...

İnsanları yargılasan onları sevmeye zamanın kalmaz. Ve unutmak ki insanların yüzyıllardır öğrendikleri bir kumsaldaki kum tanecikleri değildir.

Azka bunun kıvrıma sakın. O çöl ortasındaki yemyeşil bahçedir. O bahçeye layık bir bahçıvan olmak için her birkinin sürekli bakıma ihtiyacı olduğunu unutma.

Kaybetmeyi ahlâkınız bir kazanca tercih et. Birincisinin acısı bir an, ötekinin vicdan azabı ömür boyu sürer. Bazı idealler o kadar değerlidir ki o yolda mağlup olmak bile zafer sayılır.

Bu dünyada bırakacağın en büyük miras dürüstlüktür.

Yılların geçmesine öfelenme. Gençliğe yakışan şeyleri gülümseyerek teslim et geçmişe, yapamıyacağın şeylerin yapabileceğini engellemesine izin verme.

Rüzgârın yönünü değiştiriyorsan,

yelkenlerini rüzgâra göre ayarla. Çünkü dünya karşılaştığın fırtınalarla değil, gemiyi limana getirip getirmediğinle ilgilidir.

Arasıra isyana yönelecek olsan da hatırla ki evreni yargılamak imkânsızdır. Onun için kavgalarını sürdürürken bile kendinle barış içinde ol.

Doğduğun zamanları hatırlar mısın? Sen ağlarken başkaları gülüyordu. Öyle bir ömür geçir ki herkes ağlasın sen ölüğünde.

Sabırlı, sevecen ve erdemli ol. Önünde sonunda bütün servetin sensin.

Görmeye çalış ki bütün pisliğine ve kalleşliğine rağmen dünya yine de insanın biricik güzel mekânıdır."

DİPNOTLAR

1) Oysa başkaldıran insan hayallerin ve "imkânsız" denenin peşinden koşandır. Çünkü başkaldıran için hayatın çok reaktifliği değişir.

2) Yoğun olarak propaganda yöntemleri kullanılır. Propaganda, en çok duyum ve görünümler yer tutarken, yöntemlerin başında "Kara Propaganda" gelir. "Kara Propaganda" da kaynağı belirsiz haberler yapıp halk arasında sunuş şekilleri yaratarak halkı birbirinden soyutlayıp, düşülmek amaçlanır. Örneğin Alevi-Sünni çelişkisinin yaratılmaya çalışırken, Sünni'ler arasında gerillanın "Ermeni, sunnetsiz ya da dış kaynaklı" olduğu yabancılığı körüklenir. Veya aşiretler arası çelişkiler kullanılarak, aşiret bağları din tutulmaya çalışılırken; komuculaştırma zemini diri tutulur; Tahir Adıyaman'a, Sedat Bucak'a saldırılır. Ya da Kürtler in bey-nine "Geleceğiniz yok, bize tabisiniz, Kürtten adam olmaz, üç Kürt bir araya gelmez!" düşüncesi kazınır. Propagandanın bir diğer yöntemi de "Gri Propaganda"dır. Bu yöntem, kaynağı belirsiz haberler yayarak, halkta tedirginlik, korku havası yaratarak kitleleri terörize etmeyi hedefler. Son olarak psikolojik savaşın "Beyaz Propaganda" yöntemi vardır. Gerilla neden gösterilip, gerillaya mal edilecek yapılan eylemler, paravan örgütler (Hizbullah vb.) ve ya kontrogerilla eliyle teşkilatlanan katliamlar, ablukalar, ambargolar, köy yakmalar, doğa tahribi vb'leri "Beyaz Propaganda"nın marifetlerindedir.

3) Anketi hazırlayan Mehmet Metiner, Kürtler in büyük başlıklar sonucu göç ettiklerini belirterek "Onların tekrar bölgeye dönebilmeleri için, devlet, başta onların can mal güvenliğini sağlamak zorundadır. Kültürel kimliklerinin tanınması halinde göç bitecektir. Tüm bunlar yapıldıktan sonra yaşanan geri dönüş, hem Kürti, hem de Türk halkı için önemlidir. Türkiye'nin demokratikleşmesini katkı sunacaktır" diyor. (Demokrasi 29/12/96)

4) Diyarbakır Tabipler Odası tarafından bölgenin sağlık sorunlarıyla ilgili hazırlanan raporda, "Diyarbakır il sınırları içindeki 67 sağlık ocağının 53'ünün faal durumda, 112 Sağlık evinden 97'sinin kapalı olduğu" belirtilerek "Diyarbakır'da bebek ve çocuk ölümlerinin yüzde 60-70'inin ıthal, zatürre gibi ölmeyebilir hastalıklardan" meydana geldiği belirtilmektedir. Raporda ayrıca "Diyarbakır

Sağlık Müdürlüğü'nün resmi verilerine göre, 1995 yılında 16.161 ıshal olgusu tespit edilmiştir. Ancak 1995'te sadece çocuk hastalıkları hastanesinde 34.991 ıshal olgusu poliklinik hizmetinden yararlanmıştır. Bu da veri toplamadaki eksiklikleri ortaya koyuyor. 1995 yılında Diyarbakır'daki 3.661 tifo, 4500 dizanteri olgusu bildirilmiştir. Fakat gözlemlerle veri toplamadaki eksiklikler gözününe alındığında bu sayının daha da yüksek olduğu anlaşılmaktadır."

5) TSSB olduğu tespit edilen bu 20 kişiden 18'inde travmatik deneyimlerin sık sık hatırlanması, travma nedenlerin rüyalarına girmesi olgusu görülmüştür. Daha önce seversen ve isteyerek yapılan etkinliklere ilgisiz azalmış olduğu da belirtilmektedir. 16 kişide uyku bozukluğu, 10 kişide öfke patlamaları, 16 kişide travmatik deneyimlerle ilgili düşünce ve duygulardan kaçınma, 12 kişide duygu sağlanması saptandığı yeraltıdır. Ayrıca, "Bu askerlerin tümü ev, iş, sosyal hayatları ve ailemleri konusunda ciddi zorunluları" olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmada "tüm olguların psikolojik yönden ağır bir yeti yetimi içinde oldukları söylenebilir. Olguların hiçbir görevlerine devam edebilecek durumda olmadıkları gibi, sosyal ve özel yaşamda zevk alamaz duruma gelmişlerdir" değerlendirildi. Bu asker evine döndükten sonra, çevresizlikle bir türlü uyum sağlayamamış, PKK'lı olarak düşündüğü patronunu öldürmeye yeltenmiş, kendini kontrol edemez hale ve insan öldürmekten korkar duruma gelmiş, "Televizyonda savaş veya reklam filmi izlediğinde her şey gözlerinin önünde canlanıyor ve öldürme hissi doğuyor" diyerek yaşadıklarını dile getirmiştir. (Demokrasi Gazetesi 3 Aralık 1996)

6) Küçük bir arşiv çalışması bile *Aydınlık*'ın bu konularda hiç de "tecrübesiz" olmadığını ortaya koyuyor. *Aydınlık* Gazetesi'nin devrimcileri ev krokileriyle ihbar ettiği günlere döndüğümüzde, bu konuda ilginç bir örneğe rastlıyoruz. 12 Eylül'den birkaç gün önce, 7 Eylül'de *Aydınlık* in başlıklarından biri şöyle: "Sıkıyönetim Barış Derneğinin toplantılarını yasakladı." Yan spotunda "Moskova yandırmı Türkiye de toplanmak istiyorlardı" şeklinde verilen habere, Barış Derneği'nin 23-27 Eylül tarihlerinde "İstanbul'da Kültür Adamları Forumu" ve "Türkiye Barış Parlamentosu" adlarıyla toplantılar düzenlemek istediğini ve bunun Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yasaklandığını öğreniyoruz. O günlerde sık sık "Anarşiye karşı milh birlik" çağrıları yapan, Sovyet tehdidine karşı yapılması gereklerini orduya salık veren *Aydınlık*, bu yasaklamadan pek memnun görülüyor. "Hükümet Moskova yandırmı Barış Derneği'nin yabancı delegelerine vize vermemeyince, dünya çapındaki Moskova yandırmı Türkiye de toplanmaları suya düşür" diye sürdürüyor haberi. Sofya'da toplanan Barış Parlamentosu'nun Moskova'dan yenilendirildiği vurgulayan *Aydınlık*, sonunda yorumu da yapıyor: "Türkiye Barış Derneği ve Barış Parlamentosu da aynı amaca hizmet için kurulmuştur." 12 Eylül savcılarının Barış Derneği iddianamelerini okuyunca, ifadelerinin ne kadar birbirine benzediğini görmemek imkânsız. 1997'de, *Aydınlık* yine aynı yerde, aynı yolda!

Örgütlenmede siyasal doğrultu (2)

Umut ŞENGÜL

IV) İNSANLAŞMA VE KURTULMANIN ZORUNLU BİR İHTİYACI OLARAK ÖRGÜTLENME

Toplumun tarihsel gelişme yollarını irdelediğimizde, karşımıza bir zorunluluk olarak; iktisadın -yani altyapının- devasa boyutlarda toplumsallaşmasının koşulladığı örgütlenme çıkar. Artık hiçbir bireysel çaba, kendi kendisiyle sınırlı olmayacaktır. Her adım bir başka adıma, her geri duruş bir ileri hamle ve göbeğinden bağlı olacaktır.

Elde ettiğimiz edeceğimiz vargılar, öznel niyetlerin ötesinde, toplumların iktisadi ve buna bağlı olarak diğer bütün gelişmelerin kaçınılmazıdır. Marksizm bu realitenin sonsuz devriminin, kendi özgün yöntemleriyle incelenmesi ve yorumlanması'nın gerçekliği olarak şekillendi. Sınıfsal kutuplaşmalar, "insan" öznesini, bir ve aynı kulvarlardan ayırdıktan beri, tarihin gelişme yollarını karşısında haklı olanlar ile olmayanların mücadelesi çok zorlu olmaktadır.

Üretim araçlarını elinde bulunduran egemen olanlar ile, üretim araçlarının kendisi de dahil, bütün maddi değerlerin yaratıcısı olanlar arasındaki bu kıyasıya mücadele, zorunlu olarak her cephe açısından farklı örgütlenme ihtiyaçlarını doğurmuştur. Ezilenlerin bu ihtiyacı, insanlaşma, insanı kurtarma ve dünyayı her kesim açısından yaşanabilir eği, özgür bir yaşam istemi dahilinde gündeme girmektedir.

Yaşadığımız çağın modern gelişmelerinin yakıcı gücü insanın ortaklaşağını daha da kaçınılmaz kılmıştır. Kurtulmak en başta, insanın kendi doğasına yabancı olan ve insana sormayenin bir ihtiyacı olarak dayatılan "değerler"den kurtulmak anlamına gelir ki, bunun yolu ezilen insanın örgütlenmesinden geçer. Bu yol, insanın karşıtlıklarıyla savaşımında kazanarak, insanileşme evrimini daha nitelikli kılmasına yönelecektir.

Dışınızda olagelen binlerce olaya, yaşanan onca karmaşaya hayretle bakar bir çoğumuz. Olguların kaynağının kavranamadığı durumda, dayatılanın ne anlama geldiğini çözümlemekte zorlaşır. Bakar görmez körler gibi yaşarız. Bu tam da sistemin alıktırma politikalarının günbe gün, ilmi ilmi beynimize işlenmesidir. Bakar göremeyiz, duyar anlayamayız, hissedir dokunamayız.

Ezilen insanın kendi mücadelesi, aynı zamanda silik, duyarsız, aptal, bencil, zorba, asalak, hoşgörüsüz kişilik oluşumlarına karşı insanileşme, insanın gerçek anlamda kendisini bulma mücadelesidir. Bu nedenle, kurtulma ve özgürlük gibi kavramlar, bir sistemin yıkılması ve iktidarın ele geçirilmesi aşamasının somut olguları değil; ezilen insanın kendisi gibi olma gününden itibaren başlamıştır. Bu başlangıç, bir örgütlü yaşamı zorunlu olarak dayatır. Çünkü, bu mücadeleyi, -yani insanın kendisini bularak özgürleşmesi- başka biçimde başlatmak ve kazanmak olanaklı değildir.

Kimi dönemler, sosyalist erimli güçler içinden de bolca, "bireysel özgürlük", "sınırsız özgürlük" gibi söy-

lemeler yükselmeye başlar. Ve, örgütselliğin hunları sınırladığından dem vurularak, örgütsüzleşmeye doğru atılan adımlara teoriler biçilir. Aslında bu söylemlerin sahipleri de bilirler ki, bu koca bir yalandır. İç tutarlığın, bu yoksun insan, "ben buraya kadar geldim, bundan öte zorlu fırtınaları göğüsleyemeyeceğim" açıklığıyla ve samimiyetiyle çıkmaz ortaya. Çünkü kendi çelişkileriyle barışık değildir bu insan.

Hele de bu pratiğe teorik temel olarak alınan gerekler, ayakları havada göbeğinden ince bir değnekle yere tutturulmuş korkulukları andırır. Bir hayali tehlike oluşturulur ve on çeşit kıyafetle iyice korkunç hale büründürülür. Bunu gören (duyan) herkes acayip bir korku yaşamalıdır ki, bir anlamı olsun örgütlenmeye meydan okuyusunuz. Örgüt ve birey sorununda, birey gelişimi sorununda çeşitli sorunların olduğu yadsınmaz. Fakat bu sorunları aşmanın yolunda, örgütlü yaşamın dışına çıkmak değil, aksine içinde ısrarla ve bu ısrarı doğrularımızla, doğru mücadele yöntemlerimizle birleştirerek, değişimi sağlamaktan geçiyor. Bunun dışında bireysel çaba hiçbir zaman toplumsal bir dönüşümü gerçekleştiremez.

Kısaca belirtmek gerekir ki, öncel bir sorun olarak kendisini dayatan örgütlenmenin gereklilik koşulu, egemen sistemin bütünüyle kapsamlı bir örgütlü güç oluşumudur ve bu güç karşısında kendi emek-gücünden beslenen örgütler oluşturulmadan insanlaşmanın ve kurtulmanın hiçbir olanak yoktur.

Bunu böyle belirlerken, örgütlenme evrelerine girmekle birlikte her

şeyin yoluna girdiği ve güllük-gülistanlık bir bahçeye çıkıldığı söylenemez. Kıyasıya süren savaşimler, bu minvallerin kendisinde de amansızca devam edecektir.

Marksizm'in en büyük öğrenilerinde biri, yaşamı yaşamın kendisinden öğrenmektir. Yani gerçeklik her daim Marksist teorinin çıkış alanı olmuştur ve bu toplumsal değişim sürekliliğini korudukça da teorinin yenilenmesi, güçlenmesi, yoğunlaşması kaçınılmazdır. Ya da kimi akıldanelerin, üzerinde koca harflerle APTALCA yazan bir şato inşa edip, sonra onun karşısına geçip "sen aptalsın" diyerek ona saldırması şeklinde bakın "Marksizm tartışılmaz diyorlar" gibi uydurmalar iç tutarlılıktan yoksun ve yanılsama yaratma amaçlıdır.

V) ÖZ VE BİÇİM AÇISINDAN İHTİYAÇ OLAN ÖRGÜTLENME

Giriş bölümünde ifade ettiğimiz gibi, örgütlenme, egemenlik ilişkilerinin ortaya çıktığı günden beri, öz itibarıyla, bir topluluğun, birimin, insan kümesinin, herhangi bir kesitteki topluluğun, iktisadi, siyasi, kültürel, sanatsal, askeri alanda oluşturulan çıkar birlikteliği, bu minvaldeki güç yoğunluğu ve kolektif irade oluşturma bütünlüğüdür. Egemen ve egemen olmayan kesimler açısından niteliksel sınıf farklılıkları ve çelişmelerin nitelik durumları örgütlenmelerdeki öze de yansımaktadır.

Ezilen insan açısından, insanlaşma evriminin ve insanın kurtuluşunun zorunlu temel seçeneğidir örgütlenme. Emegin toplumsallaşan çehresi ve soyut insan üretiminin ifadelendirilmesi, güce bürünmesidir.

Örgütlenmenin biçimi ne olursa olsun, özünde iktisadi bir sınıfın tasarrufları ve onun politik yönelimleri

olacaktır. Ve zaten, "her örgütlülük bir politik ifadedir", demenin de anlamı budur. Bununla birlikte, insanın (kümelenişi) konumlanışı ve içinde bulunduğu iktisadi, siyasi, askeri, kültürel devinimler bazında örgütlenmeler farklı kültürel biçimler içerirler. Bunları başlıca, iktisadi (ekonomik), politik (siyasi), kültürel, askeri örgütlenmeler olarak ifadelendirmek yanlış olmaz. Bir de bu tür örgütlenmelerin, toplumun çeşitli insanı özelliklerini

toplumsal konumlanışı ve bunun ihtiyaçları olarak, insanın bireysellikten, içe dönük kendisi için üretimden kapsamlı bir kapitalist toplumsallaşmanın ürünü ve bu minvaldeki ihtiyaçlar olarak girer insan yaşamına.

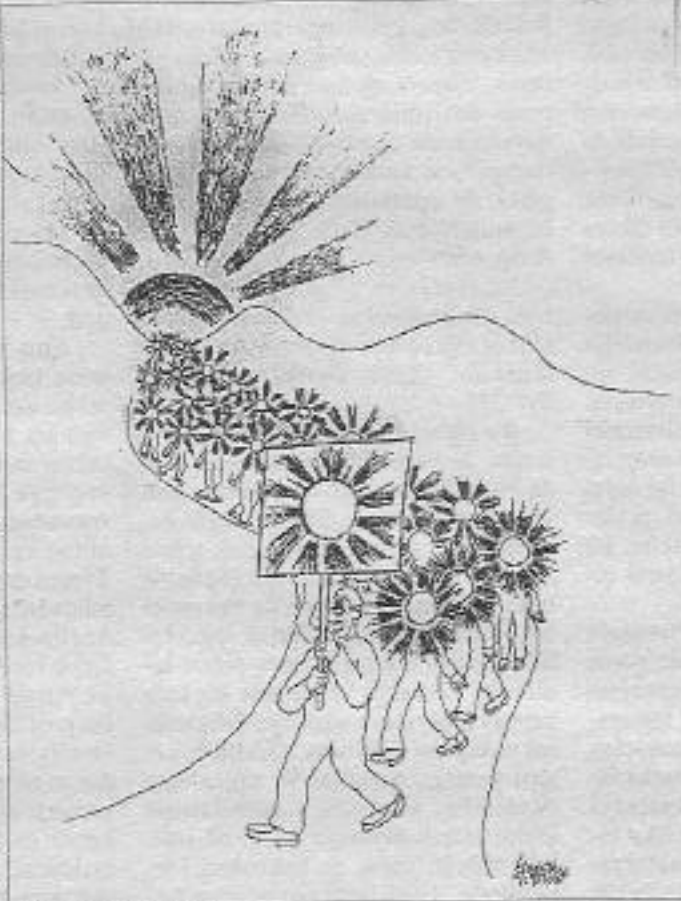
Bu süreçten sonra, her örgütlenmenin özü, onu çevreleyen iktisadi koşullar ve politik var oluşlardan ayrı olarak ele alınamazlar. Ezen ve ezilen bağlamında iki karşıt cephenin çok çeşitli ihtiyaçlarının gereği olarak o boyutta çeşitlilik ve zenginlik içeren örgütlenme biçimlerine rastlamak mümkün.

VI) DEVRİMCİ ÖRGÜTLENME DOĞRULTUSU

Örgütlenmenin gerekliliğine vardığımız noktadan itibaren, örgütlenmenin biçimleri üzerine yoğunlaşmaya başlarız. Bu, öncel bir yan olarak tamı tamına felsefi dünya görüşünün belirlediği doğrultuya göre biçimlenir. Bir insan, tek kurtarıcının göğün sonsuzluğuna gizlenmiş bir ilahı gücün kendisinde olduğuna inandığı andan itibaren, ya cami köşelerinde, ya da cinci hocaların veya çeşitli tarikatların yolunda ve onların işaret ettiği örgütlere meyl eder. Aslında bu onun sosyal yaşamının bir ihtiyacı olmasa da, bilinç altyapı üzerinde yönlendirici bir etki uygular. Davranışına kaynaklık eden düşünce, onu tarikatlara, camiye, göğe yakamaya götürür.

Ateistler, en baştan umudu tanrı ve onun buyruklarından kesmiştir. Bu aşamadan sonra, ihtiyaç olarak beynin doğru algılamalara ulaşması daha kolay olacaktır.

Materyalistler, dünyanın yaşamını en nesnel yorumlarla ele alan, maddiyatı ve onun bilinç bağıntısını, bunların birbirine etkilerini en doğru biçimde yorumlayan düşünürlerdir. Ve temel felsefesi, üretici güçlerin iktisadi

Resim: Semih Balcı

baz alan; ama aynı zamanda politik-iktisadi sıkı sıkıya bağlı olan ve insanın fizyolojik-cinsel v.b. ayrımlarını ifadelendiren örgütlenmeler söz konusudur. (Kadın, gençlik, çocuk örgütlülükleri vs. gibi)

Kimi kere de, çeşitli politik ve iktisadi içlemleri gereği, meslek örgütleri, çevre örgütleri, sivil toplum örgütleri vb. şeklinde ifade edilen biçimler söz konusudur.

Bütün bunlar öz itibarıyla, insanın

yapıdaki belirleyiciliğine, maddenin birinciliğine, dünyanın bilinebilirliğine ve değiştirilebilirliği olduğuna bağlıdır. Toplumların kendisi de dahil, her maddi varoluş değiştirilebilir. Ve doğanın, toplumun tüm yasaları bilinebilir. Buna göre belirlenen yönelim: "bu zulüm, bu yokluk, bu sefaletin değiştirilebilir olduğu" varlıklarına ulaşır.

Marks, toplumların ekonomi-politiğini en detaylı biçimde irdeleyerek, sınıfsal konumlanış içinde proleteryanın rolünü ve ulaşabileceği evreleri tahlil ederek, ezilen insanın -en başta da proleteryanın- eline güçlü bir silah donanımı kazandırdı. Bu silah, bilinçli iradi bir eylem olan örgütlenmenin niteliklerinin ortaya çıkarılmasında da belirleyici olacaktır. Yani örgütlenmede "nasıl?" sorusuna cevap verecek temel yaklaşım, her bir insanın dünya görüşünde -felsefesinde- ifadesini bulmaktadır.

Sınıfların toplumsal mevzileşmeleri; yani onların iktisadın nesnelliliği içinde üretim araçlarıyla ilişkileri, onların siyasal konumlarını belirleyen özelliklerdir. Proleteryanın "en devrimci sınıf" oluşundaki öncede bu konumlanış bazında şekillenir. Bu bir iyi niyet sorunu falan değildir. Aksine, proleterya has tüm üstün özellikler, bu nesnel iktisadın yansımaları olarak çıkar ortaya.

İnsanın kurtuluşunu devrimlerle elde edilecek olan sosyalizmde gören materyalist anlayış, devrim seçeneğini bir niyet sorunu olarak değil; toplumsal konumlanışların zorunlu sonuçları olarak görür. Yani burjuvazi başka biçimde iktidarı ezilenlere, proleterya devretseydi; ya da devrim başka biçimlerde olanaklı olsaydı, materyalistler bu zorla ve yıkıcı yolları tercih etmezlerdi.

Ama ne yazık ki, "... iktisadi bakımdan hakim durumda bulunan, devlet aracılığıyla siyasal bakımdan da hakim sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı baskı altında tutabilmek ve sömürmek için yeni araçlar elde eden sınıfın devleti"yle karşı karşıyayız. Ve örgütlenmelerimizin siyasal özü bu gerçeği irdeleyerek ve onu dikkate alarak oluşacaktır.

Örgütlenmelerin kendisi de, yapılmak istenen veya uygulanmak istenen

politik yönelimlerin araçları, onların maddi varoluşlarıdır. Yani devrim yapmak isteyenler, buna göre bir örgütlenme arayışı içine gireceklerdir. Ve dünya konjektöründe yaşanan deneyler bu özellikleri tanıtlamıştır. Marksizm'in ideolojik-siyasi temelleri üzerinde ve onun savunusuna yaslanarak gelişen Leninist teori, örgütlenme sorununun yükselen kapitalizm ve emperyalizm koşullarındaki çözümlemesi olmuştur. Bu da bir dizi alt deneyden, dağınık ya da daha basit biçimlerden geçerek olgunlaşmıştır. RSDİP'in 1900'un başlarından 1912'lere kadar süren serüvenleri, giderek, burjuva egemen devlet koşullarında devrimin zorunlu olarak zora dayanmasına uygun olarak, örgütlenmelerin ana karakterinin nasıl olması gerektiği açıklanmış ve maddi güce burundürülerek Ekim devrimine önderlik edebilmiştir.

"... Marks ve Engels'in devrimin zora dayanmasının kaçınılmazlığına ilişkin öğretileri burjuva devletiyle ilintilidir." (Lenin *Devlet ve Devrim*, Syf. 31)

Bu öğreti, örgütlenmenin ana eksenini de vermektedir ve Lenin tam da bu bağlamda bir tanıtlamayı gün yüzüne çıkarmıştır. Bugün -aynı zamanda dün de- devrimin çok temel zorunlu evrensel ilkelerine şüpheyle bakan ve bundan sonra da devrimci bir illegal parti faaliyetinden, legal bir kitle partisine geçişin ahım-şahım teorilerini korkakça ve bulanık bir kafa yapısıyla piyasaya sürmeye çalışanların olduğunu biliyoruz. Özellikle çeşitli yenilgi, bunalım ve tökezleme devrelerini ideolojik sarsıntılarının ürünü olarak piyasaya çıkan bu eski, eski olduğu kadar da kokmuş ideolojilerle, 1905 yenilgisi sonrası Lenin'in mücadelesi, koca bir eseri, "Ampryokirizm"i ortaya çıkarmıştır.

Evet burada da açıkça şunu söylüyoruz. Devrim isteyen bir bilincin örgütlenme modeli tamı tamına bu isteme uygun olacaktır. "Acaba gün açısından da, Leninist-Maoist komünist parti anlayışlarını, "acaba yanlış mı?" kuşkularına yer vermeyecek bir doğru inanışla savunuyoruz ve bunun bizim yapımız açısından tartışma konusu olmadığını belirtiyoruz. Ve diyoruz ki,

"Devrim bir ziyafet vermek, bir makale yazmak, bir resim çizmek veya bir nakış işlemek değildir. Devrim o zarıflıkla, o rahatlık ve nazırlıkla; veya o kadar tatlılık, sevecenlik, terbiye, ihtiyat, ruh cömertliği ile başarılmaz. Devrim, bir ayaklanmadır, bir sınıfın başka bir sınıfı devirdiği bir şiddet hareketidir." (Mao, S.E. C.1)

Ve örgütlenmelerimizin devrime hizmet eden muhtevası bu anlayışı esas almaktadır. Bu kimilerinin hoşuna gitmese de, sıkı sıkıya bağlı kaldığımız bir doğru. Ve irademizin ana bileşeni, tartışmasız bu şiddet araçlarının oluşturma eylemi ve bilinci içindedir.

Amaç ve araç sorunu örgütlenme modelini çözmedeki temel anahtardır. Eğer amaç, sistemi reforme ederek demokrasi mücadelesi" vermek ise, bu pekala en iyi şekilde ÖDP, EMBP, İP gibi partilerle de verilebilir. -Ki İP'in bugün açısından böyle bir demokrasi savunucusu dahi olmadığı açık.-

Ama eğer amaç, kapitalizmin ve onun bağımlısı tüm geri sistemlerin yerine sosyalizmin geçirilmesi ise, insanlığın kurtuluşunu burada görüyorsak, o zaman devrim zorunlu bir ihtiyacı ve bu kendi araçlarını yaratmak zorundadır. Bunun üzerine bizim yeniden keşfettiğimiz hiçbir şey yok. Dünya deneyimlerinin ve sosyalizm mücadelelerinin tanıtladığı doğruları, özgün koşullara uyarlamaktan öte farklı bir savunuyu veya farklı bir kaşiflik içinde değiliz. Çünkü günümüzde burjuva devlet yapıları daha çok güçlenmiş ve gericileşmiştir. Her ne kadar kimi uygulamalar biçimsel değişimlere uğramışsa da, burjuva devlet kendi öz varlığını sıkı sıkıya korumaktadır. Ve bunu şiddet yoluyla alt etmektense başka seçenek yoktur.

"Düşman kendiliğinden mahvolup gimez. Gerek Çinli gericiler, gerekse Amerikan emperyalizminin Çin'deki saldırgan güçleri tarih sahesinden kendi istekleriyle çekilmezler." (Mao)

Bu durum tamı tamına bizim özgünlüğümüzü de ifade etmektedir. Ve sosyalistler bu gerçekliği baz alarak, burjuvazinin kurum ve kuruluşlarının saldırıları karşısında ayakta kalabilecek ve en kızgın savaşımarda kitlelere kumanda edebilecek bir devrimci partiyi örgütlemeyi ilk şart, ilk gerek ola-

rak ele alırlar.

Biz, devrimci illegal bir partinin gerekliliği ya da gereksizliğini değil, kesinkes gerekli olan bir ilkeselliğin, nasıl özgünleştirileceği, nasıl ele alınıp, nasıl maddi bir olgu durumuna getirileceği noktalarını tartışmayı, bu konularda yoğunlaşmayı, yeni çözümler üretmeyi uygun görürüz. Ya da birincisi geri bir düzeydir ve bilinçli bir yanılsama yaratma, sürecin görevlerini sahote etme, belirsizliği ve bunalımı koşullama durumudur. Yani Devrimci Özgürleşmecilerin, "şu devrim sorununu ne yapalım?" deyip, sal baştan bir süreç başlatmış veya böyle bir yönelim içerisinde oldukları söylenemez. Hareketin de varlık koşulu ve iradenin de bütünlük esaslarını içeren ve üzerinde bütünleşilen -en azından iradi çoğunluğu itibarıyla- temel kriterleri mevcut. Sürecin önümüze çıkardığı sorunları çeşitli evreler dahilinde ele alırken de, bu temel yaklaşımlar belirleyici olmuştur. Aslında bunun anlaşılmadığını düşünmüyoruz; ama kimi yaklaşımların yanılsamalı ruh hallerinin çeşitli tonlardaki gelişleri bilinçli uğraşlardır.

Gelenek güçlerinden ayrıştığımız noktalar, kesinlikle devrimci-komünist bir partinin varlığını sürdürme ya da sürdürmeme sorunuyla değil; devrimin zorunlu birinci aracını ele alması, inşa ediliş, yönetim, yönlendirme ve çeşitli iç işleyiş tutarlılıkları, aydınlanma, doğru bir politik öze beteme, çizgi sorunları gibi meselelerin yorumlanışı ve bu yorumlara göre pratik sürecin yönlendirilmesi sorunundadır.

Geçmişten kopma adına, çok gerekli temel gerekleri yadsıdığımızı, ya da yadsıyacağımızı düşünen arkadaşlar hayal kırıklığı içindedirler ve bugünden değil; dünden bunu anlamış olmaları gerekirdi.

"Devrim yapmak için devrimci bir parti olması gerekir. Devrimci bir parti olmadan, Marksizm-Leninizm devrimci kuramına ve devrimci parti olmadan, emperyalizmi ve uşakları yenmek için, işçi sınıfını ve geniş halk yığınlarını yönetmek mümkün değildir." (Mao, C.IV)

Bu konuda bir tereddüt içinde olmadığımız ve tam aksine duruşumuzu ve politik yönelimimizi bu minval

üzerinde şekillendirmeye çalıştığımız durumda, elbetteki gündemimiz "devrimci bir parti gerekli mi, değil mi?" sorunuyla içermeyecektir. Bunlar çok açık, bilinen şeylerdir ve söylenilenleri içeriklerinden kopararak, bakan "devrimci bir parti meselesini tartışmaya kapatıyorlar" diyenlere açık bir bilinen cevap: "Tartışılmayacak hiçbir şey yoktur. Ama bunlar ihtiyaç ortamında gündeme gelir."dır.

VII) SINIFIN ÖNCÜ ÖRGÜTLEMESİ VE DİĞER ÖRGÜTLENMELER KARŞISINDA TUTUMU

Ekonomi-politik, toplumun iktisadi-politik yasalarını, bu yasaların gelişme ve değişim evrelerini tahlil ederek, toplumsal sınıflar içinde proletaryanın devrimci rolünü ve diğer sınıflar karşısındaki pozisyonlarını açığa çıkarmıştır.

Bu sınıfın iktisadi-siyasi konumlanışının maddiliğinden beslenen ve sınıf bilincinin yoğunlaşmış ifadesini temsil eden komünist partiler, Komünist Manifesto'nun ilanıyla birlikte, temel ve bütünsellikli bir ideolojik-siyasi muhtevaya bürünmüştür. Değişimin iradi devrimci niteliği için devrimci bir işçi partisi zorunlu bir şart olarak alınmıştır. Bu parti, bir kitle partisi değil; benzeri partileri de yöneten, yönlendiren işçi sınıfının ideolojik siyasi bütünselliğini ifade eden, temel bir programa, iç işleyiş kurallarına, devrimci bir hiyerarşiye sahip olan çekirdek bir örgütlenmedir.

Böyle bir örgütlenme, yakarıda da kısaca değindiğimiz nesnel koşulların kaçınılmazı olarak gündeme girmiştir. Leninistlerin pratik deneyim süreçlerinde en özgün biçimini alan öncü örgütünün, sonrası süreçlerde onlarca versiyonu aynı zamanda çeşitli tipte revizyonları çıkmıştır ortaya.

Sorunu biraz daha yakından, kendi süreçlerimiz bazında ele alabilmek daha önemli olacaktır. Düşünün ki, Türkiye ve Karadük coğrafyasında onlarca devrimci parti mevcut ve her kesim açısından komünist olmak yanlış kendilerine mahsus olarak görülür. Elbetteki doğru olduğuna inanılanlar, doğruluklarında ısrar edecektir. Böyle bir ısrar Devrimci Özgürleşmeciler açısından da anlamlıdır. Fakat, sorunları or-

taya koyarken, her daim yanlışla payla ve kimi eksiklerin, yanlışların, öznel olanların olabildiğini yadsımadan ve yanımızdaki güçleri tamamen olumsuzlamaktan kaçınmayı gerekli görenek. Pratikte maddileşmemiş her düşüncenin görece doğru olabildiği gündemdedir.

Yine belirtmek gerekir ki, bir hiyerarşi ve organik bağ olarak bir devrimci parti oluşturmak, -ya da oluşturmuş olmak- tek başına yeterli değil. Partiyi ete kemiğe büründüren esas öz, doğru ve canlı bir politik kuşanmışlık şartını gözetmeyi gerektirir.

"Büyük bir devrimci harekete kavuşmak yapan siyasi bir parti, devrimci bir kavrama ve tarih bilgisine sahip olmadan, pratik hareketi derinlemesine kavramadan zafere ulaşmaz." (Mao)

İşte tam da bu noktada, gerekli gör-duğümüz ve süreçlerimizin hengameci alt-üst oluşlarının da belirleyicisi durumunda olan devrimci kavramda derinliğe ve "tarih bilgisine" ulaşmak esas uğraşlarımız dahilindedir. Bu sorunu çözmek noktasında, ikili bir yanı birbirinden ayrı olarak ele alamayız. Birincisi, bir öncü partinin varlığını ve onu her şart altında yaşatmanın, kumanın, geliştirmenin can alıcı önemi. İkincisi ise, derinlikli bir kavram için, dışımızdaki güçlerden, kitlelerden, aydınlardan ve düşmandan öğrenmede doyumsuzluk göstermenin gereği.

Bunun içinde dışımızdaki güçlerle, yakın dostlarla, tartışmaktan ve onların bilgilerini önemsemekten de geri durmamayı yeğliyoruz.

Mekanik bir bilgi akışı sağlamak yerine, genel kavramların canlı yaşamla iç içe geçen ve o'nun özgün ifadeleri olan açılımlara gidebilmektir.

Tarih karşısındaki sorumluluğumuz da, bir cerrah hassasiyetiyle, iyiyi kötiden özenle ayırtmak, doğrulardan ve yanlışlardan öğrenmeyi amaç edinmek, koşulların yarattığı dezavantajlar karşısında devrimci yönelimlere sıkıca sınılamak, inkara ve abartıya yer vermeden mümkün olduğunca nesnel olabilmeyi dayatmaktadır.

Öncü örgütlenmelerin gerekliliğine işaret ederken, o'nun bir fetiş haline getirmek, dokunulmaz ve her şeydeki "tek doğru" olarak algılayarak, o'nun varlığını amaçla çelişir duruma geldiği durumlarda dahi, çevresinde oluşmuş olan zurba dokunulmazlık gibi düşünce ve tutumlara düşmemeye de özen göster-

meve çalışmak Devrimci Özgürleşmeci bireylerin en önemli özellikleri olmak zorundadır.

Bu gereklilik, aynı zamanda, salvo atışlarla ideolojik-siyasi bir saldırı fırsatına karşı durmanın da temel dinamiğini oluşturacaktır. Bu noktada doğru ile yanlışın ayırt edebilen bir siyasal kapasiteye ulaşmak önemli olacaktır.

Geçmiş deneyimlerimiz oldukça zengin bir hazine sunmaktadır. Olumlu olumsuz olan bütün yönleriyle bu gelişmeleri sıkça incelemek, tartışmak, kendi pozisyonlarımızı sorgulamak, doğru ile yanlışın ayırtmak önemli kazanımlar sağlayacaktır. Bunları da özenle ayırtlamak zorundayız.

"Yığınlara güvenmeliyiz. Partiyi güvenmeliyiz. Bunlar iki ana prensiptir. Bu iki ana prensipin şüpheye düşüğümüze taktirde hiçbir şey yapamayız." (Mao)

Yığınlara güvenmek, onlardaki devrimci dinamiklere, onlardaki gizli güç potansiyeline ve gelişmelerin yasalarına uygunluklar bazında ileri dönük olan yanlarına güvenmeyi anlarken; partiye güven olayının, olmayan veya sakat olan bir partiye güven kast edilmiyor sanırım. Parti, sonuçta insan unsurunun elit bir bileşenidir ve pürüzsüz değildir. Ayrıca güven olayı, birazda pratik bir olgu sorunudur. Yenilgiler, dağılmalar ve parçalanmalar döneminde bu güvenin ciddi sarsıntılar geçireceği hatta, örgütün tılandan dağılabileceği durumlar olası. Böylesi durumlarda görev; güvenilecek, güven verebilen bir partiyi inşaaya cüret edebilmektir. Komünistler bu cürete sahip olanlardır. Her şeyden yakın, her şeyi kötütümleştiren, her olumsuzluğu pratik yürüyüşün önüne set olarak çeken değil; bunları da sentezleyerek yola devam etme bilincini kuşanan ve bu bilinci çevresine taşıyarak bir küçük devrimden, büyük olgulara ulaşabilenler komünistlerdir.

Ya da hemen bu noktada, örgütsüzlüğün ön ayakları olmaya soyunan, devrimci yaşamın en temel gereklerini dahi hiçe sayan, devrimci bir ruh ve canlılıkla yanındaki olumsuzluktan olumluya çevirme noktasında en ufak bir çaba saft etmediği gibi, bunu kendilerince koşullayanların devrimci bir duruş göstermesi söz konusu olamaz. Ve bu pozisyonadaki bireyin söylemleri de sahte ve iki yüzlü olmaktan öteye gitmez.

Elbetteki "olumluluk" kavramı herkesin dünya görüşüne göre değişir. Yani birileri devrimci illegal bir partinin yadsınmasını olumluluk olarak görebilirler. O zaman eğer biraz iç tutarlılık varsa, bu düşünceleri açar, onların arkasında duruş göstererek cleştiri veya tartışma silahını kuşanır. Ama hem olumluluğu bu minvalde görmek; hem de bunu açmıyarak tartışmayı hayali şatolara saldırmak, tek kelimeyle zavallıcadır.

Öncü örgütün ele alınışında, genel uluslararası deneyimler ve yakın tarihimiz yol gösterici olarak alınmalıdır. Yığınlara önderlik etmek, yönlendirmek gibi beylik lafları sıkça tekrarlamak, pratik somutluktaki daha detaylı sorunların irdelenmesini ve daha somut soyutlamaların öne çıkarılmasını gölgelemiştir. Genelde çok abartılı bir yaklaşımla lanse edilmiştir ve yığınları şaşırtan karmaşalarda kayıpların ve güvenisizliklerin kapsamını büyütülmüştür.

Öncü örgütlenmeler ulaşılamayan yüksekliklerde mistik bir hava içine sokulmuş, zorunlu hiyerarşik işlerlikler askeri emir-talimat derekesinde acayipleşmiş ve "evet efendimci" kafataslarının çoğalmasına kaynaklık etmiştir. Siyasal otonte, sisyasetin bilimsel gücüne yaslanmak yerine, kişisel hot-zotçuluklar üzerine kurulmuştur. Tabi ki bunları koşullayan karşı etkilerin varlığını yadsıyamayız. Dağınık ruh ve pratik halleri, ikircikli ve iki yüzlü yaklaşımlar, tutarsız olup "tutarlı" ve "tutaraklı" görünüm, bilinçli sabote etmeler, vb. gibi bir yığın davranış biçimiyle doğru bir mücadele seyri içine girilemediğinde, bunun cezası olan yanlış biçimler ortaya çıkmaktadır.

İşçi sınıfının bilincinin en yoğun, en tutarlı, en canlı, en devrimci bileşeni olması olarak alınabilecek olan öncü örgütlenmelerin, karşı-devrimin zor ve şiddet koşullarında yaşıyor olması, olumsuzlukları koşullayan en önemli maddi zemin durumunda. Bu koşulların dayattığı kimi zorunlulukları aşmaya ve parti yaşamını idame ettirmeye çalışırken, çok ince ve alabildiğine hassas bir hat üzerinde yüründüğünü bilmek gerekir. Bu nedendir ki, öncü gücün inşasında, dikkatleri yoğunlaştıracağımız noktalar bir değil; onlardır. Bu aynı zamanda örgüt bünyesini teşkil eden sınıf bileşenlerinin nesnel durumunu yakından irdelemeyi gerektirmektedir. Doğrudan bir burjuva kül-

türü dahi alamamış yönetici bireylerin ya da bünyeyi oluşturan fertlerin oluşturacağı aktivitenin çıkardığı sonuçları çokça yakından gördük. Bir şeyleri küçümseme ve dışlama mantığına götürmemeli bu bizi; ama eğitimin zorunluluğunu sürekli gündemde tutmayı ve bu minvalde insan unsuruna önem biçmeyi elden bırakmamak gerek. Sonuçta gerçeklik o ki, bir bileşenin adını komünist taktiğinde gerçek anlamda, özüyle, biçimiyle, ilişkisi, üretimi ve canlılığı ile komünist olmuş olmuyor.

Öncü örgütlenmeler, ateş çemberinin orta yerinde, bir toplumsal devrimi yönlendirecek mekanizmalar olacaktır. Hemen hemen toplumsal her bir gelişmeyle ilgili ve yakından etkileşimi dahilinde bulunacaktır. Kendi dışındaki güçleri etkileme, onları ikna etme, değiştirme ve kendi siyasal minvalinde yönlendirme gibi, kapsamlı bir görevle karşı karşıyadır. Çok yönlü, çok geniş ve büyük düşünecek, her alana, duruma, yapıya, kuruma özgü düşünceler kuşanacak ve bunların her bir kesiti için ayrı taktikler oluşturacak bir engin bilinç birikimi yaratmak olacaktır. Bu nedenle öncü örgüt inşası görev ediniyor. bütün bunları hesaba katan, "her söylediğim kesinkes doğrudur, itaat et" mantığını bırakıp, doğrularında mütevazı bir ısrar ve yenilenebilir yanlarına açık, öğrenmede doyumsuz, kendi dışındaki katkılara açık, yaşamı aalama kudretinde çaba sarf edebilen ve kendi kurumsallaşmasını önemserken, toplumsal muhalefet odaklarını bütünleştirmede hassas, kendi savaş kurumlarını ve sıcak alanları yönlendirmede tatlı sert, yüzünü güneşe dönmüş güllüşleri ap-ak ve sıcak, bir öncü güce ulaşmayı hedef edinmek zorundayız.

İyi niyetli, özverili, samimi çalışmaları biriktirmekten, onların çok yönlülüğünü içe sindirmekten çekilmeyerek; hileli ve tutarsız yaklaşımları açmıyarak gerçekleri görüngülerin altından çıkarmada sabırlı ve özenle uğraşmaktan geri durmamak, bu faaliyetin en anlamlı yanı olacaktır. "Onları bitirdik, bunları bitirdik", "o çirkef, bu çirkef" deyip, sağa sola küfürler savurarak "doğruluğumuzu" tanılamak gibi, gayri siyasal ve hatta gayri insani abartılar ve demagogik söylemler, bir çığlığın ifadesi olmaktan öteye gıncıyecektir. Kazanmak, en son sınıma kadar bu noktada ısrarcı olmak, mutlak gerekli bir erdem olarak alınmalıdır.

Devletin kazdığı kuyular

Mustafa ÖZ

Doğa, sistemler zinciridir. Başka varlıklar gibi insanlar ve toplumlar da zincirin birer halkasıdır. Böylesine uzayıp giden zincirin halkalarından birisinin çürümesi, paslanması, aşınması sistemi arızalandırır, işlemez hale getirir.

Yeryüzündeki tüm toplum sistemlerini bozan, çürüten o toplumlardaki bazı sınıfların, kişilerin ortaya serdikleri "politikalar"dır. Çünkü burjuva politikası, yalanlarla örülmüş söz dizimi olduğu için, yalanları duyanlar ve de uyanlar da o dizimlerin arasında çürüyüp gideceklerdir. Egemen sınıf, kendi arasından hiç doymayan, kanmayan, unutmayan bazı hırslı kişileri sürmüş ortalığa, "siz devleti-toplumu yönetin" demiş onlara. Bu midesinden kokanlar da çıkmış "politika arenasına", "Biz devleti-toplumu yönetiyoruz" diye de elleriyle bağırsaklarını tutmuşlar, "yalanları" bağırsakları arasından üretmeye başlamışlardır...

Yalancılar güruhu sözde "devlet"i kurmuşlar, hükümetleri oluşturmuşlar, çeşitli yasaları-kuralları koymuşlar ortaya ve başka insanları bu kışakların arasına almışlardır. Sonra da onların ellerini-dillerini, midelerini bağlamışlar, kendi oyun alanlarını açmışlardır. Oyuncubaşı olmuşlar, toplumun üst katlarına çıkmışlar, aşağıdakilere: "Söyleyin bakalım kırk katır mı istersiniz, kırk satır mı" diye bağırmağa başlamışlardır. Böyle böyle bunların devletinde "at iziyle it izi" birbirine karışmıştır... Yani bunların devletinde, bunların yalan kuyusunda tüm insanlık değerleri kaybolup gitmiştir... Öyle ya, "yalan" padişah olduktan sonra yolun sonu görünmüş demektir halklar için...

Bu yalancılar kervanına bir de söz-

de bilimadamları katılmaktadırlar. Onlar da yukarıda değinilenleri bilimselleştirmeye, suları durultmaya, birliğe sağlamaya çalışmaktadırlar. Bunlara göre devlet(ler), "toplumsal sözleşmelerle kurulmuşlardır. Bu şav doğru mudur? Birazcık düşüncecek olursak yeryüzü toplumlarında toplumsal sözleşmelerle kurulan tek devletçik var mıdır? Taa geçmişten bugüne dek tüm devlet'ler, güçlüler ve eli silahlılar tarafından kurulmuşlardır. Devletlerini kuran egemenler, kurdukları devleti büyük silah olarak kullanmışlardır başkalarına karşı. Bunların hükümetleri, kurumları, yasaları birer güçlü silahlardan ibarettir. Böylesi insanlığı yokeden silahların karşısında, "insan hakları"ndan, "eşitlik"ten, "özgürlükler"den söz edilemez. Çünkü insan haklarıyla devletin yapısı-özü tam bir çelişki içindedir. Böylece de sınıf devleti, hem kendine, hem de yurttaşlara yabancılaşır. Öyle ya "yalancılıkla" beslenen devlet yapısı çürümeyecek miydi?

TC. devleti, gözlerimizin önündedir. Her sınıf devletinde olduğu gibi TC. devletinde de iki yüz vardır. Birincisi, görünen; ikincisi de görünmeyen gizli yüz. İşte asıl "devlet" anlamının özü, gizli yüzün arkasında saklanmaktadır. Devletin görünen yüzünde, parlamento, hükümetler, partiler, seçimler, yasalar, ordular, mahkemeler, hapishaneler v.b. vardır. Bunlar, herkesin gözleri önündedir. Bu filmi hergün, herkes izlemektedir. İnsanlar bazen böylesine gösterilen filmlerden korkmakta, bazıları da sevinmektedirler. Hele filmin bir bölümünde, "vatan için karşın sakanlar kahramanlarımızdır. Vatan onlara minnattardır" naraları atıldığı zaman, vatandaşın tüyleri diken diken olmakta ve iyi'nin, doğru'nun nasıl olduğunu bilemez ve seçemez duruma gelmektedirler. O zaman devlet denen

kurum da "eğri"yle, "doğru" birbirine karışmıştır. Bu ve buna benzer (kahramanlık ilanı) devlet'in, egemen sınıfın özel gücü olduğu ve devlet'in "yanlı" olduğu açıktan açığa ortadadır. Bu bağlamda ne denli siyasal partiler kurulursa kurulsun, varolan egemen sınıf, devleti başkalarına kaptırmaz. O ortalıkta dolandırılan "seçimler", "demokrasi", "hak-hukuk" söylemleri, oynanan oyunların boyu renkleri'dirler...

Yurttaşlar da safca yuvarlanan topun peşinden habire koşuturlar. Oynanan oyunun içyüzünü göremezler-bilemezler. Vatandaşlar, filmin içindeki sokaklarda patlatılan silah seslerini duyunca, ürkmeleriyle ağlamaları bir olmaktadır. Öldürülen gencecik insanların "ahı", onların yüreklerinde parçalanır. Silahlar karşısında çoğunluktan ses çıkmaz, çıkarlarsaydı, işi "adalet" havaale ederler ki bu, çaresizliğin umududur...

Tüm bunlar bu oyunlar, yurttaşları korkutmak ve devletçilerin kendi düzenlerini sürdürmeleri içindir. Böylesi çok korkunç yüzü devletten ürken vatandaşlar, içlerinde devleti iyice yüceltirler. Yani "korku"nun bir ucu insanda "mit"ler, "put"lar yaratır...

Öte yandan devletin ortaya koyduğu tüm "ölçü"ler bozuktur. Bu ölçüler, burjuva -egemen sınıf- ölçüleri olduğu için emekçilere göre yanlıştır. Onların ölçüleri, parmak hesabına dayanmaktadır. Hangi parmak, öbür parmaklardan fazlaysa onlara göre "doğru" o'dur. Örneğin, seçimlerdeki sayılar'ın yanında yargılay gibi bir yüksek mahkemede "14'e karşı 16 oyla teklif reddedilmiştir" deniliyor. Peki, on dört parmağın dediği mi doğru, on altı parmağın mı? Bunun bilimsel yanı nerededir? Demek ki devlette, bilimsel nesnel ölçüler yoktur. Bu çelişkili öznel durum, devlet'in sönüşüne dek sü-

recektir. O günlere değin de yanlışlık uğruna çok canlar yanacaktır...

Taa Platon'dan Rousseau'ya, Hegel'e, Engels'e, Lenin'e kadar "devlet" üstüne çok söz edilmiş, tanımlar yapılmıştır. Örneğin Rousseau, insanların eşitsizliğini, özgürlüklerini mülkiyetin varlığında görmüştür. Beri yandan da, "toplumsal sözleşmeyle" devleti kurmaya çalışmıştır, aynı bilge. Yani mülkiyetin temelini oluşturmaya özenen Rousseau, **Toplumsal Sözleşme** adlı yapıtında şunları söylemektedir: "Toplum sözleşmesiyle, politik bütüne varlık ve hayat verdik. Şimdi de yapılacak şey yasama yolucyla ona hareket ve istem vermektir. (...) Yasalar toplum halinde birleşmenin koşullarından başka bir şey değildirler. (...) Yasayla yönetilen her devlet hence cumhuriyettir. (...) Ayrıca yurttaş yasanın 'anıl' dediği tehlike üstüne yargı yürütemez, artık hükümdar da; 'devlet için çıkar yol senin ölmendir.' dediği zaman yurttaş ölmek zorundadır." (**Toplumsal Sözleşmesi**, J.J. Rousseau, Çev. Vedat Günyol.) gibi çelişkili düşünceleriyle devletçi Rousseau, oluşturacağı devlette, insanlara hak'lar, özgürlükler sağlayacağını sanıken ve devlet'in bir sınıf örgütü olduğunu görmezlikten gelerek, insan haklarını onunla sağlayacak; öte yandan da eşitsizliğin temelini mülkiyet olduğunu bildirecektir...

Evet, mülkiyetin kişilerin eline verildiğinden bu yana insanın tüm özgürlükleri elinden gitmiştir. Devletse, mülkiyeti korumanın silahıdır. Zaten devlet de eşitsizlikler üstüne kurulmuştur. Bu arada hem devleti savunmak, hem de mülkiyeti, mülkiyetçiliği vermek, bir tutarsızlık zincirini oluşturmaktadır...

Aynı yanlış, Hegel'de de sürüp gitmiştir. "Devlet aynı zamanda toplumsal morali, aileyi kollar; insanların özgürlüğünü ve saygınlığını, kısacası insanlığını yaşamalarına izin verecek politik ortamı hazırlar. (...) Devlet toplumsal özbilincin oluştuğu tek düzeldir. (...) Devlet, istekler, gereksinimler ve duygular sistemi olan toplumu düşünür." (**Hegel, Tülin Bumin**, Alan Yay.)

Bir başka yönden Hegel, Doğu toplumlarının devleti kuramayacaklarını, bu toplumların ancak imparatorluklar gibi diktatörlükler kurabileceklerini anlatmaktadır. Hegel, Doğulu insanın bilincinin kesik olduğunu, bu nedenle

Doğulu insanların felsefelerinin olamayacağını da, "özgürlük, tözsel düşünüm" gibi düşünce kaynaklarının Doğulu insanda bulunamayacağını belirtmektedir. Çünkü Doğu insanının özypasal bilinci gelişmemiştir O'na göre.

Hegel'in "devlet" anlayışına katılmamakla birlikte, Doğulu insan hakkındaki görüşlerine katılmamak olası değildir. Gerekçe de, yüzyıllardır Doğu'da kurulan devletleri biliyoruz biz. O devletlerin hepsi de insanların üstünde kılıç gibi sallanmış durmuşlardır. İmparatorluk, padişahlık derken Cumhuriyet'i kurmuşuz. Adlar değişmiş; ama yönetim biçimi değişmemiştir. Hatta o zaman devletin başında bir padişah varken, bugün Cumhuriyet'te padişahlar çoğalmıştır... Yani devlet bulutunun olduğu yerde, insanı istemler, özlemler yoktur. Bunu, Lenin çok güzel anlatmıştır: "Bu egemenlik sisteminin aygıtı olan devlet ortadan kaldırılmadıkça insanların kurtuluşu olanaksızdır." Zaten her egemenliğin olduğu yerde, egemenlerden başkası yoktur. Diğerleri ya sürüdür, ya kul'dur...

Tüm bunlar böyleyken, devletin kazdığı çukurlar gözlerimizin önündeyken aklı erenlerimiz, ermeyenlerimiz, yine "yönetim biçimi" olan "demokrasi" türküsünün peşinden koşmaktadırlar. Yani illa herkes bir "yönetim" peşindedirler; yönetimsiz kendi kendilerini yaşatamazlar... Bir bakıma bunlar kendilerini sürü yerine koyup, başlarında mutlaka bir çobanın gereksinimini duymaktadırlar...

Ne yazık ki "yönetim" yanlışları, demokrasi'nin de bir sınıf egemenliği olduğunu görmezlikten gelmektedirler... Bilindiği gibi Yunanistan'da ilk Sofistler de köleci demokrasinin sözcülüğünü yapmışlardı... Demek ki bu her derde deva demokrasi, yüzyıllardan beri aranılmakta, ne yazık ki bir türlü bulunamamaktadır nedense. TC. devlet yöneticileri de bizim aklımız başımıza geleli beri hep "demokrasi" masalını tekrarlamaktadırlar. Demokrasi ha geldi, ha gelecek; ha kuruldu kurulacak, tekdüzeliği sürdüre sürdüre Kaf dağının arasına sakladılar demokrasiyi...

Kısacası, cumhuriyet, demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi gibi başıbozuk laflar, bir "aldatmaca"dan başka bir şey değildir. Öyleyse niçin başka "şekiller" denenmiyor, önerilmi-

yor? İlla bir sınıfın diktatörlüğü mü gerekiyor insanlara? Öyle ya böylelerinde "oyun" çok: Seçimler, seçenler, seçilenler, partiler bu oyunun elementleridir. Oysa yetmiş yıldır bu oyunları ve oynayanları görüyoruz; bizler de onlara katılıyoruz çok zaman. Ama sonuçta götinen nedir? Haklar daha mı özgürleştiler? Azınlığın çoğunluğu sömürüsü durdu mu? Gelir dağılımı daha mı hakeleşti? Öte yandan da yetmiş yıldır çıkarılan yasalar ortadadır. Bu yasalar, özünde insanlarımızdan yana mı, yoksa devletten yana mıdır? Tüm hak'lar, haklılıklar devletten yana olduğuna göre, yasalar da elbette devletten yana olacaktırlar. Devletin kurduğu hapishanelerle Türk ceza yasası arasında inanılmaz bir paralellik vardır. Türk Ceza Yasası'nın büyük bir bölümü, "devlete karşı işlenen suçlar"la doludur. Yani burada hem davaçı, hem yargıç devlettir. Bu usul apacık ortadayken "adalet" aramaya kalkışılır mı?.. Peki özledikleri "demokrasi" gelince bu ülkeye adalet formu değişecek midir?..

Tüm görmezlikler, hileler, oynanan oyunlar, "seçim" sandığının karanlıklarında gizlidir. Öte yandan yine parmak hesaplarıyla "doğrular" sapıtılmaktadır. J.J. Rousseau'nun şu sözül gerçeklik kazanmaktadır: "**Parlamento, halkı temsil etmez**" diyerek, seçimle gelen krallar'ın, gerçekten kral oluşlarını vurgulamaktadır bilge.

Türkiye'de seçimle gelen krallar'ın yaptıkları da gözlerimizin önündedir. Yaptıkları yasalar bir yana, yurttaşlardan aldıkları çeşitli vergileri, Fakon'ları kapalı ödenekleri, kendi çıkarlarına, yandaşlarına dağıtmaktalar, mezarlar yapılmaktadır. Ama hukuk devletinden bir ses çıkmamaktadır nedense. Çıkmaz; çünkü kapitalist devlet, yalan üzerine kurulmuştur da ondan. Kapitalist devlet'in özünde "faşizm" olduğu için, hukuksallık geçmez böyle devlet türlerinde... Devlet aygıtını elinde bulunduran egemenler için her şey serbesttir. Onlar için "adaletsizlik" adalettir. Hırsızlık, meşrudur. Adam öldürmek, kahramanlık'tır ve bunların faillerinin açıklanması, devlet sırrını ihlaldir... Coğrafyalardaki kapitalist devletler, birbirlerinin aynısıdır. Birbirlerine akıttıkları sularla çarçılan dönmektedir onların. Sorun, o suları kesmektedir...

Bilgi

Hüseyin KARABULUT

Bilgi, doğadaki varlıkların beynimize yansması sonucu oluşur, çeşitli nesneleri birbirinden ayırmaya, aralarındaki farkları kavramaya yarar. Bir yargıya varabilmek, doğruya ulaşabilmek bilgiyle mümkündür.

Bilgi, içimizdeki karanlığı aydınlatacak ışıktır. Bilgisizlik, karanlıkta kalmak demektir. Karanlık belirsizliktir; belirsizlik korku vericidir; korku ise mutsuzluğun habercisidir. Karanlıktan, korkudan ve mutsuzluktan kurtulabilmenin yoludur bilgi.

Ağaç toprağın bağrında biter; ondan beslenir, büyür, gelişir ve meyve sunar. Sevgi ise bilgiden beslenir, bilgi sayesinde gelişir, olgunlaşır ve mutluluk verir.

Bilgi, üstün değerler yaratan güçtür. Nietzsche, "Soylu insan bir değerler yaratıcısıdır" der. O halde bilgili olan insan "soylu" olabilir.

Bilgi, yeme-içme yoluyla edinilebilseydi; ya da bakkaldan kiloyla satın alınabilseydi dünyadaki herkes bilgin olurdu. Fakat bilgi böyle edinilmiyor. Platon'un "Şölen" adlı diyalogunda Sokrates'e söylediği gibi, "İki insan birbirine dokununca, bilgi, dolu olandan boş olana akabilirdi! Tıpkı iki çanakdaki suyun bir yün ipliğiyle çok doludan az doluya aktığı gibi." Çok güzel olurdu. Fakat bu da mümkün değil. Daha doğrusu yaşadığımız çağda henüz mümkün değil. Belki gelecek çağlarda insanlık buna benzer bir "bilgi aktarımı sistemi" gerçekleştirebilir.

Bilgi edinebilmek için emek ve

çaba sarfetmek gerekir. Gezmek, görmek, öğrenmek, okumak ve en önemlisi de düşünmek gerekir. İnsanlar düşünmeye zorlandıkları zaman öğrenirler. Bilgi hap gibi yutulmuyor. Bilgi edinmek karmaşık bir sürecin sonucunda gerçekleşir. Bazen bir sokaktan geçeriz. Biri çıkıpta o sokakta neler gördüğümüzü sordukça kekeleriz. Bir kitap okuruz. Sonra kitabı okuyan bir başkası bize

Bilgin olan ne kadar çok bilirse bilsin, ne kadar yeni bilgi edinirse edinsin tatmin olmaz, kendisini yeterli saymaz. Sürekli daha çok öğrenmek ve bilmek ister. Daha çok öğrenip bildikçe daha çok yetersiz olduğunun farkına varır. Bundan duyduğu hüznle daha büyük bir hırsla öğrenmeye devam eder. Bu bir sevdadır ve böyle sürer.

kitapta geçen olaylara ve işlenen kişiliklere yönelik yorumlar yaptığında hayret ederiz. "O kitapta böyle bir şey var mıydı?" diye kendi kendimize sorarız.

İçimizdeki dünya ile dışımızdaki dünyayı bazen birbirine karıştırırız. Bazen da aralarındaki bağı koparıyoruz. Çevremize karşı çok dikkatsiziz. İçselliğimize yönelik olarak ise çok yüzeyseliz. Bilgi edinmek titiz düşünmenin ve dikkatle derinleşmenin

sonucunda gerçekleşir.

Sokaktan geçme ve kitap okuma örneğine dönecek olursak... Aynı sokaktan tekrar geçtiğimizde daha önce dikkatimizi çekmemiş olan yeni ayrıntılar keşfederiz. Yine söz konusu kitabı yeniden okuduğumuzda yeni olaylar ve kişilikler keşfederiz.

İnsanın doğaya veya topluma ilişkin bilgisi alt düzeyden üst düzeye doğru ve basitten karmaşığa doğru adım adım, aşama aşama gelişir. Sığdan derine ve tek yanlılıktan gütükçe çok yanlılığa doğru gelişir.

Bilgin olmak ile bilgin görünmek iki farklı özelliktir. Bilgin olan okyanuslara benzer. Derin ve durudur. Bilgin geçinen fakat bilgiden yeterince nasibini almayan ise yüzeysel ve bulanıktır.

İnsan öğrendikçe, bilgisi arttıkça daha fazla bilmek ve öğrenmek ister. Ne kadar çok öğrenirse, o kadar az bildiğinin farkına varır bilge kişi. Bilgisiz insan ise çok şey bildiğini zanneder. Bilmekten, öğrenmekten yana fazla bir kaygısı yoktur. Bildikleri ona "yeter de artar bile."

Bilgin olan ne kadar çok bilirse bilsin, ne kadar yeni bilgi edinirse edinsin tatmin olmaz, kendisini yeterli saymaz. Sürekli daha çok öğrenmek ve bilmek ister. Daha çok öğrenip bildikçe daha çok yetersiz olduğunun farkına varır. Bundan duyduğu hüznle daha büyük bir hırsla öğrenmeye devam eder. Bu bir sevdadır ve böyle sürer.

Bilgisiz insan rahat, tasasız, vurdumduymazdır. Dünyanın en "rahat" insanları cahil olanlardır. Yaşamları ısrırgan otunun yaşamına benzer. Başkalarına ne acılar ve zah-

meler çektiğini bilmeksizin ömürleri "ısırmakla" geçer. Ne yaşadıklarından, ne de öldüklerinden "haberleri" olur.

Bilgin insan bilgi edindikçe bilmedikleri için hüzünlenir, yetersizlikleri için acı çeker; fakat yolundan şaşmaz. Çünkü bilir ki, saadeti, tatmini, yaşamının değeri bu acının içinde gizlidir. Mutluluğa giden yolun bu tür bir mutsuzluğun duyulmasından geçtiğini çok iyi bilir. Bilgi edinmek çeşitli zorluklara, acılara ve rahatsızlıklara katlanmayı gerektirir. Bilgi edindikçe bu rahatsızlıkların ve acıların derinleştiğini de biliyoruz. Fakat buna rağmen bilgi edinmeye değer; çünkü bilginin kendisi bir mutluluktur. Acı ve hüznün mutluluğun içinde gizlidir. Bu sırf öğrenme de, bilgi de değil; sevgi de böyledir. Sevgi sırf mutluluk değildir. Acı ve hüznün de sevgide gizlidir. Bilgi aynı zamanda sevgidir. Derinleştikçe hüznün veren, derinleştikçe kanayan yara gibi sızlayan, acı çektiren bir sevgidir. "Saadet Veren Bilgi" aslında bir yanılla da böyledir.

Bilgi aynı zamanda güzelleştiricidir. Bir Rus atasözünde de dile getirildiği gibi, "Kuşu süsleyen tüydür, insanı süsleyen ise bilgidir." Hiç solmayan, bozulmayan bitip-tükenmeyen bambaşka bir güzelliştir bilgi. Eşi benzeri olmayan bir güzellik! Bu güzelliğin zehir zakkım olduğu bir an var ki, yazı boyunca anlatmaya çalıştım; fakat anlatamadım. Daha bu kompozisyonu ne kadar uzatırsam uzatayım anlatabileceğimi de hiç zannetmiyorum. Bazı şeyler var ki, insan hisseder, tüm benliğiyle yaşar; beyninin en ince kıvrımında, en küçük hücrelerinde bedeninin; duyumsar; fakat anlatamaz. İşte bu da öyle bir şey, ne dile gelir ne de kalem yeter anlatmaya.

Mevlana, "Uzun sözün derdini anlatamayanlar söyler" demişti. İşte bu yüzden, az sözle çok şey anlatmanın büyük ustası Ömer Hayyam'ın söylemek istediklerinin tümünü çok güzel özetleyen bir dörtlüğü ile bu yazıyı sonuçlandırmak istiyorum.

"Dedim, artık bilgiden yana eksikliğim yok! Şu dünyanın sırrına ermemiş az çok! Derken aklım geldi başıma bir de baktım! Ömrüm gelip geçmiş, hiçbir şey bildiğim yok."

YAŞAM KARANLIĞINDA

Gece karanlıktı
Koyu bir sessizliğin içinde
Yalnızlığı hissettim
Karanlığı delen çoban yıldızıyla
ve
Yürek suskundu
Yüreğimin derinliğine düşen
Yıldızın parıltısıyla
Avuçladım özgürlüğün
O mahtesem güzelliğini
Gece karanlığında
Sildim yüreğimden yalnızlığı
Munzur'un lüçün güzelliğiyle
Suda yayılan halkalar gibi
Sessizliğin ortasında
Damıttım yüreğime
Munzur'un özgürlük suyunu
Yadum yadum
Tükenden bir yaşamın
Karanlığında
Haykırarcasına

Deniz Baran/ İstanbul

KİM BİLEBİLİR

Kim bilebilir,
bir küçük tohumdan
Sarı başağın,
onlarca buğdayın fışkıracığını
Doğaya inat
gülümseyen tomurcuğu
Özgürlüğün
direnen tohumda olacağını
Kim bilebilir
Bilimin aydınlık deryasında
Onlarca gencin çığ gibi
Umarsızca, korkusuzca saf saf
Umut yelkenlileriyle
Bilgiye, bilime
yelken açtıklarını
Kim bilebilir
Yazılan satırların
Gergefte ilmi ilmi
işlenen düşüncenin
Geleceğe mirası, yenirc
Umudun ezgisi satırlarda
Uzun yürüyüşünü
Kim bilebilir

Murat/Çanakkale

GEBEYE

Rüzgar
Kemiriyordu kentleri
Ve yakamozlar
Ayışığında besliyorlardı sevgiyi
Oysa balığın
Fırtınayla ısıttığı nefesi
Günler var sarmamış
Yarının titreyen tenini
Günler kolay kovalamıyordu
birbirini
Nerede bir bannak
Nerede bir konu
Açlık odalarında dolanıyordu
Zulmün değeydi açlık
Ve kolay yorulmuyordu
Satıp uykuları patronlara
Konu odalarında, dolanıyordu
Topunu çoktan bırakmıştı
konu çocuğu
Kaharan kış gibi soğumuştur
Nasırlarıyla büyümüşü
konu çocuğu
Gülüştü donuktu
Ve bedeni makine kadar soğuktu
Adıysa hâlâ çocuktu
Dedim ya
Günler günleri kolay
kovalamıyordu
Gün rahminde kolay
büyümüyordu sevgi
Lakin, fırtınalar ısıtıyordu
nefesleri
Ve kemiriyordu rüzgarlar kentleri
ve...
sevgiyi
Kanayan kentlerde gezinen insan
iskeletleri
Ve aç bedenlerin
Eriyen göğüs kafeslerinde direnen
sevgi!
İşte halkımın biricik serveti
Durma hadi
Sende kuşan bu serveti
Ve gecikmeden
Doğurtalım GEBEYİ...

Liseli/Samsun

“Doğru”da görelilik

Mehmet YEŞİLTEPE

“19. Yüzyıl’ın toplumsal devrimi, şiirsel anlatımı, geçmişten değil, ancak gelecekte alabilir. 19. Yüzyıl’ın devrimi, geçmişin tüm hurafelerinden kendisini sıyırmadan, kendisi için harekete geçemez. Daha önceki devrimlerin kendi öz içeriklerini kendilerinden gizlemek için tarihsel anımsamalara gereksinimleri vardı. 19. Yüzyıl’ın devrimi ise, kendi içeriğine ulaşmak için ölümleri gömmeyi, ölümlere terk etmek zorundadır. Eskiden söz içeriği aşıyordu, şimdi içerik sözü aşıyor.” (Marks, Louis Bonaparte’ın 18 Brumaire’i s:17)

Bililir ki, idealizm gibi materyalizm de bir dizi gelişmenin üzerine bina edilmiştir. Başkaldırıyı oluşturan fikri ve eylemsel repertuvarın bir bilim disiplini altında şekillenmesi ve insanların elinde, karanlığı yırtan bir fenere dönüşmesi kolay olmamıştır. Bu sebeptendir ki Engels, 18. Yüzyıl’ın materyalizminin söz ederken, mekanikçi yanını hoş gören bir yaklaşım sergiler. “Geçtiğimiz yüzyılın materyalizmi herşeyden çok mekanikçiydi” diyen Engels; biyolojinin benüz kuantaktan çıkma-ışlığına ve kimyanın çocuksu biçimdeki varlığına vurgu yapar.

Bilginin sınırları, oluştugu süreç izlerini taşıdığı için; değişen koşullar, görelî yanını değişime sokar. Doğru ve yanlış mutlak sınırlar çizerek oluşmasını önleyen bu durum, kavranabildiği ölçüde; doğruyu bulmayı güçleştiren değil; de-ği-

şen koşullar karşısında doğruyu yitirmemeyi sağlayan bir etki yapar. Zaten, toplumun ve doğanın hareket yasaları ile tanışmış olanlar, ısıtılma çözümlere ve dondurulmuş doğru-lara itibar etmezler. Onların utku, sürekli olarak, mevcudun sınırlarını zorlar. Marksizm’i rehber alan devrimci-lerin ne sürekli tekrar etmek zorunda oldukları “amentü”sü ne de sürekli bakmak zorunda oldukları “Kabe”leri vardır.

Yaşamın içerdiği diyalektiğin ge-reği olan değişimi gözetmek, bir tutarlılık problemine sebep olmaz. Aksine, değişimi yok sayarak, elindeki kalıpları yaşamın kendisine dayatan ve gelişmesinin karşısında duranlar için bir tutarsızlıktan söz etmek daha gerçekçidir. Çünkü, devrimciliğin ge-reği olan yükümlülükler, biçimden çok öze ilişkindir.

Değişimin fark edilmesi ve diya-lektik materyalizme temel teşkil ede-cek pratik ve gözlemlerin saptanması, insanlık tarihinde bin yıllar öncesine dek uzanır. 2500 yıl önceki değerlen-dirmeleri ile Herakleitos’un, “diyalek-tiğin babası” olarak anılması bundan-dır. Biriken ve devrolunan bilginin, 1800’li yılların ortalarından itibaren bir bilim disiplini olarak varlık gös-terdiği bilinir.

Toplumları kendine konu edinen tarihsel materyalizm, gelişmenin ve değişimin anahtarı olarak sınıflar ça-ışmasından söz eder. Sınıflar müca-delesi de dur-durak bilmez bir hareke-ti içerir. Eskiye karşı duran, yeniyi ve gelişmeyi gözetken Marksizm, devrimci bir dünya görüşüdür. Bu özelliği ile; varolanı korumaya ça-ışanların, tutucuların, gelişmeye karşı duranların hedefi durumundadır.

Doğabilim, 18. yüzyılın sonuna

dek, süreçleri değil şeyleri inceleyen ve olguları toplayan, **tamamlanmış şeyler bilimi** olarak varlık gösterdi. 19. yüzyılda ise; sınıflama, şeylerin kökenine inme, süreçler arasında bağ-lantı kurma v.b. ile metafizik kavrayı-şa son verilir.

“Bitkisel ve hayvansal organizma-lardaki olayları inceleyen fizyoloji, her organizmanın embriyondan, ol-gunluğa kadar gelişmesini inceleyen embriyoloji, yeryüzü yüzeyinin aşama aşama oluşmasını inceleyen jeoloji, hep yüzyılımızın çocuklarıdır.” (F. Engels, Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu, s:53, a.b.ç.)

Ancak, bu süreçler arası bütünüň sağlanana dek, bilginin çok ciddi bir sığrama yapmasına sebep olan üç bü-yük buluş söz konusudur: Birincisi; **hücrenin bulunuşu**; organizmaların tanınmasında büyük bir aşama olan bu buluş, aynı zamanda hücrenin dö-nüşme yeteneği ile herher türlerin uğradığı değişikliğe de açıklık getiri-yordu. İkincisi; **enerjinin dönüşü-münün bulunuşu**; çeşitli biçimlerde varlık gösteren enerjinin bir biçimi ortadan kalkarken, bir başka biçim alarak yeniden açığa çıkar. Ve doğa-nın genel boyutlarıyla hareketi, bu şe-kilde, bir biçimden diğerine dönüşme süreci olarak açıklanır. Üçüncüsü; **Darwin’in Evrim Teorisi**; buna göre doğanın bütün ürünleri “Başlangıçta az sayıda tek hücreli tokum özünden başlayan uzun bir gelişme sürecinin ürünüdürler ve bu tek hücrelilerin ke-ndileri ise kimyasal yolla oluşmuş bir protoplazmadan ya da albüminimsi bir cisimden oluşmuştur.” (Age, s:54)

Bu üç buluş ile beraber, doğanın çeşitli alanları arasındaki iç bağlantı-ların bir bütün halinde ortaya konabil-

diği bir bilgilenme aşamasına gelindi. Eskiden doğa görüngüleri arasındaki bağlantıları açıklarken, eksik olan parçaların yerini imgesel unsurlar alırdı. Doğada içerilmiş halde bulunan diyalektik örgü kavranmadığı noktada, yapay bağlantılar söz konusu oluyor; apriori saptanan olgular varlık gösteriyordu. Hegel'de mutlak fikir, gizemli bir tanrı ile eksikleri tamamlama çabası, vb. bu döneme ait kavrayışlardır.

Üzerindeki insan etkisi dışta tutularak incelendiğinde, doğanın gelişim tarihinin, toplumun gelişim tarihinden temel farklarla ayrıldığı görülecektir. Doğada "kör ve bilinçsiz" etmenlerin rol alması nedeni ile, hiçbir şey bilinçli bir çaba sonucu gerçekleşmez. Toplumda ise; bilinç ile, tutkuyla, düşünce ile hareket eden, tasarlayan insanlar söz konusudur. Ve bu alanda hiçbir şey, bilinçli bir çaba olmadan gerçekleşmez. Ancak, tek tek olgular söz konusu olduğunda önemli olan bu ayrım, "tarihin akışının genel iç yasaların hükmü altında olduğu gerçeğinden hiçbir değişiklik yapmaz."

Buradaki bireysel bilinç faktörünün varlığındaki yoğunluğa karşı, genelde rastlantının hükmünün geçerli olduğu görülür. Amaçlanan şeylere bakıldığında, çoğunlukla her biri ya öncel olarak gerçekleşmez durumdadır; ya da koşulların uygunsuzluğu söz konusudur. Sonuçta pek çok amaç, birbirini ile çarpışarak karşı karşıya gelir ve doğadakinine benzer bir durum ortaya çıkar. Başlangıçta eylemdeki tüm bilinçli çabaya rağmen, ortaya çıkan sonuçlar, istenen sonuçlar değildir. Ancak, buradaki gelişmeler üzerinde hükmünü hissettiren rastlantılar da, gizli iç yasaların etkisi altındadır ve önemli olan da bu yasaları bulup çıkarabilmektir.

"İnsanlar, her biri bilinçli olarak istedikleri kendi amaçlarını izleyerek, bu tarih nasıl bir biçim alırsa alsın, kendi tarihlerini yaparlar. İşte bu başka başka doğrultularda etki yapan sayısız iradenin ve bunların dış dünya üzerindeki çeşitli yankılarının bileşkesi, tarihi oluşturur." (Age, s:56-57)

Burada, iradeyi ortaya çıkaran belirleme sarmalını dikkatle izlemek gerekiyor. İrade üzerinde belirleme rolü

oyunayan tutku ve düşünmenin kendisi de bir belirleme altındadır. Bu aşamadaki faktörler; dışsal etkilere güdülere, hırstan nefrete, kişisel hevese kadar çok çeşitli nitelikler gösterir. Ancak, ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında, bu niteliklerin ikinci önemde bir rol taşıdığı ve genellikle bireysel iradelerce amaçlanandan farklı sonuçlara varıldığı görülür.

Yukarıda belirttiğim belirleme sarmalı içerisinde köken sorgulaması yapmaya devam ettiğimizde, insanların beyninde bu güdülerini oluşturan arka planı da ortaya koyma şansı olur.

İnsanın tarihsel eyleminin güdülerini ile yetinmeyip, daha ileri giderek, bu güdülerin de devindiricilerinin neler olduğu araştırılırken görülür ki; ne denli önemli olursa olsun, bireyin güdülerini geniş yığınları tarihsel dönüşüm götüren güdüler kadar etkili olamazlar. İşte buradaki; yani eylem halindeki kitlelerin devindirici gücünün nedenleri ortaya konduğunda, tarihin genel boyutları üzerinde etki yapan yasalara ulaşılmış olur.

İNSANA YANILMAZLIK İKSİRİ BAHŞEDEN BİR 'İLAHİ GÜÇ' YOKTUR

Ezilen kitlelerin, başkaldırarak "kaderini" değiştirme mücadelesine girmesi, kendiliğinden gerçekleşmez. Bunun için, devrimci kadrolarca yürütülen sabırlı bir çalışmaya ihtiyaç vardır. Kolay sonuç alma gayreti, çoğu kez, ezilenleri hakketmedikleri yakıştırmalar ile karşı karşıya bırakır.

Kitlelerin sisteme karşı durması için gerekli olan objektif koşulların varolması; doğrudan bir hareket, refleks düzeyinde bir tavır alışla sonuçlanmaz. Mevcudun bilince taşınmasını önleyen/geciktiren pek çok faktör vardır ki; bunlar, sistemin sahipleri tarafından daha da kalıcı kılınmıştır. Böyle bir engeli parçalayıp, subjektif koşulları geliştiren çalışmalar, öncelikle devrimciler tarafından yürütülür. Bu çalışmaların sonuç verebilmesi, devrimci kadroların sahip olduğu kavrayışla/birikimle doğrudan ilintilidir. Bu nedenle, yaşama/insana dair repertuar zenginliği ve bu zenginliğin devrimci bir kişilikte disipline edilerek doğru bir yönetime harç oluş-

turması gereklidir. Gereklidir, çünkü, sınıflar mücadelesi, hiçbir kalıba sığmayacak denli değişken, hareketli ve zorludur. Doğru olanı bulup çıkarmak, ona uygun davranışı saptayıp sergilemek için bazen, yaşanmış olan hiçbir örnek, tek başına yeterli olmaz ve sizi, "devrimci hafızayı güne indirgeyebilme" becerinizle karşı karşıya bırakır.

Hiçbir zaman, sahip olunan niteliklerin yeterliliği rehabetine kapılmamak gerekiyor. Bu, aslında, rehabet sebebi olduğu kadar, yanlış sebebidir de... İnsana yanılmazlık iksiri bahşeden bir 'ilahi güç' yoktur. Bir devrimci kadronun öncelikle kavraması gereken şey; durduğu yerin doğruluğundaki "mükemmellik" değil, daha doğruya ulaşabilmenin mümkün olduğudur. Böyle bir zeminde varlık gösteren bir devrimci için, aşımış süreçler eksikli görünür; ama, pişmanlık sebebi oluşturmaz. Çünkü o, eksikleri ardında bırakarak yürüdüğünü ve yürüdükçe eksiklerin azaldığını bilir.

SEN bir yol göstericisin
Geçerken
tüm uğrak yerlerinde
iz bırakmalısın
Adımların ağır ama
kendinden emin olmalı
Kararsız adımlar
titrek izler bırakır
Ne yağmur ıslığına
ne kar soğuna aldırma

SEN güneş ikliminin çocuğusun
Kuraklıkta bahar açan
bir kuşağın
doğumunu müjdeliyorsun
Sana kararlılık
sana inanç
sana
çıkartıp yüreğini kafesinden
namluya sürmek yakışır

SEN insanlık soyuna
kardeşlik mayası
çalmak için doğdun
Kanatların kırılır
taşıyamazsan umdu ileriye
düşmeden
son bir kez bak geriye
Ardına dek açtığın kapı
umut kapısıdır
Ardındaki insan seli
umudun kendisidir...

Siyasi partiler ve bugünkü İslami sermayenin doğuşu

Ali ŞAHİN

Son yıllarda kamuoyunu meşgul etmeye başlayan, medyanın ve MGK'nın gündeminden düşmeyen İslami sermaye bugünlere nasıl geldi? Geçmişten beri nasıl bir gelişim seyrini izledi? Kimilerinin de dediği gibi RP, milli burjuvazinin sağ kanadı mı? vb. soruların cevaplarını araştırmaya çalıştım. Kemalist devrimden günümüze kadar ki izlenen seyrini açıklamaya çalışacağım.

"Kurtuluş savaşından sonra egemen sınıflar (komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları) arasında iki siyasi kampın doğduğuna işaret etmiştik:

Birinci kamp: emperyalizmle işbirliğini gittikçe geliştiren ve palazlanan yeni Türk burjuvazisi, İttihat ve Terakki komprador burjuvazinin bir kesimi, ağaların, büyük toprak sahiplerinin, toptancı tüccarların, tefecilerin bir kısmı, memurların ve aydınların en üst ve ayrıcalıklı tabakasından oluşuyordu.

İkinci kamp ise, tamamen tasfiye edilemeyen eski komprador büyük burjuvazinin, ağaların, büyük toprak sahiplerinin, tefecilerin, vurguncu tüccarların başka bir kesimi, saray mensupları, din adamları, eski ulema sınıfı artıklarından oluşuyordu.

Ulusal karakterdeki orta burjuvazi de, bu kamplardan birincisinde, CHP ve iktidar safında yedek güç olarak yer alıyordu. İkinci kampa mensup olanlar, örgütlenme olanağına kavuştukları zaman, Terakkiperver Fırka'da ve Serbest Fırka'da örgütlendiler; Bu olanağı bulamadıkları zamanlarda ise, CHP içinde yuvalandılar. İkinci kampa, Hilafetçi ve padişahçı unsurlar (eski feodal bürokrasi, ulema artıkları, din adamları, vs...) da vardı. Fakat bunlar, ne o za-

man, ne de daha sonra, mensup oldukları siyasi kampın egemen unsurları olmadılar. Egemen olanlar, komprador büyük burjuvazi ile bir kısım toprak ağaları, tefeciler, vurguncu tüccarlar, vs... idi. Aynı hilafetçi unsurlar, ikinci bir güç olarak Demokrat Parti ve Adalet Partisi içinde yer aldılar. Daha sonraları bunların Milli Nizam Partisi'ni kurduklarını hepimiz biliyoruz." (İbrahim Kaypakkaya, S.E., Sayfa: 156)

Kaypakkaya'nın bu tahlilinden yola çıkarak günümüze kadarki gelişmelere geçelim.

Birinci kampın yer aldığı CHP içinde yuvalanan ikinci kamptakiler tek parti diktatörlüğünden rahatsızlandıkları için yeni bir parti çalışmasına başladılar. Kazım Karabekir, Adnan Adıvar, Rauf ve Ali Fuat öncülüğündeki grup 17 Kasım 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Partisi'ni kurmuşlardır. TCP'sinin başkanı Kazım Karabekir, ikinci başkanları A. Adıvar ve Rauf oldular. Genel sekreterleri ise Ali Fuat'dı. Mecliste 30 kadar yandaşları vardı ve CHP'nin sağında ikinci kampın siyasi temsilcisi olarak yer alıyordu.

Programlarına "efkar ve itikad-ı diniyeye hürmetkârdır" ibaresini alan TCP birçok radikal köktendinci akımların çekim merkezi olmuştur. İlk şubelelerini de Urfa'ya açmışlardır. Böylelikle eski feodal bürokrasi, ulema artıkları, din adamları (padişahçı ve Hilafetçi unsurlar) ikinci kampın siyasi partisinde yer almaya başlayarak güçlenmektedirler.

İkinci kampın siyasi partisini kısa zamanda kapandı. Şeyh Said Ayaklanması 13 Şubat 1925'te başladı ve 31 Mayıs 1925'te bastırıldı. İsyanın bastırılmasından sonra, isyanın TCP içinde de uzantıları olduğunu ileri süren CHP,

TCP'yi kapattı. (3 Haziran 1925)

Şeyh Said Ayaklanması karşısında Fethi Hükümeti çekilmiş yerine İsmet İnönü Hükümeti (3 Mart 1925) kurulmuştur. Ayaklanmadan 4 gün sonra (17 Şubat 1925'de) Aşar Vergisi kaldırılmıştır. Yeni hükümet ertesi gün hükümete olağanüstü yetkiler veren Takrir-i Sükun Kanunu'nu TBMM'ye kabul ettirmiş ve İstiklal Mahkemeleri kurularak isyanın öncülerini idam etmiştir.

Kemalist işbirlikçi kapitalistler birinci kampa ağırlıkta olduğundan, Kemalist burjuvaların emperyalizmle işbirliği gelişiyor ve sermaye birikimleri gündün güne artıyordu.

Gerek ikinci kampın kendi siyasi partisini kurma dayatmaları gerekse de işbirliği yaptıkları emperyalist devletlerin baskıları sonucu Kemalist burjuvalar çok partili sisteme geçme girişiminde bulundular. Kemalistler kendi denetimlerinde olan kişilerle bu partiyi kurmaya çalışmışlardır. Bizzat M. Kemal'in yakın arkadaşı olan Fethi Okyar (Paris'teki Türkiye Büyük Elçisi) bu işle görevlendirilmiştir. M. Kemal ile F. Okyar partinin nasıl olacağını, nasıl çalışma yürüteceğini aralarında belirlediler. M. Kemal'in kardeşi Makbule ve bir kısım CHP milletvekili de bu partide yer almıştır.

Serbest Parti 12 Ağustos 1930'da kuruldu. CHP içinde yer alan ikinci kamptaki egemen sınıflar bu sefer de Serbest Parti'de yer almışlardır. Fethi Okyar ne kadar Kemalistler'in çıkarını savunsada, ikinci kampın egemenleri bunu dinlemeyerek iktidara gelme mücadelesini devam ettirmişlerdir. İkinci kampa yer alan hilafetçi ve padişahçı unsurlar hızla örgütlenerek sisteme yönelik söylemlerini artırdılar. Gididattan korkan Fethi ve arkadaşları 17 Kasım

1930'da SP'yi kapattılar. SP ancak 3 ay yaşayabildi. Başlarında Derviş Mehmet olan Nakşibendi Tarikatı'nın bazı mensupları Manisa'dan Menemen'e gelerek halkı, bir camiden aldıkları yeşil bayrağın altına toplamaya başladılar. Olay yerine gelen astegmen Fehmi Kubilay (öğretmen) seriatçılar tarafından vurularak, başı koşilip direğe dikildi. Ayrıca bu olaylarda iki bekçi daha öldürüldü. Sıkı yönetim ilan edildi, olay bastırıldı, kurulan Divan-ı Harp 28 kişinin idamına hüküm verdi. Böylelikle ikinci çok partili sisteme geçişte son buldu ve 1945'e kadar tek parti diktatörlüğü devam etti.

2. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan sonra Türk devletinin batılı mütefikleri ve içte yaşanan ekonomik ve siyasi gelişmeler yeniden çok partili sistemi gündeme getirmiştir. İlk olarak 18 Temmuz 1945'de Milli Kalkınma Partisi (MKP), arkasından 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti kuruldu. Celal Bayar Demokrat Parti Genel Başkanı oldu.

1946 yılında CHP solundaki üç partiyi kapattı. Sosyal Demokrat Parti Mart'ta, Türkiye Sosyalist Partisi (Genel Başkanı Esat Adil Müstecaplıoğlu) Aralık'ta, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi (Genel Başkanı Şefik Hüsnü Deymen) yine Aralık ayında kapatıldı.

Solundaki partileri kapatan CHP bu seferde sağındaki partileri kapatmaya başladı. Milli Kalkınma Partisini kapatıktan sonra sırasıyla: Sosyal Adalet Partisi (1946), Arıtma Koruma Partisi (1946), İslam Koruma Partisi (1946), Türk Muhafazakar Partisi (1947), Toprak, Emlak ve Serbesi Teşebbüs Partisi (1949)'de kapatıldı. Bu partilerin kapatılmasıyla radikal İslamcılar DP saflarına geçtiler.

DP büyük bir oy potansiyali olan İslamcı kesimlere geniş ayrıcalıklar tanıyarak kendi içlerinde rahat örgütlenmelerine mitsade ediyordu. Muhalefetteki ikinci kamp egemen sınıfları iktidara gelmek için her türlü çabayı gösteriyordu. Batı ile özellikle ABD emperyalizmiyle ilişkiler kurup bu ilişkileri kalıplaştırmaya çalışıyordu. Nisan 1946 başında Missouri zirvelisinin İstanbul'a gelmesi, gelişen ilişkilerin göstergesiydi. 12 Mart 1947 günü ABD Cumhurbaşkanı Truman, Kongre'ye, Türkiye ve Yunanistan'ı "Sovyet tehdidinden" korumak üzere kendi adıyla anılan bir siyaset başlattığını bildirdi (Truman

Doktrini) Aynı yıl Türkiye-ABD Askeri Yardım Antlaşması yapıldı. 1948'de yine ABD ile bir iktisadi yardım antlaşması yapıldı. Bu, Avrupa'nın "sosyalizme kaymaması için" ABD'nin başlatmış olduğu "Marshall Yardımı" çerçevesindeydi. 1949'da Türkiye Avrupa Konseyi üyesi oldu.

21 Temmuz 1946 seçimlerinde CHP 359 milletvekili DP ise 66 milletvekili çıkarmıştır. DP 63 ilden ancak 16'sının il merkeziyle 36 ilçe ve birçok köyde şubeler açabilmişti. Bu adaletsiz seçimden yenik çıkan DP örgütlenmeye çalışmalarını iktidar yolunda devam ettiriyordu. CHP iktidarından bir türlü umduğunu bulamayan orta burjuvazi DP içinde yuvalanmaya başlamıştır.

20 Temmuz 1948'de Millet Partisi (MP) kuruldu. Kurucuları arasında Mareşal Fevzi Çakmak, Hikmet Bayar, Osman Bölükbaşı, Kenan Ömer vs... yer alıyordu. MP, DP'yi danişıklı dövüş yapmakla suçluyordu.

DP, 14 Mayıs 1950 seçimlerini büyük bir farkla kazanarak tek parti diktatörlüğüne son vermiştir 30 seneye yakın iktidar mücadelesi veren ikinci kamp egemenleri ve onların siyasi partisi DP, oyların % 53.35'ini alıp 487 üyelikten 408'ini kazandılar. CHP ise 69 milletvekili çıkarabilmişti. Refik Koraltan meclis başkanlığına, Celal Bayar Cumhurbaşkanlığına seçilmiş. Adnan Menderes'de ilk DP hükümetini kurmakla görevlendirilmiştir.

Ve böylece: "1950 seçimlerinde komprador büyük burjuvazinin ve toprak ağalarının Alman faşizmine bağlı kligi iktidardan inerken, Amerikan emperyalizmiyle işbirliğine giren bir başka kligi iktidarı ele geçirdi." (İ.K., S.E., Sayfa: 156)

İktidara gelen DP o güne kadar Türkçe okunan ezanın, Arapça aslından okunmasına izin vermişti. Bu durumu radikal İslamcı kesimler sevinçle karşılamışlar ve DP'ye desteklerini arttırmışlardır. Nurcu ve Nakşibendi tarikatlarının ekonomik ve siyasi gelişmeleri beligitlenmeye başlamıştır.

1932'den 1950'ye kadar Türkiye'de 478 Halkevi, 4322 Halkodası kurulmuştu. Halkevlerinin 9 etkinlik kolu vardı: 1) Güzel Sanatlar. 2) Dil-Edebiyat-Tarih. 3) Temsil. 4) Spor. 5) İhtimai (toplumsal) yardım. 6) Halk Dersaneleri ve Kurslar. 7) Kütüphane ve Yayın. 8) Köyculük. 9) Müze ve Sergi. Ayrıca 17 Nisan 1940 günü Köy Enstitüleri

Kanunu kabul edildi. 1942'de Hasanoglan'da üç yıllık bir yüksek öğrenim bölümü açıldı. 1948'de Köy Enstitüleri sayısı 21'e çıktı. 1954'e kadar 25.000 öğretmen yetiştirildi. Bu enstitüler çok yönlü eğitim veriyordu. Eğitim, tarih, edebiyat, hayvancılık, tarımsal bilgiler, ilk yardım bilgisi (sağlık alanında), hukuk vs. Sovyetler Birliği'ndeki poli-teknik okullardan esinlenilmiş olunabilir; fakat bu okullar arasında nitelik farkı vardır ve kıyaslanamaz.

Bu köy enstitülerinden Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Talip Apaydın gibi yazarlar da yetişmiştir.

"Küçük Amerika olacağız" diyen DP Hükümeti her türlü muhalefeti ve ilerici-demokrat kurum ve kuruluşları kapatıyor, kimilerini de denetimine alıyordu. Halkevlerini, halkodalarını devletleştirerek hazineye devreden DP Köy Enstitülerini de yıkarak klasik ilköğretmen okuluna dönüştürmüştür. 8 Temmuz 1953'de Millet Partisini kapatmıştır.

DP iktidarı döneminde ekili topraklar artmış, tarımda makineleşme yoğunlaşmış, kırdan şehire göç başlamıştır. Ekili topraklar traktör artışı sayesinde 1948'de 9,5 milyon hektardan, 1956'da 14,6 milyon hektara yükselmişti, ki yaklaşık %50 bir artış demektir. Türkiye'de 1950'li yıllarda sayılarda sayıları gittikçe artan traktör ve diğer tarım makineleri sayesinde tarımı üretiminde önemli artışlar elde edilmiştir. 1924'ten 1956'ya kadarki traktör sayısını da verdikten sonra konumuza devam edelim:

Yıllar	Traktör Sayısı
1924.....	220
1930.....	2.000
1948.....	1.756
1950.....	9.905
1956.....	43.727

Dinsel yayınlar, dinsel dergiler ve kitaplar ticari amacın itisiyle hızla artmaktadır. Taşradan göçen insanlar bu yayınlar tarafından da sömürülmeye başlanmıştır. Her seçim öncesinde DP iktidarı tarikat şeyhleriyle, tekke piriyle, aşiret reisleriyle ve dinci olan toprak ağalarıyla oy pazarlığına durup bu kesimlere ayrıcalıklar vermektedir.

Emperyalist tekellerin yertli uşakları kendi aralarında iktidar mücadelesini sürdürmektedir. İslami kesimlerin örgütlenmesi büyük aşamalar katetmiş ve

bu durumdan rahatsız olan laik çevreler tepkilerini artırmıştır. DP iktidarından da umduğunu bulamayan orta burjuvazi (milli burjuvazi) bu seferde CHP içinde yuvalanmaya başlamıştır.

Tüm bu gelişmelerden sonra; CHP'ye egemen olan komprador büyük burjuvazi ve toprak ağaları kligi 27 Mayıs hareketine önderlik edip orta burjuvaziyi de yanlarına çekerek DP iktidarı devirmişlerdir.

27 Mayıs'dan sonra DP kapatıldı. Adalet Partisi (AP), Yeni Türkiye Partisi (YTP) kuruldu. 1965-1969 seçimlerini Süleyman Demirel'in AP'si kazandı. AP, DP'nin devamı yönünde yol aldı.

AP de, DP gibi tarikatlara ve dinci kesimlere ayrımcılıklar tanıdı ve oy için radikal İslamcılarla kol kola girdi. S. Demirel oy potansiyeli geniş olan İslamcı kesimlerin oyunu almak için o dönemlerde şöyle diyordu: "Laik olan devlettir, ben Müslüman'ım".

AP'den ayrılan 40 milletvekili Demokratik Parti (DP)'yi kurdu. Başkan Feri Bozbeyle idi. Bu dönemde iyice güçlenen İslami kesimler AP ve DP'den ayrılarak Erbakan'ın öncülüğündeki Milli Nizam Partisi'ni kurdular. Radikal İslamcılar böylelikle kendi bağımsız partilerine kavuştular. Nakşibendi ve Nuru tarikatlarının çoğunluğu MNP içinde yer almıştır. Bir kesimi de AP içinde yer almıştır.

Kurtuluş savaşından sonra iki kampa ayrılan egemen sınıflar tarafından bağımsız parti dahi kurması engellenen radikal İslamcılar 1960'tan sonra darbe dönemleri hariç sürekli olarak bağımsız partilerini kurup siyasi arenada yer almışlardır.

12 Mart darbesiyle TIP ve Milli Nizam Partisi kapatıldı. 1960'lı yıllarda MNP içinde yer alan radikal İslamcılar 12 Mart 1971 darbesinden sonra da Milli Selamet Partisi içinde yer almışlardır.

14 Ekim 1973'de seçimler yapıldı. CHP % 33.33, AP %28.8 oy aldı. Milli Nizam Partisi'nin yerine kurulan MSP ise 48 milletvekili kazandı. CHP, MSP ile hükümet kurmuştur ve böylece radikal İslamcılar yıllar sonra komprador büyük burjuvazi ve büyük toprak ağaları ile hükümet oluşturmışlardır.

Milli Nizam Partisi döneminde (1970 yılında) kurulan Ülker Gıda bugün İslami sermayenin en büyük kuruluşlarından ve 1970 yılından beri varlığını koruyarak bugünkü gücüne

ulaşmıştır.

1970'li yıllardaki ekonomik krizleri- özellikle petrol krizleri- aşmaya çalışan emperyalistler faturayı yine sömürge, yarı-sömürge ülkelere çıkarmaya başlamıştır. IMF ve Dünya Bankası'nın hazırladığı "Yapısal Uyum Programı"ları birçok sömürge, yarı-sömürgeye uygulamaya çalışılmıştır. ABD politikalarının ağırlıklı olduğu ve IMF ve Dünya Bankası'nın uygulamaya hazırladığı 14 Ocak Kararları'nı uygulamada başarısız olan hakim sınıflar bu kararları ancak 12 Eylül darbesiyle uygulamaya başlamışlardır. 12 Eylül 1980 darbesi, önceki darbeler gibi kendisine muhalif olan tüm kurum ve kuruluşları kapatmış açık faşizmi uygulamaya başlamıştır.

24 Ocak Kararları'yla ABD emperyalizminin çıkarları daha da sağlanıyor, sistemleşiyor ve 1950'lerde ortaya atılan (DP'lilerce) "Küçük Amerika olacak" naraları ANAP'lılarca yeniden dile getiriliyordu. Aradan 18 yıl geçtikten sonra bakan bugünkü devlet bakanı İsmet Çelebi ne diyor: "İki ülke arasında ki köklü ilişkiler 1980'li yıllarda başlatılan liberalizasyon süreci ile daha geniş bir alana yayılmaya başlamıştır." (Liberal Bakış, 20.01.1998)

Çok partili sisteme yeniden geçmek zorunda kalan egemen sınıflar kendi politikaları doğrultusunda parti kurmasını şart koşarak Turgut Özal'ın ANAP'ı kurmasını desteklemişlerdir. Sonra da Necdet Calp, Halkçı Parti'yi kurmuştur. Daha sonrada SHP-DYP-RP-MHP gibi partiler kurulmuştur.

Türk-İslam düşüncesini (veya sentezini) hayata geçirmeye çalışan Turgut Özal, kendisinin de tarikat üyesi olma fırsatını kullanarak radikal İslamcılarla ANAP içerisinde örgütlenmesine çalışmıştır. İslami sermayenin asıl olarak büyümesi bu dönemden sonra yoğunlaşacaktır.

12 Eylül askeri darbesine kadar aranlar listesinde yer alan Nuru tarikatının önde gelenlerinden Fethullah Gülen, Özal iktidarı döneminde Türkiye Umumi Vaziri olarak yeniden sahneye çıktı.

Bugünkü İslami çevre içerisinde ekonomik ve siyasi olarak öne çıkan cemaat F. Gülen Cemaatı'dır. Sindi kısaca bu cemaata göz atalım: Bu cemaat İzmir'de ortaya çıkmıştır. Yurt, dersane ve özel lise açarak gelişti. Uzakdoğu'dan Amerika'ya kıtalararası tebliğ ağı kuran tek Nur cemaatidir. Özellikle

Doğu Bloku'nun çözülmesinden sonra orta Asya'da tartışılmaz bir etkinlik kazandı. Özal döneminde ANAP'ı destekledi. Başbakan Tansu Çiller ile görüşmesinden sonra daha da gelişti. Önceki vakıf yoluyla faaliyet gösteren cemaat; sonra eğitim kurumları, ticari işletmeler ve basın-yayın kuruluşlarıyla etkinlik alanını genişletti. Bu kuruluşlardan bazıları, Akyazılı, Yamanlar ve Nilüfer gibi özel liseler...

Bunların dışında da bir çok yurt ve okul var. Cemaat, Orta Asya'da da yüzlerce özel lise açmayı başardı. 80'li yılların ikinci yarısında iddialı bir şekilde basına da girdi. Sızıntı Dergisi, Zaman Gazetesi, Samanyolu TV, bazı özel radyolarla bir iletişim ağı kurdu. Asya Holding'in sahibi Gülen, Türkmenistan ve Kazakistan'da birçok şirket açmış ve bu ülkelerde Türk-İslam düşüncesini yaymak için okullar açıp Zaman Gazetesinin de yayın yapmasını sağlamıştır.

1991 yılında Rus Sosyal emperyalizminin dağılmasıyla birlikte Türkiye Cumhuriyetleri'ni pazarına dönüştürme mücadelesi veren ABD emperyalizmi, F. Gülen gibi uçaklarını kullanarak; bu ülkelerde Türk-İslam düşüncesini yayarak ve de yatırımlar yaparak kendisine bağımlı hale getirmeye çalışmaktadır.

İmamlık, vaizlik, öğrenci evleri, yaz kampları, kolejler, hazırlık dersaneleri, kültür tesisleri ve iletişim kuruluşları gibi halkalar birbirine eklenmiş, yüzlerce şirket ve holding oluşmuş, bunun sonucunda bugünün kıtalara yayılan dev zinciri meydana gelmiştir. Binlerce ev, yüzlerce kolej, hazırlık dersanesi ve yurt, onlarca medya kuruluşu, yüzlerce şirket ve milyonlarca insan potansiyeli yaratmıştır. F. Gülen, ABD emperyalizmine bağımlı bir işbirlikçi kapitalisttir. Çünkü bizimki gibi ülkelerde, yani emperyalizme bağımlı ülkelerde işbirlikçi veya komprador olmayan burjuvazi bu kadar gelişemez. Emperyalistlere bağımlı olarak gelişip holding kuran bir kapitalist ancak işbirlikçi kapitalist olarak adlandırılabilir. Orta burjuvazi (milli burjuvazi) olarak adlandırılmaz.

Birçok ülkeye şirketler kuran, kendi ülkesinde holding kuran ve emperyalizmin uçaklığını yapan bu kesimler bir arada örgütlenerek ayrı bir ekonomik kuruluş kurmuşlardır. Bunları aşağıda belirteceğim.

F. Gülen cemaatine değindikten sonra şimdi de kısaca diğer cemaatlere ve kuruluşlarına değineceğim.

Yeni Asya Cemaati: Cemaat adını Yeni Asya Gazetesi'nden almaktadır. Gazeteyi sahibi Mehmet Kutlular, aynı zamanda lider konumundadır. Yeni Asya milliyetçi, muhafazakar bir çizgiye sahiptir. 1970'li yıllardan beri AP, MNP, MSP, DYP'yi desteklemişlerdir. Yeni Asya Yayınları ve Moral FM radyosuyla tabanlarını canlandırmaya çalışmaktadırlar.

Med-Zehra Grubu: Bu cemaatin kuruluşu arasında Med Zehra Vakfı, Bin Marifet Vakfı, Tenvir Neşriyat ve aylık Dava dergisi bulunuyor.

Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı: Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu bölgeleri başta olmak üzere önemli bir tabanları var. Birçok ilde şubesi var. Çeşitli yurt ve üniversiteye hazırlık dersaneleri, aylık Yeni Zemin Dergisi ile Kürtçe yayınlanan aylık edebiyat dergisi Nubihar ve bazı yerel radyo ve Tv'ler de cemaatin kuruluşları arasında yer alıyor.

Konseyiciler (Kırkuncılar) Cemaati: 12 Eylül'e açıkça destek veren katı milliyetçi-muhafazakar yapıya sahiptirler ve ANAP ile DYP arasında gidip gelen devletçi anlayışa sahip bir gruptur. Erzurum civarında tabanları vardır.

İttihatçılar Grubu: İttihad-ı İslam adlı 15 günlük bir gazete yayımlıyorlar ve önceleri AP'yi desteklemişlerdir. Sonraları MNP, ANAP, MSP, RP gibi partileri de zamanla desteklemişlerdir.

Endüstri, Kombassan, Yimpaş, Ülker, İttifak, Asya adlı holdinglere bir yılda dağıtılan teşviklerin tutarı 10 trilyonu aşmıştır. Özelleştirilen Petlas, Kombassan tarafından yarı fiyatına satın alınmıştır. Kamu bankaları ve stratejik öneme sahip enerji santralleri bu çevreler tarafından satın alınmaya ya da kiralanmaya çalışılmaktadır. Refahiyol hükümeti döneminde Anadolu'daki sanayi yatırımlarına sağlanan kolaylıklardan öncelikle bu kesim yararlanmıştır.

Dışa açılarak uluslararası sermayeyle ortaklıklar kurmak isteyen İslami sermaye bir süre önce bunun ilk adımlarını attı. MÜSİAD heyeti bu girişimlerinde ısrarlı bir tavır sergiliyor.

MÜSİAD resmi olarak Müstakil İşadamları Derneği olmakla birlikte asıl olarak kamuoyunda Müslüman İşadamları Derneği olarak biliniyor. TUSİAD karşısında kendilerini MÜSİAD olarak ifade eden kesim Anadolu'da 26, yurtdışında ise 23 ülkede şube açmıştır.

İslami sermayenin uluslararası ser-

maye ile işbirliği girişimi sonuç veremeye başlamıştır. Ötney Koreli Kia ile İhlas holding'in ortaklığı ile Düzce'de yılda 100 bin otomobil ve ticari araç üretimi yapacak bir tesisin temelleri atıldı. İslami sermayenin bu türmanışı otomotivden, turizme, temizlikten gıda ya kadar geniş bir yelpazeyi kaplıyor.

İslami çevrenin bir rant kaynağı da ellerindeki yerel yönetimlerdir. Refahlı belediyelere iş yaptırmak ve onlardan ihale alabilmek için bağış adı altında oldukça büyük paralar dönmektedir. ANAP İstanbul il örgütünün hazırladığı bir rapora göre, RP sadece İstanbul'daki kaçak yapılaşmadan 400 trilyon lira rant elde etmiştir.

Refahlı belediyeler kendi bütçelerindeki işleri usulsüz ihalelerle yandaşlarına vererek trilyonlar kazandırıyor. Kültür bakanı (eski RP'li bakan) İsmail Kahraman'ın kurucuları arasında bulunduğu Magic adlı reklam ajansı başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere, çoğu Refahlı olan belediyelerden aldığı reklam işleri sayesinde trilyonlarca para kazanıyor. İsmail Kahraman'ın damadı tarafından yönetilen ve İstanbul'daki tüm otobüs duraklarındaki reklam hakkını elinde bulunduran Magic tanıtım ve iletişim aracının yıllık geliri yaklaşık 4 trilyon lira. Bu şirketin 1996 yılı içinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne verdiği para ise yalnızca 170 milyar lira.

Şimdi de İslami sermayenin önde gelen kuruluşlarına bir göz atalım.

Kombassan Holding: Kuryesi Esenboğa havaalanında bildirimi yapılmamış 1.7 milyon markla yakalanınca gündeme gelen Kombassan 1989 yılında Konya'da kurulmuştur. 26 bin ortaklı, 40 şirket, 13 fabrika, Türkiye ve Almanya'da 42 alış-veriş merkezi, 8 bin çalışan bulunmaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu'nun açıklamasına göre 1995'te 20 milyar sermayesi olan Kombassan Holding, 1996 sonu itibarıyla 1500 kat birden artarak 29 trilyon 980 milyar liraya çıktı. SPK'nın hazırladığı rapora göre resmi olarak 40 ortağı olan bu holdingin 20 ortağını Almanya, İsveç, Fransa, Avusturya ve Hollanda'da yaşayan Türk işadamları oluşturmaktadır.

Entüstri Holding: Merkezi Konya'dadır. Endüstri holdingin kısa süre öncesine kadar yönetim başkanlığını yapan eski imam Mahmut Uçar, Milli Gençlik Vakfı Selçuklu şube başkanlığı

görevinde de bulunmuştur. Holdingin yönetim kurulu başkanlığına iki ay önce Mustafa Ertekin, başkan yardımcılıklarına Yılmaz Gören ve Osman Şanlı getirildi.

Değirmen makineleri, otomotiv yan sektörü, araç zırhlama, boru, kalıp, mermer başta olmak üzere, et entegre tesisleri, ithalat-ihracat şirketleri de bulunan Endüstri Holding, Anadolu çimento fabrikası, süt ürünleri fabrikası, ayçiçek yağı fabrikası gibi tesislerini de önümüzdeki yıllarda devreye sokmayı planlıyor. İşyerlerinde bin civarında işçi çalıştıran holding RP'nin iktidarı döneminde büyük gelişme gösterdi. (19 Aralık 1997, Yeni Yüzyıl Gazetesi) Ayrıca MÜSİAD üyesi Endüstri Holding, bir grup TUSİAD üyesi holdingle Erzurum'da ortak silah fabrikası kurmaktadır.

Yimpaş Holding: 1980 yılında Yozgat'ta kurulmuştur. Yimpaş kart ile alış-veriş yapan üç yüz bin sürekli üyeli ve 15 trilyon civarında sermayeli bir holdingdir.

Bonafin yanında İhlas Holding, İttifak, Adım, Silm, Kilpaş, B. Anadolu, Sayha, Asya, Estas, Ülker gibi İslami sermayenin dev kuruluşları çeşitli alanlarda boy göstermektedirler. Ülker, gıda sektöründeki yoğun yatırımları ve spor alanında gücünü göstermeye başlarken, İhlas Holding, medyadan, beyaz ve elektronik eşyaya, aracı kurum yoluyla finans sektörüne, gıda sanayine kadar büyüyerek gelişti. Son olarak da otomotiv sektörüne girdi.

İslami finans kuruluşları ve mevcut durumları da şöyle:

Asya Finans, 16 şubesi-300 çalışanı ve Trilyon TL üzerinden topladığı % 22.9 fon payıyla; Faisal Finans, 12 şubesi-300 çalışanı ve % 32.6 fon payıyla; Kuveyt Türk Evkaf, 16 şubesi-411 çalışanı ve % 61.5 fon payıyla; Albaraka Türk, 22 şubesi-501 çalışanı ve % 104.1 fon payıyla faizsiz bankacılık sistemi hızla gelişiyor. (17/3/98, Liberal Bakış)

İslami sermayenin önde gelen şirketleri arasında, "faizsiz kazanç" sloganıyla meşhurlaşan; ancak en az diğer kuruluşlar kadar faiz geliri sağlayan Kuveyt Türk Evkaf Finans, Albaraka Türk, Asya Finans, Faisal Finans gibi kuruluşlarla, ticari alanda faaliyet gösteren Kombassan, İttifak, Yimpaş, Sayha, Ülker gibi çoğunluğu çok ortaklı şirketler bulunuyor.

Son yıllarda hızla büyüyen İslami sermaye şirketleri Anadolü D. hükümeti döneminde de teşvik almayı sürdürdü. Toplam 20 trilyon liralık teşvik izni aldığı belirtilen Kombassan'ın bugüne kadar aldığı en büyük teşvik izni, 8,5 trilyon lira ile 7 Temmuz 1997'de gıda şirketine ait. Son olarak 19 Aralık 1997'de Kanuni Motorlu Araçlar için 526 milyar liralık teşvik alan Kombassan'ın yanı sıra son dönemde Ülker Gıda, Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nden 6 trilyonluk yatırım teşviği izni aldı. Aynı şekilde Kuveyt Türk Evkaf Kurumu 16 Aralık 1997'de, Yimpaş 6 Şubat 1998'de teşvik izni aldı. Asya Finans, Teşvik uygulama Genel Müdürü Ergün Koç imzasıyla son olarak Şubat 1998'de %100 yatırım indirimi, günün maaşiyeti ve KDV desteği gördü.

1997'de teşvik izni alan İslami sermaye şirketleri arasında ise 17 Ekim 1997'de 474 milyar lira ve 10 Aralık 1997'de 137,6 milyar lirayla Yimpaş Mobilya, 1 Ağustos 1997'de 967,5 milyar lirayla Sayha Tekstil, 8 Nisan 1997'de 1 trilyon 652 milyar lirayla Sayha Granit, 4 Nisan 1997'de 724,7 milyar lirayla Sayha Çivi teşvik izni alan şirketler arasında bulunuyor. (Liberal Bakış, 17.03.1998)

Şimdi de İslami sermayenin yoğunlaşmak istediği ve kendisine merkez olarak seçtiği Konya ve Yozgat ile ilgili bazı kaynaklardan aktarmalar yapacağım.

Modern ve düzenli bir kent görünümüne sahip olan Konya, inanılmaz zanaatçılık öykülerini içinde barındırıyor. Özellikle tarım makineleri ve otomotiv yan sanayinde teknoloji üretir hale gelen Konya, irtica ve yeşil sermaye söylentileri arasında kaybolup giden gelişmelerle adeta bir sanayi devine dönüşüyor. Konya'da böyle firmalar var ki, ürettiği ürünleri Almanya'ya ihraç ediyor. Kimi firma ise Türkiye'de sadece kendisinin ürettiği torna aynalarına Amerika'dan müşteri buluyor. Türkiye genelinde çoğu ilk organize sanayi bölgesini doldurmaya çalışırken, Konya dördüncünün planını yapıyor ve artık serbest bölge olma talebini dile getiriyor. Hyundai'nin kuracağı fabrikayı altyapı eksiklikleri yüzünden elinden kaçırarak Konya, şimdilerde yeni kurulacak fabrikaların izini sürüyor.

Konya'ya yatırım yapacak Holdingler sıraya girdi.

1) 1. ve 2. sanayi bölgesinde 344

fabrika var. 3.'sünde 350 fabrika olacak.

2) Huğlu'dan Almanya ve ABD'ye tabanca ve av tüfekleri ihraç ediyor. İhracatı 300 milyon doları buldu.

3) Molino, Almanya'ya 10 makine, Tetik motor 67 ülkeye motor süpürge satıyor.

4) Türkiye'nin tek torna aynaları fabrikası Kompaş, ABD'ye ihracat yapıyor.

5) Polat kaçuk, Pierre Cardin için ayakkabı üretiyor.

Varolan yatırımlara yenileri de eklenmeye devam ediyor. Yatırım yapacak kuruluşlar da şunlar:

1) Seriler, Şahinler ve Akkanat Holding; tekstil yatırımı yapacak.

2) Dündar grubu, 5 yıldızlı otel yapıyor. Ganioglu ve Özkaymak ise otel yapmak için uğraşıyor.

3) Kentte arsası olan Halis Toprak, otel veya şeker fabrikası kuracak.

4) Tepe grubu, metro ile 1,9 trilyona hipermarket kuracak.

5) Sayha Holding termal tesis, Endüstri Holding çimento fabrikası, Kombassan Holding ise Gıda Kenti kuruyor.

6) Belediye, 20 bin konutluk kent, 2,2 milyon metrekaarelik sanayi köyü kuracak.

Konya'daki ekonomik yatırımlar elbetteki sadece bunlar değil. Daha bir çok şirket ve holding mevcuttur.

Yozgat'a akan eden İslami sermaye için de, Cumhuriyet Gazetesi'nin 14 Mart 1998 tarihli sayısından bir alıntı yapacağım.

İslami sermayenin önde gelen kuruluşlarından ve kapatılan RP'ye yakınlığı ile bilinen Yimpaş'ın sonra Yozgat, diğer İslamcı sermaye kuruluşlarının da buluşma yeri oldu. Geçen hafta MÜSİAD üyesi Kayserili işadamlarına evsahipliği yapan Yozgat'ta, bu kez Ekonomik ve sosyal araştırmalar Merkezi (ESAM) üyeleri bir araya geldi.

Yozgat'ta yatırımlar yapmak üzere sık sık toplantılar düzenleyen İslamcı sermayenin tanınmış isimleri ve kuruluşlarına Yimpaş Holding evsahipliği yapıyor. Yimpaş Holding'in işlettiği üç yıldızlı Çamlık Otel'i'nde geçen hafta MÜSİAD'ın Kayserili üyeleri bir araya geldi.

ANAP Yozgat milletvekili Lütfullah Kayalar'ın da katıldığı toplantıda 100'e yakın MÜSİAD'ın üyesi işadamları hazır bulundu.

MÜSİAD üyelerinden sonra ESAM

üyeleri de Yozgat'ta buluştu. Galata Çamlık Otel'de bir araya gelen ESAM üyeleri arasında Kombassan, endüstri holding gibi İslamcı sermayenin tanınmış kuruluşları ile Cevat Ayhan, Zahir Akman (Kanal 7), Hasan Aksoy, Hâşim Bayram, Ali Çoşkun, Davut Dursun, Kahraman Emmioğlu, Sami Erdem, Arif Ersoy, Ahmet Fevzi İnecöz, Mustafa Kamalak, Hayrettin Karaman, Temel Karamollaoğlu, Fehmi Kuru (Zaman Gazetesi), Hikmet Özdemir, Sabri Tekin, Salim Uslu (Hak-ı Başkân), Dursun Uyar, Nevzat Yalçınbaş (Türkiye Gazetesi), Sabahattin Zaim, Bahri Zengin gibi İslamcı kesimden 83 kişi katıldı. (14.03.98, Cumhuriyet Gazetesi)

Bu verilerden sonra şunu söyleyebiliriz: Küçük-burjuvazi, orta burjuvazi ve komprador burjuvaziden oluşan İslami sermaye uluslararası tekelci sermayenin ülkemizdeki herhangi bir kligi durumundadır.

Asya Finans, Asya holding, Asya Nakliyat, Asya Meyve gibi F. Güleni sermayenin ABD işbirlikçisi olduğunu Gülen'in izlediği politikadan ve ABD ile olan ilişkilerinden biliyoruz. Diğer holdingler de işbirliği içinde ABD ve çeşitli emperyalistlerle ortak yatırım yapmaktadır. Japonya, Almanya, Fransa, Hollanda, İsviçre vb. gibi ülkelerle ticari ilişkileri ve yatırımları mevcuttur.

MÜSİAD'ı oluşturduktan sonra şimdi de ESAM'ı oluşturan, yüzlerce şirket ve onlarca holding kuran, emperyalist devletlerle ve yerli egemen sınıflar ile kolkola giren, yabancı ülkelere şirketler kuran, kurduğu siyasi partisini iktidara taşıyan bu sermayeye, orta burjuvazi (mülki burjuvazi) diyemeyiz. Bu sermayenin siyasi partisine (RP'ye) de dolayısıyla orta burjuvazinin sağ kanadı diyemeyiz. RP küçük, orta ve büyük (komprador) burjuvaziden oluşan bir partidir ve bu parti içinde egemen olan kesim holdinglerin hakim olduğu komprador kapitalist (işbirlikçi kapitalist) kesimdir.

KAYNAKLAR

1) Türkiye'nin Yakın Tarihi -2-, Prof. Dr. Sait Akşin, Cumhuriyet Kitap Dizisi. 2) Türkiye'de Nakşiler, Y. Yüzyıl Kitaplığı, Türkiye'nin Sorunları Dizisi 3) Türkiye'de Neculur, Y. Yüzyıl Kitaplığı, Türkiye'nin Sorunları Dizisi. 4) İslamcılık Cereyanı -III-, Tarık Zafer Tunaya, Cumhuriyet Kitap Dizisi. 5) Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme Özellikleri, (Y. N. Rozaşyevi)

Şark (2)

Aytekin YILMAZ

*"Herzün bir yerden bir yere
göçmek ne iyi,
Bulanmadan, donmadan
almak ne hoş,"
Mevlana*

IŞIĞI DOĞU'DAN ÇALAN ÖRÜMCEK

Bir Kızılderi mitolojisinde okumuştum. Karanlık bir dünyada yaşayan hayvan kavminin ışığı arama öyküsünü. Epey ilgimi çektiği için karakaplı defterime not almışım. Bu mitolojideki anlatılanlara bakılırsa çok eski zamanlarda, hiçbir yerde ışık yokmuş ve hayvan kavimleri karanlıkta tökezleyerek dolaymıştı etrafta. Ne zaman birisi bir başkasına çarparsa, "bu dünyadan gereksinmemiz olan şey, ışık doğrusu" diyorlarmış. Diğeri de "elbette, en çok gereksinmemiz olan şey ışık" diye yanıtlıyorlarmış. Sonunda bir toplantı düzenlemişler bu durumdan mağdur olan hayvanlar.

Kırmızı başlı ağaçkakan: "Dünyanın öbür tarafında ışığı olan kavimler bulunduğunu duydum" demiş.

"Güzel, güzel" demiş herkes.

"Oraya giderssek belki bize de biraz ışık verirler" diye bir öneri ortaya atmış ağaçkakan.

"Eğer olan ışığın hepsi onlardaysa" demiş Tilki, "Birazını bize vermeyecek kadar açgözlü kavimlerdir belki. Belki de oraya işte öylece gider, ışığı onlardan almak zorunda kalırız."

"Kim gidecek?" diye bağınmış herkes ve hayvanlar hemen konuşmaya, kimin en güçlü olduğunu, en hızlı koştuğunu, kimin en iyi gidip ışığı alabileceğini tartışmaya başlamış. Sonunda faregillerden memeli bir hayvan türünden olan ve didelfis de denilen possum: "Ben deneyebilirim. Gür, büyük

güzel bir kuyruğum var ve ışığı tüyle-rimin arasında saklayabilirim" demiş.

"İyi iyi" demiş hep birden diğerleri ve possum yola çıkmış. Doğuya doğru gittikçe, ışık gözlerini kamaştıracak kadar büyümeye başlamış ve possum parlak ışıktan korunmak için gözlerini oğuşturmuş. Dikkat ederseniz bugün bile possumun gözlerinin yarı yarıya kapalı olduğunu, yuvasından yalnızca geceleri dışarı çıktığını görürsünüz; possum durmadan yoluna devam ederek, doğrudan dünyanın öbür ucuna gitmiş ve orada güneşi bulmuş. Güneşin küçük bir parçasını kapmış, gür, güzel kuyruğuna saklamış; fakat güneş çok sıcak olduğundan possumun bütün kürkünü olduğu gibi yakmış, possum tekrar geri döndüğü zaman kuyruğu bugün de olduğu gibi çıplakmış. Possumu bu hal üzere görenler: "Aman yarabbi!" demişler "Kardeşimiz gür ve güzel kuyruğunu kaybetmiş ve bizim hâlâ ışığımız yok." Bu kez de "ben gideceğim!" demiş Şahin. "Güneşi kuyruğuma koymaktan daha iyi bir düşüncem var. Ben onu başıma koyarım."

Böylece şahin, güneşin bulunduğu Doğu yönüne gelmeye kadar gitmiş. Güneşin koruyucuları, güneşi hırsızlardan korumak için bekçilik yapmaya başlamalarına karşın Şahin çok yükseklerden uçtuğu için, onu görememişler. Şahin, tıpkı bugün yaptığı gibi, gökyüzünün en yukarılarından aşağıya dündük dalmış ve pençeleriyle güneşin bir parçasını yakalamış. Güneşi başına koymuş, geri dönmek için yola koyulmuş; ama güneş çok sıcak ve yakıcı olduğundan kafasının bütün tüylerini yakıp kavurmuş. İşte bu nedenle şahinin bugün kafası keldir.

Artık hayvanlar üzüntü içindeymişler. "Ne yapacağız? Ne yapacağız?" diye sızlanırlar. "Kardeşlerimiz ellerinden geleni yaptılar, bir kimsenin yapabileceği şeyin en iyisini, her şeyi yaptılar. Başka ne yapalım da ışığı elde

edelim?"

"Onlar bir erkeğin yapabileceği şeylerin en iyisini yaptı" demişler. Tam o esnada otların arasından gelen kısıp bir ses: "ama bu iş belki de bir kadının bir erkekten daha iyi yapabileceği bir şeydir" demiş. Herkes: "Kim sin sen?" diye sormuş.

"İnce bir sesle otların arasında gizlenerek konuşan kim?" demişler.

"Benim, ben örümcek büyükanne-niz" diye yanıtlamış o ses. "Belki de ben size ışık getirmek için dünyaya getirildim kimbilir? En azından bir de ben denerim ve eğer yanar gidersen siz de hiç değilse büyük savaşıtlarınızdan birini yitirmemiş olursunuz."

Daha sonra örümcek büyükanne biraz nemli çamur buluncaya kadar karanlıkta etrafını yoklamış çamuru elleriyle yuvarlamış ve ona küçük bir kase biçimini vermiş. Kasesini alarak, geriye dönerken yolunu bulabilmesi için ardından lif biraka biraka doğuya doğru yola koyulmuş. Örümcek büyükanne çok küçük ve çok sessiz olduğundan, güneş halkının ülkesine geldiği zaman hiç kimsenin dikkatini çekmemiş yavaşça yaklaşmış, güneşin küçük bir parçasını almış ve onu çamurdan kasesine koymuş. Sonra, doğudan batıya geri dönerken güneşin ışığı önünde büyüyüp yayılarak örmüş olduğu lifi izleye izleye gelmiş. Eğer dikkat ederseniz, bugün bile bir örümcek ağı, güneşin yuvarlığı ve ışınları biçimindedir. Ve örümcek, ağına sabahleyin güneş iyice yükselmeden önce, çok erkenden örür. Örümcek büyükanne geri döndüğü zaman: "Teşekkürler büyükanne" demiş hayvanlar. "Sana her zaman saygı duyacak ve seni daima ana-cağız."¹

"IŞIK DOĞU'DAN YÜKSELİR" YA SONRA...

Bu mitolojide ışığın Doğu'dan ka-

ranklar alemine taşınması böyle anlaşıldı. Tarihte benzer birçok mitoloji ve öyküde ışık önce Doğu'dan yükseliyor. Öyle vakti Anadolu'ya, akşam ise Batı'dan batıyor. Doğu - Anadolu - Batı, Güneş ve Dünya ilişkisi. Ne de çok benzer tarihteki uygarlıklar diyalektiğine. Tarihte uygarlıkların diyalektiğine de baktığımızda ilk uygarlıklar önce Doğu'da gelişiyor. Sonra Anadolu daha sonra Batı. Peki ışığın, güneşin, iklimin koşullarının bununla ne ilgisi olabilir? diye sordığımızda, Doğu ile insanın diyalektiğine ulaşıyoruz. İnsan-Doğu ilişkisi tarihten beri araştırıla geliyor. Her defasında da önemle üzerinde durulan şey insan yaşamının doğası olamayacağı gerçektir.

İnsanların sosyal yaşamında iklim coğrafya önemli rol oynar. Özellikle tarihin ilk dönemlerinde. Doğa ve iklim koşulları insanları büyük oranda yönlendirir. İnsanın ilk dönemi bu dönem. Bu dönemde de eğilim diktiler edilirse ilk uygarlıklar iklim coğrafyalarla açıklanır. İnsan nasıl insan oldu? İnsan nasıl göçebelikten yerleşik yaşama geçti? Uygarlıklar nasıl, ne zaman, nerede ortaya çıktı? gibi soruların cevabı bizi Doğu'ya iklim coğrafyalarına götürür. Mesela, neden tarihte ilk uygarlıklar çok sıcak ve çok soğuk coğrafyalarda değil de iklimi ılıman coğrafyalarda gelişmiştir? Bu durum tesadüfi olmayıp tamamen doğa-insan diyalektiğinin bir sonucudur. İlk insanlar göçebelikten yerleşik yaşama geçerken iklim coğrafyası uygun yerler seçmiştir. Bu tamamen insanların zorunluluklardan kaynaklı bilinçli tercihidir. Peki bu ilk uygarlıkların ortaya çıktığı memleket ne yana düşer? Bu ilk uygarlıkların yatağı bizim memleketimiz, daha değişik bir anlamla bizim orahdardır. Fırat'ın öte yanı Doğu yakasına düşer. İlk Sümer uygarlığı Fırat-Dicle ırmağının birleştiği Eski-Doğu uygarlığının merkezi olarak bilinir. İlk Sümer kenti Uruk olarak bilinir. Gülgamış'ta buralıdır. Gülgamış Eski-Doğu uygarlıklarının ilk destanlarından. (M.Ö. 2700'ü yıllar) Daha sonraki Antik Yunan destanları İlyadalar büyük oranda Gülgamış'tan etkilenmiştir.

Söyle bir soru da sorulabilir. Bu ilk uygarlıklara yataklık eden memleketin hamurunda ne var? Ya da bu torpil nereden geliyor. Tamm'un bir tuttu mu?

Tarih filozofları bu sorulara değişik cevaplar vermektedir. Aristo'dan beri birçok filozof tarihi kendi uygarlığı ile

başlattığı için nalıncı keseri gibi herkes kendisine yontmuştur. Daha yakın tarihe kadar (19. yüzyıl) ilk uygarlıkların Eski-Doğu dediğimiz Mezopotamya-Mısır-Çin-Hind'inde değil de Antik Yunan'la başladığı öne sürülüyordu. Aristo'ya göre, Yunan iklim coğrafyası uygarlığın ilerlemesine müsait bir coğrafyadır. Bu nedenle de Yunan halkı dünyaya hakim olmak için gönderilmiş bir halktı. Aristo'nun bu hayalini az da olsa Makedonyalı İskender gerçekleştirmeye çalışmıştır. Tarihte İskender'in Şark istilası, Yakındoğu ve Mısır'ı Yunan'a boyun eğdirmiş ve Şark'ı Yunanlaştırmak istemiştir; kendi döneminde büyük oranda da bu emelini başarmıştır.

Şimdi tekrardan sorumuza dönersek; tarihte ilk uygarlıkların Doğu'da gelişmesi yerkürenin iklim coğrafyası ile açıklanmıştır. Tarih filozofları dünya yerküresini bayındır kesim olarak 7 iklim bölgesine ayırır. Dünya yerküresinin bayındır ortamı olarak 7 iklim bölgesine ayrılır ve bu bölgelerin iklim coğrafyalarını incelediğimizde ilk uygarlıkların neden Doğu'da subtropikal iklim coğrafyalarında geliştiğini daha iyi anlıyoruz. Bu konuda otoriter bir isim olarak tanınan Şark filozofu İbni Haldun bu 7 bölge iklim teorisinden hareketle şu görüşleri ileri sürmektedir. Haldun'a göre: Dünya yerküresi bayındır bakımından 7 iklim bölgesine ayrılıyor. Bu iklim bölgelerinden 1. ve 7. iklim bölgeleri çok sıcak bölgeler olduğundan insan yaşamına pek elverişli değildir. Çünkü böylesi iklimlerde insanlar çalışma ortamı bulamaz. Yerleşik yaşama geçmede zorlanır. Bu nedenle ilk göçebe insanlar yerleşik yaşama geçerken iklim coğrafyası ılıman bölgeleri tercih etmişlerdir. Bu elverişli ılıman iklim coğrafyaları ise üçüncü, dördüncü ve beşinci bölgelerdir. En tercih edilen ise dördüncü bölgedir. Bu bölge Fırat-Dicle çevresi ve Ortadoğu bölgeleridir. İbni Haldun bu görüşlerini şöyle özetliyor: "Yeryüzünün karalar kesiminden toplumsal yaşam uygarlık bulunan kesim, karaların (yeryüzünün) orta kesimleridir. Bu kesimin güneşinde ısınmak çok ve kuzeydeyse çok düşük olmasından ileri geliyor bu. Kuzey ve güney yarılar, sıcaklık ve soğukluk yönünden birbirinin karşısı olduğu için, bu iki yandan ortaya doğru gidildikçe ısı durumunun değişim olmasi gerekir. Bu nedenle orta kesimlerin havası daha normal olur. Öyleyse, dördüncü bölge, bayındır ke-

simlerin havası en normal olandır. Ondan sonra kıyılardaki üçüncü ve beşinci bölgeleri de, normal havalı olmak yönünden ikinci ve altıncı bölgeler izler ki; normal havadan en uzak olanlardır. Onun için, bilimler, sanatlar, yapılar, giysiler, yiyecek içecekler, meyveler hatta öteki canlılar sözü edilen orta bölgede oluşan ne varsa hepsi, normal hava özelliğine dayalı oluşmuştur. Bu üç bölgenin insanları da daha normal yapıda, normal renkte, normal ahlakta ve normal inanışlardır. Bu bölgelerdeki peygamberliklerde aynı özelliğe bağlı olarak ortaya çıkmıştır." Haldun, bunları belirttikten sonra sorar ve cevaplar: "Neden dersiniz: Söz konusu üç bölgenin çoğu yerinde peygamberliğe rastlanmıştır da, daha güney ve kuzey bölgelerde peygamberlikle ilgili bir habere tanık olunmamıştır. Bunun nedeni de şu ki, kitaplı olsun olmasın tüm peygamberler, gerek yaratış ve gerek yaşayış ve ahlak yönünden insanlığın en yeterli özelliklerini taşırlar kendilerinde."²¹

İbni Haldun'un bu söyledikleri Eski-Doğu tarihinde yaşanmış olgulardır. İlk uygarlıkların Eski-Doğu uygarlıkları olduğu noktasında Doğulu olsun Batılı olsun birçok tarih filozofu hemfikiridir.

Eski-Doğu'daki ilk uygarlıklar diyalektiğine baktığımızda bu ilk uygarlıkların subtropikal bölgelerde ortaya çıktığını tarihsel belgelerden anlıyoruz. Bu ırmaksal uygarlıklar İbni Haldun'un belirttiği 3. 4. ve 5. bölgelerde ortaya çıkmışlardır. Bunlar sırası ile Fırat-Dicle boyu Mezopotamya da ortaya çıkmış Sümer-Babil uygarlığıdır ki bu uygarlık Irak çevresinde gelişmiştir. Nil boyu Mısır, Ganj boyu Hint uygarlıkları, Sarı-Mavi ırmağın boyu Çin uygarlıkları gibi. Bunların tümü de ırmaksal iklim coğrafyalarında doğup gelişmişlerdir. İlk insan topluluklarının yerleşim merkezi olarak Nehir boylarını seçmeleri o dönemin zorunluluklarından kaynaklanan bilinçli tercihlere.

19 yüzyıldan itibaren Avrupa-merkezci tarih anlayışı, Eski-Doğu uygarlıklarını es geçerek, tarihi Antik Yunan'la başlattı. Bunda Batı şovenizmi etkili oldu. Egemen Batı, Antik Yunan'ı kendisinden sayıyordu. Bu nedenle de ilk durak olarak Yunan'ı başlangıç kabul etti. 20. Yüzyıldan itibaren farklı düşünceler gelişti. Özellikle Mezopotamya'daki kızıllardan sonra bazı batılı tarihçiler, tarihin Yunan'la değil de, Eski-

Doğu denilen Sümer-Babil uygarlıkları ile başladığını öne sürdüler (Burada hemen bir noktayı hatırlatalım, tarih derken kastedilen uygarlık tarihidir.)

Batılı düşünce adamı Alfred Weber'e göre Yunan felsefesinin oluşmasında Eski-Doğu uygarlıklarından Mısır'ın etkisi vardır. Weber'e göre, Yunanlılar Mısır'la temasa geçmeden önce Antik Yunan'da gerçek anlamıyla bir Yunan felsefesinden bahsedilemez. Weber, tarih içinde Doğu'nun bilim ve düşünce alanında iki dönemde Batı üzerinde etkiye bulunduğunu belirtiyor. Bunlardan birincisi Eski-Doğu felsefesinin Mısır üzerinden Antik Yunan'a etkilenmesi. İkinci dönem ise M.S. 9. yüzyıldan itibaren Şark İslam felsefesinin İtalya, İspanya üzerinden Avrupa Rönesansına etkisinden bahsediyor.¹⁸

Eski-Doğu'nun Antik Yunan'a etkisinin ne olduğu konusunda birçok şey söylenebilir. Eski-Doğu uygarlıklarından Mısır'daki geometri, Babil'deki astronomi bilimi Yunanlı düşünce adamlarına etki de bulunmuştur. İlk Yunan filozoflarından olan Thales'in bu alandaki düşüncelerinin Eski-Doğu'dan esinlendiği ileri sürülüyor. Ama şöyle bir görüşe katılabiliriz: Eski-Doğu'da bilimsel alandaki çalışmalar çok sistemli değildir, yerli yerine oturmamıştır. Bilim ve düşünce sistemlerini ayakları üzerine oturtan Antik Yunan uygarlığı olmuştur. Böylesi bir değerlendirmeye objektifliğe daha denk düşer kamımdayım. Zaten çoğu defa akılcı, özgür düşünen Yunanlı'dır derken biraz bu gerçeklik anlatılmak istenmiştir. Aristo ve Eflatun bu yönü ile felsefi düşünce alanında birer ilk sayılırlar. Aradan 2500 yıllık bir zaman geçmesi ne rağmen felsefe yapmak isteyenler, düşünce üretmek isteyenler halen bu Yunan felsefe ve düşünce hayatının öncüllerini severek akırlar. Düşünce dünyasının deryası olarak tarihe geçmişlerdir. Eğer uygarlıklar tarihinde bazı şeyler yerli yerine oturtulacaksa bu gerçekleri görmek zorundayız. Antik Yunan uygarlığının uygarlıklar diyalektikliğinde önemli bir durak olduğuna unutmadan ve Batı sevenizmine düşmeden uygarlıklar tarihine objektif yaklaşmak gerekir.

"Işık Doğu'dan Yükseldi" sözü, güneşin Doğu'dan doğduğunu anlatsa da bu uygarlıkların ortaya çıkıp gelişmesine de yorumlanabilir. Işığı Doğu'dan çıkan uygarlıkların ortaya çıkıp geliş-

mesine de yorumlanabilir. Işığı doğudan çıkan örümcek büyükanne karanlıkta kalmış hayvan kavmi için doğuya gelip güneşten bir parça kaparak kavmini aydınlatmak istemiştir.

İnsan toplulukları da tarihin ilk dönemlerinde bu öyküdeki gibi deney-tecrübe anlamında birbirinden yararlanmak istemişlerdir. İlk insan öyküleri çokça anlatılır. Karanlıkta el yordamıyla neler yaşadığı biliniyor. Tarihin bu ilkel dönemlerinde insanlar hep aydınlığa doğru ilerlemek ona (deney-tecrübe) ulaşmak istemiştir. Tarih içinde göçebe topluluklar yerleşik uygarlıklardan yararlanmışlar. Böylesi bir değerlendirmenin kanıtı ise tarihteki uygarlıklar diyalektikliğidir. Şöyle bir bakalım uygarlıklar tarihine, hepsi birbirini beslemiştir. İlk önce Eski-Doğu uygarlıkları Mezopotamya, Mısır, Hind, Çin, Anadolu; sonra Antik Yunan, Rumen, İslam uygarlığı ve Batı Rönesansı gibi. Bütün bu uygarlıklar evrim-devrim sıçramalarıyla şu ya da bu oranda birbirine etki de bulunmuş ve birbirini beslemiştir.

DOĞU'NUN ŞARKI

Doğu coğrafik bir yön olarak geniş anlamda yerkürenin büyük bir bölümüne tekabül eder. Tarihten günümüze değişik adlarla anılı gelmiş. Modern zamanlarda birden fazla ad kullanılmış, bu da Doğu'nun kendi içinde parçalara ayrıştırılmasından kaynaklanıyor. Örneğin Uzakdoğu, Orta Doğu ve Yakın-doğu gibi. Dünya yuvarlak olduğundan Doğu da diğer Kuzey, Güney ve Batı gibi göreceli bir yöndür. İnsanın durduğu yere göre Doğu değişiyor. Örneğin İngiltere'nin başkenti Londra'dan bakan birisi için Ankara doğu olur. Ankara da duran birisi için de İran doğu olur. Tersinden bakacak olursak Ankara, İran için batı olurken Londra Ankara'da duran birisi için Batı olur. Doğu'nun parçalara bölünerek ifadelendirilmesi Batıca bir ifadelendirme, Batı merkez alınarak bu coğrafik yön tasnifi yapılmıştır. Bu yönü ile de şu an bahış argümanları kullanmış oluyoruz. Tabi burada önemli olan bu argümanlara nasıl yaklaştığımızdır.

Uygarlıklar tarihinde Doğu'nun Batı'ya nazaran daha uygar olduğu gerçeği ilk defa Roma İmparatorluğu döneminde olmuş. O döneme kadar Yunanlılar etkin okluklarından dünyanın mer-

kezine kendilerini koyuyorlark. Uygarlığı da coğrafik olarak ikiye ayırıyorlardı. Yunanlılar'a göre bir yanda iklimi sıcak Güney ile, barbar halkların yaşadığı soğuk Kuzey mevcuttu.

Yunanlılar'ın dünyayı uygar ve barbar diye ikiye bölüşü bu biçimdeydi.

Doğu'nun Şark'ından kastettiğim Ortaçağ'a dangasını vuran İslam'ın doğusudur. Diğer bir anlamla Şark'ın İslamıdır. Geniş anlamda Ortaçağ'ın doğusunu bütünüyle İslamiyet'le açıklayamayız; çünkü İslamiyet 1400 yıllık tarihsel geçmişinde hiçbir zaman bütünüyle Doğu'ya egemen olmuş bir din olmamış. Orta Doğu ve Yakın Doğu (Önasya) gibi coğrafyalara egemen olurken Uzak-doğu'ya yayılamamıştır. Belki etkileri olmuştur; ama bir sistem olarak egemenliğinden bahsetmek mümkün değil. Bu yüzden İslam uygarlığını coğrafi terimle ifade edecek olursak Doğu'nun Şark'ı demek daha denk düşüyor. "Şark" kelimesi de Arapça'dan geliyor.

Bazı tarihçiler İslam uygarlığını dört tarihsel dönemle açıklamışlardır. Coğrafik bölge olarak İslam dünyasının üç bölgede cereyan ettiği ileri sürülüyor. Şimdi önce bu Şark İslamının dört dönemine kısaca da olsa bir göz atıp tanımaya çalışalım. İslamın birinci dönemi 610'lu yıllardan 8. yüzyıla ortasına kadar devam ediyor. Bu dönem İslam'ın ilk yılları ve yayılma dönemidir. Bu dönemin dinamik bölgesini Araplar yönetmiştir. İkinci dönem ise 8. yüzyıldan 11. yüzyıla kadarki dönemdir. Bu dönemde Şark'ın İslam'ı kültürel alanda yabancı uygarlıklarla temas halindedir. Bu ikinci döneme egemen olan ülke İran'dır. Üçüncü dönem ise 11. yüzyıldan 19. yüzyıla kadarki olan dönemdir. Bu dönemde İslam ortaçağı olarak bilinir. Bu dönemde önemli rolü oynayan siyasi güç Türkler'dir. Osmanlı'nın Avrupa'ya yayılması söz konusudur. İslam'ın Afrika'da, Ortaasya'da, Hindistan'da, Malezya'da ve Endonezya'da ilerleyişi bu 800 yıllık tarihsel dönemde cereyan ediyor. Yine bu dönemde Avrupa devletlerinin denizlere hakim oluşu ve Osmanlı'yı durduran gerileten yeni bir dönemin başlaması var. Dördüncü dönem ise 19. ve 20. yüzyıllardır. Artık bu dönem yeni bir dönemdir. Bu dönemde İslam'da kültürel mayalamı ve modernleşme olarak biliniyor. Siyasi İslam'da ise yeni bağımsızlıklar ve tek-

tardan Araplara geçen İslam dünyası⁴⁾ Bu dördüncü dönem olarak bilinen 19. ve 20. yüzyıllarda egemen güç Avrupa devletleridir. Batılı devletler emperyalist fetihlerle Doğu'ya doğru yayılmaya çabıdır. 19. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın 2. Emperyalist savaşına kadar olan tarihsel süreç Batı'nın İslam'ın Şark'ına üstünlüğü dönemi de denilebilir.

Bu anlatılan dört tarihsel dönemin de kendi içinde ayrı özgünlükleri var. Fakat Şark'ın 1400 yıllık tarihsel sürecine damgasını vuran bu egemen güçlerdir. İslam dünyası olarak bilinen bu Doğu'nun Şark'ı kendi içinde bölgelere ayrılır. Yazar Albert Hourani "**Arap Halkları Tarihi**" adlı kitabında konuya ilişkin şunları belirtiyor: "İslam dünyası, her biri kendi iktidar merkezine sahip üç geniş bölgeye ayrılabilir. Bu bölgelerden birincisi İran'ı Ceyhun İmâğı'nın ötesindeki toprakları ve Güney Irak'ı kapsıyordu. 10. yüzyıldan sonra Bağdat bir süre için iktidar merkezi olmaya devam etti. Bağdat, zengin bir tarımsal bölgenin ve geniş bir ticaret şebekesinin orta yerinde bulunuyordu. Ve Abbasi halifelerinin hükümdarlık yüzyıllarında sağladığı büyük bir etki ve prestije sahipti. İkinci bölge, Mısır, Suriye ve Batı Arabistan'ı kapsıyordu. İktidar merkezi Kahire idi. Fatimiler tarafından inşa edilen bu kenti, geniş ve lütfetken bir karsal kesimin orta yerinde ve Hint Okyanusu dünyasını Akdeniz dünyasına bağlayan bir ticaret sisteminin merkezinde bulunuyordu. Üçüncü bölge, Magrip'i ve İspanya'nın Endülüs olarak bilinen Müslüman kesimlerini kapsıyordu. Geniş tarım alanları olan Afrika ile Akdeniz dünyasının farklı kesimlerinin arasındaki ticaretin denetlenildiği noktada yer alan bu bölgede birden çok iktidar merkezi bulunuyordu."⁵⁾

Doğu'nun Şark'ı dediğimiz İslam dünyasının dört tarihsel döneminde ve Albert Hourani'nin belirttiği her üç bölgede de tarihi yapanlar kendine İslamîyet ideolojik kılıç seçmiş Şark'ın barbar topluluklarıdır. Bunlar kimlerdir? Araplardır, Farslardır, Türklerdir ve Moğollar'dır. Bu dört ırkta Şark'ın egemen barbar gelenekli topluluklarıdır. Doğu'nun Şark'ında 1400 yıllık tarihsel döneme damgasını vuran bu barbar gelenekli uluslardır. Doğu'nun Şark'ı dediğimiz İslam uygarlığı bu egemen ulusların dışında açıklanamaz. Şark'ta tarihi çekip çeviren bu

barbar uluslar olmuştur. Birçok nedenden ötürü Şark tarihinin maddesi barbarlardır. Batı'da tarih daha çok sınıf savaşları ile açıklanır; Doğu'da ise barbarların birbiri ile savaşımı tarihi olduğu anlaşılıyor. Tarihte barbarların oynadığı rol açıklanmadıkça Doğu coğrafyalarında egemenlik kurmuş devletlerin gerçek karakterleri yeterince anlaşılmaz. Mesela tarihten günümüze kurulan Türk devletlerine baktığımızda barbarlığın yoğun etkilerini görürüz. Türkler barbarlık döneminin tüm yıkıcı yanlarını egemenlik sistemlerinde devam ettirmişlerdir. Bir yerde Mevlana şöyle der: "Eğer yıkılacak bir yer varsa Türkler'i, yapılacak bir yer varsa İranlılar'ı çağırın" İbni Haldun'da Şark'ın barbar gelenekli ulusları için iyi şeyler söylememektedir. Haldun şöyle der: "Bu toplumların, başka toplumları kendi boyunduruqları altına alarak köleleştirebilir olmaları, kendilerinden başka toplumlara karşı olan savaş güçlerinden, savaşkenliklerinden, Bunlar yerleşik halklara oranda, yabani hayvanlar gibidirler. Bu toplumlar; Araplar, Zenciler ve onların durumunda olan Kürtler, Türkmenler ve Sinhaliler'den müstesna değildir. Bu yabani toplumların, varlıklı duruma gelebilecekleri yurtları, sevip kalabilecekleri ülkeleri yoktur."⁶⁾

İbni Haldun Müslüman bir Şarklı olmasına rağmen Araplar hakkında ağır ithamlarda bulunur. Haldun'a göre Araplar çok barbar bir toplumdur. Barbar (yabani) olma alışkanlıkları ve nedenleri, onlarda bir huy, bir karakter durumuna gelmiştir. Barbarlık onların katında hoş, tat alacak bir şeydir. Bu, onların, sözünü geçiren bir yönetim düzeninin dışında kalmış olmalarından ve bir devlet politikasına uyma zorunluluğu duymayıp istedikleridir. Böyle bir şeyse, bayındırlığa, yerleşik toplum uygarlığına terstir. Onunla çatışır. Çünkü Arapların geleneksel yaşam biçimlerinin hepsi, göçte zorbalıkta toplanır. Böylesi bir durumun ise toplumu uygarlığa götürecektir ağır başlılıkla bağdaşmadığını öne sürer. Yine Haldun'a göre başka toplulukların ellerindekini yağma etmek de, Arapların doğal yaşantılarının gereklerindendir. "Rızık"ları (geçimlerini) kargıların-mizraklarının gölgesinde sağlarlar."⁷⁾

İbni Haldun'un Araplara ilişkin söyledikleri Şark'ın diğer barbar gele-

neksel ulusları için de ileri sürülebilir. Çünkü 7. yüzyılda Arapların Mezopotamya ve Anadolu'da yaptığını 10. 13. yüzyıllarda Türkler ve Moğollar farklı biçimlerde yapmışlardır. Şark toplumları farklı tarihsel dönemlerde iki büyük barbar akınına uğramıştır. Bunlardan birincisi 7. yüzyıldan itibaren Araplar İslamîyet adına yaptı. İkinci dönem de ise Kuzey'den Anadolu'ya onuncu, on üçüncü yüzyıllardaki Türk ve Moğol akınlarıdır. Şark tarihi açısından bu barbar akınları yerleşik toplumlar için bir vahşet olmuştur. Tarihin belli vahşet dönemleri vardır. Şark'ta bu vahşet dönemleri bu barbar akınları ile açıklanır.

Tarihte barbar akınları eğer dikkatle incelenirse hep Anadolu'ya Mezopotamya bölgelerine doğru olmuş, özellikle Kuzey'deki Asya'nın barbar toplulukları hep Anadolu'ya doğru akın etmişler. Türkleri 11. yüzyılda, Moğollar'ı 13. yüzyılda Anadolu'ya akın ettiren neden ne idi? Tarihte, fetih hareketleri yurt edinme ve yayılma, egemenlik alanlarını genişletme olarak açıklanır. Ama neden Anadolu? Ya da neden Doğu'nun Şark'ı? Anadolu Latince Anatolia'dan geliyor. Güneşin doğduğu taraf anlamında kullanılmış. Tarihte ilk göçebe topluluklar da hep bu güneşin doğduğu taraf olan Anadolu'ya göçetmiştir. Bu yüzden de çok eski tarihlerden beri Anadolu çok kültürlü bir coğrafya olarak biliniyor. Tarihte birçok etnik kimliğe yataklık etmiş bir coğrafyadır Anadolu. Anadolu'yu da Mezopotamya'ya da çok kültürlü kimliklerinden arındırmaya çalışan güçler ise Doğu'nun egemen barbar ulusları olmuştur. Bu yüzden de Doğu'nun Şark'ına egemen olmuş devletler kurmuş uluslar hiçte masum değildiler.

KAYNAKLAR

- 1) Kızılderili Mitolojisi, syf.46, Alice Mairrotti, Carol K. Rachlin, Çev. Ünsal Özantlı.
- 2) Mukaddime, syf. 215-216, İbni Haldun, Çev. Turan Durmuş, Onur Yay., 1. Cilt, 1. Baskı.
- 3) İslam Düşüncesinde Din-Felsefe-Vahiy-Akıl ilişkisi, syf.13-14, Ali Buluç, Ankara, Beryan Yay. İstanbul.
- 4) İslam ve Medeniyeti, syf.9, André Miguel, Birleşik Yayıncılık, Çev. Ahmet Fidan, Hasan Mentek, İstanbul.
- 5) Arap Halkları Tarihi, syf. 114, Albert Hourani, Çev. Yavuz Alogan, İletişim Yay. 1. Baskı, 1997 İstanbul.
- 6) Age, syf.340 İbni Haldun.
- 7) Age, syf.348 İbni Haldun.

Kurallar

Muzaffer ORUÇOĞLU

Doğanın ve insanın koyduğu kurallar ya da yasalar silsilesiyle belirginleşiyor yaşam. Doğumun bir doğa yasasıdır. Beslenmek, korunmak da öyle. Kasmak, esnemek, yellenmek, sayıklamak, sevmek, gülmek, düşünmek, ağlamak, özlemek, düş görmek, aşık olmak, uyumak... İnsanın koyduğu yasalar ya da kurallarla bunları aynı kategorik çizgide birleştiremeyiz. Evlenmek insanın koyduğu bir kuraldır. Evlenen çiftleri düğünle topluma duyurmak, nikahla devlet ya da din onayından geçirmek; yani toplumu, devleti ve dini, malum kontrol göreviyle donatmak, insanın koyduğu bir kuraldır. Vulvayı, tokmağı ve memeyi kapatmak, burunu açıkta tutmak; cinsel birleşmelerin bazılarını serbest bırakıp bazılarını yasaklamak (eşcinsellik); cinsel özgürlüğü, kan bağı prangasıyla, inanç ve sınıf farklılıklarıyla, tek ya da çok eşli evliliklerle sınırlamak insanın koyduğu kurallardır. İnsan kuralını koyar ve uyar, uymayanı uydurur.

Güneşli sıcak bir havada, kalabalık içinde çınlıplak gezemezsin. Gezersen devlet seni alır götürür sotgular. "Kamu ahlakı", "kıyafet yasası", "ar", "haya", "rencide" gibi sözcükleri bol bol duyarsın. Herkesin gözü önünde elbette ki sevişemezsin. Toplum, devleti ve dini görmeliktir gelerek içindeki özgür eğilimin kurbani olamazsın. Dikkat

etmek, duvarları, perdeleri dikkatle kullanmak zorundasın. Eğer yazar-san, insanlara özgü olan her şeyi yazamazsın. Bazı şeyler insan yaşamında geniş yer tutar. İş, beslenme, sevişme-üreme gibi... İş tüm boyutlarıyla anlatabilirsin. Beslenmeyi, giyinmeyi ve barınmayı da tüm incelikleriyle anlatabilirsin. İnsanın iyi bir yaşam için verdiği mücadeleyi de derinlikli destansı bir iklimle sanata, edebiyata taşıyabilirsin. Ama insanın sık sık yaptığı bir başka eylemini, sevişmesini anlatırken dikkatli olmak zorundasın. Bunu ben de dahil, herkes, her Allahın günü yapıyor: herkesin çok iyi bildiğini herkese anlatmanın ne sakıncası var diye düşünmeyeceksin. Bu konuda; yani şahlanmış duygunun, vulvanın ve tokmağın serüveninde ayrıntıya, çok yönlülüğe yönelmek, derinleşmek tehlikelidir. Topluma, devlete ve dine toslayabilirsin. Kitabın toplatılabilir, yakılabilir. Tutuklanabilirsin. Sanatın giremeyeceği hiçbir alan yoktur diyemezsin. Kullanacağın özgürlüğün alanını en geniş şekliyle sen tayin edebilirsin; ama bedel ödemek, kelleyi riske sokmak şartıyla.

Doğanın ve insanın koyduğu kurallar, yasalar değişiyor, değişecek. Değişim, yıkamdır. Kuralların, yasaların, ilkelerin, kutsal ve dokunulmaz olan her şeyin yıkımı. Tutarlı, derinlikli bir yıkım ideolojisiyle hareket eden insan, bu değişimde önemli rol oynuyor. Gerçek yıkıcı, kendi ideolojisine karşı da yıkıcıdır. İyi ve güzel olan her şey, zamanı

geldiğinde yıkılmayı hak edecektir. Zaman, mekan, ölümsüzlük gibi görkemli ve yüce kavramlarımızı kurtaramayacağız yıkımdan. Kurtarmaya kalkışanlar enkazın altında kalacaklardır. Kendisinden kurtulmak istemeyen bir tek gerçek kurtarıcı var mıdır yeryüzünde?

Anatanrıça İstar'a tapan Mezopotamya insanı, kurban ettiği boğanın erkeklik organını uzun ilahilerle O'na sunardı. Aynı İstar'ın ikiz kardeşi tanrıça Lamia, Pazuzu adlı yılanı, şişmiş erkek organına benzediği için yedi Tanrıça Har, fahişelerin annesiydi. Anatanrıça İstar'ın tapınağında görev yapan tüm rahibeler fahişeydi. Fahişelik, insanları iyilik ve iyimserlikle dolduran kutsal bir görevdi. Tanrıça İstar, "Ben bir fahişeyim, şefkatliyim," diye övünürdü. Bu tabi ki, sadece Mezopotamya'ya özgü bir durum değildi. Mısır tanrısı Ammon anasıyla, Brahman öz kızıyla sevişiyordu. Antik Ege'de, dericilerin, dokumacıların, bronz işçilerinin örgütlendikleri loncalar zaman zaman bir tapınakta toplanır, özgürce sevişirlerdi kadınlı erkekli. Akhisar'da bu toplu seks partilerine Jezebel adlı bir kadın önyak olurdu. İsa'dan sonra 600 yıllarında, İran'da ayaklanan Mazda, sadece malların değil, kadınların da ortak olmasını bayrağına yazmıştı. 10. yüzyılda Ceyhan ile Yukarı Çin arasında gezen Arap Seyyahı Ebu Dülef, kızkardeşleriyle evlenen Çiğil Türkleri'nden söz ediyordu. Yine aynı Dülef, Türk Karluk kadınlarının, ya-

banı kabilelerden diledikleri erkeklerle özgürce cinsel ilişkiye girdiklerini ileri sürüyordu.

Evet, bugünkü dinlerin ve toplumların geçmişinde bunlar var. Tüm bu ve benzeri kuralları insan koydu. Bu kurallar zaman geçtikçe değişti; yerlerini, sahiplik ve mülkiyet duygusunun, kazanç hırslarının çok daha güçlü bir tarzda belirlediği kurallara terketti. Ama insan, yaşadığı her dönemde uyduğu her temel kuralı kutsal, değişmez, dokunulmaz olarak ilan etti. Kuralın ömrünü sonsuzlukla belirledi. Aile ve aile içi temel hukuk sonsuza dek yaşayacaktır. Devlet, ulus, din ve bunların kuralları, yasaları sistemi sonsuza dek yaşayacaktır. Anlayış budur. Değişim, insanı sürekli yalanladığı halde anlayış budur.

İnsan, kurallarını, yasalarını kutsayarak ve yıkarak ilerleyen bir yaratıktır. Özgürlük silahıyla saldırır zorunluluğa o. Asıl kahramanlığını da doğasal zorunluluğa değil; kendi yarattığı zorunluluğa saldırırken gösterir. Aşılacak her zorunluluk; yani kazanılan, fethedilen her yeni özgürlük, bir zaman sonra gelir, yıkılması aşılması gereken bir zorunluluk olarak ilerleyen insanın karşısına dikilir. İnsan onu yıkar ve aynı anda yarattığı yeni özgürlüğü de kutsayarak ölümsüzlük iksiriyle vaftiz eder. İnsanın yaşam ve ilerleme tarzıdır bu. İnsan kendi tarzının bilincinde değildir; yabancısıdır ona. Ahlak dışına sürülmüş bir nesnedir o.

Gidiş, bireye daha az kural dayatan toplumlara doğrudur. Toplumun bireye, bireyin de topluma kural ve yasa dayatmadığı, bu anlamıyla kuralsız toplumlara doğrudur. Böylesi bir çağ, insanlığın geçmişinde göremediği dev bir atılım ve ilerleyiş çağı olacaktır. Mutlak bir kuralsızlıktan söz edemeyiz. Önemli olan kuralın kutsanmaması, bireyin kurala değil; kuralın bireye tabi olmasıdır. Bireyi geliştiren, yaşamı kolaylaştıran iyi huylu kuralların ömrü uzun olur.

GECE, AŞK VE KAVGA

Sevdiğim,
Yüreğimin gelini kadını,
en olmaz yerinde gecemin, dayanır yüreğimin kaptısına
özlemin
bencileyin rutmasıdır elini usulca
Yalnızlığın dağ gibi büyümesinde
gece sıcağı bir yorgan misali serilmesidir üstüne
sonra dudaklarından ab-ı hayat taşımaktır dudağına

Sesimizin açtığı pencereden
seyretmektir denizi
ensende optiklerimin ürperti
yasla başını sesime, o ses AŞKIM
utangaç, acemi...

Denizin üstünde; maviye,
boydan boyda gülüştür yürüyüşümüz
biz ikimiz el ele, benim ağzın sende
senin ağzın bende.
Ve özlem,
çaresiz gülüşlerimizde...

Düşün: özlem ve soğuk bir gece
Gece, yalnızlık ve ürperti... Rüzgar esmekte.
Sarmalanmışın düşlere, gövdem bir çınar ağacı
Kollarımda bahar
Alev taşımaktayım ağzımda
gece ayaz mı ayaz.
Üflesem yanacak bu şehir, bu ev, bu yatak
yanıp kül olacağız hep birlikte,
küllerimizden yeniden doğacak bu şehir.
Baharın gelişini öpüşlerimizden duyacaksın.
Ve Newroz ateşinin közlerini taşıyacağım sana
yanarken gece...

Aşık ve dağlı kollarımda
Umut taşıyacağım bize
yeniden yaratmanın ateşindeki
o büyük sevince katılacağız birlikte.
El ele, dudak dudağa, gerillanın namı avazını
taşıyacağız
fabrikalara, meydanlara, barikatlara..
ve yeni doğmuş çocuğun dilindeki saf kırmızıya
Türkülerimizle halaya duracak şehir
Birlikte yaktığımız bu kent; bir aşkın
kavga ateşinde demlenişine şahit olacak
geceyi yalayan ateşin alevinde
yeni doğan güne ve
DİRENİŞİN ÇOCUKLARINA...

İ. Sefa/ Bursa

BİZ HANGİ FİKİR MİRASINI İNKAR EDİYORUZ:

Kemalizm (1)

Oturan ADAM

"Hatta bazı başı bozuk maceracı çeteler, Atatürk'ü 'faşist' diye küçük düşürmeye çalıştılar. 'Kör Kemal' v.b. diye hayasızca şarhler okuduklarını duyuyorum. Böyle bir şey de oldu Türkiye'de."

Doğu Perinçek

"İdeolojik yönden, Atatürk, Fransız ihtilalinin devrimci ideolojisi ile bezleniyordu. Batıya çoktan bir hayranlık duyuyordu... Kürt meselesi karşısında Atatürk'ün tavrına da değinmeliyiz. Atatürk'ten bu konuda öğrenmek gerekir."

Doğu Perinçek

"Her kim Atatürk'ün anti-emperyalistliğini reddedip Batıcılığına ağırlık verir, işte o gerici ve yalancıdır. Tarihi de tahrif ediyordur."

Emre Kongar

(Aydınlık gazetesinin, 10 Kasım 1979 günü "Atatürk"(!)'ün 41. ölüm yıldönümünde, Ankara Halk Tiyatrosu Kültür Merkezi'nde düzenlediği açık oturum kitap haline getirilmiş, "Atatürk'ün Bugünkü Önemi" Aydınlık yayınları)

"Cumhuriyet'e esas sahip çıkması gerekler işçiler ve köylülerdir. Bu hayran esasta onların bayramıdır..."

Server Tanilli

(Cumhuriyetin 74. yıl dönümü dolayısıyla Köln radyosundan yaptığı konuşma)

"Türkiye'de 1980 öncesi Mustafa Kemal gibi Alevilik ve Alevi dedeleri de 'sol' tarafından hayli hırpalandı. Ve bu hırpalanmada dinsel gericilik geriledi. Alevilik geriledi, Alevi dedeleri neredeyse yok oldu. O geleneği yürütecek dede kalmadı."

Cemal Şener

("Alevilerin Sesi" Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu merkezi yayını organı, Sayı 23, Şubat 1998)

"Atatürk dinamik bir ruha sahiptir. O'na tutunan insan, olduğu yerde kalmaz. Atatürk geliştirici ve genişletici bir düşünceye sahiptir. O'nun arkasından gidenler geride kalmaz. Atatürk bugün içinde önderimizdir, izğımızdır, yarın için de..."

Cemal Gürsel

(Milliyet Gazetesi 12 Kasım 1963)

"Gerçek Atatürkçüler, kıymetli emanetleri korumak için yapacakları mücadelelerin arasına Atatürkçülük'ü sahteşin iwad edenlere karşı olan mücadeleyi de katmalıdırlar."

İsmet İnönü

(Hürriyet, 10 Kasım 1958)

"Siyasette ve ekonomide tam bağımsızlık, incelik isteyen devlet adamlığı hasletlerindendir. Atatürk düğmandan kurtarılmış bir toprak üzerinde yoksulluk ve çaresizlik içerisinde kıvranan bir ulusu, çağdaş uluslar düzeyine çıkarıp, mutlu, zengin ve rahat bir yaşam yekline kavuşturmayı amaçlamıştır. Atatürk, çağdaşlaşmayı Türk devriminin baş amacı olarak ele almıştır. Türk ulusu ancak bu yolla çağdaş uluslar arasında saygın bir yere sahip olabilir."

Kenan Evren

(Cumhuriyet, 6 Ocak 1981)

"Bugünkü manzara aşağı yukarı bir diktatörlük manzarasıdır... (ve) Ben öldükten sonra arkamda kalacak müesseseler, bir istibdat müessesesidir."

Mustafa Kemal, 1930 (Abç.)

(İstibdat. Keyfe bağlı yönetim. Kendi başına, hiçbir nizam ve kanuna bağlı olmadan idare etme. -Osmanlıca Türkçe Sözlük, İnkılap Kitabevi, Osmanlıca Sözlük, Bilgi Yayınevi.)

"Efendiler, iktisadiyat sahasında düşünür ve konuşurken zannolunması ki ecnebi sermayesine hasımız; hayır bizim memleketimiz vasıdır. Çok say ve sermayeye ihtiyacımız var. Kanunlarımıza riayet şartıyla ecnebi sermayelerine lazımgelen teminatı vermeye her zaman hazırız. Ecnebi sermayesi bizim sayımıza inzimam et-

sin ve bizim ile onlar için faydalı neticeler versin."

Mustafa Kemal

(Türkiye İktisat Kongresi, 1923 İzmir. İkinci Basım, 1971 Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Sf: 252-253. Abç.)

"Tarih manevi bir biçimdir, bir kültür kendi geçmişinin hesabını bunun içinde verir."

C. W. Ceram

GÖZ YAŞI VADİSİ

Yaklaşık iki yüz yıllık Selçuklu hanedanlığı, altı yüzyıllık Osmanlı İmparatorluğu ve yaklaşık yüzyıllık Kemalist iktidar. Ne kadar yıl etti? Hemmen hemen "dokuz yüz yıllık" bir dönem! Hele bir dönüp arkamıza bakın ne var? Neler olmuş? Çıkin şu memleketin en yüksek tepesine (artık nereyse) bir bakın hele, şu anlaşılan ülkede ne var? Emperyalistlerin kurmadığı "bir tek fabrika" var mı? Kemalist "aydınlık"(!) gibi üfürmeyin, ismini söyleyin o fabrikanın? İşkemb-i kübradan atarak tarih yazılmıyor. Gobi Çolu gibi arkamız. Bakın, "1913-1915 Osmanlı Sanayi" istatistiklerine ve onu yayınlayan sayın Gündüz Ökçün ne diyor:

"Gerçekten, İstanbul ve İzmir, o tarihlerde, Osmanlı sanayinin en yoğun olduğu yerlerdir. Sanayi tesislerinde de belirtildiği gibi, Adana ve Tarsus takı dört pamuk ipliği fabrikası ile genellikle zehirlerde görülen an ve de-bağaf (dericilik, O. Adam) fabrikaları dışında, Anadolu'nun diğer yerlerinde önemli sanayiye kavunmuş bulunmamaktadır." (Hil Yayınları)

Sayın Gündüz Ökçün "fabrika" kavramını tunak içerisine almış; çün-

ku bunlara fabrika demek çok zordur. İşte Selçuklu ve Osmanlı bu! Sekiz yüz yıllık bir imparatorluktan geride kalan bu. Ve sanayi diye sayılan buz imalatı vs. vs. Bir tarım ülkesi, yani bir tek çivi çakılmak bir yana, ufacak el imalatlarını bile peşkeş çekmiş "kapütasyonlara", onları bile yok etmiş. Peki ne yapmış bunca sene, bu hanedanlar? Kelle koparmışlar, gövde doğramışlar, jenosid ve toplu katliamlarla doludur bu topraklar. Bir halklar hapishanesidir Osmanlı. Türk resmi tarihçileri diyorlar ki: "Osmanlı'da millet yoktu ümmet vardı" (Bakınız, "Dinimiz Neyi Emrediyor, Atatürk Ne Yaptı", Tümgeneral Tuzhan Olcaytu) öyle miydi gerçekten?

Önce "ümme" nedir onu açıklayalım. Ümme, bir dille konuşan insanların hepsi. Bir peygamberin hak dinine çağırıldığı insan topluluğu. "Ümme-i Muhammed" ise; "İslam dininden olanlar" (Osmanlıca Türkçe Sözlük, Mustafa Nihat Özün, İnkilap Kitabevi. Ayrıca bakınız bir diğer "Osmanlıca Türkçe Sözlük, Bilgi Yayınevi).

Soru bir: Osmanlı'da tek dil konuşan bir topluluk mu vardı? Yani, Araplar, Kürtler, Arnavutlar, Bulgarlar, Ermeniler, Yahudiler, Yunanlılar, Boşnaklar, Sırpalar, Asuriler vs. vs. Bu Osmanlı sömürgeleri "tek bir dil mi" konuşuyordu?

Soru iki: Peki bu sömürge uluslar ve azınlıklar (bunları tek tek saymadık) hepsi Müslüman mıydı? Somutlaştıralım bu soruyu: Ermeniler, Müslüman mıydı? Yazıd Kürtler Müslüman mıydı? Asuriler, yani Süryani kadim azınlığı Müslüman mıydı? Bulgarlar, Arnavutlar, Yahudiler Müslüman mıydı? vs. vs. Bu sözleri küçümsemeyin, bu sahtekarca çarpıtılan tarih hâlâ liselerde, üniversitelerde okutuluyor, gençlerimiz bu çarpık zihniyetle yudum yudum zehirleniyor. Gizlenmek istenen ne? Gizlenmek istenen Osmanlı İmtarlığı'nın vahşeti/nüşveti emayetleridir. Gizlenmek istenen, başta Hristiyan nüfusa uygulanan zulümdür. Dahası gizlenmek istenen ikinci amaç, Ermeni ulusunun toptan bir soykırım (jenosid)dan geçirildiğidir. Baylar, mızrak çuvala sığmıyor, başka bir kılıf arayın! Bugün hâlâ, Bulgaristan'da, Arnavutluk'ta... Osmanlı zulmü anlatılıyor. Yığılma kitabı anlatmaya yerimiz yok. Kürtler ve Araplar'dan az sonra ve konumuz ilerledikçe daha uzun ele alaca-

ğız, özellikle "Kemalizm" dönemini.

Gelelim ümmetin şu ikinci anlamına: "Peygamberin hak dinine çağırıldığı insan topluluğu" diyordu. Yani şimdi bu alıntıya göre Türkler'i Muhammed Mustafa (veya halifeleri) çağırır, onlarda gelip Müslüman oldular. Devletin resmi ideologları bizleri "şariatçılar" gibi güdülecek sürü sanıyorlar. Baylar, gerek Türkler, gerek Kürtler, gerek Persler... ne İslam'ın çağırısıyla, ne de halifenin buyruğuyla Müslüman oldular. İslam, Arabistan'da ortaya çıktuktan sonra bütün bu ulusların derisini yüze yüze, vücutlarını yüzlerce parçaya ayıra ayıra, kılıç zoruyla, görülmemiş vahşet ve zulümle yayıldı. Çağırıyla değil. Bu da bir başka yalandır tarih adına. İslam'la birlikte "çapul" ve "yağmanın" ve "sömürgecilik" adı "Allah adına" olmuştur ve Osmanlı kendi uyguladığı vahşeti de "Allah ve din" adına yapmıştır, tam altı yüz yıl! Sömürgecilik, talan, vurgunun bir başka ismidir İslam. (Bu konuyu okumak isteyen arkadaşlara, değerli araştırmacı Erdoğan Aydın'ın yazdığı "Nasıl Müslüman Olduk?" adlı kitabını okumalarını öneririm. Başak Yayınları)

Peki, Osmanlı döneminde, Osmanlı'nın bağımlısı durumuna gelmiş olan diğer "Müslüman" ulusların durumu nasıldı?

Bakınız Osmanlı zulmünü nasıl anlatıyor Araplar:

"Arap milletinin Beyannamesidir" denilen bildiri:

"Ey Müslümanlar, Gerek Arap milleti ve gerekse Hristiyanlar bir hayli asırdan beri 'Türk zulmünü' çekmek ve felaket, harabat ve imhilede uğramaktadır. Karadağ ve Rusya'ya yapılan savaşlarda, Araplar Osmanlı devleti için kan döktüler. Şimdiye kadar bizlerden ferik (tüm komutanlığı) ve üvalik (tabur komutanlığı) ve miralaylık (Alay komutanlığı) rütbelerine bile erişmiş, nail olmuş yoksul. Ancak bu rütbeler, vatanlarına hıyanet eden ve şeref ve namuslarını düşmana fuhuş eden (satın) Türkler'e hasledilmiştir (verilmiştir). Harpten pek azı kurtulup vatana dönen evlatlarımız, Devletin maaş vermesi şöyle dursun, zulüm ve hakaretlere maruz kalmışlardır..." (Ömer Kürkçuoğlu, Osmanlı Devletine Karşı-Arap Bağımsızlık Hareketi, Ankara Üniv. S.B. Fakültesi Yayınları, sf: 27, Ayrıca yukarıdaki parantez içindeki açıklamalar ba-

na aittir. O. A.)

Sözüm ona, bunlarda "ümme"dir, yani Osmanlı'nın ümmete, Müslüman, ama Türk olmayan "ümme"(!)e yaptığıdır. Asırlardır uygulanan Osmanlı oyunlarıdır bunlar. "Kullan; ama etki sızdır" politikasıdır. Kürtler'in durumu farklı değildir Araplardan. Bakınız Abdülhamid'in kurdardığı "Hamidiye Alayları"nda uygulanan oyunlara. İşte bir belge hem de "Başbakanlık Arşivleri"nden:

"Evvela kurdacak alaylar 4 bölükten az, 6 bölükten fazla olmayacaktır. Buna göre, her alay en az 512 en fazla 1152 kişiden meydana gelecektir. Bütün aşiretlere bir veya birden fazla alay, küçük aşiretlere ise bir kaç bölük kurma hakkı verilemekte (daha sonra bu düşüncede tehlikeli görülmüş olacağı O. A.). Kesinlikle alay kurulması ve eğitim maksadıyla aşiretlerin birleştirilmesi yasaklanmakta, merkezi otoritenin veya ordu komandanlarının emri ile, sadece savaş zamanında birleştirilmeleri öngörülmektedir." (Sultan II. Abdülhamid Devri Doğu Anadolu Politikası, Prof. Dr. Bayram Kodaman, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1987, Sf: 34)

Bu alıntıdaki kelime düşüklüğü ve cümle kopukluğu şu kendine Prf. Dr. diyen çanak yalayıcısına aittir. Belgeyi belge olmaktan çıkarmıştır nerdeyse. Aynı Prf.'umuz bu aşiretler hakkında: "... özellikle, zayıf, sadık, itaatkar ve suani aşiretler seçiliyordu" demekten geri kalmamış. (Ağc, Sf: 37) Tıpkı Araplar gibi hem güçlenmeleri engelleniyor bu ulusların, hem de aşiret ve kabile, din çelişkileri kullanılarak birbirlerine kurdunyor bu "ümme" denilen insanlar. "Böl, parçala, yönet", iste Osmanlı bu. "Osmanlı ümmet toplumdur" diyenlerin gizlediği bu vahşettir. Bir Diyarbakır'ın 19 parçaya (sancığa) ayrılmasının altında "Böl, parçala, yönet" mantığı yatar. İttihat ve Terakki'nin tartışılmaz tek adamı Enver Paşa, Arabistan'da o sıra bulunan Cemal Paşa'ya yolladığı mektupta şöyle der:

"Biz her zaman birbirleriyle anlaşmazlık halinde olan kabile ve aşiretleri, hediyeler, vaatler ile ittifak halinde tutarsak, bunların, mütehit (birlik) ve umumi bir teşkilat kurmalarını önleriz." (Belgeyi aktaran Şevket Süreyya Aydemir, "Enver Paşa, Cilt 3, sf:272)

Bu Napolyon bozuntusunun "itiraflarının" yorumu ihtiyacı yoktur. Bir

uluslar hapishanesidir Osmanlı İmparatorluğu; Arap'a, Kürt'e, Kürt'e, Ermeni'ye, Ermeni'yi Kürt'e, Arnavut'u Bulgar'a, Bulgar'ı Sırp'a karşı kaskıtarak, birbirlerine kırdırması yüzyıllar boyu, gücünden düşürmüş, ulusların birleşmesini engellemiş, bölmiş, parçalamış son darbeyi de kendisi vurmuştur yine. Bütün gözeneklerinde kan ve gözyaşı vardır Osmanlı İmparatorluğu'nun. "Ümmet"e Osmanlı imparatorluğu'nun yaptığı. Topal Tımar (Tımarlı) yapmamıştır. Ümmet yoktur Osmanlı'da, Türk soyunun hakimiyeti vardır. Elbette bunlar Türk askeri aristokrasidir. Ve Türk olan halkı da ezip bitirmişlerdir yüzyıllarca. Şimdi bu satırları okuyan "bazi" muhterem kişiler, havaya zıplayacaklardır. "Uluslar kapitalizmin şafağıyla birlikte ortaya çıkmıştır, bu adam (yani ben) ne anlatıyor" diye. Bu söz doğrudur; ama bunu Osmanlı'ya uygulamak yanlış. Niye; Osmanlı'da hakim olan kültür "soy" ve "kabile", cedit kültürüdür. Kürtler'deki "aşiret" yapılandırması gibi. Bilindiği gibi, kan ve soy'a dayanan bu tür oluşumlar taa ilkel komünal dönemden kalan "klan" tipi örgütlenmelerdir. Bu örgütlenme yapısında "kanbağı" soy secceresi belirleyici bir muhteva taşır. Ve yönetim ya babadan oğula geçerek devam eder (Osmanlı'da olduğu gibi) ve tabeası onun etrafında toplanır, ya da yine aynı "soy"dan bir başka kabile şefi, beceriksizi devirir yerine kendi geçer (Selçuklu'da olduğu gibi). Değişmeyen şudur: "Aynı kandan olan" klan (ya da aynı soy'dan) her zaman diğer kabileler üstünde ve ayrıcalıklıdır. Osmanlı'da olan budur. Birkaç vezirin ya da askeri otokrasideki birkaç bey'in (derebeyi) farklı bir secceresi (soyu) olması bu gerçeği değiştiremez. Nasıl ki bugün parlamentoda birkaç Kürt kökenli hayinin olması "T.C."nin kimliğini değiştirmiyor hatta güç veriyorsa (çünkü bunlar Türk'ten fazla Türk'tür) Osmanlı'da olan da budur. Başka bir şey değil uzatmayalım. Osmanlı'nın boyundurağı altında olan Müslüman uluslar da gırtlığa kadar vergilere boğulmuşlardır. Değerli araştırmacı Stefanos Yerasimos, "Doğu Anadolu'ya gelince, vergi sınırı belli bir biçimde yüksektir" der ve bu farklılığının kısa da olsa örneklerini verir. (Azgelişmişlik sürecinde Türkiye, Bizanstan 1971'e, Sf:127, Gözlem Yayınları, Abç.) Yazarın "Doğu" dediği el-

betteki Kürdistan'dır. İşte "Ümmet" toplumu palavralarının gerçek niteliği, azgınca bir sömürü, vahşice bir despotizm! Ya Hristiyan uluslar ve azınlıkların durumu? Bunlar, davalarda "şahit" olarak bile kabul edilmez, adamdan sayılmaz. At'a bimmeleri, kılıç kuşanmaları bile yasaktır. İstanbul'un bütün "genelevleri" Hristiyan ve Yahudi kadınlarıyla doldurulmuştur. Bunların "hak, hukuk" arama diye bir sorunları da yoktur; çünkü insan olarak görülmezler. Bütün vergileri fazlasıyla verdikleri gibi, bir de "kelle vergisi" (cizye) öderler, taşıyabilmek için o iki omuzun arasında başlarını.

Nisan 1915 soykırımını yaşamış (sadece bir tanesidir bu soykırım) yaşlı bir Ermeni kadının sözleri geldi aklıma: "Bütün ağaçlar kalem ve şu okyanus ve nehirler mürekkep olsaydı, yine de yetmezdi çektiğimiz zulmü anlatmaya!" diyordu. (MED TV'de çıktı bu yaşlı teyzemiz.) İnsan insanlığından utanıyor, bu sözleri yazarken bile... Türk halkının durumuna değinelim biraz da; yani şu Osmanlı paşalarının "reaya oğlu Reaya" (köylü oğlu köylü) dedikleri halkımıza. Öncelikle: Osmanlı'da bütün toprakların sahibi sultandır. Avrupa'da gördüğümüz "küçük özel mülkiyet"; yani özgür köylü mülkiyeti yoktur Osmanlı'da. Köylü toprak üzerinde "kiracı" bile değildir. Çünkü kiracı kaldığı yeri değiştirme hakkına sahiptir. Osmanlı köylüsünün bıraktın kaldığı yeri değiştirmesini, "toprağı ekme hakkı" bile yoktur. Hiçbir mazeret kabul edilmez, ne kıtlık, ne iklim bozukluğu mazeret sayılmaz. Eğer, toprağı ekmezse (çift bozma) bu sefer hem cezalı vergi öder, yani daha fazla, hem de değnek cezası yer.

Osmanlı'da toprak, Tımarlar'a, Sancaklar'a bölünerek, vergi ve askeri yükümlülük karşılığında askeri otokrasinin tasarrufuna bırakılmıştır Sultan tarafından. Köylünün elinde birikecek üretim fazlalığına bu askeri otokrasi (sancak beyleri, tımar sahipleri ve dahası kadılar, softalar...), el koyar; ama bunlar da bu fazlalığı yatırıma dönüştüremez, özel mülkiyet haline getiremez. Yasalar engeldir buna. Ve işin doğrusu şudur ki, köylünün elinde, bırakınız birikimi, yiyecek doğru dürüst ekmek bile bırakılmaz, onlarca vergi çeşidinin altında ezilip gitmiştir o. Ayrıca, seferberlik; yani olağanüstü hal

vergileri ile sadece ekmeği değil; çocuğunu çocuğunu, hatta kadınlar erkeklerini bile mecburen vermek zorunda kalmıştır Osmanlı yönetimine. Köylü ölene kadar toprakta çalışmak ve Osmanlı'ya çocuklarını asker vermek zorundadır. Ölümün bile vergisi vardır Osmanlı'da (Ölü Vergisi). Affınıza sığınarak notlarımızın arasında olan; ama kaynağını not etmeyi unuttuğum bir şiiri (eğer buna şiir denirse) yazarından da özür diliyerek buraya almak istiyorum, halkın durumunu anlamamız açısından:

"Halk sinmişti. Asırlar süresince alıştığı gibi bütün yanlışlığı

Ve ırkçılığı içerisinde, kimseye görünmemek istiyordu.

Milli mücadelenin devrimini sırasına buna katılanlar var

Ne var ki bunlarda bu eyleme nasıl girdiğini bilmez

Nasıl çıkacağını da ise hiç kestiremez halde.

Yürü diyorlar yürüyor, silahını temizliyor

Dövüş diyorlar dövüşüyor, Düşün diyorlar?

Bir ona beceremiyor!"

Osmanlı aristokrati Ziya Paşa'nın sözleri daha çarpıcı; okuyunuz lütfen.

"Bazı yerlerde vergisini vermeyenleri ağaca sarıp, falakayla dövmek, ahalinin kızının başında bulunan beg on kurşunla hıllıyatı koparıp almak ve hatunların uçkurlarına varıncaya kadar Akçe aramak ve bu veçhile ile hapis ve darp sefaleti ve namus gayretiyle har-talanıp ölmek bile maruz tutulur." (Belgeyi Aktaran Teflik Çavdar, Milli Mücadelenin Ekonomik Kökenleri, Sf:123. Bu notları alırken yayınevini not etmemişim, özür dilerim. Ö. A.)

Aynı yerde Alman generali Motke'den şu alıntıyı yapmış yazar:

"... Asker toplama; devlet makamlarının köylere baskınlar düzenlemesi şeklinde oluyordu... öyle köyler vardı ki içinde genç ve çalışabilir kimse kalmamış... köylerdeki halk dağlara kaçıyordu, peşlerinden köpekler saldırarak kovalanıyorlardı. Tutulanlar çoğu zamanlar çocuklar ve sakatlar, uzun iplere sıralama bağlanmış ve de elleri bağlı olarak getiriliyorlardı." (Molte, Türkiye Mektupları, aktaran T. Çavdar, Age.)

Osmanlı'nın sürekli savaşlar içinde olduğunu biliyoruz. Sayın Server Ta-nilli, "Osmanlı yürüyen bir orduydu"

diyor (*Yüzyılların Gerçeği ve Mirası*, 3. Cilt). Çok güzel bir ifade doğrusu; ama eksik, şöyle deseydi daha iyi olurdu: "Yürlüyen ve önüne gelen herşeyi yok eden ve de çapulla geçünen bir ordu." Osmanlı hanedanları kendi halkını bile soyup soğana çevirmişlerdir, yalnız işgal ettiği yerleri değil. Onun için dokuz yüz yıl sonra bile dönüp arkamıza baktığımızda Gobi Çölü gibidir ülkemiz. "Cami" ve "hamamlardan" başka bir şey göremiyoruz.

Bu yorumlarımıza tanıklık edecek iki kişiyi alıyoruz buraya.

"O halde diyebiliriz ki, millî bir devir yaşamıyorduk. Millî tarihe malik bulunmuyorduk. Osmanlı tarihi padişahların, hakanların, zümrelerin dâstânı (destanı) O. A.) mahiyetinde idi. Maziin tarih diye uzattığı kitabın mahiyeti bundan ibarettir." (Abç.) (*Türkiye İktisat Kongresi*, Şubat 1923 İzmir, Ankara Ü. SBF yayınları, Sf: 248, Mustafa Kemal'in Kongreyi açış konuşması'dır bu.)

İkinci tanığımız, Mustafa Kemal'in "İktisat Bakanı" Mahmut Esat Bey (Bozkurt)'dir. Bakın o ne diyor aynı kongrede Mustafa Kemal'in yorumunu desteklemek için:

"İkinci devir bir idare-i mutlaka değil, doğrudan doğruya bir istibdat idi. Herşey, her teşkilat ve bütün kanunlar, sultanların, halifelerin ve sarayın keyfine tabi idi. Bu devre, zulüm ve istibdat asırları da diyebiliriz. Memleket baştan başa bir esirler ülkesi halini almıştı. Bütün millet bir hakanın esiri olmuştu."

Korkunç bir sarayın emellerini tatin için Türk milleti Viyana önterine, İran içlerine, Afrika çöllerine götürülüyordu. Vakıa hakanlar her seferden döndükçe başlarında bir zafer çelengi taşıyorlardı. Lakin geride Anadolu köylerinde bu zaferleri seller gibi gözyaşları, iniltiiler takip ediyordu. Her evde çocuklarına (Yasin) ve Fatıha okuyan ak bağı anneler ve babalar her tarafı doldurmuş bulunuyordu. İnhitat başlamıştı. Çünkü millet ve onun ali menfaatleri yerlerde kalmıştı... Fakat milletin bütün iktisadiyatı hakan ve halifelerin bir (israf kasası) olmuştu. Yani milletin sayı'nın muhassalası, sultan ve halifelerin keyfi için sarf ve istihlak olunur bir "meta"dan başka bir şey değildi. Milletin sayı'nı alınterini suistimal eden devletler istibdatıdan başka bir şey ifade etmezler." (Age, Sf:258, Abç,

Kongrenin başkanıdır aynı zamanda Mahmut Esat Bozkurt.)

Şimdi, benim verdiğim bu iki alıntıyı okuyan bizim yoldaşlar küplere bineceklerdir; "be ömrü uzun, başka tımk bulamadın mı kendine" diye. Aksine, bilinçli seçtim bu iki tanığı, tilkiyi ininde yakalamak istiyordum, ormanda değil. Siz de biliyorsunuz ki, biz bu tilkiyi, ya ormanda ya da kümeşte tavuk çalarken her yakaladığımızda, hep kendini inkar etti, "ben tilki değilim" diye. Ama şimdi nereye kaçacak? Aslında daha bir şey anlatmadık, hatta başındayız konunun; ama gerekli bütün bunlar.

Şimdi müsadenizle okurlarla konuşmak isteyip bir ara veriyorum.

UZUN YÜRÜYÜŞ OKURLARINA

Öncelikle şunu belirtiyim ki, bu satırların yazarı için "Kemalizm" tartışması çok zamansız ve hazırlıksız bir döneme denk gelmiştir. Sizlere burada vermeye çalıştığım kaynakçalar ve bu yazı, on yıl önceki (hem henüz) iki ayrı "seminer" notlarıdır. Birçok eksikliği taşımaktadır içinde, konu ilerledikçe sizlerde bunu fark edebilirsiniz. Mesela, "not" aldığım bazı kitapların yayınevi ismi, notların arasında olmadıktan veremiyorum. Bazen karışık notların alıntı yapıldığı "kitapta" yok. Bazen "bir not" için sayfa numarası değil de bütün bir kitabı veriyordum; çünkü sayfasını not etmemişim. vs. vs. Asıl önemlisi son beş yılda (belki daha fazla) yayımlanan bu konuya ilişkin değerli araştırmalara ulaşamadım, hem zaman, hem de olanak yokluğu rol oynadı bunda. Okur onun için bu eksiklikleri gözününe almalıdır. Bütün bu eksikliklere rağmen "Kemalizm" bizim için "çok yabancı" bir konu da değildir. Neden öyleyse bu tartışmalara giriyoruz? Birçok neden rol oynadı; dikkatli bir okur "*Uzun Yürüyüş*"ün yazarları arasında bile "sessizce" bu konunun tartışıldığını görmüştür. Bizim ayrıcalığımız "sesli" tartışacağız. Diğer ve asıl beni zorlayan neden; devletin daha dün kadar, "sosyal ve ulusal kurtuluş" hareketlerine karşı "bir dalga kırarı" olarak bestediği, koruduğu, finanse ettiği "dini gericiilik", bu sefer yine aynı devlet ve onun sözcükleri tarafından "tehlike"(!) olarak kitlelere lanse edilmeye ve alternatif olarakta "Kemalizm" sunulmaya başlandı. "Ya kırk katı, ya da kırk satırı" terbiyesine sokuluyordu kitleler; yani ya "dinsel faşizm, ya da iktisadi faşizm" başka bir alternatif yok. Ve yeniden eski pashi silahlar cilalanarak ortaya sürülmeye başlandı: "Laiklik, Milliyetçilik, Halkçılık..." sloganları doldurdu etrafı. Devletin bu çağırısı karşılık bulmada gecikmedi, hem de "hiç umulmadık"(!) bir yerden geliyordu bu cevap, "Alevi camiası" içinde "kendini Alevi aydın"(!) diye tanımayan "yeni Rahberler'di" bunlar.

Atalarının Alevi zümresinin cesetlerinin ve kanlarının üstüne basa basa, çığlık çığlığa "Kemalizm'e iltica" ettiler. "*Aleviler ezilenlerden yarımadır*" diye diye, Alevi köylerini yakıp yıkan çolak çocuk demeden yüzlerce köyü boşaltıp sürgünlere gönderen egemen sınıflara "bir milyarlık" bir para çekimi kameralar önünde sırta sırta verdiler. Hem de "Alevi camiası"(!) adına. Bu Rahberler, öncek ve tövbekarlar sürüsü bununla kalmayıp, ellerine geçtikleri "Alevilerin Sesi" denilen dergiyi "Kemalizm'in sesine" çevirdiler. Şimdi "ne dini bütün" ve de "nasıl tavızsız bir Kemalist" olduklarını ispat için egemenlere kendilerini duyurma uğraşındalar; ama devrimcilere küfür ve hakareti de ihmal etmeyerek. İşte bizi "Kemalizm" tartışmalarına zorlayan bu oldu. Hepsiyle "bir kez daha" hesaplaşacağız. Onun için de epey bir süredir üzerinde yoğunlaşmaya çalıştığım "Almanya Dosyası"nı bir kenara bırakmak zorunda kalıyorum. Bu yazılarda, sık sık alıntılar vermem helici yazının akıcı olmasını engelleyecek, sıkıcı bir hale getirecektir; ama buna mecburuz. Bir tarih dilimini anlatırken, belge, istatistik vs. vermeden o dönemi açıklamak mümkün değil. Tarih niyetle değil; belge ve olgularla açıklanır.

Biz kaldığımız yere dönüyoruz yeniden. Çar I. Nikola şöyle diyordu Osmanlı imparatorluğuna için: "Hasta Adam", doğru muydu bu?

DİPNOTLAR

Burada Osmanlı İmparatorluğu'nun "ömürge" kavramını, anlaşılması açısından kolaylık bulduğum için kullandım, doğrusu ezilen bağımlı ulusal olması gerekirdi. Bu iki kavramın arasında bir fark -önemli bir fark- görmediğimi belirtmeliyim.

Bir diğer dikkat çekmek istediğim nokta. Osmanlı'da halkın durumunu en iyi inceleyen yapıt, ilgi dayarak arkadaşlar olacaktı diye söylüyorum: "Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye", yazarı Stefa nos Yeranosyan'tur. Gözlem Yayınları. Herhalde şimdi bir başka yayınevi iki cilt olarak bastı.

Ve Düzeltme: Öncelikle şunu hatırlatayım; bugüne kadar yayımlanan "İl Dilya Savaş Anımsı" de dahil bazı tarihleri verirken hatalar yaptım, çok önemli değildi; ama düzeltme fırsatı da bulmadım. En son "Uzun Yürüyüş"ün "Kazım Çelik" yoldaşı ait yazıda, Çalısova'ya geliş tarihi 1978 olarak verilmiş, doğrusu 1977'dir. "Mahmut Şefik Karıncıç" yoldaşı ilişkin yazıda ise en fazla iki hata: 1) Şefik yoldaşın ölüm tarihi 19 Haziran değil, 18 Haziran'dır. Bu konularda İKK'lar da bir karışıklık vardır. Mesela 1983 yılında çıkan 48 sayılı İKK, Şefik yoldaşın ölüm tarihini "18 Haziran" olarak veriyordu doğrusu budur; ama daha sonraları bu tarih 19 Haziran olarak (Ocak 1997, İKK şehitler sayısı) çıkmıştır.

Bir diğer yanlışım: Ben şimdiye kadar hiç bir Konferansı "sağ oportünist" olarak değerlendirmedim, benim o yazılarımda sanki "Konferansları da MK'lar gibi değerlendirmiş gibi bir mantık geçiyor ortaya. Bu doğru değildir; yani böyle bir değerlendirme bizim tarihlerimizde yoktur. Ama bu dışıncı bana sınıt. "*Uzun Yürüyüş*"ün son üç sayfa da elime geçmediğinden ne düzeltebildim, ne de hıll sizlere sayfa numaraları verebiliyorum. Şimdi diyeceksiniz "bu ne kadar hata", haklısınız, ama şu anda herhalde tenkris hata yapıyor. Ben sizlerden tekrar tekrar özür dilerim. Bir dahaki seferlere daha dikkat ederim.

CENGİZ GÜNDOĞDU:

“Öbür günün dünyası, insani olacak, güzel olacak”

Söyleşiyi Yapan: Veli AYDIN

– Sekizinci yılına giren *İnsancıl* dergisi ve *İnsancıl* Yayınları'na dair sorularla başlamak istiyoruz. *İnsancıl* nasıl doğdu, çıkış amacı ve hedefleri nelerdir?

– Baştan sonu söyleyelim. Türkiye'de yazılanlara, söylenenlere baktıkta, kişi, doğruyu, hemen... çabucak, hem de küçük yaşta bulduğunu söylüyor. Tabii böyle insanlara hayranlık duymamak elde değil. Çünkü ben doğruları hep uzun araştırmalar, irdemeler sonucu bulabildim. Doğru diye bellediklerimin de zaman içinde doğru olmadığını gördüm. Aman, hiç kimsen ben doğruyu söylüyorum sanmasın söylediklerimin hepsi yanlışlanabilir.

– Biraz zor değil mi bu?

– Biraz değil; çok zor. Ben de isterdim daha erken yaşta doğruyu bulmayı, sonra o doğruyla hayat boyu yaşamayı... Olmadı. Şimdi burdan *İnsancıl*'a dönersek, ben, 1960'larda edebiyata, "saf edebiyat" diye bakıyordum. Saf edebiyat, saf güzellik arayışı içindeydin. Şimdi düşünüyorum da o tarihlerde birçok açıdan bilgisizdim.

– Bilgisiz olduğunuzu ne zaman anladınız?

– Genel anlamda söylersem, ben, o farkına varma sürecini hep yaşıyorum. Geçenlerde Çehov'u yeniden okudum. Çehov'da daha önce okuduğumda göremediğim önemli öğeler gördüm. Demek dedim, o zaman bilgisizmişim. Tatsız bir durum benim ki. Herkes daha çok bilgili olurken, bilgisinin farkına varırken, ben, bilgi-

sizliğimin farkına varıyorum.

– Bilgisizliğinizin farkına vardığınızda neler hissediyorsunuz?

– Önce tedirgin oluyorum, sonra sevinyorum. Bakın bu edebiyatta da böyle oldu. 1960'larda bireyci-topluncu edebiyat tartışması vardı. Ben bu tartışmayı, saf edebiyat idemin içine oturtamazdım. Bireyci edebiyat ne demek, topluncu edebiyat ne demek diye başladım incelemeye.

– O tarihte Marksist yayınlar başlamış mıydı?

– Tabii... Ama onları anlayacak durumda değildim. Sözgelimi, Klasik Alman Felsefesinin Sonu, sınıf savaşı... ne demek anlamıyordum. Bu böyle sürerken 16/3/1969 tarihli *Ant* dergisinde bir söyleşi yayımlandı. Özkan Mert, Atıf Behramoğlu, Süreyya Berfe, İsmet Özel *Halkın Dostları* dergisinde bir çıkış yaptılar. O söyleşide İsmet Özel şöyle der, "*Halkın Dostları* dergisi emperyalizme ve tüm gericiliğe karşı bir kültür cephesi kurmak istiyor. Ülkemizde yürütülen devrimci kavganın edebiyat ve kültür alanındaki uzantısını ortaya koyacak bir hareketi başlatmış oluyoruz böylece. Edebiyat, müzik, tiyatro, resim, sinema ve öteki sanat ve kültür dallarında yürütülmek istenen devrimci mücadelenin bir toparlayıcısı olmaya çalışacağız. Türkiye halklarına yarağan devrimci ses, bir vurucu güç haline sokmak zorundayız." Bu, bana son derece önemli geldi. Bu görüşe tamamiyle katılıyordum. Ama sorunu, yine de kavramış değildim.

– Bu nasıl oluyor?

– Şöyle. Bir şeyi doğru bulmak başka, kavramak başkadır. Doğru bulmak, doğruyu söyleyenin diliyle

konuşmaktır. Kavramak ise, çözümleme, ayırttırma, ilişki kurma, birleştirme demektir. O zamanlar Süreyya Berfe de Özkan Mert de, İsmet Özel de başkalarının diliyle konuşuyorlarmış, kavramamışlar sorunu. Bu yüzden 1969'da ileri sürdükleri bu görüşleri kolayca bıraktılar.

– Sizin az önce söylediklerinizden yola çıkarsak Süreyya Berfe'nin, Özkan Mert'in, İsmet Özel'in doğruyu aradıklarını söyleyemez miyiz?

– Söyleyemeyiz. Şunun için. Diyelim, ben hekimim, kansere çare arıyorum. Bir ilaç buluyorum, "bu kanseri iyileştirir" diyorum. Deniyorum, olmuyor. Bu kez yeni ilaç için

denemeye, aramaya devam ediyorum. Onlara geldikte... onlar, hekimliği bırakıp, üfürükçülük yapıyorlar. Onlarla benim aramda yöntem farkı var.

- **Peki, burdan nereye geldiniz?**

- Benim bir huyum vardır, bir şeyi kavramadan, yerimden kıpırdamam, sesimi çıkarmam. Tabii, benim sanatta ne olup bittiğini anlamam kolay olmadı. Marks'ın Kapitali'ni, Felsefenin Sefaleti'ni, Engels'in Anti-Dühring'i üstüne uzun uzun çalışmam gerekti. Ayrıca, Marks'ın Kutsal Aile'de, Paris'in Gizemleri adlı eser eleştirisi. Bütün bu incelemelerden sonra sınıf nedir, sınıf mücadelesi nedir, sanat nedir, sanatın sınıfsallığı nedir, bunları kavradım. Bundan sonra Türkiye'de şiiri, romanı, tiyatroyu inceledim. Şunu gördüm. Türkiye sanatı, büyük ölçüde burjuvazinin değerlerini estetize ediyor. Ama bunun sonucuna gelmeden önce şunu söyleyeyim. Türkiye'de sol, burjuva yazarlarınca, özellikle tiyatrodaki ciddi bir tuzaga düşürülmüştür. O tuzak şudur. Özellikle tiyatrodaki politikacı tipi hep kötüdür, hep küçük düşürülmüştür. Yazar burjuvadır; ama burjuva politikasının yerden yere vuruyor. Bunun nedeni, burjuva sıkıştığında politika yasaklandığında halkın tepki göstermesini önlemektir, bilinçte bunun meşruiyetini pekiştirmektir. Bu yüzden halk, partiler kapatıldığında "Oh kurtulduk" demiştir. Sol bu tuzaga düşmüş, o da politikacıyı kötülemiştir. Oysa burjuva politikasını eleştirmek başka şey, politikacıyı eleştirmek başka şeydir. Sol bu ayrımı yapamamıştır Türkiye'de. Şimdi burdan devam edersem, Türkiye'de sanatçıların büyük çoğunluğu burjuvazinin değerlerini estetize ettiğini görünce ben korktum... sustum.

- **Neden?**

- Türkiye'de edebî eleştiri tekil eserler üstüne yapıldı hep. Bu eleştirinin önemini yadsınıyorum. Ama eser, sistemden koparıldığı için bana göre yeterli değildi. İşlevli eleştiri, eseri sistemin içinde, sistemle ilişkileri içinde değerlendirmektir. Ekonomiden örnek verirsem, ekmek fiyatının yüksekliğini değil, ekmek fiyatının hangi sistem içinde nasıl belirlendiğini göstermek gerekir. Burdan bakınca ben dedim ki, Selim İleri, Pınar Kür, Orhan Pamuk sistemin sanatçılarıdır.

Bunlar sistemin değerlerini estetize eder. Böylece saf edebî eleştirinin yanlışlığını gösterdim. Bireyci-toplumcu ayrımına karşı çıktım. Dahası onların bireyci bile olmadığını söyledim.

- **Sustum demiştiniz.**

- Evet sustum. Çünkü bu görüşlerimi hiçbir yerde yazmadım. Hemen sustururdular. Beş yıl sustum. Kemal Özer, Varlık dergisinin başına geçince, ben de Varlık'ta yazmaya başladım. Burda size söylediğim görüşlerimi *Sanatta Star Sistemi* adlı yazımda anlattım. Yıl 1983. Kıyamet koptu. Mücadele başladı. Bu mücadele 1990'a kadar sürdü. 1990'da Varlık'tan ayrıldık. Ben köye gidecektim.

- **Neden köye gitmeyi düşündünüz?**

- Yazma imkanım kalmamıştı. Ayrıca, Türkiye'de bir sorunu anlatabilmek için on onbeş yıl bıkmadan, milimetrik mücadele vermek gerekir. İşte bu sırada Berrin Taş "Sizin haklı olduğunuza inanıyorum. Bir dergi çıkaralım" dedi. *İnsancıl* böyle doğdu. Sanatta Star Sistemi'ne karşı bir mücadele başlattık. Nedir Sanatta Star Sistemi? Sanatı, yalnızca burjuva değerlerinin estetize edildiği bir meta üretimi etkinliği durumuna getirmek... böylece, burjuva değerleri güzeldir... dünyanın değişmesine gerek yoktur biçiminde bir bilinç durumu oluşturmak. Estetiğin bu politik yanının ortaya çıkarılması çok kişiyi rahatsız etti. Önce kabul etmediler. Onbeş yıl süren bir mücadeleden sonra, "Evet, sanatta star sistemi vardır; ama olumludur" dediler. Tabii *İnsancıl*, tek bir hedeften yola çıkmadı. Felsefi kültürün edinilmesi... yeni bir dil... kültür örgütlenmesi *İnsancıl*'ın yapmak istedikleriydi.

- **Felsefi kültür... yeni bir dil, kültür örgütlenmesi bunlara sonra dönelim isterseniz. *İnsancıl*, amaç ve hedeflerine yürüyüşünde nasıl bir yol/yöntem izledi?**

- Türkiye'de birçok doğru, yanlış yöntemle söylenir. Öncelikle Marksist sol, doğruyu yanlış söylemede son derece beceriklidir. *İnsancıl*, işte burda kökten bir değişiklik yaptı. *İnsancıl* doğruyu, doğru yöntemle söyledi.

- **Bunu biraz açar mısınız?**

- Bakın, insan duyarlı bir varlıktır.

Burjuva sınıfı dışında duyarlı bir insanın, sömürden, baskıdan yana olması, insanın varolmasına aykırıdır. Önemli olan bu duyarlılığı bilgi... bilinç durumuna dönüştürmektir. Bu dönüştürme mücadelesinde insan psikolojisi dikkate almak... insandan yola çıkmak gerekir. Ayrıca Marksizm, biliyorsunuz hep kötülendi Türkiye'de. Bütün bunları dikkate aldık. Slogana... sıfatlara başvurmadan sorunları açılmaya açılmaya... Marksizm'in bir insanlaşma mücadelesi olduğunu anlata anlata ilerledik. Örnek vererek, yıllardır okuduğu... beğendiği yazar için, "Bırak onu, okuma," demedik kimseye. O yazarları açılmadık... gösterdik, sonra çarpı çektik.

- **Dil konusuna gelirse, neler söylediniz?**

- İnsan dil içinde düşünür. Burjuvazi bunu iyi biliyor. Dolayısıyla kavramların içeriğini belirliyor... gerekirse yeni kavramlar buluyor. Sözelimi kapitalist demiyor, iş adamı diyor. Meta kullanımını çağdaşlıkla özdeşliyor. Marksist solun burda... dil konusunda yeni kavramlarla hayatı açıklaması gerekiyor. Ayrıca dilin yapısını bozmak gerekir. Çünkü dilin yapısı bilinçte durağanlık oluşturur. Bu konuda çok zorlandık. Yavaş yavaş bu konuda düşünmeye başladığını görüyorum. Ama şimdi bile bir başka disiplinin kavramını, şehit kavramını kullananlar çoğunlukta. Tabii daha önemlisi yazılarımızdaki anlatım biçimi. Durağan... metafizik yöntemli anlatım biçimi egemen. Diyalektiği benimseyen bir insanın anlatım biçimi de diyalektik olmalı. Bu konuda örnek vermek gerekirse Afşar Tımaç'ın *Estetik*, Berrin Taş'ın *Aşk... Yeni İnsanın Dili*, Tevfik Taş'ın *Bakmak Görmek* adlı eserleri... Sennur Sezer'in *Direnç Şiirleri* diyalektik anlatım için öğretici kitaplardır. Sözelimi Kapital'in anlatımı da diyalektiktir. Özlü sözlerle... geriye dönüşlerle... şiirlerle Kapital hayalini içine sokulur.

- **Peki kültür örgütlenmesi.**

- Orda başarısız olduk.

- **Kültür örgütlenmesinde başarısızlığın nedenleri ne sizce?**

- Sonradan anladım, erken hareket etmişiz. Nesnel koşullar uygun, öznel koşullar uygun değil.

- **Peki siz, Gündoğdu olarak öz-**

neler açısından uygun musunuz?

- Hayır. Zaten temelde benim yü-
zümünden örgütlenme olmadı. Sert dav-
randım. Genç insanlara daha anlayışlı
davranabilirdim. Ben, örgütlenmeye
giderken herkesin bütünsel bilinçli ol-
duğunu sandım. Ankara'da bir genç
kız, "Hocam biz bu işi kaldıramayız"
 demişti. Gençler kaldıramadı yükü.
Ben de sert davrandım.

- Ne yaptınız?

- Temsilcilikleri kapadık... örgüt-
lenmeden çekildik.

**- Anlayışlı davranıyordunuz
örgütlenme olabilir miydi?**

- Olurdu da diyemem... olamazdı
da diyemem.

**- Yeniden başlamayı düşünüyor
musunuz?**

- Uzun bir süre hayır. Şunun için.
Ben arkadaşlığı severim. Örgütlenme
sürecinde arkadaş olduğumuz kişiler-
le şimdi dargınız. Bu, benim canımı
sakar. Bir işi başaramazsak, sert tartış-
sak bile arkadaşlığımız devam etmeli.
Ama böyle olmuyor Türkiye'de. Büt-
tün köprüler atılıyor. Bu mücadelede-
ki kuvvetleri azaltıyor... zayıflatıyor.
Marksist sol, arkadaş olmasını bilme-
di. Şimdi biz n'apıyoruz; düşüncesine
katılmadığımız kişiyi küçük düşür-
mek için, ağzımıza ne gelirse söylü-
yoruz. Zekamızı burda çok iyi kulla-
nıyoruz. Sözgelimi biri bana yamyam
dedi. Şaşkın kaldım zekasına. Ama
onlar şunu bilmiyor. Marksist solda
mücadele veren birine böyle saldırı-
lar, bir bütün olarak Marksist solu
zedeliyor. Burjuvazi, bu tür saldırıları
zevkle izliyor. *İnsancıl* burda da doğ-
ru bir tavır koydu. Hiç kimseyi küçük
düşürüp kişiliğe saldıran tek cümle
çıkmadı *İnsancıl*'da.

**- Şimdi isterseniz yeniden sanata
dönelim. Neden kültür-sanat dergisi
çıkardınız?**

- Bir sınıfın, bir sınıfı sömürmedi-
ği... sınıfsız bir dünya mücadelesinde
insani kültür edinmek son derece
önemlidir. Hele sanatı bir mücadele
asla kazanılmaz. Bu mücadele de
ressamın, müzisyenin, şairin, tiyatro-
cunun felsefecinin olacak. İşte bunun
için kültür sanat dergisi.

**- Türkiye'deki kültür-sanat orta-
mını nasıl değerlendiriyorsunuz?**

- Engels, *Anti-Düring*'de Alman-
ya için "Şiirde, felsefede, siyasette, ik-

tisatta, tavihte ekstra işporta malı",
der. Türkiye şimdi bu durumda kültür
sanatta. Ama bunun sorumlusu burju-
vazi değil. Burjuvazi kültürsüz, sanat-
sız bırakmak istiyor insanı. Bir gerek-
sinme olmaktan çıkaracak sanatı.
Marksist sol, burda yekınmeli. Sözge-
limi, Çehov, Marksist mücadelede son
derece önemli bir yazardır. Ödenekli
tiyatrolar, Çehov'un oyunlarının içini
boşaltarak oynuyor. Bir de hemen ak-
lıma geliveren, Memduh Şevket
Esendal, Sait Faik, Sadri Ertem, tabi
daha birçokları Marksist solun üstün-
de önemle durması gereken yazarlar-
dır. Bilinçlenme yalnızca politik an-
lamda olmaz. Marksizm politika dı-
şında ne varsa dışlayan bir dünya gö-
rüşü değildir. Sanatı, estetiği de kap-
sayan bütünsel bir dünya görüşüdür
Marksizm. Politikada Marksist, este-
tikte idealist olunursa... Türkiye'de
durum bu... buna, "mencu guye, tan-
buram çı gu ya/ ben ne söylüyorum,
tanburam ne yapıyor" denir.

**- *İnsancıl*'ın yayın pratiğinin fel-
sefi düzlemdeki temellerinden ve ide-
olojik tavrından söz eder misiniz?**

- Geçenlerde İstanbul Üniversite-
si'nde "*Felsefede İnsancıl*'ın yeri"
konulu bir konferans verdim. Felsefe
bizde Üniversite kürsülerinden çıkıp
sekağa inmedi. *İnsancıl*, felsefeyi so-
kağa indirme mücadelesi veriyor.
Ama burda sağlam bir temellendirme
gerekir. Bu temellendirmeden sonra
ideolojik bir tavrından söz edilebilir.
Platon'u, Aristoteles'i, İbni Rüşd'i, İb-
rahim el-Hakemi'yi, Kant'ı ne kadar biliyor-
sun de ideolojik tavır alacaksın. *İn-
sancıl*, bu noktada doğru ideolojik ta-
vır için felsefi birikim sunuyor insana.
Bu konuda mücadeleye kesin kararlı-
yız. Türkiye'de doğru dürüst, roman,
şiir okumamış, ciddi bir felsefi biri-
kim edinmemiş kişiler, şiir, roman,
öykü yazıyor, dahası dergi yönetiyor.
Şimdi bunları toplayarak, bırakın şiiri,
bırakın romanı, şu yazdığın konunun
tarihi gelişimini anlatı desek anlata-
maz.

- Durum o kadar kötü mü?

- Kötü tabi. Bilgi burjuvazinin
elinde... paralı üniversiteler açılıyor.
Koç üniversite açtı, Sabancı üniversi-
te açıyor. Bilginin karşısına elli kav-
ramla, doldur-boşaltı yöntemi tırl ya-
zılarla çıkamazsın. Bilgiyi burjuvazi-

nin elinden almak zorundayız. Adı ne
savunulan görüşün, bilimsel sosya-
lizm değil mi. İşte buna uygun, bu do-
natımda olmak gerekir, burjuvazi,
devlet üniversitelerinin yetersizliğini
anladı. Şimdi kendi yetiştirecek ada-
mını. Bilgisiz insan, bilgili insanı
hangi koşulda olursa olsun yenemez.
Daha ötesi, bilgisiz insan toplumu dö-
nüştüremez.

**- İdeolojik mücadele kendi başına
bir amaç değil. Kültür, bilim ve sanat
hayatı üzerindeki emperyalist ve ge-
rici sermaye tekeline boyun eğdir-
mek ve mücadeleyi ileri taşımak, bazı
politik hedefler ve görevler gerekti-
rir. Bir bütün olarak devrimci özgür-
leşme mücadelesinde; sistemin ya-
rattığı yabancılaşmaya, bireyciliğe,
hegemonyaya karşı savaşında san-
atın/sanatçının rolüyle politik hedef-
ler arasındaki ilişki konusunda neler
söylemek istersiniz? Yani kültür-sa-
natla politika arasında nasıl bir bağ
olmalı?**

- Önce şunu söyleyeyim. Sanatçı
hangi konumda olursa olsun doğrudan
doğruya politik bir kişiliktir. Burjuva
sanatçıları bunu saklar, "bizim politi-
kayla ilgimiz yok" der, doğru değildir.
Sanatçı güzeli yaratır. Güzeli sal değil-
dir. Bir esere, bir nesneye güzel ya da
güzel değil derken politik bir tavır da
alırız. Bu açıdan bakıldıkta burjuvazi,
kültür-sanatla politika arasında doğru
bir bağ kurmuştur. Her şeyden önce
burjuvazi, burjuva sanatçısının partili
olmasını zorlamaz. Temele inmemek
koşuluyla eleştirileri de hoş görür. Eğ-
risine doğrusuna bakmadan burjuva
sanatçısını bütün gücüyle destekler.
Eserini basar... gazetelerde yazı yaz-
dırır, televizyona çıkarır. Burjuva sa-
natçıları da birbirlerini kollar, destek-
ler.

Marksist sola geldikte... Marksist
sol, bir sanatçıyı destekleyecekse,
onun mutlaka kendi kümesinden, ken-
di partisinden olmasını ister. Örnek
vereyim: Ayhan Ergün, emekçi, şiir
kitabını bastık, Marksist solda ses
yok. İsmet Alici'nın şiir kitabını bas-
tık, emekçi İsmet Alici, Marksist sol-
da ses yok. Afşar Tımaç'ın *Düşün-
ce Tarihi, Estetik* yine ses yok. Ke-
mal Bekir'in *Kanlı Düşün* adlı roma-
nı, son derece önemli... yine ses yok.
Burda bir politikadan söz edilebilir

mi? Edilebilirse bu yanlış bir politika-
dır. Bunun yanında sanat-politika iliş-
kisinde politikacının... politika ya-
panların bir işlevi daha vardır. Sözge-
limi. Lenin Oblomov'u tekmeyle ko-
valım diyor. Oblomov okunuyor.
Tolstoy'dan, Çehov'dan söz ediyor.
Bizde Marksist soldaki partilerden bi-
rinin başkanı yalaka diyeceğine Mur-
taza'ya dese, Orhan Kemal'in Mur-
taza'sı okunur. Kim bu Murtaza der
herkes. Ya da konuşmasına, söz geli-
mi İsmet Aker'den bir dizayle başla-
sa... ya da "Atışar Tımaçın *Felsefe
Bir Sevinçtir*" dedi. "Bizde sosyalizm
bir sevinçtir" diye bitirsek konuşma-
mı. Ya da bir parti başkanı Sennur Se-
zer'in *Direnç Şiirleri*'nde, çocukların
satışını anlatan şiirini okusa, "Biz bu-
nu değiştireceğiz" dese, Berrin Taş'ın
bu dizeleriyle donatsa konuşmasını
"Aşk kavgadır kavgadır barış." Bakın
Bülent Ecevit'e. Birçok yeni kelime-
yi, "güvence, işletlik, olasılık, ola-
nak" söylevlerinde kullandı, yaygın-
laştırdı. Marksist sol sanatla ilgili po-
litikasını gözden geçirmeli, kökten
değiştirmeli.

- *Dergimiz Uzun Yürüyüş'e yazdığınız yazarın konu başlıkları felsefe ağırlıklı. Türkiye solunda felsefe geleneğinin zayıf olması, genel olarak felsefeden uzak kalınmasının sonuçları nelerdir? Daha da açık söylemek gerekirse, felsefeden uzak ve felsefeye ilgisiz kalmanın bedelini nasıl ödüyoruz, tarih ve yaşam öcünü nasıl alıyor bizden?*

- Bu sorunuza iki açıdan yanıt vereceğim. Birinci açı politika yapanlar. Bizde Marksist sol felsefe dendiğinde saf felsefeyi anlıyor, öyle sanıyor felsefeyi. Oysa felsefe sınıflar mücadelesinde kuramsal açıdan göğüs göğüse gelmedir. Felsefi birikim yoksa dünya görüşü bulanıksızdır, Marks, Engels, Lenin felsefeyle derinlemesine uğraşmışlardır. *Felsefe Defterleri*, Lenin'in nasıl felsefe çalıştığını gösterir bize. Felsefe, bilinci netleştirir. Bunun yanında bilincin bütünselliğini sağlar. İnsanlaşma sürecinde, insanın hangi yollarda gittiğini, hangi çıkmaz sokaklarda nasıl bunalıldığını... hangi koşullarda nasıl yanlış temellendirmeler yaptığını... bütün bunların bilgisini sağlar felsefe. Bir iki örnek vereyim. Erdemi, ahlaki savunan Sokrates

ahlaki, erdemi bozuyor diye ölümüne mahkum edildi. Halk sevindi buna. İnsanın özgürlüğünü savunan Mutezile'yi halk kovaladı. Bugüne gelince insanın özgürleşmesini savunan Marksist sol, emekçiler arasında kök budak salamıyor. Tabii burda emekçileri suçlayamayız. Felsefi birikim edinmedik, edinecek bu birikimi politikayla emekçiye ulaştırmayı düşünmedik.

İkinci açıya geldikçe... Egemen sınıf, bakışını felsefeyle meşrulaştırır. Felsefeyle baskı hissedilmez. İstanbul metrosunda sabah akşam süpheli kişileri ihbar edin diye sesli duyuru yapılıyor. İhbarcılık kötü değil mi... Ama orda ihbarcılık güzelleştiriliyor. İşte bu felsefedir. Sınıf baskısının bilince çıkabilmesi için felsefi mücadele gerekir.

Öç almaya geldikçe... Öç almayı geçtik. Hayat bizle alay ediyor. Şu anda Türkiye'yi soğuk savaştan arta kalmış kişiler yönetiyor. Bunlar, insani herhangi bir sorunu anlamaktan, kavramaktan acizdir. Bir sorunla karşılaş-tıklarında vur-kır yöntemiyle düşünür bunlar. Radikal'de Türker Alkan yazıyor. Erzurum Vali Yardımcısı Ali Yener, yoksullara şöyle demiş: "Hem fakirsiniz, hem aklınız yok. Fakirsenez, elektrik yakmayacaksınız. Paranız yoksa gaz lambası alacaksınız. Eğer onu da alamıyorsanız mum yakacaksınız."

Soğuk savaştan arta kalmış yöneticiye göre bu halk baş belasıdır. Hep sorun çıkarır. Ekmek der, elektririk der, durmadan bir şey ister. Birileri de kışkırtır halkı, hadi ekmek iste, hakkını iste diye. Bütün bunlara canı sıkılan yönetici, savcı, polis, jandarma elindeki bütün kuvvetlerle huzuru bozanları vur kırta susturur. Halk böyle bir durumda hemen kabağuna çekilir.

Marksist sol, işte burda sorumlu. Halkın kabağını kıramadı. Felsefesizlik yüzünden kıramadı. Halkın, sınıfından uzak kaldı. Varolan sistemin gayrimesruluğu, adaletsizliği, haksızlığı ancak felsefeyle gösterilebilir. Bizim halka göstermek gerekir. Bunun içinde felsefe sanat gereklidir. Oysa bu alanlarda Marksist sol yok.

- *İnsancıl'da genel yayın yönetmenliği ve birçok dergide yazmanın yanı sıra, birçok kültür merkezinde*

dersler, seminerler verdiniz, gözlemlerinizi, değerlendirmelerinizi anlatırmısınız?

- Bu ülke nasıl kurtulur dendiğinde herkesin bir politikası var. Aynı politikayı savunanlar örgütleniyor, mücadelelerini sürdürüyor. Ben, bu ülke nasıl kurtulur demedim. Ben, bu ülkede aydınlatmayı nasıl başlattım, bu aydınlatma hareketi Orta-Doğu'yu nasıl etkiler, sonra bir dünya hareketine nasıl dönüşebilir diye düşündüm.

- *Bu düşünceye nasıl vardınız?*

- Tümevarım yöntemiyle...

1960'lı yıllar geri kalmış ülkelerin, ya da emperyalizmin boyundurduğunda inim inim inleyen ülkelerin dikenli dönmeydi. Nkrumah, Hasır, Tito, Kaddafi, Castro, Nehru, Ho Şi-Minh birer umuttu. En azından ben 1990'larda böyle bir dünya düşünmüyordum. Emperyalizm, bu umudu hepimizin gözü önünde teker teker boğdu. Yugoslavya'ya hakın, yeter. O zaman şu çıktı ortaya. Bu liderler, şu ya da bu şekilde emperyalizme karşıydılar. Ama hiçbirini halkı aydınlatmadı.

- *Neden olmadı bu sizce?*

- Halka güvensizlik diyebilirim. İktidar tutkusu diyebilirim. Sözgelimi, Nasır, istifa ediyor, halkın karşısına çıkıyor, ağlıyor, halk sokaklara dökülüyordu. Halk yönetimde değildi, yönetilendi. Ben, bu noktada halkın aydınlatılması... halkın yönetime hazırlanması ilkesinden yola çıktım. Tabii hiç kimse katılmadı bu görüşüme. O zaman ya bir köşeye çekilmem ya da tek başıma da olsa harekete geçmem gerekirdi. Ben tek başıma harekete geçtim. Felsefe seminerleri başlattım. Bu seminerlerde, bilince yerleşmiş, durağan yargılar kırılır önce. Öğrencinin kafası karışır. Sonra bilgilenme, aydınlatma süreci başlatılır. Tabii bir de Özgür Üniversite var. Son derece önemli bir kurum Özgür Üniversite. Özgür Üniversite'nin Türkiye'nin aydınlanmasında önemli bir işlevi olacaktır.

- *Bu seminerlerde başarılı olduğunuz söylenebilir mi?*

- Başarı derken neyin ölçüt alındığını bilmek gerekir. Tekil açıdan alırsanız birçok kişi geçmişin önyargılarından kurtulmuş, düşünmeye başlamıştır. Bu başarıdır. Ama bütün Türkiye ölçüt alınırsa bir başarıdan söz

edilemez.

- **Size göre aydınlanma Anadolu'dan mı başlamalı?**

- Türkiye'de aydınlanmayı başlatacak bir birikim var. Nedir o birikim: Cumhuriyet, demokrasi, ulusun egemenliği, okuma yazmanın kolaylığı bütün bunlara bakıldığında çevre ülkelerden çok ileri Türkiye. Ta Kuzey Afrika'dan başlayın, bütün Orta-Doğu'da, *İnsancıl, Evrensel Kültür, Uzun Yürüyüş* benzeri dergiler bulamazsınız. Bütün iş bu birikimi toparlamakta.

- **Toparlayamıyoruz ama.**

- Toparlayamıyoruz; çünkü çok yönlü bakmıyoruz. Bu işin psikolojisi var, sosyolojisi var, tarih var. Sözelemini, Ömer Hayyam, İbnü Sina, Suhre verdi. Orta-Doğu'nun kültür birikimi... Çok yönlü bakış, ideallerin hayata dönük gerçekliğini hazırlar.

- **Kemalizm konusunda ne düşünüyorsunuz?**

- Önce şunu söyleyim. Türkiye'de idealist düşünce çok baskın. Idealimizi mutlakaştırıyoruz. Her alanda böyle bu. Geçen gün gazetede okudum. İyiliksever bir zat, polislere ders veriyormuş, bir çatışmada göstericilerin başına vurmayın diye. İyiliksever zata ideal bu. Kafaya vurulmasın. İyi ama, göstericiyle polis karşı karşıya geldikte, bu spor karşılaşması değil ki, kafaya vuran polis, sahadan kımızı kartla çıkaracaksınız. Bu ideal, çatışmanın gerçekliğiyle uyumuyor. Tam tersi çatışmada can alıcı yerlere vurulur. Siz istediğiniz kadar, aman gözüne kafasına değil, kaba yerlerine vurun deyin. Burdan Kemalizm'e geldikte... Biz Kemalizm'i kendi ideallerimize göre eleştiriyoruz. Oysa Kemalizm'i, Kemalizm'in idealine göre eleştirmek gerekir. Nedir Kemalizm'in ideali, sınıfsız, imtiyazsız bir millet yaratmak. Oldu mu bu, Olmadı.

Neden olmadı. Kemalistlere baksak, Demokrat Parti hareketi Kemalizm'den ayrıldı. Atilla İlhan bütün sorumluluğu İsmet İnönü'ye yükler. Aslında Kemalizm'in başarısızlığı, burjuvazinin başarısızlığı. Çünkü, 1923 İzmir İktisat Kongresi incelenirse görülür, kapitalist yolla... kapitalist yaratarak işe başladılar. İyi ama kapitalizm bırakın bütün insanlığı, bir milleti bile temsil edemez. Ama "milletin"

temsilcisiyim diye kendini kabul ettirir. Aslında burjuvazi, eşitlik, adalet, özgürlük diye girdi tarihe. Ama bütün bunların birini bile gerçekleştirmedi. Zaten Marks söylemişti, sermaye tepeden turnağa her gözeneginden kanla pislik damlatarak geldi. Bu, bugün de böyle. Kemalistler, burjuvaziye dayalı bir aydınlanmayı düşünüyor. İmkansızlık burda. Bakın, İlhan Selçuk'un yanında Selim İleri var, Enis Batur var. Kemalizm'in estetiği burjuva yazarlarının elinde biçimleniyor. Ahmet Taner Kışlalı, tepki kimliği, üst kimlik, yan kimlik diye kavramlar uyduruyor. Kemalizm, sınırsız imtiyazsız bir millet yaratamadı, yaratamazdı da. Ama nice bir birikim yarattı. Burdan sonra sorun şudur. Bu nice birikim nasıl olur da sosyalist niteliğe dönüştürülür.

- **Solun, genel olarak kültür-sanata yaklaşımı, bu alana dair politikası, yayıncılık anlayışı ve pratiğine ilişkin sormak istiyorum. Bu pratikle ilişki ve diyalog noktasında yaşananları tahlil ettiğimizde, İnsancıl hangi dersleri ve sonuçları çıkarıyor?**

- Marks'ın, Engels'in, Lenin'in eserlerine baktıkta bu eserlerde çok zengin bir kültür birikimi görülür. Buna karşın, Türkiye edebiyatı gözden geçirilmiyor. BEKSAV bunu yaptı diye de eleştirildi.

Yayıncılığa geldikte... "Biz haklıyız", diye yayın yapılır solda. Bu bile idealizm. Çünkü hiç kimse hiçbir konuda bu denli haklı olamaz. Diyaloga geldikte, basın açıklaması varsa çağırırlar. Başka bir diyalog gereksinimleri yoktur. Zaten Marksist solta bir tartışma düşünülemez. Hemen saldırı başlar. Çünkü Marksist solda her küme, son derece doğru yoldadır, son derece haklıdır. Eleştiriyi kabul etmez bu yüzden.

Burdan çıkardığımız ders şu. Biz öyle olmayacağız. Olmadık. Ama esas dersi onların çıkarması gerekiyor. Neden hiç kuşku duymuyorlar. Oysa Marks'ın en çok sevdiği söz şudur: "Her şeyden kuşku duymalıdır." Bir de Marksist solun mizahı yok. Şakalaşmasını bilmiyor. Engels, en çok şakalaşmayı sevmişti.

- **Dergimiz Uzun Yürüyüş'e dair neler söylemek istersiniz? Uzun Yürüyüşçüler'e bir mesajınız var mı?**

- **Uzun Yürüyüş**, bir açılım sol için. Böyle görüyorum. Derginin 26. sayısında *Politikayı Kültürle Örmek* adlı bir yazı var. Önemli. "Siyasal ve toplumsal iktidarın yolu, güçlü bir kültürel donanım ile şekillendirilmiş politiktezm çabasından geçiyor" diye bitiyor bu yazı. Dünyayı baştan başa değiştirecek bir çekirdek bu. Sorunu burda görmek... burdan işe başlamak son derece önemli. Bu amaç için *Uzun Yürüyüş*'ün silkinmesi gerekiyor. Birinci nokta küme içi değerlendirmeler bitmedi. Buna dış ağrısı diyorum. Dışı çekmediniz bir türlü. Okur mektupları da dış ağrısı üstüne hep. İleri atılım için dışın çekilmesi gerekiyor. Politikayı kültürle örmek dışı çekme hareketi olabilir.

Uzun Yürüyüş, dil sıkıntısını kıramadı. Bakın, insan belirli bir dilin içinde doğar. Bu dil yapılanmıştır. Sonra bu dilin içinde düşünmeye başlar. Dil akışkan düşünceyi durağanlaştırır. Düşüncenin durağanlaşması dilin bu yapısından gelir. Durağanlaşma özellikle kavramsal sorunlarda iyice belirginleşir. Yazar, işte bu durağanlaşmayı kırmalıdır. Yazı yazmak doğru cümle kurmak değildir. Hepsinin devrimci olduğuna inandığım *Uzun Yürüyüş* yazarları dilin kullanımında devrimci değil. Durağan anlatımın dirseklelenmesi gerekir. Durağanlaşmayı dirseklemenin yanında halkın kullandığı kavramlarla dilimizi zenginleştirmeliyiz. Bugün halkın dili kullanımdan nerdeyse kaldırıldı. *Uzun Yürüyüş* halkın dilini üst düzeye çıkarabilir... yeniden kullanıma sokabilir.

- **Son olarak ne söylemek istersiniz?**

- Söylediklerimi şöyle özetleyebilirim. Bilgiyi, felsefeyi, sanatı burjuvaziden kurtarmalıyız. Burjuvazi, bilimsiz, felsefesiz, sanatsız dındızlak kalsın ortada. Bu açıdan bakımda yarı için güzel bir dünya kurulacak. Ekmek, belli bir sınıfın elinde olmayacak, ekmek için kimse bunalmayacak. Tabii ben öbür günü görmeyeceğim. Olsun. Ama öbür günün dünyası insanı olacak... güzel olacak. Bunu biliyorum. Bana öyle geliyor ki, o güzel dünyada yaşayanlar, bugün bizlerin için mücadele ettiğini, niçin acı çektiğimizi anlayacak.

Yadigar

Serdar ÇAKMAK

Göz göre göre ah bile bile
Veriverdim ben elimle
gidiverdi de adı kaldı yadigar
Şehrazat

Türkiye'nin yetiştirdiği ender müzik gençlerinden Uğay Hepa'nın bestelediği, Demet'in mükkemmel bir yorumla okuduğu bu parçayı bugünlerde çok dinler oldum. "Yadigar"ın nakaratındaki, "Gidiverdi de adı kaldı yadigar" sözlerine takılıp kaldım. Zira, bu sözler bana, "Kaypak-kaya İle Birlikte" adlı eserin yazarı Ali Taşyapan'ı hatırlattı. Derin bir iç çek-tirti. Kitap hakkındaki son derece şah-si fikirlerimi de söylemenin artık za-manı geldiğini haber etti.

ALİ ABİ

Ali Taşyapan'ı, 1995 senesinin Aralık ayında Kaypak-kaya'nın hayatını konu edinen dokümanter filmin çekimi öncesi, hazırlık çalışmaları esnasında tanıdım. Üç sene süren bu çalışmada, kiminle görüştüysen, görüştüğün in-sanların sadece görüntülerini ve sesle-rini kaydetmedim. Gene bu insanlar hakkında şahsi fikirlerimi de sıcağı sı-cağına kayıda geçtim. Nedendir bilin-mez, hayatında çok az insana "abi" di-ye hitab ettim. Sevgili Ali Taşyapan'a başından beri severek ve isteyerek "Ali Abi" dedim. Ali Abi hakkında, görüş-memizin hemen ardından Muzaffer ile çekim yapmak üzere Avustralya'ya gi-derken uçakta, şu notları tutmuşum. Ordan aktarıyorum.

"Bizim geleceğimizin birinci kuşa-ğında olan Ali Abi, o kuşağın da en yaşlısı. Ali Abi, 'Türkiye'de baş çelişki kapitalizdir' diyen sevimli, sevecen bir 'köylü' yü andırıyor. Anadolu köylüsü-nün o kadrişinaslığı, o münavaziliği

ve o her an kırılmaya müsait ince ruh-luluğu gelip Ali Abi'de buluşmuşlar. Bence Ali Abi Kaypak-kaya'nın safına, Kaypak-kaya'ya derin aşkıdan, derin güveninden ötürü katılmış. Bugün, hâlâ Kaypak-kaya için 'benim önderim' di-yebiliyor. Kaypak-kaya'nın yakalanışı ve ardından güçler dengesindeki eşit-sizlikten kaynaklanan birinci yenilgi, Çin'deki geriye dönüş ve 70'lerin orta-larından itibaren dünyada değişen si-yasi dengeler bence, taa o zaman, bir çokları gibi Ali Abi'yi de gafıl avlamış. Doğrudur, dünya solundan bizim solu-n ödünç aldığı kadar bilmemek, bizim ül-kemize has olan siyaset-cemaat ilişkisi-nin beraberinde getirdiği sekterizm ve devletin acımasız cebiri, Ali Abi'ye 50 yaşından sonra 'illallah' dedirmiş. Bu badireleri yaşamamış olan biz genç ne-sillerin, 'bekara karı bozamak kolay-dır' misali, şimdi Ali Abi'ye, 'dönek' veya 'pili bittir' demesi de çok ucuz-dur."

Bizim geleceğimizin en önemli de-terlerinden bir tanesi, nesiller arasında bir köprü'nün mevcut olmayışıdır. Hal böyle olunca tecrübe, birikim, hepsi berhava olmaktadır. İkincisi, şu gerçe-ğin bilinmesi zorudur. Yirmi yaşların-da profesyonel devrimcilğe başlayıp, sittin sene "ideolojik kararlılık"la yürü-yen insan, bırakalım Türkiye'yi, dün-yanın başka bir yerinde bile az bulunur. Hele hele iktidara gelinmemişse, bu durum yaşlı kuşaklarda bir gevşemeyi beraberinde getirmektedir. Hakikaten komünist olan bir komünist partisinin bu insanlara karşı, sadece ahlaki gerek-lilikten ötürü değil; aynı zamanda "emeğin değerini" bilme anlamında da, ideolojisinden zerre kadar taviz ver-meksizin, üslubuna dikkat ederek son derece saygılı ve olgun bir ilişki kur-ması ve yaşatması gerekmektedir. Tabi ki, şayet bu insanlar barikatın öte ya-nında tercih kılınmışlarsa.

Kaldı ki, sevgili Ali Taşyapan, poli-

tik duruşuyla barikatın öte yanında de-ğil; berisindedir. Kalemle aldığı eser ise, birazcık sağlıklı düşünebilen her gelenek militanı için, köklerimizden har-kulade bir topografyasıdır.⁽¹⁾

Yazarın siyasi tespitlerinde katkının katılamayacağımız yanlar ise gene, bi-zim, korkmadan gözünün içine bakma-mız gereken gerçekliğimizdir. Zira, bu gerçekliğimize bakmamayı yeğleyenle-rin, bugün "dönek" diyerek küfür ettik-leri bir Ali Taşyapan dahi olmaları mümkün değildir. Çünkü Ali Taşya-pan'ın içinde yer aldığı kuşağın -bazi-ları hariç- en önemli özelliklerinden bir tanesi, onurlu ve erdemli bir şekilde nerden gelip nereye gittiklerinin bilin-cinde olmalarıdır. Şimdikiilerin ise, bü-tün afra ve tafiralarına rağmen, gidecek-leri yer karanlıklar dünyasının yer alı-dır. Yalan mı? En azından yakın tarihi-miz buna şahit değil midir? Neyse... ben kitaba ilişkin görüşlerimi aktara-yım.

ANADOLU'NUN FOTOĞRAFI

Bizim tarihimizde yıllarca, bırakı-lım Maoizm'i, Mao Zedung Düşünce-si'ni bile reddedip, bir çırpıda ne hik-metse beleşe Maoizm diyenlerin kulak-larına hitaben, Başkan Mao'dan bir alıntı ile, "Kaypak-kaya İle Birlikte" ki-tabını değerlendirmeye başlayalım. Bu arada söylemeden edemeyeceğim. Yıl-lar sonra Ali Abi içinde, Başkan Mao'dan bir kaç şey okumak herhalde, nostaljinin ötesinde birşeyler uyandırır.

"Kendi tarihimiz hakkında" diyor Başkan, "hiçbir şey bilmedikleri ya da pek az şey bildikleri için utanacakları yerde gurur duyanlar var. En önemlisi de, Afyon savaşından bu yana yüz yıllık Çin tarihini ve Çin Komünist Parti-si'nin tarihini gerçekten bilenlerin sa-yısı pek az. Hemen hiç kimse son yüz yılın iktisadi, siyasi, askeri ve kültürel

tarihini ciddi bir şekilde incelemeye girişmemiştir. Kendi ülkelerinden habersiz olan bazı kimseler ise, eski yabancı kitaplardan edindikleri son derece yetersiz ve bölük pörçük bilgilere dayanarak, eski Yunanistan'a ve diğer yabancı ülkelere ait masallar anlatmaktadırlar." (İnceleme Tarzımızı Yeniden Düzenleyelim adlı makaleden, Mao Zedung C. 3)

Taşıyapan'ın kitabı, Anadolu'nun 50'li ve 60'lı yıllarının bir fotoğrafını sunuyor. Okuyucuya kırsal hayatın siyasi, ideolojik, kültürel yanlarını bütün yalınlığı ile gösteriyor. Dini ve milli azınlıkların maruz kaldığı baskıyı, ezilenlerin ezilenlere karşı, hakim sınıflar tarafından nasıl manüple edildiklerini ya da, birbirlerine nasıl sahip çıktıklarını, somut olgularla yakın tarihimizin derinliklerinden çıkartıp önümüze koyuyor. Kadın erkek ilişkisini, köy yaşamının günlük hercümence içerisinde vererek, anlatmak isteyen anlatıyor. Kısacası, kimilerinin okurken çok sıkıldığı, yazarın, yöresine ait o uzunca anlatımları, Anadolu mozağında insan ilişkilerini bize okutuyor. Dolayısıyla, Taşıyapan'ın kitabı, Yeni Demokratik Devrim'e, esasen köylü yığınlarını seferber etmekle mükellef olan her İbucuya, Anadolu toprağının, devrimin yatağına kaydırılması için, bilmesi gereken tarihsel ve sosyal bilgileri veriyor. Kitap, Anadolu kırsalının yakın tarihi hakkında, sosyolojik çalışma yapmak isteyenler için de, başvurulabilecek bir hazinedir.

Belirtmeden geçemeyeceğim, Ali Abi'nin hem konuşma hem de yazı dili, Kaypak'ın nükine çok benziyor. Aynı şeyi Muzaffer içinde söylemek mümkün. Retorik ve üslupda sadelik, yazılı ve sözlü anlatımda mütevazilik. Muazzam bir dinginlik vardır bu insanlarda. Bu özellikler gene birinci kuşağımızdan olan ve eğitim düzeyleri daha düşük seviyede diyebileceğimiz yoldaşlarımız için de geçerlidir. Kelime dağarcıkları zengin olmasa da, o zamanın Dersim mahalli kadrolarından bir Hayrettin'de, bir Gavrur'da da aynı özellikleri yakalamak mümkün. Burada okul eğitiminin şüphesiz bir önemi vardır. Ama bence iki nokta burada çok barizdir. Bir, bu yoldaşlarımızın köy kökenli oluşları, bir diğeri ise, Kaypak'ın ekolünden gelmeleridir. Taşıyapan'ın kitabında başından sonuna kadar bu özellik kendini gösteriyor.

"ARAŞTIRMA YAPMAYANIN SÖZ HAKKI YOKTUR"

Taşıyapan'ın kitabında, 68-70 arası devrimci şahlanışı, siyasi ve ideolojik harmanlanmayı, okuyucu, devrimci bir militanın penceresinden yakaladığı detaylarla, elde etmesi mümkündür. Bu detaylar anlaşıldığı ölçüde Kaypak'ın neresiyle ve nasıl, hangi badireleri atlattığını ve kendi ekolünü nasıl, hangi güçlüklerle göğüs gererek kurduğunu okuyucu anlayabilir. Bir Hikmet Kıvılcımlı'ya, bir Mihri Belli'ye, bir Doğu Perinçek'e teoride ve pratikte nasıl diklenildiğinin öyküsü orada vardır. Birakalım Kaypak'ın muhteşem, bilinen tezlerini bir yana, devrim cephesindeki darbe hayranlarına karşı "genç yaşta" (biliyorsunuz İbrahim'i kültürsemek için karşıları hep bu "genç yaşta" lafını kullanırlar), teorik ve pratik olarak, nasıl da cansiperhane bir muharebeye girdiğini, Taşıyapan kitabında anlatıyor. 1998 Türkiye'sinde, MGK gölgesinin altında canıhuş olanların, vaktiyle Kaypak'ın tarafından çekilen röntgen filmini Taşıyapan, kitabında bize sunmaktadır.

Taşıyapan'ın kitabında, bizim geleceğimize ilişkin bölüme gelecek olursak... İçi boş partici geçinip, Taşıyapan'ın kitabına burun kıvrımların ilk önce Başkan Mao'nun, şu sarıh ifadelerinin kulaklarına küpe yapmaları gerekmektedir.

"Araştırma yapmayan" diyor Başkan ve devam ediyor, "söz hakkı yoktur şeklindeki görüşüm 'dar deneycilik' olarak alaya alınmıştır. Ama bugüne kadar, bu görüşü ileri sürmüş olmaktan pişmanlık duymadım. Pişmanlık şöyle dursun, araştırma yapmadan hiç kimsenin söz hakkı olamayacağında hâlâ ısrar ediyorum. 'Resmi arabasından iner inmez' ortalığı velleyle veren, nutuk atan, önüne gelen her şeyi eleştirip, mahkum eden pek çok insan vardır; ama aslında böyle kaç kişi varsa, hepsi de başarısızlığa uğramaya mahkumdur. Çünkü etrafı bir araştırmaya dayanan bu görüşler ve eleştiriler, cahil gevezeliğinden başka bir şey değildir. Her yerde hazır ve nazır olan 'Padışah elçilerinden Partimiz'in gördüğü zarar saymakla bitmez." (Köy Araştırmalarına Önsöz Ve Sonsöz adlı makaleden Mao Zedung C.3) Başkan'ın özellikle bu son cümlesi çok

oturuyor. Ama biz konumuza dönelim.

Her şeyden önemlisi, Ali Abi okuyucuya, TKP-ML'nin hakikaten çeşitli milliyetlerden devrimcileri bağrında topladığının ispatını sunuyor. Bu nokta üzerinde biraz değil; epey düşünülmelidir. Hangi güç, hangi kuvvet, hangi heyecan, Çerkez'i, Kürt'ü, Türk'ü, Ermeni'yi TKP-ML'nin bağrında biraraya getirmişti? Hangi rüya, diplomat çocuğunu, subay çocuğunu, yoksul köylü çocuğunu bu gelenekte biraraya getirmişti? Hangi vizyon, Kürecik köylüsünü, Dersim köylüsünü devrime seferber edebilmekteydi? Cevabını, Taşıyapan'ın deyimi ile "bir zamanların TKP-ML"sinde aramak lazım.

Taşıyapan'ın kitabında döne döne, somut olgularla anlatılan en önemli gerçek ise, Kaypak'ın, devrimci komünist/proleter enternasyonalist çalışma tarzıdır.

ARAYAN MEVLASINI DA...

Kuşkusuz Taşıyapan'ın kitabında, bazıları açısından Kaypak'ın yanlış yolda olduğu savını destekleyecek veriler mevcuttur. Bence, bu tip okuyucunun kattiyen ağzının hemen sulanmaması gerekir. Taşıyapan'ın kitabında "arayan mevlasını da belasını da bulur". Ali Abi'nin tarihsel olayları anlatmayı bırakıp, yorumlara geçtiği yerlerde bence yanlış değerlendirmeler uç vermektedir. Dönemi yaşamış başka tanıkların da pekala, başka yorumları söz konusudur.

Yeri gelmişken bu nokta üzerinde duralım. Ali Taşıyapan'ın kendi deyimi ile bugün, hiçbir iddiası yoktur. O, sadece tanık olduğu tarihsel olayları aktarmakta ve onların üzerine anıların okuyucu ile paylaşırken, kendi şahsi yorumlarını yapmaktadır. Ancak, bugün hâlâ iddia sahibi olup, geleneğimizin geldiği noktadan onu, kafasının üzerine dikmeye çalışanlar mevcuttur. Böyleleri Taşıyapan'ın kitabındaki kimi yerleri kendince kullanmak isteyecektir. O yüzden kaçınılmaz olarak, Ali Taşıyapan'ın o günkü ideolojik duruşunu ve ruh halini biraz irdeleneceklerdir. Ali Abi'nin, bunu anlayışla karşılayacağını umarak konuyu derinleştirmek istiyorum.

1989 senesinden itibaren Kaypak'ın ve geleneği ile ilgili geniş bir çalışmaya başladığında beni mütemadi-

yen meşgul eden bir soru vardı. Kaypakkaya'nın yanındakiler nasıl oldu da onun ölümünün hemen ardından, onun fikirlerinden uzaklaştılar? Bunun bir evveliyatı yok muydu? Oruçoğlu'nun *Tohum* romanında, Koordinasyon Komitesi'nin iki üyesi Ali Taşyapan ve Ali Mercan'a istinaden söylediği, "Ali-ler bozkırın sonu olduğu kadar kuru olmadığı kanısındaydılar. İbo bu görüşe katılmıyordu." (*Tohum* s:276-277) Sözleri bir ip ucu veriyordu. Gerçi İbrahim'e o dönem katılmayanlar sırf Ali-ler değildi. Konumuz gereği biz Ali-ler'de kalamız.

Ali Abi ile ilk tanıştığım, Muzo'nun bu sözlerini hemen ona hatırlattım. Ali Abi, kaleminde olduğu gibi, sohbetinde de samimi. "Biz hiç birimiz İbo'nun kaleme aldığı yazıları o dönem eleştirmedik. Teorik düzeyimiz o seviyede değildi. Eleştirilecek bir şey görmedik. İbo'nun dürüstlüğüne ve inanmazlığına saygı duyarak onun yanında saf tıttık. O yüzden İbo'ya karşı çıkacak bir yapımız yoktu. Muzaffer biraz abartmış" diye cevap verdi.

1996 Ocak ayında, aynı sözleri Oruçoğlu'na aktardığımda, Muzo şöyle diyor. "İbo, Malatya bölgesinden pek fazla memnun değildi. Eğer orda ihbarcı mahatarın imhası olmasa idi, belki de Malatya bölgesinde daha değişik öneriler getirirdi. O arkadaşlara karşı güveni vardı, onları seviyordu. Yani hımmal gibi çalışmalarını. Fakat öfkesi de vardı. Bana geldiğinde zaman zaman söylüyordu. Yani İbrahim'de kısa zamanda sonuç alma, pratik olma, artık bir noktaya gelmişti, fazla konuşanlarla fazla şey olmuyordu. 'Yo yo yo' diyordu. 'Yeter artık, bıktık artık bu işlerden, sen ne yaptın' diyordu. 'Son bir aydır senin yaptıkların nedir anlat bakalım' diyordu. Ben, 'sen değişmeye başladın, sekterleşmeye başladın ya' diyordum, 'yo yo yo siz değişmiyorsunuz, hayat değişiyor, hızla değişiyor, siz böyle giderseniz gelecek yılların altında kalır ezilirsiniz' diyordu. 'Hiç önderlik falanda yapamazsınız' diyordu. Böyle bir psikoloji, ruh hali içindeydi. Şimdi böyle bir eğilim vardı. *Tohum*'da tahminini yazdım. İbrahim'in ruhunu tanıdığım için, tahminini yazdım. Şimdi oraya sık sık giden bir insanın, bunları düşünebileceğini, yani manevi dünyasında bunun yankıları olabileceğini hesap ederek yazdım."

Aslında Taşyapan, kitabında Kay-

pakkaya'nın sertliğinden şikayet ettiği yerlerde ve/veya onun inatçılığından söz ettiği yerlerde, kendisinin iç dünyasında yaşadığı alt üst oluşları, bütün samimiyeti ile anlatmaktadır. Mantıken böyle bir ruh halinde olan insanın, kendi vazifesine dört elle sarılması mümkündür. Doğal olmayan, buradan hareketle Kaypakkaya hakkında son derece subjektif değerlendirmelere varılmasıdır. Örneğin "İbrahim'in Lenin'e başvurduğu yerde nesnel, Mao'ya başvurduğu yerde ise subjektif olduğu"nu söylemek -Ali Abi beni bağışlasın- subjektivizmin almasıdır.

Çünkü, Ali Abi'nin de methetmekten geri kalmadığı, Kaypakkaya'nın, Kemalizm hakkındaki tezleri Lenin ve Stalin'e karşı gelerek yazılmıştır. Hissimlari bu yüzden İbrahim'i hiç affetmemişlerdir Kaypakkaya'da komünist hareketin tarihine bu tür bir cüretli diklenişe kapıyı aralayan, Mao ve Kültür Devrimi'dir.

BİR ADIM GERİ PDA'NIN SAFİ OLURDU

Çorum ve Kütahya illerinde sınıfların tahlili meselesine gelince, Kaypakkaya, Türkiye "Kapitalist mi, Feodal mı" sorularını cevaplamak amacıyla o bölge araştırmalarına girişmiyor. Bilakis, bu tahlillerde savunduğu köylü savaşının sosyal tabanını arıyor. Örneğin, aradığını Çorum tahlilinde değil, Kütahya tahlilinde buluyor. Çünkü, Halk Savaşı, ancak köylü yığınları içinde yer aldığı taktirde Halk Savaşı'dır. İkinci, Lenin'in Sosyalist Devrim'inde baş rolde olan işçi sınıfına bilincin, gazete ve diğer propaganda araçları ile dışarıdan gideceği gerçeği ile, bizim ülkemizde Yeni Demokratik Devrim'in baş rolünde yer alan köylü yığınlarının, en ilerilerine, bilincin, silahlı mücadelenin üzerinden gidebileceği gerçeği arasında neden bir tezatlık olsun ki? Lenin'den Mao'ya uzanan, devrimin motor gücüne bilincin dışarıdan nasıl götürülmesi gerektiğini, Kaypakkaya harkulade özümsemiştir. Aslında söylenilmek istenen başka bir şeydir.

Bence Ali Abi'nin ve diğer o dönemden kalan bazı yoldaşlarımızın esas söylemek istedikleri şudur: "Keşke Kaypakkaya PDA'dan ayrıldıktan sonra silahlı mücadeleye soyunmasaydı." İnsan, Kaypakkaya'nın dediği gibi, "Başkan Mao'nun Kırmızı Siyasi İhtidar Öğretini Doğru Kavrıyalım" demekten

kendini alamıyor.

Söke'de Doğu Perinçek'le görüşükten sonra, Kaypakkaya'nın karşısında bir kapı vardı. Ya bu kapıdan çıkacak, "başaramazsın" denilen silahlı mücadeleye başlayacak, hasımlarının olduğu kadar TC'nin de bütün hükmünü üzerine çekecek ve "en tehlikelisi" ilan edilecekti ya da, "geri çekiliyoruz arkadaşlar" deyip, adımı dışarı attığı kapıdan, gerisin geri PDA'na yanına geri gelecek ve bugün ya Genel Kurmay'ın nizamıyesinde nöbet tutacak, ya ikinci Cumhuriyetçi meşhur bir yazar olacak ya da, sıradan bir İbrahim olacaktır. Kaypakkaya'nın beğenilmeyen ve "çok beğenilen" bazı fikirleri arasında her zaman bir bütünsellik olmuştur. Yukarıda söylenenler arasında tercih yapılacak olursa, bu bütünsellik gözönünde bulundurulmalıdır. Ne diyor Başkan? "İki birleşip, bir olmaz."

BİZİM YADİGARIMIZ

Bizim geleneğimiz bir üniversitedir. Ve ben, bu üniversitenin bir öğrencisi olmaktan her zaman gurur duydum. Bugüne kadar ne öğrendiysem bu üniversitede öğrendim. Dünyanın hiçbir paralı üniversitesi bizim geleneğimizle kıyaslanamaz bile. Onca acı, cefa, göz yaşı, birikim, tecrübe, başarı ve başarısızlık; tüm bunların sentezi ölen ve yaşayan yoldaşlarımız sayesinde bu üniversitede mevcuttur. Ali Taşyapan ise kim ne derse desin, bu üniversitenin hem ilk kurucularından hem de ilk öğrencileridir. Diğer yoldaşlarımız misali, bize, Kaypakkaya'dan yadigar kalan, Kara Ali'dir. Ben tanıştıktan sonra bu yana, kendisinden kısa zamanda çok şey öğrendim. Artıları ile eksileriyle yazdığı eserden de öğrenilecek çok şey vardır. Geleneğimizin tarihini devamlı öğrenilmek için 73 sonrası dönemi ele alan ikinci cildi merakla beklemek hakkımız. Ellerine sağlık Ali Abi.

DİPNOTLAR

1) Bu satırların yazarı, 1986 bu yüzden kitabın yayınlanması için üzerine düşen görevi almıştır ve yapmıştır. Ne mutlu ki bana, rehberimiz Kaypakkaya'yı tanıyan yeni kitapların, yayınlanmasına ön ayak olursunuz. Kaypakkaya'yı her fırsatta tartışın, onu popülarize eden, tartışarak her çalışmaya bundan sonra da elinden gelen her türlü desteği sunacağım. Buna ahtım var!

2) Bazılarındaki bazıları üç senedir üzerinde çalıştığım ve önümüzdeki günlerde vizyona girecek olan "Kırmızı Gül Buz İçinde" adlı dokümaner filmde, tanıkların kendi ağızlarından söylemek mümkündür.

İlle de teori-pratik!

Halil GÜREL

YENİDEN TEORİ YENİDEN PRATİK

Hayati değiştirmek için yola çıkanların ilk işi; maddi hayatın kendilerine sunduğu nesnel gerçekliği devrimci bir bakış açısıyla soyutlayarak teorileştirmek. Marksistler açısından ancak Marksist bakış açısıyla gerçekleştirilebilecek bir soyutlamayla ulaşılabilecek bu teori ışığında, hayata; nasıl, ne şekilde, kimlerle ve kimlere karşı müdahale edileceği de teorinin kapsamı içinde gelişir. Hayatın nesnel gerçeği teorileştirildiğinde her halükarda öznelilikler de bağrında taşır. Bu öznelilikler teorinin hayata pratik olarak uygulanması sonucunda ortaya çıkan gelişmelere göre giderilir. Bu özneliliklerin giderilmesi yeni bir teorileştirme sürecinin yaşanması anlamına gelir.

Teori-pratik, yeniden teori-yeni-den pratik ilişkisinin sürekliliği hayatı anlamak ve değiştirmek isteminin vazgeçilmez bir gereği olarak sürer gider. Hayata "biz" dönüştürücü müdahale etmesek bile hayat kendi doğal devinimi içinde yol almaya devam edecektir. Bu nedenle dönüştürücü müdahale amaçlı bir teori oluşturulması anında dahi hayat devinimini sürdürdüğünden, teori geçen anda kalır, eskir, eskiyen teorinin içinde doğruluğunu sürdüren özellikler varolduğu gibi geçerliliğini kaybeden özellikler de vardır. Bu durum teoriyi; nesnel gerçeğin, toplumsal pratiğin içinden süzülerek elde edilse dahi hayatı dönüştürmede ikincil planda olmaktan kurtarmaz.

Ancak bu doğru yaklaşımın yanlış kavranışı kimi zamanlar teorinin öneminin sifıra indirgenmesine de neden olur. Hayatın ancak bilinçli müdahalelerle dönüştürülebileceği ve bunun içinde yol gösterici bir teori gereksinimi, toplumsal pratiğe müdahale sonrası hayatı anlamak için yeniden teorileştirme pratiğini zorunlu kılar. Hayata yönelmiş her pratik etkinliğe, bir teori yol gösterse de; teorinin devrimci niteliğe sahip olabilmesi için toplumsal pratik tarafından kabul görmeyip, yanlışlanan özelliklerinin yenilenmesi gereklidir.

Teori, hayatın doğal akışına kapılıp, sürüklenmek yerine; hayata dışardan bakma olanağı tanır. Bu dışardan bakışın dışarda kalmaması içinse hayatın akışına müdahale edilmesi, toplumsal pratiğe girilmesi gerekir. Fakat hayatın akışına, toplumsal pratiğe müdahale edilirken de hayatın dışına düşülebilir. Eğer hayata müdahale amaçlı teorimiz hayatın bir kesitinde donmuş kalmışsa; akıp giden hayata uygun gelişimini sağlayamamış, hayatın akışına uygun yenilenmeyi sağlayamamışsak; hayatın dışına düşmüşüz demektir. Akıp giden hayat nehrinin dalgaları bizi kıyıya savurmuş; fakat biz hâlâ kendimizi hayatın içinde sanmaya devam etmekteyizdir. Hayat nehrinin yükseliş-alçalış, durulup-kabaran dalgalarının niteliğini; gerçekliği yeniden teorileştirerek dönüştürme pratiğine girmedik için; dönüştürme yanılsamalı hayata seyirciliğimiz başlamıştır artık.

Gelenek tarihi, teori konusundaki konumuyla; dönüştürme yanılsamalı seyircilikten bir hayli payını almış durumda. 25 yılı aşan tarihsel süreçte; pratikte gösterilen cüretkar ve ka-

rarlı tutum, teori karşısında hemen hiç gösterilememiş ve bu durum "makus talih"e dönüşmüştür. Bu nedenle de teori konusunda gerçekleştirmesi gereken; yadsuna-olumlama ilişkisi tam tersi pratik konusunda gerçekleşerek, her konferansın bir önceki sürecin önderliğini teoriyi uygulamakla mahkum ettiği bir kısır döngü halini alıyor. Yüzlerce militanın hayatını vererek, binlerce militan tarafından yürütülen; teoriyi yaşama uygulama mücadelesi, her daim teorinin uygulanmadığı şeklinde değerlendirile geliyor. Her yeni gelenin "onlar uygulamadı biz uygulayacağız" ben merkezli, idealist değerlendirmesiyle başlayan teoriye dokünmama süreci, ardı sıra gelenler tarafından devralınıp sürdürülüyor. Ama kimsenin aklına, muazzam emeklerle hayata geçirilmeye çalışılan; fakat bir türlü hayata geçemeyen teorinin doğruluğuna-yanlışlığına bakmak gelmiyor. Akıllarına gelenler ise kendilerini kapı dışarı buluyorlar. Alternatif olma ve farklı bir tarzı yaratma çabaları ise yanlış eğilimlerle lekelendiği için bütünlüklü bir yaklaşıma evrilemiyor. Bu gelişmeler de "teori doğru, uygulayıcılar yanlış" değerlendirmesine sahip olanların hanesine artı puan olarak yazılıyor. Böylelikle program haline dahi gelememiş, programatik tezler, üreticisinin kişisel kimliğiyle özdeşleştirilip dondurulurken hayat akışına devam ediyor.

En son olarak Devrimci Özgürleşmeciler bu "makus talihi" yenmek amacıyla geçmişlerinin de muhasebesini içerecek devrimci bir program oluşturma ve bu anlamda sorunların teoriden kaynaklı bölümlerini de irdeleme görevini yükümlendiler. Her

ne kadar geçmişin olumsuz izlerini izlerinde taşımalarının doğallığıyla (ki unutulmasın: doğal olan doğru olan anlamına gelmez asla) teori pratik uyumsuzluğuna neden olan çok önemli bir yanlış adım atılmış olsa da; toplumsal maddi koşulların sunduğu çerçeve açısından, teorik sorunları tartışmaya açmak dahi önemli bir tarihi adım oldu. Atılan adımın tarihi öneme sahip olması salt gelenek tarihi açısından geçerliyse, eğer içinden geçilen sürecin dinamikleri kavranarak gerçekleştirildiğinde; sol/sosyalist hareket için de "tanhi önem" atfedilebilecek bir potansiyeli içinde taşımaktadır. Sol/sosyalist hareketin hayatı karşılamayan yöneliminin; gerek tartışma süreçlerinin örgütlenmesinde gerekse de toplumsal pratiğe müdahale tarzının içeriğinde gerçekleştirilebilecek gelişimlerle aşılmasının mümkün olduğu ortaya çıkabilecektir. Peki bunu nasıl başarabiliriz?

DEVİRCİ AYDINLANMA DOĞRULUMU VEYA...

Teorik sorunlarımızı -ki bunlar hem bizim Marksizm'i kavrayış tarzımızdan hem de Marksizm'in üretiminde yaşanan kesintiden kaynaklıdır- derinlikli, kapsamlı bir inceleme-arastırma ve tartışma süreci kapsamında çözümlemek nasıl mümkün olacaktır? Araştırmayı nasıl gerçekleştireceğiz? Araştırma ihtiyacını paylaştığımız kapsam ve kapasite verimli sonuçlar almamızı sağlayacak genişlikte midir? Ve elbette genişletilebilecek bu sorular ışığında düşüncelerimizi ifade etmeye çalışalım.

Öncelikle teorik sorunlara çözüm bulma amacı; bir inceleme-arastırma ve tartışma faaliyeti, ancak verili cevapların yetersizliği ortak paydası üzerinde şekillenebilir. Yani bu süreç katılacak her birey Marksizm'i en devrimci teori olarak benimsemiş olsa da gerek bireysel, gerekse de örgütsel verili cevapların yetersizliğini baştan kabul etmiş olmalıdır. Ve ancak "bilime çıplak girilir" sözünün gereksindiği bir yaklaşım gerçekleştirilebildiğinde amaçlanan hedeflere varılması olanak dahilinde girebilir ve

bu sayede amaçlanan hedeflere varılması olanaklı olabilir.

Bu noktada hemen; "Marksizm'in evrensel doğrularının geçerliliğini sürdürdüğü" ve bu yöntemle Marksizm dışına çıkıldığı iddia edilebilir. Marksizm'in evrensel ilkelerinin kavrandığı ve uygulanageldiği bir koşulda eleştiri doğru olabilir. Fakat; acaba, biz bu evrensel ilkelerin neresindeyiz? Marksizm'in evrensel ilkelerini kavrayarak, yaratıcı bir şekilde ülke gerçekliğine uygulayabildik mi? Veya bundan sonra uygulayabileceğimizin güvencesi nedir? Yani en baştan kendimizi Marksist saymak yerine Marksizm'i kavramayı, Marksistleşmeyi hedefleyen bir yönelim hem kendi gerçekliğimize hem de sol/sosyalist hareketin gerçekliğine daha uygun düşmez mi? Veya başka bir ifadeyle; Marksistliğimizi derinleştirmek, kavrayışımızı yükseltmek ve yaratıcı tarzda geliştirmek amaçlı bir inceleme-arastırma ve tartışma yönelimidir önerdiğim.

Buna, "Devrimci Aydınlanma Doğrulumu" da, "Anadolu Aydınlanma Kalkışması" da denilebilir. Ki böylesi bir yönelim kendisini; ne Marksizm'in teorik argümanlarıyla ne de pratik uygulamanın değerlendirilmesiyle sınırlayamaz; Marksizm'in üzerinde yükseldiği insanlığın tarihsel birikimine yaslanarak, toplumsal pratikler içinde ortaya çıkan gelişmelere yönelik yaratıcı katkılardan, kendi ülke tarihimiz içindeki gelişimine ve günümüze değin uzanmak zorundadır. Ve bu içerik Devrimci Özgürleşmecilerin tartışma gündemlerinde bir şekilde bulunmaktadır aslında. Yapmamız gereken yeni bir düzenleme ve bu düzenlemeye bağlı olarak pratik koşulları uyumlaştırmaktır sadece.

Örneğin Cengiz Gündoğdu daha *Uzun Yürüyüş*'ün ilk sayısında "Anadolu Aydınlanma Kalkışması İçin Bir Öneri" başlıklı yazısında bu konuda şunları söylüyor: "Peki buna nereden başlamalı? Her Marksist, her şeyden önce binlerce yılda oluşan insanı kültürü kavramak zorunda. Akli- ni aydınlatmak zorunda. Bunun için her Marksist, insanın dört kanalda oluşturduğu felsefi, bilimsel, estetiksel, pratik kalkışmayı kavramalı. Bu

kavrayışla felsefi bakış açısı, bilimsel bakış açısı, estetiksel bakış açısı, pratik bakış açısı edinebilir. Akıl gelişir. İlişkileri sağlıklı... doğru kurar. İşte ondan sonra insan bu kavrayışın, bu bakış açılarının sağladığı birikimle feodal ya da kapitalist bilinç durumlarını kırar. Sistemin örgütlediği aktı yerle bir eder." (*Uzun Yürüyüş* S:1, Sf:50) Bu bakış açıları kazanıldığında Marksistlerin daha daha neleri gerçekleştirebileceği yönünde devam ediyor Gündoğdu. Özcesi Marksistlerin yapması gereken; ama bugün yapılamayanların bu yöntemle yapılabilir hale geleceğini ileri sürüyor. Bu örneği, önerinin belli bir toplumsal temeli olduğunu da göstermek açısından verdim. Aslında bütünlüklü ve geniş düşünülebildiğinde böylesi bir çalışma tarzı ve şekillenmenin Marksist bir örgütlenmenin tüm süreçlerinde varolması gereği kolaylıkla belirecektir. Gündoğdu'nun önerisi, böylesi bir ihtiyaç hem özel olarak bizim için hem de genel açısından ortadan kalkmış değil.

Böylesi bir çalışma ne örgütlülükten ne de toplumsal pratikten ayrı ele alınamaz. Konu; devrimcileşmek, Marksistleşmek olduğunda hangi çerçevede olursa olsun örgütlenme ve toplumsal pratiğe müdahale olmazsa olmazdır. Bunu şunun için söylüyorum; böylesi öneriler genel olarak kütüphane köşelerinde gerçekleştirilebilecek, bireysel entelektüel bir çalışma olarak kavranıyor (Bu da işin bir parçası olsa da). Oysa insanın toplumsal varlık olma temeline, toplumsal pratiğe dayanmayan bir faaliyet ne devrimcileşme ne de Marksistleşme yönelimine sahip olamaz. Örgütlenme ve toplumsal pratiğe müdahale; böylesi bir çalışmanın vazgeçilmez koşulları olarak belirdir. Üstelik hem kendine uygun ihtiyaçlar açığa çıkartıyor, hem de atılacak adımlar konusunda yol gösteriyor.

Böylesi bir yönelimin de; çerçevesi belirlenmek, plana dayandırılmak, karşılıklı olarak denetlenmek ve adım adım somutlanmak gereksinimi vardır. Çerçevesi belirsiz bırakılamaz ve kendiliğinden yürütülemez. O zaman ilk elden yapılması gereken; böylesi bir ortak paydayı benimseyen insanlarla yöntem ve plan konusunda da ortaklaşarak işe girilmektir.

AYDINLARLA İLİŞKİ

Yöntem ve plan dediğimiz noktada bir ihtiyacın, aydınlarla ilişki kurma ihtiyacının belirdiği düşüncesindeyim. Bugün aydınların saflarımızda yer almamasının nedeni onları kapsayacak içerik ve tarzı üretmemiş olmamızdır. Bu nedenle daha ilk adımdan bu durumu önemsemeli, attığımız ve atacağımız adımlarda aydınları da sürecimizin bir bileşeni haline getirmeliyiz.

Aydınlarla; hem inceleme-araştırma faaliyetimizde uygulamamız gereken yöntem ve plan konusunda hem de toplumsal pratik gelişmeler konusunda; önerilerini alma, karşılıklı destek ve dayanışma ilişkisi kurma ilk etapta gerçekleştirebileceğimiz adımlardır. Elbetteki yöntem ve plan konusunda olsun, toplumsal pratiğe ilişkin öneri ve tutumlarda olsun, önerileri, hangi çerçevede uygulayacağımız, benimseyip benimsemeyeceğimiz bizim tartışarak karar vereceğimiz çerçevede olacaktır. Demek istediğim; aydınlardan alacağımız önerileri, tartışmasız kabullenme değil, kendi bilgi ve deneyimimizi de sürece katıp, birlikte yoğunlaşarak ortaya çıkacak olan sonuçları uygulama alanına geçirmeliyiz.

TARTIŞMA... AMA NASIL?

Burada da tartışmanın yöntemi sorunu gündeme geliyor. Yöntem sorununun da içerik ve tarz olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz. Tartışma ilişkisinin içeriğine dair, iki ayrı sistemin olduğu düşüncesindeyim. Birinci sistem; tartışma kavramına karşılık gelen, birbirine karşı düşünceleri karşılıklı savunmadır. Bu sistemde karşılıklı ve birbirinden öğrenme ilişkisi söz konusu değildir. Kişi ya da gruplar, kişisel ya da sınıfsal çıkar karşılığı gereği gerçekliği kendi düzlemlerinden tanımlamak yöneliminde oldukları için amaç öğrenme ve dönüştürme değil birbirine üstünlük kurmadır.

TARTIŞMA YERINE
DİYALOG MU DESEK?

Tartışma kavramına karşılık gelmese de tartışma üst başlığı altında

uygulanabilecek ikinci sistemin ise diyalog olduğunu düşünüyorum. Diyalog ortamı tartışma ortamının dayandığı kişisel ya da sınıfsal karşıtlık yerine herşeyden önce ortak çıkar birliğine gereksinim duyar. Yani diyalog; çıkar ya da ortak paydaların esas olarak ortaklaştığı bir ortamda gerçekleşebilir. Böylesi bir ortamda; toplumsal olarak var olan, ezen-ezilen ilişkisinden kaynaklı kişisel üstünlük arayışları olabildiğince sınırlandırılır ve arındırılabilir bir koşulda diyalog en yüksek verime ulaşır. Diyalogun gerçekleşebilmesi; her şeyden önce ortak paydaya sahip insanların, birbirine üstünlük kurma yerine, dayanışma ve birlik içinde, birbirinden öğrenme ve açık olabilmek koşuluna bağlıdır. Birliği oluşturan tek tek kişilerin kendini öğretmen yerine koyduğu ve diğer insanları eğitmeye muhtaç öğrenciler olarak kavradığı süreç; diyalog ortamı oluşamaz. Kişi ortak çıkar birliği içindeki insanlardan öğrenirken öğretmeyi, öğretirken de öğrenebilmeyi başarabilmelidir. Kendi hayat bilgisinin, hayatın; gerçek ve kesin bilgisi olduğunu, herhangi bir yanlış ve eksiği barındırmayacağına inanan bir kişi ya da grupla diyalog ortamı kurulamaz.

Böyle bir kişi kapalı devre fiziksel veya elektrikselsel bir sisteme benzer. Sisteme aktarma yapılabilmemesinin sonucu ancak daha yüksek basınç veya akım düzeylerinden sistemle bağlantı kurulmasıdır. Daha düşük basınç veya akım düzeyleriyle kurulan bağlantı, sistemin, basınç veya akım düzeyinin düşerek, bağlantı kurulan sistemle birlikte ulaşılan ortalama düzeye gelmesine neden olur. Bu durumda, önceki duruma göre basınç veya akım düzeyi düşmesine rağmen, sistemin toplam gücü artar. Ancak yüksek ve düşük basınç veya akıma göre çalışabilen sisteme bağlı aygıtlar ulaşılan daha yüksek ortalama güce rağmen çalışmazlar.

Bu durumun insan üzerindeki yansımaları; kendini başka insanlarla eşit görme yerine üst veya alt görmesidir. Her alt veya üst görmenin, başka insanlar karşısında değişken olmak üzere; daha alt veya daha üst düzeyleri de muhakkak vardır. İnsanların temelde eşitliği fikri bir kez yad-

sındımı her insan hiyerarşik bir konumlanışa uygun olarak kişinin zihninde yerini alır. Kişi kendisini biri karşısında üst hissederken bir diğeri karşısında kaçınılmaz olarak alt hissedecektir. Kendisiyle öteki insanlar arasında kurduğu hiyerarşik düzenleme, bu durumu kaçınılmazlaştırır. Ve bu nedenle; kendinin üst veya alt olduğu manıyla, insanlarla eşit düzeyde ilişki kurmayı reddeder. Kendine göre alt olarak değerlendirdiği insanlardan herhangi bir şey öğrenmeye kapalıdır. İnsanlar ona göre eğitilmeye muhtaç varlıklardır. Böyle bir kişi; kendi hayat bilgisini ancak kendinden üstün saydığı kişiler karşısında değiştirebilir. Fakat; bu değişim de, anlık ve sahtedir. Kişi kendisine etki edebilen koşulların dışına çıktığında kendi bildiği gibi davranmaya devam eder.

İşte böylesi bir toplumsal gerçekle kaçınılmaz olarak karşılaşılacağı koşulda; "tartışma" kavramına hangi içeriği yüklediğimizi de somutlaştırmak durumundayız. Varolan, yani eski hayat bilginizle tez elden "neyi savunduğumuz"u mu belirleyeceğiz? Yoksa tartışma ilişkisinde karşılıklı çatışmanın hayli ötesine geçip, en başta kişilerin kendi içlerinde de tartışma platformu oluşturmaya yol açacak ve bununla birlikte karşılıklı öğrenmeyi olanaklı kılan bir koşulda hayat bilginizi gerçekten yenilemeyi mi hedefleyeceğiz?

Bu noktada diyalog sisteminin asla bir uzlaşma ortamı olmadığını da belirtme ihtiyacı duyuyorum. Diyalog sisteminin her şeyden önce ortak payda ve çıkar birliğine dayandığını, dayanışma ve birlik içerisinde gerçekleştirebileceğini ifade etmiştim. Diyalog sisteminin öznelere; dayandıkları ortak payda ve çıkar birliği gereği, temelde birbirlerine karşı olamayacakları için, ortaya koydukları tezler de, ortak amacı gerçekleştirmeye kendi cephelerinden verdikleri cevaplar anlamına gelir. Bu tezlerin içinde muhakkak ki temelden yanlış olanlarda söz konusu olabilir. Fakat ağırlıklı olarak doğru yanlara; ama her öznenin kendi dünyasının sınırlarından üretildiği için, değiştirilmesi gereken yanlış yanlara da sahiptir. İşte burada önemli olan, sunulan tezleri her birey kendi dünyasından değerlendirme yetisinin

ötesine geçip diğerlerinin dünyalarınıyla birlikte değerlendirme yetisine ulaşılabilmesidir.

İçinde yanlış ağır basan tezleri dahi ak-kara mantığının tümünden reddedici yaklaşımı yerine, doğrularından yola çıkarak yanlışları ayıklama veya doğrulara yaslanarak yanlışlarını çürütme yöntemi izlenmelidir. Samim örneklemek sorunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Beş kişilik bir grubu örnek olarak alalım ve bu beş kişilik grubun içindeki her kişinin farklı görüşlere sahip olduğunu varsayalım. Aklımsız davranış kalıbu, bu beş kişilik grubun, tez elden kendi içinde ya hepten parçalanması ya da ikili üçlü alt gruplara bölünmesi yönündedir. Oysa diyalog sistemi bu beş kişinin her birinin zihninde gerçekleşen dünya tasarımına uygun fikri açıklaması, belirlenen ortak payda ile bu fikirlerin uyumu konusunda karşılaştırmalar yapılarak uyumsuzlukların atılması ve giderek en yüksek düzeyde beş kişiyi kapsayacak yeni bir fikre ulaşılmasını öneriyor. Daha baştan, herhangi bir diyalog çabası olmadan; "ayrı yolların yolcusuyuz" türünden kestirimde bulunma sonuçta her kişinin yalnız başına kalmasına neden olacaktır. Birbirini anlama, yanlışın içinden doğruları temelli olarak yanlışları ayıklama çabası belki en doğrunun sağlanmasına yol açmayacaktır. Ama bir kişinin eylemi yerine birlikte ulaşılan fikirlerle gerçekleştirilecek beş kişinin eylemini sağlayacaktır. Teori, pratik içinde sınanınca, zaten neyin doğru neyin yanlış olduğu da ortaya çıkacaktır. Ve böylelikle, giderek daha yüksek düzeyde doğruya temsil eden eylemlilik gerçekleştirilecektir.

Diyalog sistemi; matematik bilimindeki vektörler konusuyla doğrudan ilişkili. Hatırlanacağı veya bilineceği üzere her vektör kendi içindeki sonsuz sayıdaki vektörün toplamından oluşur. Gücü de bu toplamla eşittir. Fakat aynı düzlem üzerinde (toplumbilimde sınıf çıkarı ortak düzlemi) bulunan; ama aynı açılara sahip vektörlerin oluşturduğu bileşke vektör, hepsinin gücünü kapsayan; ama hiçbirinin açısına denk gelmeyen yepyeni bir açiya sahiptir.

Bu örneği toplumsal örgütlenme-

ye uyguladığımızda; bir düşüncüyü savunan kişinin, düşüncesini dayatıp yalnız başına kalması yerine, birbirinden farklı düşünceleri savunan aynı zemin üzerindeki insanların birbirlerinin düşüncelerindeki doğrulukları çoğaltarak ulaştıkları ortak ve yeni fikirle birlikte eyleme girmesinin yanınası olduğunu düşünüyorum.

DÜŞÜNCEYİ ZİNCİRLERİNDEN KURTARALIM

Tartışma yöntemi sorusunda ikinci önemli nokta ise tarza ilişkindir. Kimler arasında gerçekleşeceğinden, açık mı yoksa gizli mi ya da içe dönük mü yoksa dışa dönük mü yapılacağıın konularını kapsar tarz. Bu konuda sol/sosyalist harekette, özelden de gelenekte ciddi bir gizlilik problemi vardır. Bu gizlilik anlayışı darlaştırmacı ve kapalı kapıcılık yönüyle yer yer yozlaşmaya kadar varabilmiştir.

Gizlilik çerçevesinde kalması gereken tek şey olan gizlilik gerektiren örgütsel ilişkiler, ilgili-ilgisiz hemen herkes hatta siyasi polis tarafından dahi bilinir hale gelirken, tamamen açık olması gereken; ideolojik-siyasi (örgütsel siyasete dair olanlarda dahil) tartışmalar gizli yürütülür. Aklımsız hayatta bağdaşmadığı için bir şekilde açığa çıkar düşünceler. Ama daha çok; ilkesizce, düşünceler yozlaştırılarak, muhaliflerin karşı propagandasına yönelik kullanım amaçlanır. Bu şekilde de; farklı düşüncelere yaşam hakkı tanımama geleneği sürdürülür. Farklı düşünce sahiplerinin düşüncelerini ifade etmelerinose hizipçiliğe karşılık geldiği ileri sürülerek, her yandan bir tek yanlışlıkla, kutsallaştırılmış dogmaların dokunulmazlıkları korunmuş olur.

Siyasallaşma düzeyinin giderek gerilemesi, ideolojik kavrayışın ortadan kalkması ise görülemez. Görülse de, gerici çıkarlarla bağdaşmaz. Çünkü böylesi bir ortam; tartışan, sorgulayan, soru sorup yanıtlar arayan, politikayı yaratıcı tarzda kavrayan insanları değil; emir komuta zinciri içinde, ne emrediliyorsa onu yapması beklenen insanlara ihtiyaç duyar. Günümüzde so-

runların çözümünde dahi yeteneksizleşen insanlar çıkar ortaya. İş öyle bir noktaya varır ki: "okunacak kitaplar listesi" dahi emir-komuta zincirinin bir parçası haline getirilir. Hoş böylesi bir koşulda, kitap okuma gereksinimi duyan olur mu o da ayrı konu.

Oysa her türlü teorik-düşünsel etkinlik açık yürütülmelidir. İdeolojiye siyasete, felsefeye, kültüre velhasıl hayatın her yönüne dair düşüncüyü gizleyemeyiz. Düşüncüyü bir avuç insanın gizli ilişkileri içerisinde oluşup gelişecek bir çerçeveye oturtamayız. "Biz sizler adına tartıştık, doğru düşüncelerin şunlar olduğuna karar verdik. Bundan böyle şu şekilde düşüneceksiniz" diyemeyiz. Gerçi demek istedikten sonra denilebilir elbet; ama o koşulda devrimci olunabilir mi? Bilemem.

Düşünmek... insanın kendisi, dünyası, toplumu üzerine düşünmesi. Farklı düşüncelerle diyalog içinde kendine özgü olanı üretmesi ve bu düşünceleri eylemleştirecek dünyayı değiştirmesi. Devrimcinin vazgeçemeyeceği bir yöntem olsa gerek. Bundan ötürü düşünsel boyuta ilişkin her türlü etkinliği zaman dilimleri arasına hapseden ve sınırlı insanın ilgisini dahilinde gören anlayış tümünden reddedilmelidir.

Zaman dilimleri arasına hapsedme... ifadesinden anlaşılması gereken; "şu süre içinde şu konuda düşüneceksin ve bir daha da düşün denilene kadar düşünmeyeceksin" yaklaşımıdır. Normal olarak kesintisiz sürmesi gereken düşünsel etkinliğin sekteye uğraması -gelenek tarihinde olduğu gibi- veya yol gösterici bir teorinin belirsizliği koşullarında düşünsel etkinlikte yoğunlaşmayla birlikte zaman dahil olmak üzere belli bir plana bağlanarak gerçekleştirilebilir. Ancak bu durum, süreç sona erdikten sonra, veya evreler tamamlandıktan sonra düşünme etkinliğinin sona ermesi ve "düşün" komutu gelinceye kadar beklemek şeklinde anlaşılmalıdır. Reddedilmesi gereken biçim budur.

SINIRLARIMIZI GENİŞLETELİM

Üstelik biz köklü bir sorgulama ve inşa görevini yükümlenmişsek, katı-

lim ve yayını açısından da herhangi bir sınır koymayı da gerekli görmeliyiz. Katılında sınırın olmaması ve sözünü iletmek isteyenlere olanak tanınması kendi dar çerçevemizi aşip, daha geniş kesimleri mevcut sorunlar çerçevesinde birleştirebilme olanağı tanıyacaktı. Bu da yeni dinamiklerle ortak hareket zeminini doğmasını sağlayacaktır. Korkmaya hiç mi hiç gerek yok bence. Burjuvalar bizim Marksist yoldan sapmamız için tartışma açıp, katılım sınırlarını kaldırmamızı beklemiyorlar. Onlar hergünkü üretimi ve yeniden üretim ilişkileri içinde zaten propagandalarını, koşullamalarını, yönlendirmelerini yapıyorlar. Tartışmamıza katılmak ve sözünü iletmek isteyen insanlar ise; bir şekliyle bizimle ortak paydaya sahiptir. Ama iş tartışılan konular hakkında karar vermeye geldiğinde sadece sözün değil eylemin de, sadece teorinin değil pratik uyumun da belirleyici olacağı ise açıktır.

Ayrıca tartışmaların açık yapılmasının en önemli gereği, hedef kitlenin eğitildiği ve eğittiği bir işleve sahip olmasındandır. Ortaya konulan tezleri karşıtliklarıyla gören ve tartışmanın aktif bir öznesi olabilmeyi kendisi de tartışmaya katılarak gerçekleştiren kitleler; düşünce üretimi süreçlerine de katılmış olur. "Örgüt şu konuda şöyle düşünüyor" tarzının mekanikliği bir yana, insana, nedenlerini bilmeden, başkasının aklıyla düşünülüp-eylemek gerektiğini dayattığından, toplumsallaşma karşıtı bir içeriği de vardır. İnsanın kendisi ve dünyası üzerine düşünerek gerçekleştirdiği pratik insana özgüdür. İnsanın kendine ait olmayan düşünceyle girdiği pratik, yabancılaştırılmış varlığına tekabül eder ki, böylesi bir düşünce ve pratik sadece egemenlik ilişkilerini yeniden üretir.

KAŞ YAPAYIM DERKEN GÖZ ÇIKARTMAYALIM

Hele hele "tartışıp karara bağlanan düşünceler karşıtliklarıyla birlikte kamuoyuna sunulacaktır" şeklindeki bir yaklaşım asla doğru değildir. Tartışma süreçlerinden dışlanan "kamuoyu"na; "biz şu konuda tartışıp şu karara vardık; ama karşıt olarak şu dü-

şünceler de vardı" gibisinden sözde demokratiklik tartışma sürecinin anti-demokratikliğini ortadan kaldırmaz, açıklık da kazandırmaz. Yani sıra bitmiş veya bitmesi gereken bir tartışmayı sürdürmeye neden olur.

Demokratik merkezîyetçilik ilkesinin söylediği açıktır: Tartışmada özgürlük, eylemde birlik. Tartışmada özgürlüğü gerçekleştiremeyenler, tüm fikirlerin özgürce ortaya çıkıp olabileceğince en doğrunun karara bağlanmasını benimseyemeyenler; bu işte anti-demokratik bir yan olduğunu seziniyor "karara bağlandıktan sonra" karşıt düşünceyi yayınlamayı demokratiklik, açıklık saymaktadırlar.

Oysa bu şekliyle ne tartışmanın özgürlüğü, ne de eylemin birliği sağlanabilir. Karar alındıktan sonra kararın hayata geçirilmesi ve toplumsal pratik içinde doğru veya yanlışlığının ortaya çıkması gerekirken, karşıt düşüncelerle sunulan karar pratiğe uygulanamaz. O zamana kadar sonuçlandırılması gereken tartışma, o andan itibaren tartışma "ayrıcılığı"na sahip olamamış insanlar tarafından gerçekleştirilerek, toplumsal pratiğe uygulanımı olanaksız hale gelir. Tartışmayı, ayrıcalıklı yürüten ve karar altına alan insanların görevi; toplumsal pratiğe uygulama iken, bu kez; tartışma dışı bırakılmış kesimlere neden doğru karar olduğu anlatma sürecine girilir.

Kendimizi kitlelerin üzerinde gören, onları "bir işe yaramaz; neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlamaz" anlayışının ürünü değil midir bu yaklaşım? Devrimci saflarda yürütülecek bir tartışmada; farklı fikirlerin varolduğunun ve bunların neler olduğunun bilgisine, kitlelerin sahip olmasının ne zararı vardır? Sorun; "yanlış" düşüncelerin devrimci örgüt içerisinde var olduğunu kitleler tarafından bilinmesinin olumsuz sonuçlar doğuracağı endişesiye eğer, sormak gerekmiyor mu, kitleler her günkü yaşamları içerisinde burjuvazinin binbir türlü propagandasıyla kuşatılmış değiller midir? Ki siz, "yanlış" düşüncelerin, bu binbir türlü burjuva propagandasının herhangi bir yansıması olduğunu düşündüğünüze göre, "doğru" düşüncelerle alt edilmiş bu "yanlış" düşüncelerin varlığından kit-

lelerin olumsuz etkileneceğini nasıl düşünebilirsiniz? Bu durumdan ancak "yanlış" düşüncelerle ideolojik-siyasi mücadele yerine örgütsel tedbirle "mücadele" eden anlayışlar korkabilirler.

Dolayısıyla; ideolojinin-siyasetin, bir bütün olarak düşüncenin üretiminden yoksun kitleler; kendi hayatlarına hükmetmeyi de başaramazlar. Düşünce üretimi ve tartışma süreçlerinden dışlamakla; kitleleri, mevcut egemenlerden "kurtaracağımız" düşünüyorsa dahi, eski egemenlerin yerine kendimizi yeni egemenler olarak hazırlıyor değil miyiz?

Bu ucube yaklaşımın, sol/sosyalist harekete nereden ve ne şekilde bulaştığını bilemiyorum; ama bildiğim bir şey var ki; bu yöntemin devrimci hiç bir özelliğinin olmadığıdır.

TEORİK GÖREVLERE PRATİK UYUM: HAYATIN İÇİNE YÜRÜYÜŞ

Teorik görevlerimizin pratik olarak örgütlenişlerinin yanı sıra inceleme-arastırma ve tartışmaya yönelik hem içerik ve hem de biçim anlayışımızın ne olması gerektiğini inceledikten sonra, sorun bu düzlemle bağlı toplumsal pratiğin nasıl olması gerektiğinde düğümleniyor. Toplumsal pratiğin nasıllığına geçmeden önce ise, bununla tamamen bağlantılı "profesyonel" devrimci kavramının içeriğinin yeniden tanımlanması gerektiği kanısındayım.

AMATÖR DEVRİMCİLİK OLUR MU?

"Profesyonel" devrimci denince genel olarak akla gelen; politik komünuna bakılmaksızın gizli (illegal) çerçevede örgütlenmeyi kabul etmeyi kistas alan ve bu düzlemde örgütlenmenin ihtiyaçları doğrultusunda, kişinin özelliklerine fazlaca bakılmaksızın, her hangi bir alanda örgütlenen; devrimcileştiği toplumsal çevreden (aile, yerel çevre, işyeri, okul vb.) kopan, kopmak zorunda kalan ve çoğunlukla üretime katılmayan kişi tiplemesidir.

Oysa biz en basit olarak biliriz ki

farklı toprakta farklı iklimde yetişen bir bitki kendini üreten koşullar olmayınca çabucak kurur gider. Bitkinin farklı koşullara uyum sağlaması; uzun bir zaman süreci içerisinde dışarıdan yapılacak ve bünyenin de kabul edeceği müdahalelerle sağlanabilir. Buna bir devrimcinin, örgütün sunduğu koşullar ve kendi iradesiyle birleşen gelişip-yetkinleşme sürecine benzetebiliriz.

İşte bu örnekler ışığında, profesyonel devrimci kavramını, salt her ortamda mücadele etmek yeteneğine sahip kişileri kapsayan bir kavram olmaktan çıkartıp farklı çalışma koşullarının gerektirdiği devrimci etkinliği bir yaşam biçimi haline getiren tüm devrimcileri kapsayacak tarzda genişletmek gerektiğini düşünüyorum. Burada devrimciliğin bir yaşam biçimi ve değerler silsilesi olduğunun altını çizmek gerekiyor. Kitlelerden özellikle de işçi-emekçi kitlelerinden kopuk bir devrimcilik olamayacağına göre üretim sürecinde yer alan ve bu süreçteki etkinliğinin yanı sıra zamanın diğer kısımlarını da devrimci etkinlik içerisinde yaşayan bir insana profesyonel devrimci denilebileceği kanısındayım.

Daha doğrusu devrimciliğin, profesyonellik-amatörlük ikileminde değerlendirilmesi doğru değildir. Amatör devrimcilik nasıldır? Veya devrimcilik boş zaman uğraşı olarak görülüp uygulanabilir mi? İşinde veya evinde devrimci olmayan bir kişi dernekte, sendikada, partide devrimcilik yapabilir mi?

Bu kavramın üzerinde durmamızın nedeni; devrimci kesimlerde yarattığı son derece olumsuz etkiden kaynaklıdır. "Profesyonel" devrimci kavramıyla özdeşleşen; gizli konum ve salt örgüt işleriyle uğraşma; açık alanın ve kitle mücadelesiyle-örgütlenmesinin küçümsenmesine ve önemsenmemesine neden olmaktadır. Gizlilik anlayışını da yozlaştıran bu bakış açısı "deve kışı" tarzının üreticisidir. Bu bakış açısıyla şekillenen kişi, soyut bir devrimcilik anlayışı üzerinden, kendini kitlelerden soyutlarken "büyük işlerin adamı olma" yaklaşımıyla devrimci-demokratik etkinliklere ve kitlelere yabancılaşmaktadır. Gizlilik soru-

nunun çarpık kavranışı sonucu gelişen bu yaklaşımla; kendini devrimci-leştiren toplumsal çevreyle kopuşma yaşarken, yasal demokrat, devrimci yayıncıları dahi okumama, devrimci kimliği açık olarak savunmama düzeyinde bir hayat tarzı belirmektedir. "Profesyonel" devrimciliğin eşittir üretimden kopukluk şeklindeki kavranışı; kimi somut örneklerde görüldüğü gibi devrimci örgütlenmenin gelişim kapısı haline getirilmesine de neden olmaktadır.

Kitlelerin yaşamlarına ve bu yaşam içindeki her türlü etkinlik ve eylemliliğe; dışardan değil, ancak içeriden, onların koşullarından devrimci anlamda müdahale edilebilir. İşçi-emekçi kitlelerin eylemliliklerinde örgütlerin dağıttıkları bildirilerin yırtıldığı, grupların eylemlere alınmadıkları, hiç birimiz için sır değil. Bunun bir nedeni egemenlerin olumsuz propagandasıyken en önemli ve olumsuz propagandanın etkili olmasını sağlayan neden ise; içlerinde olmamamızdır. Bu nedenlerle bir anlamda öncelikle kitlelerin içine dönmemiz gerektiğini, bizi devrimci-leştiren koşullarla bağlarımızı kesmek bir yana; çok daha güçlü bir şekilde yeniden kurmamız gerektiği düşüncesindeyim. Bu temelde, Devrimci Özgürleşmecilerin büyük çoğunluğu; kendilerini devrimci-leştiren toplumsal çevre ile çok sıkı bağlar kurmalıdırlar.

Yani devrimci üst kimliğini, sahip oldukları işçi, emekçi, öğrenci vb. gibi alt bir kimliğin üzerinden tanımlar halde olmadırlar. Devrimciliğimiz; sadece devrimci örgütlenmede yeralmaktan kazanılan soyut bir sıfat değil; toplumsal temele dayanmalıdır.

Böylesi bir örgütlenme modelinde de; elbette, gerek koordinasyonu gerekse de yoğunlaşan görevleri yürütmekle yükümlenmiş insanlara da ihtiyaç vardır/olacaktır. Fakat bu noktada, özel bir özen gösterilmesi gerekiyor. Gerçekleştirilmesi gereken işin niteliğiyle işe aday insanların niteliğinin uyumlu olmasına dikkat edilmesi gerekir. İnsanın kendi kendinin sınırlarını ve kapasitesini bilmesini beklemek ve "eğer adaysa o zaman yapabilir" şeklinde düşünmek son derece yanlıştır. Doğru bir görevlenmenin gerçekleşmesi için, yalnızca kişinin

isteği değil; kolektifin belirleyici olması gerekir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken en önemli nokta ise; kendisini devrimci-leştiren toplumsal çevreden kopmak zorunda kalan kişinin, yeni görevleriyle eski görevleri arasında yapılan kıyaslamada, devrimin genel çıkarları açısından getireceği yararlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nokta her koşulda belirleyici olmalıdır. Ayrıca bu yönlü görevlerde olanaklar el verdiğince dönüşümlü tarzın mümkün olup olamayacağını da düşünmek gerekir.

KENDİMİZİ VE TOPLUMSAL ÇEVREMİZİ ÖRGÜTLEMELİK

Devrimci etkinlik ve örgütlenmede yer alan bireylerin kendilerini devrimci-leştiren toplumsal çevre içinde yer alışı ve bu toplumsal çevrenin devrimci etkinliğini örgütlenme öncelikli görevi, toplumsal pratiğe müdahale tarzımızın belirleyici yönüdür.

Bu tarz, teorik sorunlarla ilgili yürütülecek çalışma için de anahtar işlevi görmektedir. İster Marksizm'i Kavrama Yönelimi; ister Devrimci Aydınlanma Doğruluğu; isterse de, Anadolu Aydınlanma Kalkışması diyelim, teorik görevler gündemlerinde içeren sorunlarımızı uygun merkezi toplumsal pratik ancak bu tarzda yaratılabilir. Teorik görevlere pratikte hayat kazandırmak açısından hem merkezi olarak hem de yerel planda bu tarza uygun kurumlaşmalara yönelmek bu sürecin zorunlu bir parçası sayılmalıdır.

Örgütlenmenin olanak tanıdığı koşullarda; merkezi alanlarda eğitim-kültür merkezleri açmak aracılığıyla ve bu eğitim-kültür merkezlerinde teorik sorunlarımızı çözmek doğrultusunda çalışmalar yapmak mümkündür. Devrimci-demokrat aydınlardan sağlanacak destek ve dayanışmayla -ki bu salt öneriler boyutunda dahi olabilir- felsefe, toplumbilim, iktisat, siyaset, estetik, tarih, doğa bilimleri vb. gibi konularda gerçekleştirilecek çalışmalarla devrimci aydınlanma açısından büyük adımlar atılmasının öncel koşulları sağlanacaktır.

Merkezi kurumlaşmalara hayatiyet kazandırılmasına olanak bulunmadığı yerlerde ve hatta hayata geçi-

relebilmiş olmasına rağmen faaliyet yürütülen toplumsal çevrenin kendine özgü olanaksızlıkları nedeniyle katılımın kısıtlı olacağı koşullarda ise yerel birimlerde merkezi planla aynı paralelde böylesi bir çalışma yürütmek hem mümkün hem de gereklidir. Bir işyerinin, bir eğitim kurumunun, bir yerleşim biriminin kendine özgü koşulları içinde oluşturulan örgütlülükle böylesi bir çalışmayı yapmak mümkün olduğu gibi böylesi bir çalışma önerisi dahi kendi başına örgütleyici bir işlev taşımaktadır.

Toplumsal projemizin; bütünlüklü olarak ne olması gerektiğinin, hem böylesi bir çalışma süreci içerisinde ortaya çıkarılmasının hedeflendiği, hem de çekirdek boyutunda; "halk için" değil halkla birlikte tarzının şekillenmeye başladığı bu önerinin en önemli dayanakları ise; var olan demokratik mevzilerdir. Kitlelerin, öz sorunları çerçevesinde oluşturdukları; dernek, sendika, kooperatif, halkevi gibi kurumlar hem yerel planda Devrimci Özgürleşmecilerin faaliyet alanları olması gerekirken hem de kendi planlarını bu oluşumların varlık koşullarıyla uyumlu tarzda hayata geçirecekleri bir mevzi özelliği taşıyacaktır. Hatta demokratik partiler dahi programın gerçekleşmesine izin verdikleri ve kendi siyasal tekellerine almaya çalışmadıkları koşullarda programın uygulanabileceği bir alan özelliğine sahip olabilirler.

Bu çerçevede içinde Devrimci Özgürleşmecilerin yerel alandaki devrimci çalışmalarının hangi temelde gerçekleşeceği de şekillenmiş olmaktadır. Bulunulan alanda var olan ilerici, demokrat, devrimci, yurtsever potansiyeli en geniş düzlemde birleştirecek örgütlenmeler oluşturmak, var olanlarda ise içine girerek çalışmak, herhangi bir demokratik örgütlenmenin olmadığı ve oluşturulma koşullarının da zayıf olduğu alanlarda ise oluşturulmasının adımı olacak çekirdek oluşumlara gitmek, birden fazla örgütlenmenin olduğu alanlarda ise kendi çalışmalarımızı merkez olarak diğer örgütlenmeler arasında koordinasyon ve birlikte hareket tarzını geliştirecek bir çaba içinde olmak ilk elden gerçekleştirilebilecek adımlardır.

Demokratik örgütlenmelerin bu-

lanmadığı alanlarda; teorik çalışma programımızı hayata geçirmek amacıyla, yerel birimlerde gerçekleştirilecek oluşumlarla, hem Devrimci Özgürleşmecilerin örgütlenme temelini hem de yerel alanın devrimci demokratik örgütlenme ihtiyacının karşılanması hedeflenmelidir. Bu doğrultuda çalışmamıza katılmamış olsa da alanın ilerici, demokrat, yurtsever, devrimci dinamikleriyle bağ kurulmalıdır. Çünkü devrimci görev; salt teorik görevlerle sınırlı değil, toplumsal pratiğin örgütlenmesini de kapsamaktadır. Bu anlamda teorik çalışma grubunun yanı sıra kendi özgünlüğüyle bir araya gelecek ve alanın demokratik örgütlenmesini yaratmak, yanı sıra toplumsal pratiğe müdahale etmek, alanın ve ülkenin sorunları doğrultusunda tavır takınmak perspektifli bir faaliyet hedeflenmelidir.

YERELDEN MERKEZE/ MERKEZDEN YERELE

Devrimci Özgürleşmecilerin merkezi siyasetini de işte bu tek tek yerel birimlerin ürettikleri siyasasetler üzerinden üretmek-merkezileştirmek mümkündür. Devrimci Özgürleşmeciler; bulundukları yerel birim içinde, doğru olduğuna inandıkları siyasasetleri, güncel gelişmelere paralel topluma mal etmeye çalışırken; yerel birimin nihai kararını tanyan bir tarzı benimsemeli ve kitlelerin pratik içindeki dönüşümlerini sabır ve kararlılıkla sağlamaya çalışmalıdır.

Yereldeki tek tek birimlerin, gerek yerel gerekse de genel sorunlar karşısında geliştirdikleri siyasi tavır ise; kolektif tarzda merkezileşmelidir. Bu anlamda; yerelde teorik çalışma perspektifli oluşan birimlerin de ikili bir işlevi olacağı açıktır. Bir yandan uzun erimli teorik çalışma, kendi rotasında, benimsenen plan eşliğinde sürdürülürken; diğer yandan gerek yerelin gerekse de genel yaşadığı toplumsal gelişmelere karşı politika belirleme ve yaşama geçirme gerekmektedir. Yerel birimlerde üretilen politikaların kolektif tarzda merkezileşerek (her birimin merkezi koordinasyonla ilişkisi aracılığıyla) ve burada yeniden rafine edilmesiyle merkezi politika

üretimi gerçekleştirilmelidir. Kitlelerden kitlelere siyasetinin özü olan kitlelerin dağınık ve sistematik olmayan görüşlerini genelleştirmek, örgütlemek ve bilinçli bir şekilde yeniden kitlelere götürmenin yolu buradan geçmektedir.

SONUÇ

Teorik çalışma ve toplumsal pratiğin uyumlu olarak örgütlenmesine yönelik ortaya koymaya çalıştığım model, sonuçta bir öneridir. Bu noktanın altının çizilmesi gerekiyor. Tez elden red veya kabul etmek yerine eleştirilip geliştirilmeye ihtiyacı vardır. Toplumumuzun, sol/sosyalist hareketin, hali hazırda sınıf mücadelesinin seyri göz önünde tutularak, uzun erimli bir süreç dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Böylesi bir modelin gelişme dinamiğinin yakalayabileceğine olan inancımızın en önemli kaynağı; devrimci kararlılığımızdır. Var olan kendinden menkul sınırlarımız ve kapasitemizle yetinmek yerine; gerçek anlamda bir toplumsal projeyi hedeflemek ve aynı zamanda her alanda alternatif projelere sahip olmak, devrimcilik için zorunlu olan yıkıcılık ile kuruculuğun ayrılmaz dinamiğini yaratmak anlamına gelecektir. Salt "karşı olmak" için değil; gerçek anlamda alternatif olabilmek ve kitlelere; bir başka bugünün mümkün olduğunu hissettirebilmek amaç olmalıdır.

Kıymı arkadaşlar, Derdim halkının ifade ettiği; "Bizleri bırakın oğul, kendinizi kurtarın" sözlerinden öğrenmek istememekteki ısrarlarını; en çoğu farklı bölgelerin insanları karşısında da bir süre daha devam ettirebilirler. Ama nereye kadar? Ve bu, emeğe, enerjiye, ısrara, kararlılığa ve her şeyden önemlisi, bir başka bugün mümkündür umudunun heba edilmesine yazık değil mi?

Velhasıl; bir başka bugünü mümkün kılmak için; öncelikle Devrimci Özgürleşmecilerin bir başka bugünü yaşama geçirmeleri gerekmekte. Hepimize kolay gelsin...

Yazılarımıza; gelen-gelecek olan eleştiri ve önerileri değerlendirmekle devam edeceğiz.

Yol çok uzun ve daha yolun başındayız...

“Devrimci Özgürleşme” Marksizm-dışılık mıdır?

S. Emin ERGÜN

“**Z**orunluluklar dünyasından, özgürlükler dünyasına uzun ve zorlu bir yürüyüşün ilk adımlarını atıyoruz. Eski ve çürümüş olanın yerine, yeni ve güzel yaratmak için başlıyor yürüyüşümü. Geçmişten geleceğe uzanan yürüyüşümüzde, tarihsel mirasın olumluluk ve olumsuzlukların devralarak yürüyoruz. Budunduğumuz noktadan hareketle olumsuzlukları, hataları atarak hedefe ilerleme isteği ve inancındayız.” (U.Y. Mart '96, Sayı: 1, Syf: 2) diye yazılan bu sözler, “Zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına” başlıklı yazımızın -ki, kapakta da aynı başlık vardı- ilk paragrafının tamamıdır.

Bu paragraf, her ne kadar “yürüyüş”ünüzü açıklıyorduydu da, süreç içerisinde çok çeşitli biçimlerde “yanılsamalar” oluşturulmasına ve “bireysel özgürlük” anlayışının sorumsuzca kullanılmasına zemin de hazırlıyordu. Zira aynı yazınızda, “yüz çığırın yan yana olmasını sağlama çabamız” diye iyiniyetle ifade edilen sözlerin, bugünün toplumunda “bireysel özgürlük” amaçlayanlara kullanacağı bir düşünceye dönüştürüleceğinin ipuçlarını da vermekteydi.

Vermekteydi diyoruz çünkü, aynı yazınızın sonunda,

“Özgürlük, eşitlik, kardeşlik için yürüyoruz. Özgürlükler dünyasını yaratmak için yürüyoruz, insanlığın kurtuluşu için yürüyoruz.” diye ifade ettiğiniz sözlerinizin içerisinde, 1700’lerin kentsoylularının bilinen nedenlerle kullandıkları “özgürlük, eşitlik, kardeşlik” sözlerinin birilerinin esas alınacağı kestirilebilmeliydi.

di. Böylesi bir saptama yapmamızın nedeni açıktır. Çünkü, o sözlerinizin, Marksizm-dışı düşüncelerin kendini ifade etme zemini için iyi bir dayanak oluşturma ortadaydı.

Ve “yürüyüş” süreci izlendiğinde görüldü ki, bu açıklamalarınız, anti-Marksistler’e kendi düşüncelerini ifade etme ve bunu yayma zemini hazırlamıştır. Kuşkusuz bu zemin, sizin iyiniyetinizden bağımsız olarak gelişmiş olabilir. Ancak, “yan yana oluş” koşullamasının bu zemini hazırladığı da bir gerçek. Gerçek diyoruz zira, Marksizm-dışı düşünceleri derginizin çeşitli sayılarında ve sayfalarında gördük-okuduk. Derginiz sayfalarında Marksizm’in haksızca eleştirildiği ve “bilim-dışı” olduğunun ispatı için, “her yol mübah” anlayışının yazılarda ifadesini bulduğu biliniyor. Ve bu yazılarda, Marksizm’e yapılan saldırıların “felsefi” kelimelere kör-“topal” düşünceyle resmi geçit töreni yaptırıldığının tanığı olduk. Üzüntüyle ve usunmadan okuduk bütün bu küfrükelam ritüellerini ve “acaba ne zaman son verilecek bu çirkin saldırılara” diyerek hayıflandık kendi adımıza. Çevremizdekilerle söyleştik, “gelecek”çi dostlarınıza sitem ettik bu konuda. Biliyorduk ki, derginiz sayfalarında küfrükelam resmi geçit yaptıran bu “felsefeci”ler, “ekonomist”ler, entel özentileri ve diğerleri genellikle “gelecek-dışı” kişilerdi.

Zamanla, bu “bireysel özgürlükçü” baylara saflarınızda rastlamaz olduk. Sevindik elbet devrim adına, halklarımız adına. Ama bu sevinç, yine de sizler adına üzüntü duymamızı da engellemedi. “Zemin”i, siz hazırlamıştınız çünkü. “Nereden bilebilirdik?” demiyесiniz sakın! Bilmeliydiniz, biliyor olmalıydınız. Madem ki

“Devrimci Özgürleşme”den bahsediyorsunuz, o halde “özgürlük, zorunluluğun bilincine varmaktır” anlayışının içselleştirilmediği noktada, bu bilince varmayanların “özgürleşme” adı altında sayfalarınızda Marksizm’e saldırılar düzenleyeceğini bilememek-görememek olur mu?..

Bugün dönüp baktığımızda, eskisi gibi olmasa da, pek farklı bir yerde olunmadığı görülüyor. Ama bu defa Marksizm-dışılık, “gelecek” çizgisinden gelen kendi insanlarımızın satırında ifadesini buluyor. Böylesi düşünceleri içselleştirmiş biçimde ve ısrarla savunan eski kadro/kadrolarımızın bu savruluşunda hiç mi payımız yok! Elbette belirleyendir iç çelişki ve lafı bile edilmez bu gerçeğin. Ama, “yeniye yaratma” anlayışından hareketle, bir tartışma süreci bu kadar uzun tutulursa: “... 25 yıl boyunca pratige geçirilmeye çalışılmış ve benice başarısızlığa uğramış bir anlayış temellendirdik.” (Halil Gürel, *Uzun Yürüyüş*, Mayıs '98, Sayı: 26 Syf: 57) sözlerini, “toplumsal pratik hatırların” yanlışlığıyla örtüştüren düşüncede de görüldüğü üzere, özgüven yitiminin ortaya çıkmış olması doğaldır. Durum böyle olunca, Marksizm-dışılık pek şaşılacak olmasa gerek, her ne kadar “görev çıkarmak” haddimize değilse de...

Biliyor olsa gerektir ki

“... sadece Mao’ya değil, bir bütün olarak Marksizm’e karşı eleştirel bir tutum alınmadan, tarihsel ve toplumsal koşullar ile birlikte değerlendirilmeden bilimsel sosyalist bir çizgiye sahip olabilmeyenin olanağı yoktur.” (Halil Gürel, U. Y. Temmuz-Ağustos '96, Sayı: 5 sf:30) denilmeye başlandığı noktada, Marksizm-dışı anlayışın temellendirileceği ve bu dü-

şöncenin yayılmaya çalışılacağı ortadaydı. Kim ki, Marksizm'i "önkabul" almayan bir anlayışla genel "tartışma" başlatmışsa ve/veya başlatıyorsa, o/onlar Marksizm-dışlığa hızla yol alıyor demektir...

"... siyasete ve/veya örgüt anlayışına temel (abc'yi) oluşturan ideolojiyi sorgulamak zorundaydık." (U.Y. Mayıs '98 Sayı:26 sf: 57) diyen Halil Gürel arkadaş; bu "temel'i Marksizm'le örtüştürdüğü gerçeğini gizleme gereği bile duymuyor ve bunu bir kez daha ifade ediyor. Şöyle ki: "... tartışmanın, özünde Marksizm'in bütünselliğini tartışmak olduğu kanısındayım." (Age, sf:58) diyerek, "gelecek" örtüsü altında Marksizm-dışı düşüncelerini ifade ediyor ve yarattığınız bu "zemin'i iyi kullanıyor. "Bilimsel sosyalist bir çizgiye sahip" olma adı altında "Marksizm'e eleştirel bir tutum" alınması gerektiğini söyleyen Halil Gürel arkadaş, iki yıl sonrasında da aynı düşüncelerini ifade edebildiğine göre, satırlarımın başında yazdığım "zemin hazırlama" ve tartışma sürecini "uzun" tutma eleştirilerimin haklı olduğunu kabul etmelisiniz diye düşünüyorum.

Herkes bilir ki, dogmatizme karşı olmak ayrı bir anlayıştır. "... sosyalizmin sorunları tartışması, özünde Marksizm'i öğrenme, kavrama ve yorumlama çalışmasıdır." (Halil Gürel, U. Y. Sayı: 26, Syf: 58) sözlerinin ardındaki anti-Marksist düşüncenin inceliği(!) ayrı bir anlayıştır. Marksizm'e "eleştirel" yaklaşan Halil Gürel: "... bugünün meselesi, Marksizm'i tartışmaya sunma meselesi değil" diyen Umut Şengül arkadaş: "... anlaşıldığı kadarıyla tartışmaktan hoşnut olmayan arkadaşlar" -Aynitelemesiyle değerlendirmesinin anlamı da açıktır. Marksizm'e ideolojik bir saldırı zemini yaratma çabasının yanı sıra, Marksizm'i "önkabul" ile "yürüyüş"ü derinleştirme anlayışını savunan Umut Şengül arkadaş yıldırma çabası da, sinsice ifade edilen bu sözlerde kendini ortaya koyuyor.

Örnekleri çoğaltabiliriz ama, bence buna gerek yok. Sorunun özü bellidir. Tartışma sürecinin "önkabulsüz" ve/veya "netlik içermediği" bir yana, çok uzun tutulması ve "Dev-

rimci Özgürleşme" adı altında, Marksizm-dışı düşüncelerin ifade edilmesine zemin hazırlanmasıdır bu öz... "Zemin'e ilişkin eleştirilerimizi yeterince ifade edebildik kanısındayım. Tartışma sürecine gelince, bu "yürüyüş" sürecinde, böylesi anti-Marksist düşüncelerin filizleneceği gerçeğini görmek için şöyle bir dünya devrimci-komünist hareketinin ve ülkelerimiz devrimci-komünist hareketinin geçişine bakmak yeterli olsa gerek. 12 Eylül öncesi Türkiye'de en gelişkin devrimci hareket olan Dev-Yol'un -sız, küçük-burjuva devrimci hareket olarak okuyabilirsiniz- omurgasının uzun (abc) tartışmalar sonucu bugünkü ÖDP omurgasına döndüğü bilinmiyor mu? TDKP'nin '80'li yılların sonlarında başlayan tartışmaları, bugünün EMEP'ini oluşturmadı mı? Zira, "önkabul"lerde bir "netlik" yoktu! Devrim yapmak için Marksizm'i ve buna bağlı olarak da gizli örgütlülüğü esas almayan düşüncelerin gideceği yer belli değil mi?

Marksizm'in "önkabul"ü ile, "yenilenme" için herşey tartışılabilir elbette. Satırbaşlarıyla ifade edersek:

Ülkenin/ülkelerimizin doğru bir sosyo-ekonomik yapı çözümlemesi, "yürüyüş" süreci ideolojisinin de belirlenmesinin ana eksen olacaktır.

Türkiye, "yarı sömürge-yarı feodal", "yarı-yeni sömürge", "yeni-sömürge"... vb. olarak değerlendirilebilir. Ki, bence yeniye kesinlikle emperyalist-kapitalist bir ülke ve/veya "emperyalizmin sömürü alanı dışında" bir ülke olarak değerlendirmek doğru olamaz.

Karduk, "ezilen bağımlı ulus", "ihlak", "sömürge"... vb. olarak değerlendirilebilir. Ki, bence, devletlerarası bir sömürgeçdir.

Türk ordusu, ya "ulusal"dır, ya da "emperyalizmin denetiminde"dir. Ki, bence Türk ordusu, başta ABD emperyalizmi olmak üzere emperyalizmin denetiminde, onun bölgedeki "kılıcı"dır. Tüm uygulamalarıyla, gerçekliğini gizleme gereği bile duymayan Türk Ordusu'nu kim ki "ulusalci" ve/veya "içerisinde ulusalcı nitelikle epeyi güç bulunduruyor" olarak değerlendirirse, bilinsin ki bu "paye biçici"lere Perinçek Paşa(!) kucakını

açacak ve onları saflarında görmeye can atacaktır!..

Bu "önkabul"ler çerçevesinde, devrim yapmak için zorunlu bir "araç" olan "maddi örgüt birliği"nin yaratılması, "Devrimci Özgürleşmeler" in bugünkü hedefi olmalıdır. "İrade birliği"yle örtüşen "asgari-azami devrim programları"; "eylem birliği"nde ifadesini bulan "devrim stratejisi" ve "disiplin birliği"yle örtüşen "tüzük" oluşturulma sürecinde, "yenilenme", "yenilenmeden" tartışılabilir de, ideoloji derinleştirilebilir de... yeter ki amaç, devrim ve sosyalizm mücadelesinde yer almak olsun... Bu yer alış/yürüyüş sürecinde, güncel görevlerin ve pratik faaliyetlerin savsaklanmaması gerektiği de herkesin bilmesi gereken bir gerçekliktir.

"İnsanların her türlü kısıktan kurtularak, gelişimlerini sağladıkları, her türlü yeteneklerini geliştirme olanağı bulduğu, kendilerini ifade ettikleri, nefretin değil, sevgilerin, iğrençliklerin değil, güzelliklerin egemen olduğu bir dünyayı hedefliyoruz." (U. Y. Mart '96 Sy: 1, Syf: 2) sözleri gerçekleştiğinde, "güvenin yalnızca güvenle, sevginin yalnızca sevgiyle değiştirileceği" bir dünya hızla yaratılacaktır. Bu hedefe ulaşmanın tek yolu; yani "insanlığın gerçek ve yegane kurtuluşu"nun yolu, Marksizm'in kayıtsız-şartsız önkabulüdür. Bu genellemeden hareketle, Halil Gürel arkadaş, Mao'nun "düşün, ama diyalektik düşün" sözlerine atfen, "düşün, ama önkabullü düşün" diyoruz.

"...uzun ve zorlu bir yürüyüş"ünüzde, gelenek dışı biri olarak, sizlere Marksist yenilenme çabalarınızda başarılar diliyorum. Sözlerimi, Dante'ye ait olan ve Marks'ın "benimsediği" bir özdeyişle bitiriyorum.

"Segui il tuo corso, e lascia dir le genti. -Sen yolunda yürü ve bırak ne derlerse desinler.-" (K. Marks, Kapital-1, syf: 19)

Marksistler, devrimin bu uzun ve dolambaçlı yolunda Marksizm'e sıkı sıkı sarılarak yürümeye devam edeceklerdir...

Türkiye romanında çocuk (1)

Yılmaz ELMAS

ÇOCUĞA BAKIŞ

Sanatçının yapıtlarında çocuk sorununa bakışı, belli bir yaklaşım sağlaması, onun bu konuya duyduğu ilgiyi ve benimsediği dünya görüşüne bağlıdır. Türkiye romanında çocuk sorununa, eğilme, çocuğa ilgi gösterme, çok yenidir. Uzun süre, eğilinmemiştir. Bunun çok değişik nedenleri vardır. "Çağdaş yazınımız, özellikle ikinci paylaşım savaşı yıllarından başlayarak, gerçekçi ve toplumcu çizgide gelişmesini hızla sürdürürken, çocuk dünyasını uzun süre yabancı kalmıştır."¹ Romanın yazınımıza girişi de henüz yüzyılı bulmamıştır. Ayrıca, "çocuğun yetişkinden ayrımlı bir birey olarak ele alınması, uygarlık tarihinde, çok yakın bir geçmişe dayanır."²

Toplumumuzun son yüzyıl içinde geçirdiği evreler, gösterdiği gelişmeler, yazarlarımızın romanlarında, onların bilinçleri düzeyinde yansımıştır. Romanlarımızda çocuk ögesinin nasıl ele alındığını belirleyen araştırmalara pek raslanmamaktadır. Ele alınmayı nedenleri ayrı bir yazı konusu olabilir. Yazar, romanlarında, yaşadığı toplumun çocuğa verdiği değeri, doğal olarak yansıtmaktadır. Emegün, insanın en yüce değer sayıldığı toplumlar dışında kalan ülkelerde, yüzyılımızın getirdiği yenilik ve gelişmeler gereği "bir yandan çocu-

ğun yetişkinlerden ayrı bir kişiliği olduğunun bilincine varılırken, bir yandan da, çocuğun kapitalizmle birlikte metalaşması süregelmiştir"³ tür. Çocuğun ayrı bir kişiliğinin olduğu bilincine varılması, dünya genclini kapsar duruma gelmiştir.

Bizim gibi emperyalizme bağımlı duruma getirilmiş ülkelerde, çocuklar, her yönüyle ve fazlasıyla ezilmektedir. Bu durum, egemen sınıfların, çocuğa, toplum içinde verdikleri değer ve önemin ne kerte de olduğunun göstergesidir. Bir toplumda, çocuğa verilen değeri ve önemin açıklık kazanması, bu konunun enine boyuna irdelenmesiyle sağlanabilir. Türkiye romanında çocuğun yerini belirlemek ve yazarlarımızın çocuğa bakışını sağlıklı bir biçimde ortaya koymak için, sanat ve yazının toplum içindeki yerini belirlemekte yarar vardır. Bu da Türkiye romanında çocuk konusuna daha sağlıklı bir bakış getirecektir.

GENEL OLARAK SANAT VE YAZIN

Sanat olsun, yazın olsun insan yaşamını değişik yönleriyle ele alır. Sanatın kökenini araştırdığımızda, onun toplumların değişik aşamalarında, üretim ilişkileri sırasında ortaya çıktığını görürüz. Değerler, düşünceler, dünya görüşü, sanat ve bunlara eşlik eden günlük tavırlar, en küçük davranışlara dek, insanların doğayı denetleyebilmeleri, daha

önemlisi değiştirebilmeleri ve onu üretken kılabilmeleri için geliştirdikleri bir dünyada doğabilmektedir.

Kişilerin kendileri, toplumsal bir düzen içinde, bilinçlerinin somut özdeksel koşullar üzerine kurulu olmaksızın, geliştirmesi olanaksızdır. "İdeolojik olarak, sanat ve yazın yapıtları, belli bir toplum yaşamının insan kafasındaki yansımalarının ürünleridir."⁴ Denebilir ki, sanat ve yazın, toplumların aynasıdır. Bunun yanında, "sanat ve yazın dünyayı temsil etmenin bir yolu, bir bilme aracı, bir toplumsal bağ..., bir zenginleşme ve bir bilince varış" olarak değerlendirilebilir.⁵

Sanat ve yazın, toplum gerçeğine kayıtsız kalamaz, insanların içinde yaşadıkları çevreyi tanıma, ilişki ve çelişkileri kavrama, aynı zamanda değiştirme eylemine katkılarını sağlar. "Evrensel olarak, gelişmiş insanlar, doğanın değil tarihin ürünleridir."⁶ Sanat, insan ve insan bilinci ile ilgili bir olay olduğuna göre, onu belirleyen, toplumsal ve tarihsel varlığıdır. "Sanatın estetik özünün nesnel temelleri, toplumsal olaylar ve görünüşlerdir. Onların insan öznesiyle çok yönlü ilgisi, içindeki süreçlerdir."⁷ Bu süreçler toplumun sosyopolitik, ekonomik gelişmeler yanında, teknik alandaki ilerlemelerle, bunların insan bilincindeki aşamalarını kapsar. "İnsanlar, özdeksel yaşamları için toplumsal üretim içinde kendi isimlerinden bağımsız ilişkiler içine girerler ve bu ilişkiler öz-

deksel üretim güçlerinin, belli bir gelişme basamağını karşılarlar. Bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun ekonomik yapısını bununla birlikte gerçek temelini oluştururlar. Bütün vasa ve politik üst-yapı, bu gerçek temel üzerinde yükselir.¹⁰⁰ Üst-yapı ise, alt-yapı tarafından belirlenir. Üst-yapıyı belirleyen alt-yapı, toplumsal gelişme ve değişimle birlikte, dinamikliği sağlar. "Özdeksel yaşamın biçimi, toplumsal, politik ve tinsel yaşam sürecini, genellikle etkiler. Ekonomik temelde oluşan bu gelişmelerle birlikte, tüm üst-yapı hızlı ya da yavaş yavaş değişir."¹⁰¹

Ekonomik alt-yapıdaki değişim, ideolojik üst-yapıyı etkiler. Sanat etkinliğinin ideolojik üst-yapı içinde yer aldığı düşünürler, sanatın üst-yapı ile birlikte değiştiğini görürüz. "Sanatsal bilinç biçimi, ideolojik biçimlerden biridir. Bu ideolojik biçimler içinde insan, toplumsal bölünme içinde oluşan ekonomik üretim koşullarına dayanarak karşıtların bilinci-ne varır ve karşıtları savunur."¹⁰²

Sanat yapıtları, üst-yapı ögesi olarak, alt-yapıdaki değişikliği de varlığında yansıtır. Belli bir toplumun ürünü olarak doğan sanat yapıtları, o toplumun alt-yapısında oluşan temel değişimlerin izlerini de taşır. Toplumun ürünü olması ve alt-yapıdaki değişimin, dönüşümün izlerini taşımanın yanında, daha değişik etkinliklere de sahip olmak zorundadır. "Bırsanlığın en yüksek ödevi ekonomik gelişmenin (toplumsal varlığın gelişmesinin) nesnel mantığını (bu gelişmeye toplumsal bilincin ileri sosyal sınıflar bilinci olanaklarının elverdiği ölçüde açık, seçik ve eleştirel olarak uyması için) en genel çizgiler içinde kavramaktır."¹⁰³

Bilimin yanında sanatın da, toplumsal bilincin gelişmesine katkıları olduğu ve bilinç için birikim sağladığı unutulmamalıdır. Yazın da, toplumun geleceğine kayıtsız kalmaz. Toplumsal olguları, toplumsal gerçekliği yansıtanın yanında, yaşamın araştırılmasını da içermek zorundadır. "Yazın, çağının sorunlarını, sosyal savaşımın tarihsel boyutlarında gelişen süreçleri, tek tek kişilerin

yazgıları ile örgütleme, toplumun sorunlarını çağımız insanı işçi ve tarım emekçisi, aydını düşünsel ve duygusal iç dünyasında yaşamın evrim yönlerini yeniden bulma ve anlamlandırma işine katkıları olmalı ve başarımalıdır."¹⁰⁴ Bütün bunlar, gerek bir tür "çeşitliliğin gelişmesinde", yazın biçimlerinin yeniden çağdaş olanaklarının bulunmasında, gerekse, sorun ve konu içeriği ve sanatsal anlatım bakımından, yeni çaba ve etkinliklerin yaratılmasında, gözönüne alınması gerekir.

Kapitalizmin son dönemlerinde; yani emperyalizm aşamasında, yazarların açmazları da bu ölçüde büyümektedir. Bu bakımdan, "yazın, biçimsel yenilikler getirmeksizin, yeni konuları ve bakış açılarını toplum katmanlarına sokamaz."¹⁰⁵ Sanatta, özle biçim, iç içedir. Biri diğerine yeğlenemez. İçerik işlenip yoğunlaşırken, biçim bir yana bırakılmaz. "Sanatta biçim önemli bir etkidir. Her şey değildir; ama bir yana bırakıldığında, bir yapıtı bozacak kadar önemlidir. Biçim, bir dış öge, sanatçının içeriğe kazandırdığı bir şey değildir. Tersine öylesine bir içeriğe bağlıdır ki, sanatçının kendisi bile çoğu kez, ona içerik diye bakar. Çünkü, bir sanat yapıtının yaratımında belli öz ve biçim öğeleri, sanatçının gözünde, çoğu kez, maddeyle birlikte, bazen de maddi olandan önce belirginleşir."¹⁰⁶ Sanat, artık çağın belgelenmekten öte bir şeydir. Çağın yansıtmak yetmemektedir. Duygulanmalar, giderek yerini bilinçlenmeye bırakmaktadır. Yaşadığı ve gelecek çağın bilinci... sanatı en genel anlamda yaşama, öncelikle toplumun belirli aşamadaki en önemli konulara, ana süreçlere, çelişki ve amaçlara, yandaşı olduğu sınıf ve kesimlerin çabalarını, toplumda yoğunlaşmış olduğu ereklerle yönlendirmek, sanatçının görevleri arasındadır.

Sanatçı, yaşamın en önemli süreçlerine ve sorunlarına dönmekle, daha zengin, zamaasal olarak daha etkin ve bilge olmak durumundadır. Bir başka deyişle, toplumun ve insanın kendini tanımasını en yüksek biçimlerinden biri olan yaratıcılığın,

yansıyabilen zemin gerçekliğinin kaynağına yönelmelidir. Sorun: yığınlara ulaşmak, onları kazanmak, içinde bulunan değişime denk düşer savaşıma katılmalarını sağlamada katkıda bulunmaktır. Genelde sanat ve yazının temel görevi, yaşadığımız dünyanın daha insanca yaşanır bir duruma getirilmesine katkıda bulunmak olmalıdır.

TOPLUMDA ÇOCUGUN YERİ

Çocuğun toplumdaki yerini, o ülkenin sosyo-ekonomik yapısıyla, egemen ideolojinin çocuğa verdiği değer belirler. Çocuk deyince: toplumsal sorumluluğu olmayan, toplumsal ve ekonomik üretkenlikte payı bulunmayan, a-politik yaratıklar mı anlamak gerek? Bu konuyu ele alırken, belirli konulara açıklık getirmek gerekmektedir. "Çocuk, sınıfın içinde yaşadığı toplumun en zayıf ögesidir. Baskının olduğu yerde, çocuk iki kez ezilendir."¹⁰⁷ Sömürünün egemen olduğu toplumlarda çocuk, istenildiği gibi yoğunlaşarak güçsüz, edilgen, seçici olmayan, yalnız alıcı bir yaratık olarak düşünülmektedir.

Burjuvazinin sınır tanımayan kazanıma dürtüsü, çocukların gelişmesini genel olarak bir yana iter. Zaman sınırları tanımayan bir çalışmanın içine sokar onları. "Sanayi Devrimi'nin geliştirdiği ülkelerde, kapitalizmin vahşeti sonucu, çocuk işçiliği ve sömürüsü, artık değerlin üretilmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Ancak, giderek sosyalist akımların güçlenmesi ve sendikal savaşımın sonucu, sosyal hakların edinilmesi ve sonuçta Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na 1959'da onaylanan Çocuk Hakları Bildirgesi ile, çocuklar, koruma altına alınmıştır."¹⁰⁸ Bir bildirgeyle koruma altına alınan çocuklara, değişik toplumlarda, verilen önem ve Çocuk Hakları Bildirgesi'ne ne derece uyulduğu, tartışma götürür yanlarla doludur. Kazancın her şeyin üstünde tutulduğu toplumlarda, Çocuk Hakları Bildirgesi'ne

yeterince uyulmadığı, hatta hiçe sayıldığı bir gerçek. Kurulu düzeni sürdürmek için, her türlü yola başvurmakta hiçbir sakınca görülmemektedir. "Toplumsal yaşamın yeniden üretilmesini ve kurulu düzenin sürmesini sağlamayı benimsetmeye çalışan her türlü araç, egemen sınıfın, yani özdoksel ve tinsel yaşamı denetleyen sınıfın, düzenin sürmesini sağlamak amacıyla ürettiği ideolojik araçlarla donatılmış" olduğu bilinmektedir.²⁹

Bir toplumda, egemen sınıfın çocuklara nasıl baktığı, oldukça önemlidir. İnsan ögesini bir kazanç aracı olarak görür. Doğal olarak çocuğa da öyle bakar. Üretim araçlarını elinde tutan sınıf, her şeye egemendir. "Egemen sınıfın düşünceleri, her çağda, egemen düşüncelerdir. Bir başka deyişle, toplumun egemen özdoksel gücü olan sınıf, egemen tinsel bir güçtür de. Dolayısıyla özdoksel üretim araçlarını elinde tutan sınıf, entellektüel üretim araçlarını emrinde bulundurur. Öyle ki, kendilerine entellektüel üretim araçları verilmeyenlerin düşünceleri de, aynı zamanda, bu egemen sınıfa bağımlı olurlar."³⁰

Çocuğun toplumsallaşması sürecindeki yetersizlik ve çarpıklıkların, içinde yaşanılan toplumsal yaşamdan kaynaklandığını ve bu sürecin sınıfsal karakterine bağlı olduğunu da vurgulamak gerekir. Toplumun eğitim üzerindeki etkisi önemlidir. Egemen sınıf, her şeyi kendi çıkarı açısından yönlendirmek ister. Sömürülü baştaçı eden egemenlerin "yapmaya çalıştığı bu etkenin yalnızca niteliğini değiştirmek ve eğitimi egemen sınıfın baskılarından kurtarma"³¹ yolunda çaba göstermek, sanatçı için de önemlidir.

"Yaşamın, egemen ideolojiye karşı olma boyutunu tüm gerçekliğiyle kavramayan pek çok iyi niyetli ilerici sanatçının dünya görüşündeki bulanıklıkları, aksaklıkları yazdıkları"³² yapıtlarında görebiliriz. Yazar yine toplumsal gelişmeyle bilincini netleştirdiği oranda yaşadığı toplumda çocuğun yerini daha açık görür.

Toplumun yapısı, sosyo-ekono-

mik değişime evrelerine bağımlı olarak değişirken çocuğun içinde yetiştiği anlayışlar, değer yargıları da değişmektedir. "Toplumsallaşma sürecinin içerikleri, dolayısıyla da nesnesi durumunda olan çocukların, toplum içindeki konumları tarihsel değişime bağımlıdır. Daha yalın bir deyişle, toplumun yapısıyla birlikte eğitim biçimi ve çocuğun toplum içindeki yeri değişiyor. Çocuğun toplum içinde değişen yeri, dolayısıyla çocuk kavramı'nın da³³ değiştiği gerçeğini çıkarıyor ortaya.

Egemen sınıfın, işçi sınıfı, emekçiler ve çocuklar üzerindeki baskısını kırmak için toplumsal çelişkilerin, yanlış kavramların günışığına çıkarılması gerekmektedir. Kapitalist-emperyalist düzen, yoğun sömürü temeli üzerine kurulmuştur. Bu iş gücü sömürsü özellikle sanayi devrimiyile daha üst düzeylere ulaşmıştır. Sanayideki gelişmelere koşut olarak kapitalistler sömürü çarkını kadın ve çocuklar üzerinde daha da yoğunlaştırarak geliştirmişlerdir. Bir çok yazar romanlarında bu konuya gerektiğince ele almışlardır. Yalnız ülkemiz yazarları için bunu söylemek olanaksız gibi. Neden bu konuya pek değinilmemiş günümüze değin? Ülkemiz yazarlarının romanları tek tek ele alındığında daha açık görülecektir.

Sanayiciler, çocukları iki nedenle işe almaktadırlar. Birincisi, ucuz emek oluşu; ikincisi, yoksulluk içinde kıvranan emekçi ailelerinin gelirlerini artırmak için çocuklarını küçük yaşta atölye ve fabrikalara vermek zorunda kalmalarıdır. Yasal dayanaklardan yoksun olmaları, grev yapamamaları; daha doğrusu haklarını arayacak yeterlikten yoksun bulunmaları dolayısıyla kendilerine verilen düşük ücrete boyun eğmek zorunda kalmaları, sanayici ve işverenler için, çocuk çalıştırmayı daha çekici duruma getirmektedir.

Burjuvazi, kendi çocuklarının yetişmesi için her türlü olanağı kullanırken; emekçilerin, işçilerin, yoksul halk çocuklarının çalıştırılmasını yasallaştırabilecek gerekçeler aramakta ve çocukların sekiz yaşından başlayarak fabrikalara alınmalarını, ana-

babaları için bir gözetim aracı, çocuklar için bir çıraklık, aile için bir gelir kaynağı olduğu anlayışını yaymaktadır.

Çocuk kavramı, bir anlamda sınıfsaldır. Çocuk, yalnızca işçiliğini sürdürebilecek kadar bilgiyle donatılarak, okullardan fabrikalara, ucuz nitelikli işgücü olarak aktarılacak bir meta olarak görülmektedir. Burjuva eğitim yöntemleri, ister eski, ister yeni şekli ne olursa olsun, hepsi aynı amaca yöneliktir. Özgür davranabilmeyi ve kendine güveni hiçe sayan yöntemlerle yetiştirilmek istenen çocukların, yaratıcılıkları da burjuvazinin çıkarları doğrultusunda yönlendirilmektedir. Çocuk, onlar için, küçük yaşlardan başlayarak, en ucuz biçimde çalıştırılarak sömürülebilecek bir metadır. Çocuğun eğitiminde, elverişli koşullarda kişiliğinin, yeteneklerinin geliştirilebileceği bir biçimde çalıştırılmasına değil, sömürülme üzere çalıştırılmasına karşı çıkan ve toplumsallaşma sürecinde, çocuğun üretken bir birey olarak gören bir anlayışın egemen kılınmasına çalışmak en doğrusudur.

Modern sanayinin, her iki cinsiyetten çocukları ve gençleri, toplumsal üretim denen o büyük işe katma yolundaki eğilimini, sermayenin egemenliği altında tiksindirici bir biçimde çarpıtılmış olsa da ilerici, sağlıklı ve yasal bir eğilim olarak görülmelidir. Akılcı bir toplum düzeninde çalışabilir durumdaki hiçbir yetişkin; nasıl ki genel doğa yasasının, yani yitirmek için çalışmanın, yalnızca kafasıyla değil, elleriyle de çalışmanın dışında tutulmamalı. Her çocuk dokuz yaşında başlayarak aynı biçimde üretken bir işçi durumuna getirilmelidir. Önemli olan, çocuğun sömürülmeden üretim sürecinde yer almasıdır.

Çocukların toplumsal üretimde yer almaları, onları gelecek yaşama hazırlamanın yanında kişiliklerinin oluşmasında da etkili olacaktır. 9-12 yaşlarda, günde 2 saat, 13-15 yaşlarında 4 saat, 16-17 yaşlarındaki gençlerin ise 6 saat çalışmalarının yerinde olacağını belirten K. Marks, 9 yaş sonrasında "çocuk emeğinin

genel yasaklanması büyük sanayinin varlığıyla bağdaşmayan bir şeydir. Böyle bir düzenin uygulanması, olasılığı bulunmayan safdilece bir özlemi anlatır. Eğer olanaklı olsaydı, uygulanması gerici somuclar verirdi. Çünkü, çocukların korunma önlemleriyle birlikte iş zamanının yaşlara göre sıkı bir biçimde düzenlenmesi ve daha genç yaşta üretici çalışmanın eğitimle birleştirilmesi, bugünkü toplumun değiştirilmesini sağlayan güçlü bir araçtır" diyerek çocukların da toplumsal üretimde gereken yerlerini almaları gerektiğini belirtmiştir. Yine K. Marks yazılarında her cinsten ve yaşta insanın çalışmasının, toplumsal üretime katkıda bulunmasının uygun koşullarda insanca gelişmenin temel etkeni olabileceğini vurgulamaktadır.

Sosyalist toplumda çocuğun yerini belirleme açısından Lenin'in getirdiği görüşlerde önemlidir. "16 yaşına dek bütün ve erkek çocuklar için parasız ve zorunlu genel ve politeknik (bütün ve başlıca üretim dallarının temellerini teorik ve pratik olarak veren) eğitim ve üretim ile çocukların toplumsal üretici çalışmasının sıkı bir biçimde birleştirilmesi, okul çağındaki (16 yaşına kadar) çocukların çalıştırılmasının yasaklanması, genç işçilerin (16-20 yaş) çalışma sürelerinin günde 4 saatle sınırlandırılması, bunların sağlığı zararlı üretim dallarında, madenlerde gece çalıştırılmasının yasaklanması" olarak ifade edilen görüşler bugün de geçerliğini korumaktadır. Eğitim üretken çalışmayla bütünleşmelidir ki çocukların doğal gelişmeleri sağlansın.

Çocuk "içinde yaşadığı toplumun en zayıf ögesi olarak, toplumsal yapının sorunlarını taşımakta, ekonomik ve toplumsal koşulları süreçleriyle biçimlendirmekte"¹²² olumsuzlukları içinde bulunduğu toplumsal yapı ve sınıfsal konumuna denk düşen bir biçimde yansıtmaktadır.

Genel olarak, toplumlarda çocuk, başka insan ve topluluklarla bağımsız ilişkilerini kurabilecek konuma gelinceye değin dar çerçevede (aile) yöresindekilere öykünerek gelişir.

Kendisinden beklenen davranış biçimlerini edinir. Giderek ekonomik ve toplumsal yapı içinde çocuğun içinde bulunduğu toplumsal ortam onun gelişmesini etkiler. Çocuğun toplum içindeki yerini sosyal düzenler belirler. Çocuğa bakışını da. Kurulu düzenin sürmesini sağlamak amacıyla her türlü yömeme başvurmadan çekinmeyen "egemen sınıfın, yani özdexsel ve tinsel yaşamı denetleyen sınıfın, düzenin sürmesini sağlamak amacıyla ürettiği ideolojik araçlar"¹²³ toplumsal yaşamın yerinden üretilmesinde, kendi çıkarları açısından sonuna değin kullanması doğasının gereğidir.

Türkiye'de birçok işyerinde çocuk emeğinin yoğun olarak sömürüldüğü, ayrıca yetişkinlere göre çok daha az ücret ödenerek katmerli sömürü altında tutuldukları bir gerçektir. "Bütün bunlar gözönüne alındığında çocuklar ve çocuk sorunlarının araştırılması olayı, toplumsal yapının çelişkileri ve sorunlarının araştırılması"¹²⁴ ve çözümünü uğruna çaba gösterilmesini gündeme getirmektedir.

Çocuğun toplumdaki yerini belirleme açısından "Çağdaş yazınımız; özellikle, İkinci Dünya Savaşı yıllarından başlayarak gerçekçi ve toplumsal çizgide gelişmesini hızla sürdürürken, çocuk dünyasına uzun süre yabancı kalmıştır. 1960'dan günümüze doğru ülkemizde toplumsal düşünce çok geniş biçimde gelişmiştir. Toplumsal metinlerin çevirisini, bizim toplumumuzla ilgili öneri ve araştırmalar izlemiştir. Yazınımız da bu hareketten, önerilen düşüncelerden etkilenmiş, yazarlarımız toplumsal düzen değişikliğini konu edinmiş, kendi önerilerini yapıtlarında dile getirmeye başlamıştır."¹²⁵

Yazarlar, romanlarında birey olarak insanların, düzen olarak toplumların üretim süreçleri içerisindeki yerlerini, değişimlerini ve sınıfsal konumlarını yansıtır. Çocuklar, toplumsal konum içinde her şeyi yaşayarak, duyarak, okuyup araştırma yaparak öğrenir; toplumdaki yerini de. Önemli olan yazarın bu olguları gerçekçi ve toplumsal açıdan sağlıklı yansıtabilmesidir.

HAYDİ GÜLÜM

Yaşamak güzeldir bir tanem
ama her şeye rağmen
Zifanın en koyusunda
Tutunabilmek bir parça işga
Sorrta inatla beslemek
Büyümek,
serpilmek boylu boyunca
Güneşe akmak ne hoş ne sevgili
Tüm dehşetleri hiçe sayarak
Kıvılcımlanan seveda
pırpır gözlerle
Ve doyasıya sevmek
Alıp başını gitmek
adını bilmedik egzotik diyarlara
İnsanların ulus-ulus
bayrak bayrak ayrılmadığı
ve "devlet baba"nın olmadığı...
Ölçümsüz ufukların
mavi şirinde
Rüzgarla sarmaş dolaş
Ne hoş,
hesapsız kıtapsız savrulmak
Sorgusuz ve sansız
aşklarda gülüm
Haydi sevgili, omuz ver sen de
"Hiçbir zaman
tam karanlık değildir gece"

Murat Polat/Malatya

KIZILCA UFUKLAR

Yareği seveda yangını dost
Bil ki
Yarın dediğin gün
Şafağın kirlenmemiş ufukların

Sabahın serpilecek ıhtıa
Haydi koş
Adımla
Bir daha, bir daha
Unutma
Gelecek dediğin sendeki coşkuda

Bu seslenişin sanadır
Soluğunu iyi kullan
Ötkeyi de sevinci de
Denizler dolası kuşan
Sensin umut
Aydınlık sen
Gürebilmek, dokunmak sen
Çekilenlerin inadına
Acılardan sıyrılmak sen
Unutma ki
Kurtuluş dediğin
Kızılca ufuklarda

Yollar uzun dikenli taşlı olsa da
Baştığın yer üzüntülerle dolsa da
Sel, çığ, ateş orunda her ne dursa da
Biz gülererek yürüyeceğimize yere varacağız.

İst-Zeytinburnu/Salih Gül

Direnç tohumları

Semih BALCI

Gecenin geç bir saati... Arkasından çıkıp, evime doğru gidiyorum. Yüksek binaların arasından yanı karanlıkta kıpırtılar seziniyorum... Adımlarımı biraz yavaşlatıp dikkatlice baktığımda, eski bir bisiklet ve selesinde küçük poşetlerin olduğunu fark ediyorum. Çöp bidonlarının yanında duruyor bisiklet. Sonra bisikletin sahibini görüyorum. Çöpleri karıştırıyor. Bir elinde poşet de var. Sabahın üç buçuğunda çöpleri karıştıran biri muhtemelen yiyecek artıkları arıyor. Tam bu esnada adam beni farkedip, kafasını çeviriyor. Bir an gidip konuşmak istiyorum. Sonra konuşarak onun acısını hafifletmeyeceğime; bilakis artıracığıma kanaat getiriyorum. Sonuçta ona verecek bir şeyim de yok zaten... "Şimdilik" diyorum içimden, "şimdilik mecburuz kırınlarla yaşamaya... Ama bir gün köpeklerin bile çöplerden karnını doyuramayacağı bir dünya olacak mutlaka" diyorum.

İnsanın her gün biraz daha köleleşerek yaşamaya mecbur bırakıldığı bir ortamda suçlulara ve buna seyirci kalarak bu "suç" a ortak olanlara olan kinim bir kat daha artıyor. "İnsanlar neden yavaşlatılmıyor/Ağaçlar kadar olsun" diyor A. Kadir bir şiirinde. Sonra bu çöpleri karıştıran insanın intihar edebileceğini ve bu intiharın sorumlusunun kim olacağını düşünmeye başlıyorum. Sıkça rastlanan bir intihar sebebidir bu. Böyle yaşamak zorunda bırakılan insanların intiharı. "Hiç olmazsa önce karıma ve çocuklarıma dul ve yetim maası bağlarlar belki" diye düşünür ya da bir binanın çatısına çıkıp saatlerce orada dikilip medya aracılığıyla kamuoyunun tepkisini çekerek son bir iş bulma umadıyla intihar eylemine girişebilir.

Medya bu tür olayları çok iyi kullanır ve o insanın çaresizliğini ajitasyon yöntemiyle kitlelere aktararak göz boyamayı başarır. Altın alta "Bakin biz ezilenin, çaresizin yanındayız" mesajını vermeye çalışır. O insanın içinde bulunduğu durumun büyük ölçüde sebebi medya (sermaye)dir. O insanın intihardan vazgeçirilmesi durumundaysa "medya mensuplarının da yardımıyla bir insan daha yaşama yeniden merhaba dedi" şeklinde yorumlar yaparak kitlelere "Bizim hayatta kalabilmemiz için sizin yaşamanız ve bizim sizi sömürmeye devam etmemiz gerekiyor" diyerek sinsi sinsi aleyhindeki bir durumu lehine çevirmiş olur.

Dünyanın hiçbir yerinde Türkiye'deki gibi bir medya tekelisi yoktur. Yani bir gazete şirketi sahibi, aynı zamanda bir özel televizyon kuruluşunun sahibi olamaz. Gelişmiş burjuva demokrasilerinde bu böyledir. İşte ikisi veya daha fazlası bir arada olduğu zaman ülkenin ve sistemde iktidarın ve parlamentonun üzerinde bir güç olan burjuvazi, her şeyi kukla gibi elinde oynatabilir. Bu ülkeyi 1000 tane aile şirketi yönetiyor.

Sistemin gerçek yüzünün görünmesidir intihar. Ya da buzdağının suyun altındaki kısmının su yüzüne çıkmasıdır. "Gelişiyoruz, kalkınmaktayız" şarlatanların söylendiği noktada madalyonun birden arka yüzünün görülmesidir...

İntihar çok farklı boyutlarda çıkıyor karşımıza... Bazen bir karikatürde, bazen bir şiirde, daha çok hayatın içinden hiç olmadık zamanlarda bütün dengeleri altüst ederek... Üzerinde düşündükçe, yoğunlaştıkça daha bir karmaşıklaşan dizgeller beliriyor.

Resim: Semih Balcı

Adını koymak zor olmuyor intiharı... İnsanın binlerce yıllık tarihindeki en büyük keşiflerinden biri deyişiyorum. İnsanı hayvandan farklı kılan bir eylem biçimi mi acaba derken, intihar eden bir başka canlı olan akrep geliyor aklıma... Çevresi ateşle çevrildiği zaman kendini kendi zehriyle öldüren akrebin intiharı acaba bir kaçış mı? Zayıflık mı yoksa... Kesinlikle zayıflık değil akrebin intiharı. Her ne kadar "güdüsel" bir davranışta olsa insana önemli mesajlar gönderiyor...

Kapitalizmin kuşatılmışlığında ayakta kalmaya çalışırken karşı bir eylemlilik sergilediğimizde; üzerimizde yoğunlaşan baskılar bizim akreple aynı durumda olduğumuzun bir göstergesidir. Yani etrafımızda bir ateş çemberi var ve önümüzde seçenekler beliriyor hemen: Ya çemberin içinde "yaşamaya" devam ederek ateşin kendiliğinden sönmelerini bekleyeceğiz ya da Zilanlar gibi kendi pimini çekip, ölümlerine beraberimizde bir kaç karanlık bekçisini de götüracağız. Ve bunu yaparken cesedimizi bile teslim etmemiş olacağız düşmana...

Bu ateş çemberinin farkında bile olmayan binlerce insanın olmasının nedenleri altında aydınlanma sorunu yatıyor. Toplumun aydınlanması ise aydınlarla bağlı. Eğer aydın bu yangını görmezden gelirse, çemberin içinde yaşamaya devam eder. Örnekeleyecek olursak; bugün Kürt sorununu görmezden gelen bir aydın yangınla birlikte yaşa-

mayı kabullenmiş demektir. İsmail Beşikçi'nin dediği gibi: "Kürt sorunu bu gün aydınlar üzerinde turnusol kağıdı işlevi görmektedir". Eğer Kürt sorunu yoktur derse aydın, belli ölçülerde rahat, tehlikesiz yaşayacaktır ya da Beşikçi gibi bu konu üzerinde yoğunlaştığı zaman bedel ödemek zorunda kalacaktır. Aydınlarımızın bir takım bedeller ödemesini ve hiçbir zafere çiçekli yollarından gidilemeyeceğini bilmesi gerekiyor.

Başta da söylediğim gibi intihar çok farklı boyutlarda yaşanmakta... Toplumsal bir amaç güdülmeyen intihar eylemlerinde bile bir toplumsallık mutlaka mevcut. Örneğin, bir köylü kız istemediği, sevmediği birisiyle evlendirilmeye mecbur bırakıldığı zaman ve gerçekten sevdiği, aşık olduğu kişiyle birlikte olamayacağını anladığı zaman tereddüslüz intihar edebilir. İntihar etmekle en başta inandığı dini karşısına alır. "Allah'ın verdiği canı, Allah alır" diyor din. Sadece dini değil, ailesini ve törenleri de karşısına alarak feodal yapıya karşı da bir başkaldırı sergiler. Burada intiharı ilercici bir boyutundan söz etmek mümkün.

Ozgürleşmenin yolu nereden geçiyorsa, insanın yolu da oradan geçmeli. Evet, intihar bir vazgeçmedir. Ama hayatla baş edemeyenlerin giriştiği bir eylem değildir de aynı zamanda.

Yaşamı hiçbir şekilde sorgulamayan; eleştirel bilinci gelişmemiş bir kimseden intihar etmesi beklenemez. "Acaba içinde yaşadığımız hayat gerçekten yaşamaya değer mi?" sorusunu düşündürür her intihar. Eğer gerçekten yaşamaya değer değilse bu hayat, yaşamaya değer kılmak için mücadele yollarını aramak gerekiyor. Vazgeçmeden önce yapacak çok şey var.

*İstersen çık şu inşaatin en üst katına,
İstersen tütür bir cigara
Başın döne döne seyret deryaları
İstersen atla ta onaltıncı katları
Dal yolun ortasına çivileme
Doldurmadan onbeş yaşını
Yüzünü bir ana eli okumadan
Çek gü.
Son model otomobilleriyle geçerken
caddeden son hızla
Göztepe'nin şumarak oğlanları*

A. Kadir

(Dile bizden çocuk ne dilerse)

Hayatın İçinden Küçük Notlar

Nuri ASLAN

Bizde devrimcilik çoğu zaman teorik tartışmalarla ve hayaller kuru-larak yapılır. İstisnalar hariç hiçbir yapı, kişi, çevre, günlük mücadelede hayatın içinde yaptığı hareketleri önemsemez. Çünkü bunlar küçük şeylerdir, devrimi daha büyük sorunlar bekliyor! Derneklerin temiz tutulması, temiz ve düzgün giyinmek, bireylerin özel sorunları, yapmadığımız veya yapamayacağımız şeyleri söylememek, dürüst olmak, sözünün eri olmak vs... oysa halka bizi tanıtan yönlerimiz, günlük hayat içindeki bu küçük davranışlarımızdır. Bizim gelecekle ilgili düşüncemizin aynası, bu küçük diye önemsemediğimiz hareketlerimizdir; samimiyetimizin de...

Rap rap ya da "gel beni tutukla" modası:

Bir kaç yıl önce ortaya çıkan bu modaya neredeyse bütün devrimci örgütler uymuşlardı. Canları çok yanmış olacak ki, bir süre sonra birçok örgüt bundan vazgeçti! Çünkü burada teşhir ettikleri çoğu çocuk yaştaki insanlar polis tarafından tutuklandı. '98 1 Mayıs'ı öncesi dergi ve gazetelere yansıyan bir kaç örnek: DHKP-C özellikle TİKB'yi (Gazi katliamı yıldönümünde yüzleri kapalı ve rap rap diye yürüdükleri için) amansızca eleştirdi. Fakat kendileri 1 Mayıs'ta aynısını yaptılar. Aynı şekilde TKP(ML) çevresi, kendilerinin de bir zamanlar uydukları bu modayı genel olarak eleştirdi. Fakat aynı çevre düzenlediği bir etkinlikte, bir grup gencin eline bayraklar vererek, sert adımlarla (rap rap) yürüttüler. Üstelik eleştirilerin yer aldığı dergiyi de aynı mekanda satarak. Söylediğinin arkasında durmamak ve dün dündür, bugün bugündür mantığı bütün çevrelerde hakim düşünce olmaya devam ediyor.

Orhan Pamuk ve sol yayınevleri:

Bir televizyon programında Orhan Pamuk'a, sol çevrenin kitaplarının, sağ çevrenin kitaplarından neden daha pahalı olduğunu soruyorlar. Cevap şöyle: "demek ki sol düşünce sağ düşünceden daha değerlidir." Tam bir kapitalist düşünce mantığı. Pahalı olan her şey kalitelidir! Oysa Orhan Pamuk dürüst davranıp şöyle diyebilirdi: onlar kurumsallaşmışlar, biz ise zor ayakta durabiliyoruz. Onlar kitapları, dergileri, gazeteleri vs. düşüncelerini yaymak için kullanıyorlar, biz ise para kazanmak için. Her iki taraf için istisnaları konunun dışında tutuyorum.

Üniversitelerde, liselerde ve ortaokullarda "bilgi parayla satılmaz" diye bağırduğumuz için her gün dayak yiyoruz. Almanya'da ise "dergiye verecek 5 Mark'ın da mı yok" diyerek, okumayacağını bildiğimiz halde, insanlardan 5 Mark'lar alıp, dergiyi satabiliyoruz!

Vicdani retçiler ve biz devrimciler:

Devrimciler katında değeri olmayan bu dostlarımız, bugün militarizme en büyük darbelerden birini vurmaktadırlar. "Askere gitme halk ordusuna katıl" diye slogan atan bizler bile tıpış tıpış askerliğin yolunu tutarken, bu insanlar Türkiye'deki en köklü geleneğe kafa tutmaktadırlar. İlegal faaliyet gösteren bir arkadaşın askere gideceğini duyunca çok şaşmıştım. Gerekçesi ise, askerlik sorununun çözümleri önünde engel teşkil etmesiydi. Oysa bu arkadaş sürekli sahte kimlik kullanıyordu!

Eşlerini demeklene getirmeyen devrimciler, çocuklarına dergi okutmayan örgüt sorumluları, dünya halklarını kardeş yapmak isteyen, fakat Alevi olmayan kızı, gelin olarak istemeyen örgüt üyesi, seçimleri boykot etme propagandası yapıp, para cezası ödememek için oy kullanan ileri sempatizanlar.

Gelecekle ilgili kitaplar dolu projeler çizen biz devrimcilerin gerçek hayatta tökezlediğimiz resmidir yukarıdaki örnekler!

"Asya üretim tarzı" ve toplum

Melih ÇETİN

Insanlık tarihini belli kalıp veya kalıplar içine sokmak doğru değildir. Çünkü dünyanın her tarafında gelişmeler aynı olmayacaktır. Yani bu insanların karar verebileceği bir durum da değildir; doğanın gelişimi bu konuda insiyatif sahibidir. Durum böyle olunca, A bölgesinde var olan durumu bütün bölgelere uygulamak yanlış olacaktır. Yanlışların getireceği sonuç üzerinde fazla durmak istemiyorum; fakat bu durumun halkın mücadelesine zarar verdiğini belirtelim. Bilen eğitimi alan "sosyalist-komünistler" elbette bu yazıda alternatif bir anlayış (bu konuya ilişkin de) götürebilirler. Fakat insan denilen canlılarda bunlarla sınırlı değildir ki! Bundan dolayı "tüzek", "yasa", "ilke", "kurul" vb. sorunlarla fazla uğraşmayan, bugünde uğraşmak istemeyen kesin böyle yazılarda alternatif bulacaktır.

Konu şudur: "İnsanlık tarihi ile ilgili sorularda, cevaplar biçimsel farklar olmakla birlikte genel olarak aynıdır." Bu belirlenme yapılırken de ne yazık ki bir çok bölgenin durumu incelenmediği gibi, bazı bölgeler hakkında da yanlış değerlendirme yapılarak sonuca varılmıştır. Bu belirlenmeler de genellikle Roma İmparatorluğu kriter alınarak yapılmıştır. Yani genellikle Roma'daki gelişmeler genel olarak bütün dünyaya uyarlanmıştır. Bu da yanlıştır. İnsanlık tarihinin yaşanan dönemi değerlendirildiğinde genellikle "Beşli Kalıp" (ilkel komünal, köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist toplum) sıralanır. Bu sıralamanın dışında başka evrelerin yaşandığını ve yaşanabileceğini öne süren anlayışlar, bu kesim tarafından tartışılmamıştır bile.

Fakat bugün bu konu daha çarpıcı bir şekilde kendisini dayatmaktadır. Çünkü yaşanan birçok olay bilince çıkarıldığında Beşli Kalıpçı anlayışın yanlışlığı daha fazla açığa çıktığı için geniş kesimce görülmektedir. Bu yazıda, yararlanılan kaynaklar, genellikle bilinen eserlerdir. Fakat adı geçen eserlerin incelendiği dönemlerde koşullar "farklı" olmalı ki olumlu yönde fazla dikkat çekmemiştir. Aşağıya aktaracağım alıntılar, sosyalist olduğuna iddia edenlerin öncelikleri olarak da bilinmektedir. Yani bu alıntılar Marks ve Engels'e aittir. (*Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplamı*, Ar Yay. Sencer Divitcioğlu'nun eserinde aktarılmıştır.)

"Marks, 1853 yılında Engels'e yazdığı bir mektupta şöyle diyor: Bernier hakkı olarak Türkiye, İran ve Hindistan'dan bahsederken, Doğu'daki bütün olayların temelini **toprakta özel mülkiyetin yokluğunda** (Aç SD) aramalıdır, diyor. Bu, cenzetinin gerçek anahtarıdır. Aynı ay içinde Engels, Marks'a cevap veriyor. 'Gerçekten toprak mülkiyeti'nin yokluğu bütün Doğu'nun anahtarıdır. Do-

ğu'nun siyasi ve dini bütün tarihi burada gizlidir. Fakat Doğular'ın feodalite zekinde bile toprak mülkiyetine geleneğlerinin sebebi nedir? Sanırım ki bunun esası, Sakra'dan Arabistan, İran, Hindistan'a ve Tataristan'a da, ta yüksek Asya yaylalarına kadar uzanan çölün iklimi ve bununla ilişkin olarak toprağın cinsidir. Baralarda yapay sulama tarımın ilk şartıdır ve (bu işi ya köşün, ya vileyetin, ya da merkezi hükümetin görevidir."

"Doğu çehennası (despot) lağı, meşru bir mülkiyet yokluğuna yol açmaktadır. Gerçekten, kabile mülkiyeti ya da müsterek mülkiyet temellerini küçük toplulukların tamamen kendini destekleyen (self-sustaining) ve içinde üretim ile artık üretimin şartlarını hazırlayan, tarım ve manifaktürün birleşiminde bulmaktadır." "Bu (ülkelerde) üretimin kabataslak temeli küçük-çaplı tarım ile sanayinin birleşmesidir. Hindistan için ayrıca buna da ilave etmemiz gerekir. Köy toplulukları toprağı müsterek sahiptirler. Bu ayrıca Çin'in de orijinal tarafıdır."

"Asya da olduğu gibi, üreticilerin özel toprak sahipleri ile karşı karşıya geçemedikleri, toprak sahibi ve hükümdar olan devlete tabi oldukları vakit, rant vergi de ayırdı ya da başka bir deyişle, toprak rantı şekline farklı bir vergi yektir." "Kendi yapısından dolayı Asya çekli (abç) hayır daha dayanıklı ve daha uzun ömürlüdür. Birey topluluktan bağımsız değildir. (Toplam) kendini destekler. Tarım ile el sanayi arasında birlik vardır." "*Asya Üretim Tarzının* (abç) bu duruşan hali özellikle Hindistan ve Çin toplumları için söz konusudur." Asya üretim tarzında mülkiyet ilişkilerine gelince: "birey gerçekten mülksüzdür."

"Asya üretim tarzı" ile ilgili kısa ve genel bilgi verildikten sonra, Hindistan'da çözülme nasıl oldu onu da yine aynı kaynaktan aktaralım: "İngiltere, Hindistan'da iki işi birden başarıyor. (Bilindiği gibi İngiltere Hindistan'ı işgal etmişti. Marks'ın işgal desteklemesi daha önce başka yazılarda eleştirilmişti, bu konuyu geçiyorum. B.) Birisi yığıcı, öteki yapıcı: eski Asya toplumunun tahribi ve Asya'da yeni toplumun maddi temellerinin atılması." "Bu küçük tek biçim toplumsal örgüt çekli, büyük ölçüde çözülmüştür ve çözülmektedir. Sebebi ne İngiliz vergi sistemindeki ziddet, ne de İngiliz askeridir. Bunun sebebi, İngiliz böhari ve serbest mübadeledir. (Hindistan'da aile toplulukları kendilerine hayırlı sanayi (el tezgahları) ile tarım (yift sürme) arasındaki bölge dayanamıyordu. Bu onlara kendilerine yeter bir özellik veremeydi. İngiliz müdahalesi küçük, uygar olmayan toplulukları çözüp ikisadi temellerini yakın ve doğrusunu söylemek gerekirse Asya'da ilk defa işçilen toplumsal devrime neden oldu." (abç)

Marks toplumların gelişmesini "Asya, antik, feodal ve modern burjuva toplumunun üretim tarzlarını, toplumun iktisadi şekillenmesinin kademele çabaları olarak alabiliriz." der (Divitcioğlu, Age). Fakat daha öncesi tarihlerde toplumların gelişimini Marks böyle

değerlendirmez. Örneğin Komünist Manifesto'da kölelik, feodalite ve kapitalizm anlayışı varken, 1840'ta kabile-müsterek ya da devlet-feodalite ya da malikane ve rihayet kapitalist mülkiyeti olarak belirtmektedir (Divitcioğlu, Age).

Osmanlı toplumuna ilişkin esas olarak aynı üretimi tarzı geçerlidir. "Türk, derebeylik devrinin en alt ve en barbar döneminde bulunan toprak sahibi, memur ya da askerdir" (Marks). "Osmanlı İmparatorluğunda askeri dirlikler, genellikle irsi değildir. Babaları ölümünden sonra toprak sahibinin bir veya iki oğlu, daha az bir dirliğe sahip olabilirler. Türlü sebeplerden dolayı dirlik sahiplerini değiştirilmeleri vuku bulmuştur ki, için sonunda, dirlik sahipleri ne arazileri üzerinde yerleşebilmek, ne de mevzi bir hanedanlık kurabilmek için vakit bulmuşlardır."

Demek ki genel kural olarak, toprak hakkı babadan oğula intikal etmez. Osmanlı toplumunda toprakların rekabete kesinlikle devlete aittir. Osmanlı'da sipahi tomarlarını Avrupa Ortaçağ senyörlerine benzetebilir yanlış değerlendirme yapılmaktadır. Ö. L. Barkan'dan okuyalım: "... İmparatorluğun her tarafının temin ettiği idare adamı ve asker tipi olan tomarlı sipahi ne bir derebeyi, ne de yerli toprak azerlerini temsil eden bir toprak zengini değildir." H. İnalcık'ta: "Bütün tomarlar doğrudan doğruya sultan tarafından verildiğinden, bu beylerin özel orbaları ile feodal senyörler haline gelmeleri önlenir Sultan büyük bir kul garubuna malik olduğundan beylerin gücünü tahakkuk edebilir." Osmanlı'da şeyh ve derviş tasfisine gördükleri hizmete karşılık toprak verilmiştir. "Sonra Orhan dahi o dervişin mekânına varub eydi. Bu inegölün yöresi dede senün olsun, dedi. Derviş eydi. Ey han bu mülkü ve malı Huda ekime verar. Biz bunların ehli değiliz; mülki huda sizün gibi padişahlara vırar, dedi. Orhan Gazi İbrahim idub eydi: Derviş sözünü kabul eyledi. Derviş ayıdı: Padişahın senün sözün siması, şöl karşıda taran topecükten beri yireceğüz dervişleri havlışı olsun, dedi. Orhan Gazi kabul edub, dervişün yine duatım alıp gati". "Osmanlı toprakları reayanın mülkü değildir. Fakat Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan herkesin ekip biçme hakkı vardır. Bu topraklar reaya devlet tarafından arıyet olarak verilir. Bundan dolayı, reaya toprakların mülk sahibi olmamakla birlikte, onu tasarruf etme hakkına sahiptir, sanki kendisininmiş gibi... Ne var ki reaya tarafında işlenen bu topraklar hiçbir zaman satılmaz, hibe edilemez, vakıf yapılamaz ve vasiyet edilemez".

Yazar birçok akatarım yaptıkları sonra kısaca şu sonuca varmaktadır. "Bu bakımdan, Osmanlı toplumunda hakim mülkiyet şekli miri toprak rejimidir... Böyle olunca, Osmanlı toplumunda toprağın, yani üretim aracının mülk sahibi olan hakim sınıf devlet olmaktadır." Bugün AÜT üzerine yapılan tartışmalarda dikkat çeken olaylardan biri de Marksist-Leninist-Maoist olduğunu iddia edenlerin

geneli; Beşli Kalıp'a çok sıkı sarılmalarıdır. Bu doğaldır; çünkü Marks'tan sonra (Engels'de tartışma konusudur) AÜT ile ilgili araştırmalar esas olarak yapılmamıştır. Lenin'in Rusya hakkındaki tabirleri, Marks Rusya'yı AÜT içinde görmektedir. Lenin ise Plehnev ile girdiği tartışmalardan birinde Rusya'da AÜT'nin olmadığını söylemektedir. Yine Lenin'in bilinen yazıları okunduğunda AÜT'ü çağırarak bir iki cümle bulunmaktadır. 1930 yılında Tiflis'te yapılan konferansta AÜT tartışmalarına son vermek için ilk girişim yapılmıştı. "Burun tarihleri boyunca Asya ülkelerinin orijinalliği barındırır. Bu anlamda, Asya üretim tarzı diye adlandırılabilir, özel bir feodalite bünyesi gösterirler". 1931'de Leningrad'da yapılan konferansta da bu tutum sürdürüldü. "Doğu'daki feodalitenin orijinalliğinden bahsetmek isteriz; yoksa Asya üretim tarzının değil" (S. Davutoğlu) Dikkat edilirse Büyük Proleter Kültür Devrimi (BPKD) döneminde, '68 kuşağı da denilen kesimin içindeki devrimcilerin de AÜT üzerinde fazla bir bilgiye sahip oldukları söylenemez. Çünkü o yıllarda en fazla Türkçe'ye çevrilen eserler Sovyet kaynaklı eserlerdir. Bu kaynakların içinde en fazla Stalin'in eserleri devrimci kesim tarafından okunmaktadır. Çünkü o dönemde devrimci kesim, esas olarak Mao'nun etkisindeydi. Mao'nun da Stalin'e yaklaşımı "Revizyonist", "kapitalist yollar", "sosyal emperyalist" den farklıydı. Yani Stalin'i olumlu değerlendiyordu. Durum böyle olunca Anadolu'da da yönelim esas olarak Mao ve Stalin üzerinde yoğunlaşıyordu. Mao'nun da AÜT yaşadığına dair yazıları veya açıklamaları fazla olmadığı için, bu dönemde devrimcilik ile tanışan insanlarda AÜT'i esas olarak tartışmamıştır. L. Kaypaklıya devletçilik ve "hür teşebbüslük" üzerine yaklaşımı Osmanlı'dan günümüze kadar devam ettiğini belirtmektedir; fakat bu yeterli değildir.

Bugün de durum pek farklı değildir. Yani alışlagelmiş klasik eğitimi alan Beş Kalıpcılar hâlâ aynı yanlış sürdürmektedirler. Bu kalıpcı anlayışı savunan M. İlhan Erdoğdu şöyle demektedir: "Çünkü, Osmanlı imparatorluğu döneminde üretim ilişkisi feodalite dediğimiz an, bunun doğal gelişim içinde kapitalizmin izleyeceğine de söylemiş sayılıyor;... üretim ilişkilerinin feodal olmadığını beri sürenler, kanıt olarak, bu üretim ilişkisinin bağrında kapitalizmi yaratmamış olduğunu söylüyorlar." (Osmanlı Mülkiyet ilişkileri). Beş Kalıpcı anlayışı savunan yazarların büyük bir kısmı da AÜT'i sinifsız bir toplum olarak görmektedir. (Marks'ın düşüncesi de bu anlayışa pınır vermektedir. AÜT ile ilgili yazıları incelensin)

Yine, Marksist, Leninist, Maoist veya MLM olduğunu söyleyenlerin (biçimsel de olsa) çoğu kendi parti ve örgütlerinde sınıf mücadelesinin olmadığını savunmaktadır. Sosyalizm de devletçilik egemen olduğu için sınıf mücadelesinin olmayacağını savunan yine bu anlayışlardır. Bizi halk dışınamı ikti-

darların, devletçiliği savundukları dönemde bu anlayış sahipleri tarafından destek gördükleri unutulmadığı gibi, bugün de bu destekler farklı biçimde kendisini göstermektedir. Yine devletçilik ve özelleştirme arasında halkımızı tercihe sevkedenler az değildir. AÜT ve ATUT (Asya Tipi Üretim Tarzı) ile ilgili kaynakları incelediğim kadarıyla vardığım sonuç şudur: Kapitalizm öncesi toplumlarda, devlet mülkiyeti ile özel mülkiyetin hakim üretim tarzına olduğu toplumlarda, yönetimlerin farklı farklı tanımlamasıdır. Yani topraklar resmen devlete ait ise bu AÜT veya ATUT'nin hakim olduğu söyleniyor; yok eğer toprak devlete ait olmayıp "ağa veya (devletin resmi görevlisi olmayan) başka sömürsüçülerin elinde ise buna feodal, ya da köleci üretim tarzının hakim olduğu söyleniyor. Bu sonuçlar doğruya en yakın olan sonuçlar olduğu için buraya aktırdım. Yoksa daha başka yaklaşımlarda var (Kimileri de AÜT'ün sosyalist üretim tarzıyla aynı olduğunu yazmaktadır. Yine M. I. Erdoğdu, "Asya" ile "Asya biçimi"ni farklı ele aldığını belirtir. Devamla, AÜT'i ayrı bir üretim tarzı olarak ele almanın yanlış olduğunu belirtmektedir).

Toplumsal pratik incelendiğinde karşınıza şu sonuç çıkmaktadır: Dünya üzerinde yaşayan insanların çoğunluğu, bile Beş Kalıpcı yaşamamıştır. Keza toprak parçası olarak da, Beş Kalıp fazla yaşamamıştır. Fakat Beş Kalıp yaşamamış diye AÜT yaşamamıştır anlamına da gelmez. Çünkü gelişim her tarafta aynı olmaz. Örneğin, Peru vb. bölgelerdeki gelişmeler (Bugün elde bulunan kaynaklardan hareketle söylüyorum) Asya veya "despot doğu" toplumunda da farklıdır...

Diğer taraftan Miri (devlet mülkiyeti) mülkiyetin egemen olduğu birçok bölge olmasına rağmen, bu üretim şeklini; AÜT veya ATUT olarak tanımlamak yanlış olduğu gibi, sosyalist bir yaklaşım da olacaktır. Çünkü ya Asya'nın "büyüklüğü" dikkate alınıp tanımlama yapılmaktadır, ya da bu üretim tarzı ilk burada "bulunduğu" içindir. Bu nedenler, böyle bir tanımlamayı gerektirmez bu konuda. da her hangi bir bölgenin ismi kullanılarak diğer bölgeler üzerinde egemenlik kurma anlayışı yanlışır.

Sonuç olarak: Sömürünün hakim olduğu üretim tarzlarında, sömürü esas olarak "iki" biçimde kendisini göstermiştir: Devlet ve özel sermaye. Bundan hareketle "toplumlar" arasında fark olduğunu söylemek (köylerin kendi aralarında da fark olduğunu belirtelim) ve hedeflen buna göre belirlemek, bu hedefe ulaşmak için de mücadele yöntemlerini esasta değiştirme vb. vb. anlayışlar yanlıştır. Her dönemde sömürsüçüler biçimsel değişiklikler arasında da "harbar-medeni", "barınva demokratik-faşist" vb. ayrımı yapmadan halk düşmanı yönetimleri yakmak için, halkı seferber edelim.

*Bu yazı aynı zamanda Uzun Yürüyüş Özel sayı: I, Kolektif'e aittir.

Zorunluluklar Dünyasından Özgürlükler Dünyasına şırıyla başlayan Uzun Yürüyüş'e merhaba!

Uzun Yürüyüş'ün, sosyalist harekete sargulayıcı, eğitici, mevcut tıkanıklıkları aşma noktasında yeni bir nefes olarak çıkması bizim için sevindirici olmuştur. Geçmişten günümüze kadar olan süreçte her ne kadar söylem olarak sol çevrelerde çinde bulunan kasırlık kırılmak istense de bu anlamda somut bir adım atılmamıştır. Sorunları tartışmak, aşmak sosyalist öğretileri güncelle taşımak yerine, kitleden kopuk var olanı sahiplenip, yenilemekten öte yücele-meye gidilmiştir.

Uzun Yürüyüş'le başlayan kıpırdanmayı bazı sol çevrelerde de görmek mümkündür. Dergide üzerinde durulan noktalardan birisi de değişime olan kapalıdır. Genel anlamda sosyalist (basın) çevreler üzerindeki yavaş değişimlerle Uzun Yürüyüş büyük katkı sağlamıştır. Dergide düşüncelerini siyasi ve seviyeli bir şekilde anlatmak isteyen çevrelere yer verilmesi önemli bir adımdır. Fakat bunu kendi pratiği içerisinde pek göremeyen çevreler pek yadırganmıştır.

Bugünün koşullarında teorik çalışma, bilimsel bilgi üretimine ne kadar acil ihtiyacımız olduğu ortada. Ken hâlâ boş ajitasyonlarla dergi sayfalarını doldurmakta ısrarcı olmaları hayretle karşılanmaz gereken bir olaydır. Saldırıların yoğun olarak yaşandığı şu günlerde en geniş devrimci cephenin örtülmesi ve saldırıların pür-kürtilmesi noktasında Uzun Yürüyüş'un tavı bizim için sevindiricidir. Gelecek süreçte yaşanan bölünmeler ve kendisini aşmama bur ne kadar hayal kırıklığı yaratsada Uzun Yürüyüş'teki çaba bir örnek teşkil etmiştir.

Gelenek noktasında değişim kendisini dıyacağı halde, ekoloji yakınlama konusundaki ısrar düşündürücüdür. Teorik anlamda yenilenmenin söylemi olsa da pratikte somut bir adım atılmaması tıkanıklığı bir üst seviyeye taşımakta ve yalnızlık yaratmaktadır. Derginin çıkmasından itibaren görüşümüze çarpan, bilimsellik anlayışı, üretim, çaba ve kültürel yazılar bize çok şey sağlamıştır. Özgürlüğün mücadelesinde "kendini değiştirmeden başkalarını değiştiremeyeceğiz" gün be gün ortadadır. Bu noktada geçmişi deşmek, sorgulamak, yeni olanı yapılandırmak, Uzun Yürüyüş'ün (ama boş eleştirilerde, boş söylemlerle değil; geçmişe sahip çıkıp günahlarını ve sevaplarını kabullenerek) bu tavı, yürüyüşe yeni yol arkadaşları getireceğinin garantisidir.

Derginin bunca sayısına rağmen dergiyse hiçbir katkıda bulunamamamız bizim zadımadır. İlk önceleri muğlak olan bazı kavramlara talakarak durup beklememiz, düşüncelerimizi paylaşmamamız bizim için yanlış ve düşündürücü olmuştur. Fakat bu demek değildir ki mevcut tıkanıklıkları aşma noktasında Uzun Yürüyüş'le paylaştığımız bir şey yok. Derginin her sayısını heyecanla beklemek, bir sonraki sayıya kadar çıkacak demet ve dergiyi ayrıntılarına kadar okuyup bunun üzerine düşünmek bazen sınırlara dışırmak, yazınak, paylaşmak istememiz bizi bu noktaya kadar getirmiştir. Bu noktada Uzun Yürüyüş'le birlikte nefes almak için, zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına giden bu yürüyüşte biz de varız!

Ankara'dan Uzun Yürüyüşçüler

İkiyken tek olabilmektir aşk!

Sevgi YILMAZ

Aşkın unutulduğu, sevginin yerine çıkar ilişkilerinin geçtiği bir dönemde nedir aşk? Ya da insanlık kendine özgü bütün güzelliklerden vazgeçiyor mu? Aşk da bunlardan biri mi? İnsana ait olduğunu bildiğimiz halde neden sahip çıkmıyoruz aşka? Neden hep insana ait olmayan, insanın doğasına aykırı olan, insanı güzelleştiren değil; çürüten, yozlaştıran değerlere sahip çıkıyoruz, bunların peşinden koşuyoruz? Bize, insana yakışan bir güzellik olduğuna göre, böyleyse nedir aşk?

Hermann Hesse bir yazısında aşk üzerine şu değerlendirmeyi yapıyor: "Bir bütün olarak çağımıza inançım azaldıkça, insanlığı düşmüş ve kurumuş gördükçe, bu çöküşün karşısına devrimi daha az koyar oldum; ama aşkın büyüme olan inancım daha da artıyor."

Yarına giden yoldaki umudun adıdır aşk. Bütün zorlukları, engelleri barındırır içinde. Bütün çelişkileri, ak ile kara gibi, olumlu yaşam gibi, son ile başlangıç gibi, gözünden süzülerek akan yaşın yüzünü gıcıklayıp güldürmesi gibidir aşk. Ağrılarıyla, sızalarıyla ayakta kalabilenlerin işidir. Bunun için de, her insan aşık olamaz. İçinde hüznü ve umudu taşır, umutsuzluğu da. Bazen umut sınırlar umutsuzluğu, bazen umutsuzluk gölgeler umudu. Çok Keskin ayrılıklar yoktur, anlayamazsın ne zaman ne olduğunu, güleken ağlamak gibi bir şey. Onun için aşk anlatılmaz, yaşanır.

Aşkın öznesi değişebilir; ama insan yaşamındaki bütün güzelliklerin genel adıdır aşk. Farklı isimler alabilir, değişik içeriklere bürünebilir. Devrim aşkı, yurt aşkı, karşı cins aşkı, sanat aşkı vb.

Aşk, sadıktır insana. Aldatıldığında küsmez. Arkasını dönüp gitmez. Kaybettiğini kabul eder, aşkıdan vazgeçen insanın yerine üzülür. Aşkta aldatılan, vaz-

geçilen karşıda duran değildir. Kişi yarını, dostunu, arkadaşını, uğrunda dövüştüğü davasını aldatamaz. Ama kendini aldatabilir. Aşk olmadığı halde, öyleymiş gibi davranmakla yapar bunu. Ve sonunda kaybeder. Aşk, maskelerin uyumlu dansını uzun süre kaldıramaz.

Aşk, kural tanımaz, sınırlar çizmez, belirlenmiş kalıplara dökmez kendini. Sorumlu bir özgürlük ister: ulaştıkça, kendine yeni ufuklar çizer; yeni açılımlar, perspektifler geliştirir. Yerinde durmaz, ulaştığıyla yetinmez, onun için hep "aç" olandır aşk.

Aşk öğrenilmez, öğretilemez, yaşanır. Ve ancak yaşanılanlar kavramlaştırılıp aşk tanımlanmaya çalışılır. Bunun için tek bir tanım yoktur aşkın. Kişiden kişiye değişir. Farklı düşünce akımları farklı tanımlar getirirler aşka. En güzeli emek isteyen, emek verilenidir. Emekle yaratılan sabırla, ilmi ile işleneni kolayca terk etmez, onu üretir.

Aşk, sabır işidir. Paylaşıcıdır. Bencillik aşkın düşmanıdır. Aşkta bencillik aynı bedende bir arada duramaz. Aşk, karşılık beklemeden verebilme pratiğe yaşanırken, karşılıklı sonsuz heklentiler, özverili tutumlar isteyen çoğaltıcı bir süreçtir. Bu durum çoğu zaman çelişkiymiş gibi çıkar karşısına insanın; çelişkidir de. Ancak, karşılık bekleme ve sonsuz beklenti çelişkisi bir kez aşıldı mı, artık hiçbir kuvvet onun gelişimin önüne geçemez. Bu boy atmanın verdiği olağanüstü güç, kişiyi daha yüksek üretim ve paylaşma sevkeder. Kendini yeniler, her gün daha da güzelleşir. Yeni çelişkileri çözüme potansiyeli artık mevcuttur. Bu süreklilik yaşanılan ilişkiye her yeni gelişmeyle olumlu yönde bir boy daha atılır. Bu nedenle statik bir durum değildir aşk, dinamikdir. Hele alışkanlık hiç değildir.

Aşkın, alışkanlığa tahammülü yoktur. Eline aldığı bir çiçeği hemen koklamak için burnuna gökürmek alışkanlıktır; aşk değil. Sıkıntılı bir anda bir dostunu araman alışkanlıktır, aşk değil. Sevdığın insana ihtiyaç duyduğun anda yan yana

gelmek isteme alışkanlıktır; aşk değil. Alışkanlıkların bitmesi bazen "bir aşkın bitişi" olarak tanımlanır. Oysa aşk bitmez bir şeydir, biten olsa olsa alışkanlıklardır.

Aşk, çocuk gibidir. Karılgan, çabuk kahreden ve alıngandır. Bir o kadar da ihtiyar. İnsanlık tarihinin biriktirdiği tecrübeleri inkar etmez. Bu birikim ve yaşanmışlıklara yeni güzel şeyler katabilmek için çaba harcar. Aşk, seni senden daha iyi anlar, yaşamına güç katar.

Aşk, emek ister. İlk bakış, hoşlanma aşk değildir. Bazı sevgiler ya da karşındakinde yakaladığın olumlu özelliklere hayranlık aşk değildir. Aşk, çabadır. Kafa yormaktır. Küçük hesaplar, çapsız yaklaşımlarla örülemez aşkın kalesi. Büyüklük ister, olgunluk ister, güç ve çaba ister. Basit insanların kolayca ulaşabilecekleri bir şey değildir aşk. Bedel ödemeyi, kaybetmeyi, gerekiyorsa göze alabilmektir. Canını pazarda bulmuş gibi ortaya koyabilmek, bütün zorluklar ve sıkıntılar karşısında "ben önde olacağım" diyebilmektir. Aşk, hiçbir çıkar gözlemeksizin, bir karşılık beklemeeksizin kendini adayabilmektir. Öznesi değişebilir aşkın, aslıolan engin bir adama isteğidir. Ve yaşamın ve onu güzelleştirmenin kendisidir aşk.

Özgür bir kişilik aşkın olmazsa olmaz koşuludur. Özgür olmayan, kendi ayakları üzerinde duramayan bağımlı kişiliklerin aşkla arası iyi olamaz. Aşk, isyankardır; kendine dayatılan, yerleşik olana başkaldırır. Kendi yasalarını kendi bütünselliği içinde oluşturur. Hiç bir bariyerli duruma itibar etmez. Hiç bir bedel ve ceza onu geri döndüremez. Başkaldıran asi insanların işidir aşk.

Aşk, ikiyken tek, uçken tek, yükten tek olabilmektir. Biz diyebilmenin yolu ise benden kurtulmaktan geçer. Onun için aşk, bencil değildir; paylaşıcıdır.

Yarınları, gelecek düşleri kurarak umutla yürümek istiyorsak, aşka sahip çıkalım. İnsan hayatındaki çürümeye, yozlaşmaya ve insandışılaşmaya karşı aşkı savunalım.

ÖZGÜR ÜNİVERSİTEDEN YENİ KİTAPLAR DİZİSİ ÖTEKİ YAYINEVİ'NDEN ÇIKTI!

"Çile Fidesi, Kübar", Z. Bazepe, T. Demirel, Ö. Özgür

Modernizm, Postmodernizm ve Sol M. Bayram, M. Ertan, B. B. B.

Madre Düşüncesi ve de Aşk ve Sevgi F. A. T. T. Demirel, Ö. Özgür, Ö. Özgür

Türkiye İslamını Anlamak Yücel Demirel

Ortaçağ Döneminde İslam Türkiye Akademi, H. B. B. B.

Hazırlayan: Celal TOKAÇ

★ Hadeş Genel Başkanı ve 6 yöneticisine açılan davanın duruşmasında Kürt sorunu tartışıldı. Murat Bozrak, Kürt sorunun çözümü için, öncelikli olarak Kürt kimliğinin tanınması, kültürel hakların tanınması, Kürt sorunun tartışılmasını yasaklayan yasa ve Anayasa hükümlerinin kaldırılarak demokratik bir zeminde tartışmaya açılmasını istedi. (28 Mayıs)

★ TBMM Genel Kurulu'nda önceki gün ele alınan ve tartışmalara yol açan Göç Raporu ile Kürt kimliğinin tanınması talebi ve köy boşaltmaların "hukuka uygun olarak yapılmadığı", ilk defa devletin resmi evraklarına geçmiş oldu. AİHM'e giden davalarda kolaylık sağlayacak rapor, uzun bir süre gündemden düşmeyecek. (3 Haziran)

★ Korucu istifaları son günlerde artarak devam ediyor. En son Gürpınar ve Çatak'ta 170 korucu silah bıraktı. Silah bırakmaların daha da artacağı bildirildi. Van il teşkilatı yaptığı açıklamayla, bu yaşananların anlamı, Kürt'ü Kürt'e kısırdırma politikasının iflasıdır. (7 Haziran)

★ ABD'de faaliyet yürüten İnsani yardım kuruluşu İRA, Birleşmiş Milletlerin yedi yıldır Irak'a uyguladığı ticari ve ekonomik ambargo sonucu 1.2 milyon sivilin hayatını kaybettiğini, bunların 750 bininin çocuk olduğunu açıkladı. (7 Haziran)

★ Türkiye'de neredeyse günlük yaşamın bir parçası olan ve sistematik bir şekilde yapılan işkence, hızından bir şey kaybetmeden devam ediyor. Polis, yaşları 6 ile 8 arasında değişen hırsızlık yaptıkları iddiasıyla

gözaltına aldığı 5 kız çocuğuna elektrikli verdi, cinsel tacizde bulundu, saçlarını kesti... 17 yaşındaki bir gencin de işkence sonucu kolu kırıldı. (9 Haziran)

★ Greenpeace, Hindistan ve Pakistan'ın nükleer denemelerini Meksika'nın başkenti Mexico'daki Hindistan Büyükelçiliği önünde biraraya gelerek protesto etti. (10 Haziran)

★ Enflasyonun %100'lerde seyrettiği ülkemizde; ilk 6 ay için %20 olarak öngörülen maaş zammı kamu emekçileri tarafından eylemlerle protesto edildi. Yurdun birçok yerinde; hizmet üretimini durduran onbinlerce kamu emekçisi alanlara çıkarak hükümeti uyardı. Kamu emekçileri ücret belirlenmesinde sendika olarak taraf kabul edilmedikleri sürece eylemlerini sürdüreceklerini açıkladılar. (11 Haziran)

★ İHD İstanbul şubesi, Mayıs ayında 28'i çocuk olmak üzere 2116 gözaltı, 18 işkence başvurusu, 5 faili meçhul ve 3 siyasi cinayetin gerçekleştiğini açıkladı. Mayıs ayında özgürlükçü ve sivilleşmeden yana olan kurumlara yönelik saldırıların had safhaya çıktığı belirtildi. (12 Haziran)

★ Yüksek Askeri Şura'nın olağan üstü toplantısında toplam 167 subay ve assubay orduyla ilişkisi kesildi. Gerekece il-ticai faaliyetler. (14 Haziran)

★ Medyaca ve birçok kişi ve kurumca hedef haline gelen Yeşil, Aydınlik Gazetesi'ne yaptığı açıklamada: "O kadar işi bir tek ben mi yaptım. Herkes makamında oturuyor. Parti başkanı, bakan, general, mebus, emniyet müdürü. Yargılanacaksa hepsi yargılanmalı. İyiye de, kötüye de beraber yap-

tık" dedi. (14 Haziran)

★ Petrol-iş'in örgütlü olduğu bütün işyerlerinde yarım gün uyarı eylemi yapıldı. POAŞ'ın yanı sıra PETKİM ve TUPRAŞ'ın da özelleştirme kapsamından çıkarılması için işbaşı yapmayan işçiler bundan sonra da belli tarihlerde eylemlerini sürdüreceklerini açıkladı.

★ Batman'ın Kozluk ilçesinde Remziye Dinç'e silah zoruyla tecavüz eden korucular; mahkemede -herhalde korucu oldukları için- aklandı. Duruşmayı izleyen sivil toplum örgütleri adına yapılan ortak açıklamayı okuyan Özgür Kadın Derneği Başkanı Müriyyet Yılmaz; Kürt kadınlarının "Açığa çıkması son derece güç olan tecavüzü yaşayan kadınlar son yıllarda seslerini yükseltmeye başladılar, dava açtılar, takipçisi oldular" denildi. (16 Haziran)

★ 1 Haziran'da ertelen cezası için tekrar cezaevine konulan Eşber Yağmurdereli'nin ardından, 16 Haziran'da yine düşüncelerini özgürce açıklama savaşını veren Ragıp Duran da cezaevine konuldu. (16 Haziran)

★ Kürt halkına karşı uygulanan zulme Newroz gecesi kendini Newrozlaştırarak yanıt veren Sema Yüce, yaşamını yitirdi. Bıraktığı mektupta, Kürt halkına dayatılan imha politikalarına, kirli savaşa karşı baskıcı ve ihanetçi politikaları protesto etmek için; bedenini ateşe verdiğini açıklamıştı. (17 Haziran)

★ Ülkede Gündem Gazetesi'nin Batman bürosuna bombalı saldırı yapıldı. Daha önce de birçok engellemelerle karşılaşan büro temsilcisi ve çalışanları uzun süredir de ölüme tehdit ediliyordu. (21 Haziran)

PK. 1364, Sirkeci, 34431, İstanbul
 Tel / Fax: (0212) 553 02 93 - 251 83 91

PİY - YÖN - SAY - SOSYAL - BARİŞ
 BİRLEŞİK - ARKADAŞ - C.K.K.

ELBET BİR BİLDİĞİ VAR

Toplanın, birleşin, bir olun
Acıların şahı gibi üstüne gelin
Ve bitsin şu iş
Seninle gelecek çare yok
Seninle bu tatlılık ey büyük acı
Gök incir nasıl ballanırsa acılardan
Acı koruk nasıl bulursa balların en sarhoşunu
O işte o
Gel benim darmadağın direncim
Gücüm, emeğim, çilem gel
Gel benim büyük acım
Gel ve bitir şu işi
Kalaylardan mı gelirsin Bolivya'lardan
Rio'nun favelalarından mı
İspanya'dan mı Vietnam'dan mı
Zonguldak kömürlerinden mi gelirsin
Çukurova'lardan mı
Yellerle mi gelirsin ateşlerle mi
Uçarak mı koşarak mı yırtınarak mı
Gel işte gel gayrı
Gel, gel, gel de bitir şu işi

Elbet bir bildiği var bu çocukların
Kolay değil öyle genç ölmek
Yeşil bir yaprak gibi yüreği
Koparıp ateşe atmak
Pek öyle kolay değil
Hem öyle bir ağaç ki şu yaşamak denilen şey
Her bahar yeniden tomurcuklanır da
Yalnız bir bahar çiçeklenir
A benim gülüm

HASAN HÜSEYİN KORKMAZGİL